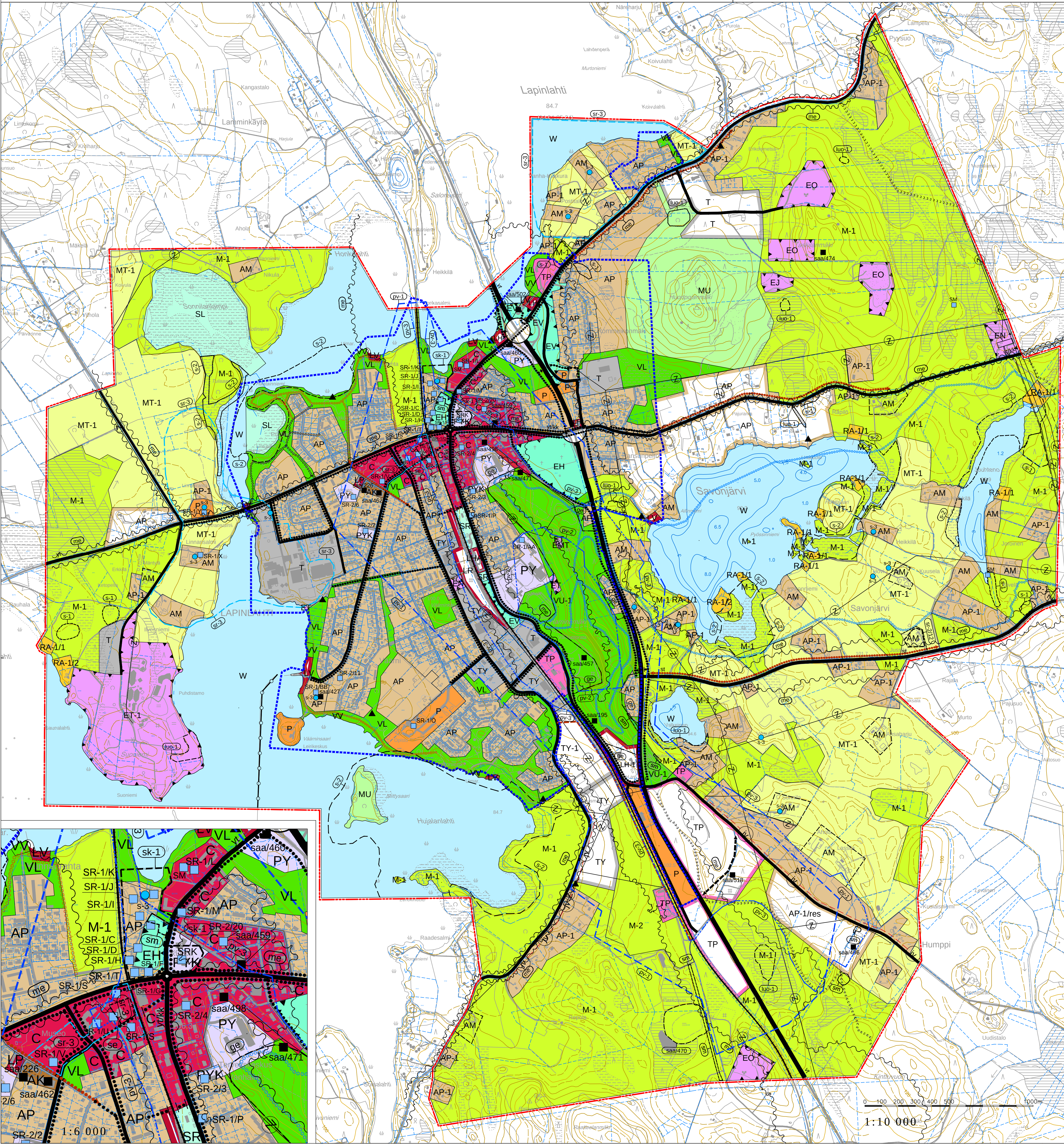
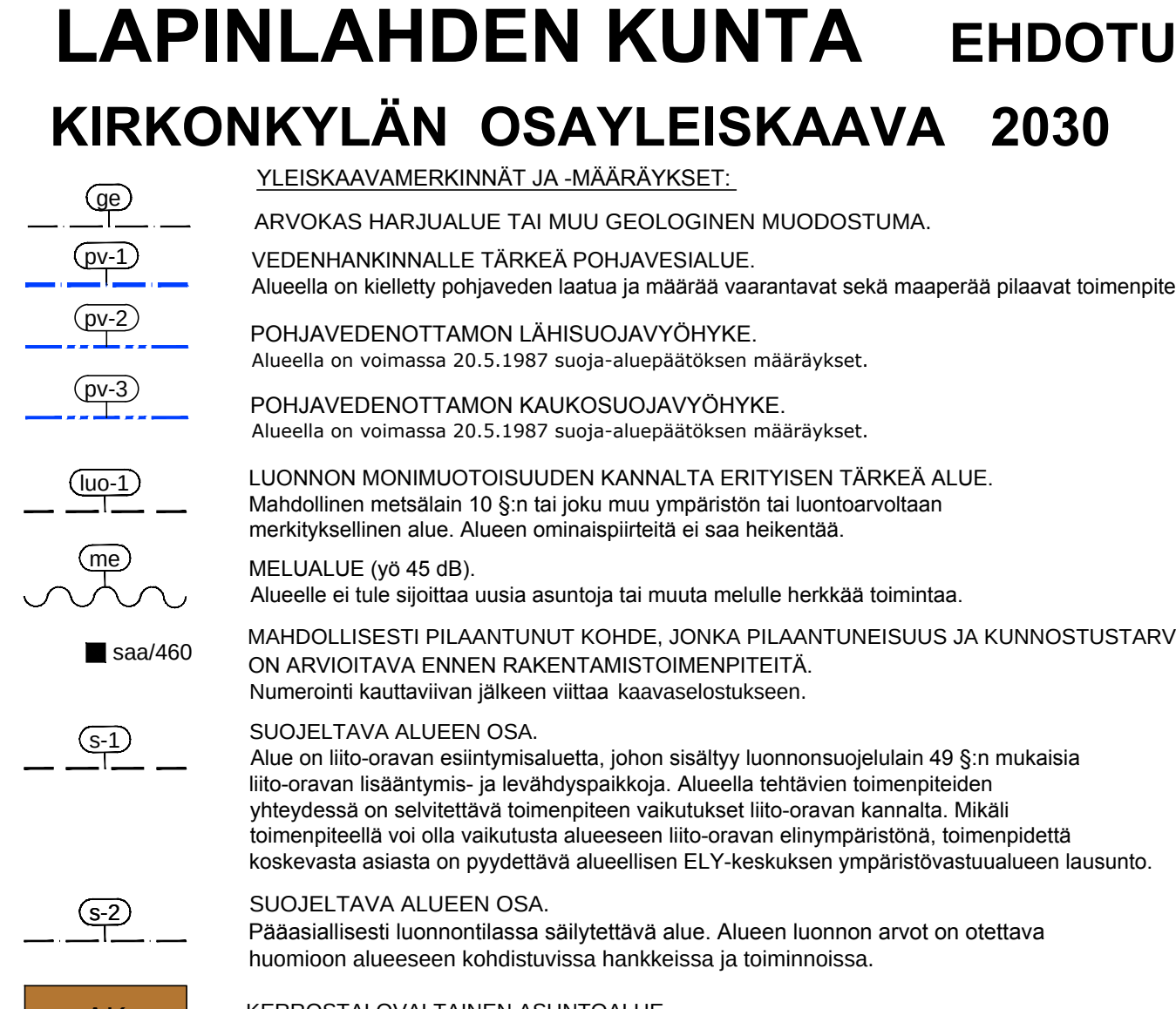
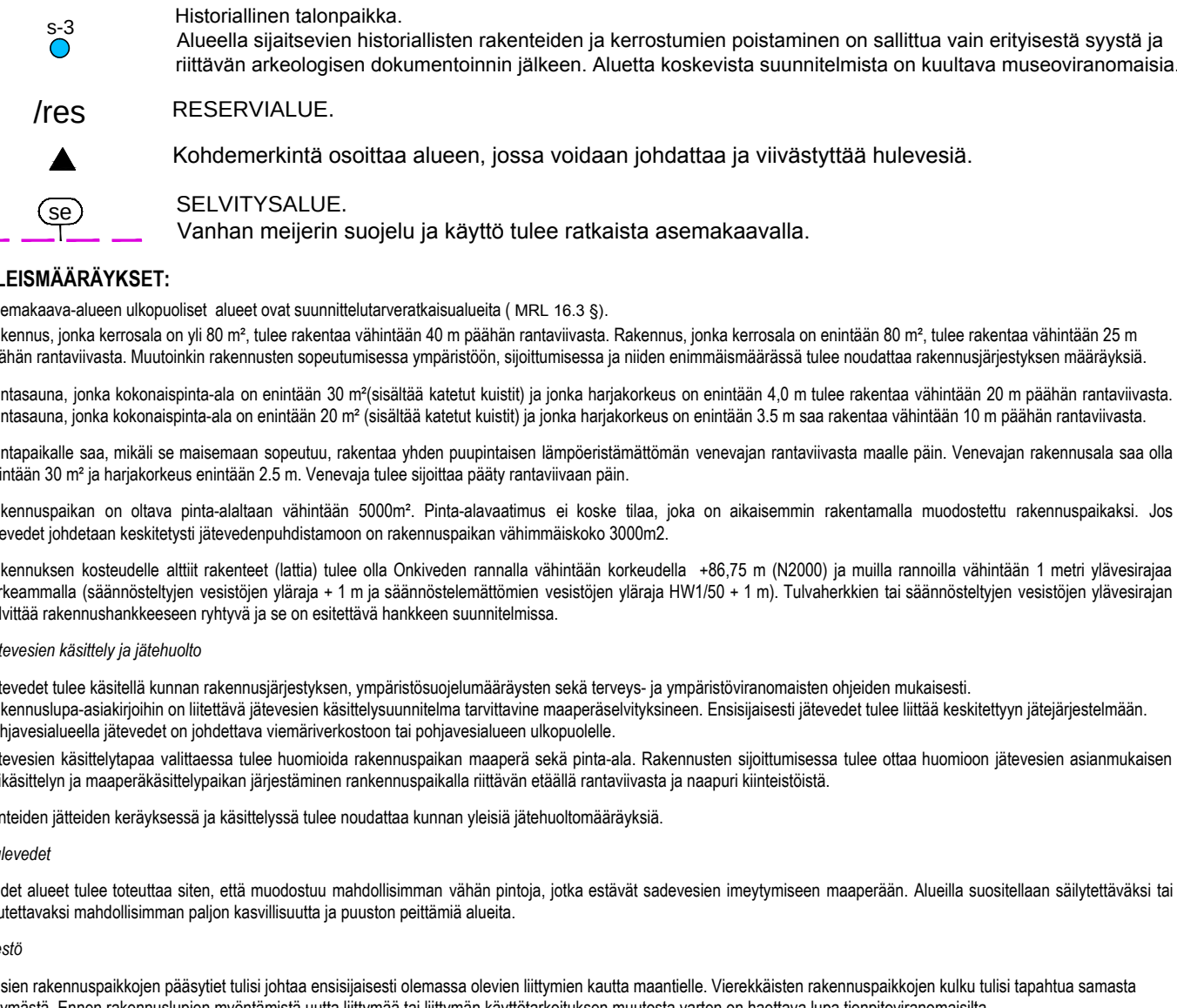
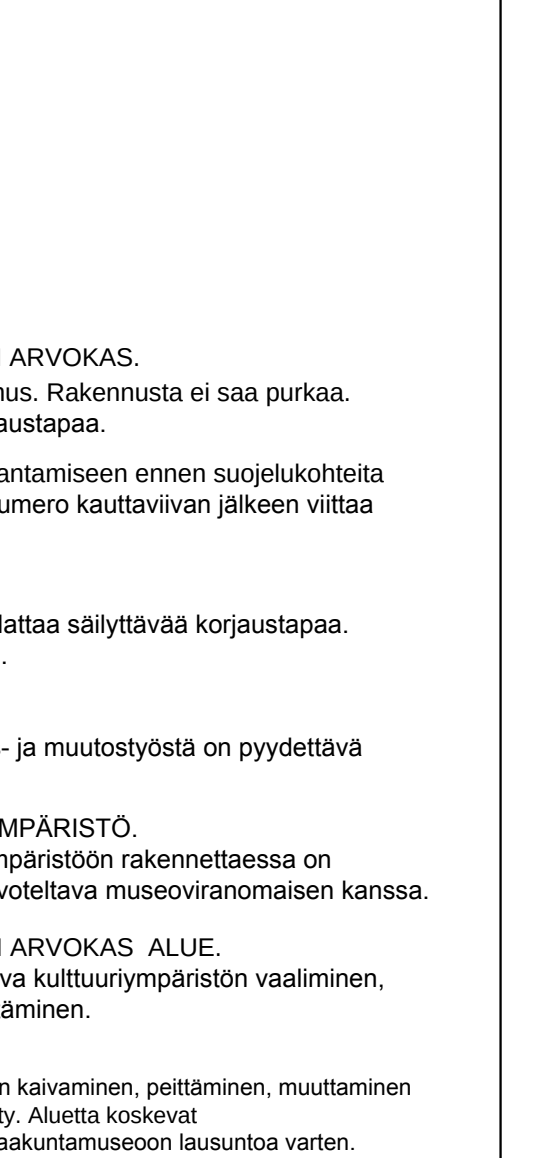

AP	PIENTALOVALTAINEN ASUNTOALUE. Alue varataan pääosin tiliviseen pientaloasutukseen. Asuinrakennuksen yhteydessä alueelle voidaan varata myös asuinymäräistön soveltuvia tyhjiöitä asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluja, alueen sisäisiä lämpenävälviä, pysäköintialueita alueen asukaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita. Ennen rakentamista alueelle on laadittava asemakaava.
AP-1	PIENTALOVALTAINEN ASUNTOALUE. Alue on tarkoitettu ympärivuotisen asutuksen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennuskoikeus on 10 % rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin rantavyöhykkeellä enintään 300 k-m2.
AM	MAATILAJEN TALOUSKESKUSTEN ALUE. Alue on tarkoitettu maatilojen talouskeskuksen alueeksi. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksiin. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 1%-kerroksista asuinrakennusta sekä rantasaunan.
AM	OJHEELLINEN MAATILAJEN TALOUSKESKUSTEN OSA-ALUE. Alue on tarkoitettu maatilojen talouskeskuksen alueeksi. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksiin. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 1%-kerroksista asuinrakennusta sekä rantasaunan.
C	KESKUSTATOIMINTOJEN ALUE.
P	PALVELUJEN JA HALLINNON ALUE.
PY	JULKISTEN PALVELUJEN JA HALLINNON ALUE.
PYK	KIRKKOJEN JA MUIDEN SEURAKUNNALLISTEN RAKENNUSTEN ALUE.
TP	TYÖPAIKKA-ALUE.
T	TEOLLISUUS- JA VARASTOALUE.
TY	TEOLLISUUSALUE, JOLLA YMPÄRISTÖ ASETTAA TOIMINNAN LAADULLE ERITYISIÄ VAATIMUKSIA.
TY-1	TEOLLISUUSALUE, JOLLA YMPÄRISTÖ ASETTAA TOIMINNAN LAADULLE ERITYISIÄ VAATIMUKSIA. Alueelle saa sijoittaa lämpökeskuksen.
VL	LÄHIVIRKISTYSLUE.
VV	UIMARANTA-ALUE. Alueelle saa rakentaa uimarantaa palvelevia rakennuksia ja rakenteta.
VU-1	URHEILU- JA VIRKISTYSPALVELUJEN ALUE. Alueelle saa rakentaa sen käyttötarkoitusta palvelevia rakennuksia ja laitteita.
RA-1/1	LOMA-ASUNTOALUE. Alue on tarkoitettu omallaan loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa lomarakennuksen, saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla 80 k-m2 + 3% rakennuspaikan pinta-alasta, enintään 250 k-m2. Luku kauttaivien jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.
LHA	HENKILÖLIIKENTEEN TERMINAALIALUE.
LH	HUOLTOASEMA-ALUE.
LH-1	HUOLTOASEMA-ALUE. Alueelle saa sijoittaa myymälä- ja majoitustiltoja.
LR	RAUTATIELIIKENTEEN ALUE.
LV	VENEVALKAMA-ALUE.
LP	YLEISEN PYSÄKÖINNIN ALUE.
EMT	MAASTOALUE.
ET	YHDYSKUNTATEKNISEN HUOLLON ALUE.
ET-1	YHDYSKUNTATEKNISEN HUOLLON ALUE. Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia laitoksia kuten voimalaita, vedenottoamaita, vedenpuhdistamaita ja niihin liittyviä jätteidenkäsittelylaitoksia varten varattavia alueita. Alueelle saa rakentaa polttoaineen varastointia ja käsittelyä palvelevia rakennuksia ja rakenteita. Olemassa olevien lomarakennusten vähäinen korjaaminen ja laajentaminen on sallittu. Käyttötarkoituksen muutokset eivät ole sallittuja.
EN	ENERGIAHUOLLON ALUE.
EJ	JÄTTEENKÄSITELIALUE.
EO	MAA-AINEISTEN OTTOALUE.
EH	HAUTASMAA-ALUE.
EV	SUOJAVIERHALUE.
SL	LUONNONSUOJELUALUE.
SR	RAKENNUSUOJELUALUE. Alueella koskevista suunnitelmista on neuvoteltava museoviranomaisten kanssa.
M-1	MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE. Alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouden liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmaiden rakentaminen.
M-2	MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE. Alueelle saa rakentaa taimipuutarhatoiminta tukevia rakennuksia ja rakenteita.
MT-1	MAATALOUSALUE. Alue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmaiden rakentaminen, joka tulee ensisijaisesti sijoittaa talouskeskuksen läheisyyteen ja peltojen reuna-alueille.
MU	MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE, JOLLA ON ERITYISTÄ ULKOILUN OJAJAMISTARVETTA.
W	VESIALUE.
	UUDET JA OLENNaisesti MUUTTUVA ALUEET. Väri ja merkintä ilmaisevat käytötarkoituksen.

Kuopiossa 15.2.2018

Timo Leskinen
D, aluepäällikkö

Tekla 15.2.2018 § 6, liite no 5

Lapinlahden kunnanvaltuusto on kokouksessaan ____/201__ §:n kohdalla hyväksynyt tämän asyyskaavan.

Lapinlahdella ____/201__

LAPINLAHDEN KUNTA
Kirkonkylän asyyskaava 2030

Ehdotus

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy
Mäkeläntie 1, PL 1199,
70211 Kuopio
Puh. 0104090
www.fcg.fi

Nähtävillä
Valtuusto

Suunnittelija, työnnumero ja piirustuksen numero
YKS 465-P28556 901
Tiedosto: 0:\RakP28556_Lapinlahden_Asyyskaava_mappi\C_versio02_valko
Suomen-Piir-
Tarkastaja
Yhteyshenkilö TIMO LESKINEN

1:10 0
1:6 0

Päiväty 22.1.2018
Pääsuunn. TIMO LESKINEN, DI
Hyv. TIL.

Suomen-Piir-
Tarkastaja
Yhteyshenkilö TIMO LESKINEN

LAPINLAHDEN KUNTA

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

Kaavaselostus, ehdotus

Timo Leskinen

22.1.2018

Sisällysluettelo

1	Osayleiskaava-alue	1
2	Perustiedot.....	2
2.1	Suunnittelutilanne	2
2.2	Maanomistus.....	15
2.3	Väestö ja työpaikat	16
2.4	Nykyinen maankäyttö	17
2.5	Liikenne	23
2.6	Yhdyskuntatekniikka	24
2.7	Kulttuuriympäristö	28
2.8	Ympäristön häiriötekijät.....	39
2.8.1	Pilaantuneet maa-alueet.....	40
3	Luonnonympäristö	45
1.1	Yleistä.....	45
1.2	Kallio- ja maaperä	45
1.3	Maisema.....	47
3.1	Vesiluonto	50
3.1.1	Pohjavedet.....	50
3.1.2	Pintavedet	51
1.4	Kasvillisuus.....	51
1.5	Eläimistö	52
3.2	Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit	53
3.3	Luonto- ja lintudirektiivilajit	53
3.3.1	Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit.....	53
3.3.2	Lintudirektiivin liitteen I lajit.....	55
3.4	Arvokkaat luontokohteet.....	55
3.4.1	Kaavojen suojelu- ja virkistysaluevaraukset	55
3.4.2	Muut arvokkaat luontokohteet	55
4	Tavoitteet	56
4.1	Tavoiteasettelun lähtökohdat	56
4.2	Tavoitteellinen taajamarakenne.....	56
4.3	Maankäyttöä koskevia yleisiä tavoitteita	57
4.4	Asemakaavoitettavan alueen kehittämistavoitteita	58
5	Osayleiskaava ja sen perustelut.....	59
5.1	Aluevarausten pääperustelut.....	59
5.1.1	Yleistä	59
5.1.2	Asuntoalueet	59

Timo Leskinen

22.1.2018

5.1.3	Palvelu- ja työpaikka-alueet	60
5.1.4	Virkistysalueet ja -reitit	61
5.1.5	Erityisalueet	62
5.1.6	Kulttuuriympäristö	63
5.1.7	Luonnonympäristö	66
5.1.8	Muut alueet	67
5.1.9	Liikenne	68
5.1.10	Kunnallistekniikka	69
5.1.11	Ympäristön häiriötekijät	69
5.1.12	Yleismääräykset	70
6	Vaikutusten arviointi	71
6.1	Yleistä	71
6.2	Valtakunnallisten suunnittelutavoitteiden toteutuminen	71
6.3	Maakuntakaavan suunnittelutavoitteiden toteutuminen	72
6.4	Vaikutukset luontoon	72
6.5	Vaikutukset rakennettuun ympäristöön	73
6.6	Vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön	76
7	Toteuttaminen	77
7.1	Rakentaminen osayleiskaava-alueella	77
7.1.1	Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella	77
7.1.2	Rakentaminen lievealueilla	77
7.2	Yhdyskuntatekniikka	77
8	Suunnitteluvaiheet ja osallistuminen	77
8.1	Vireille tulo	77
8.2	Valmistelu- ja luonnosvaihe	78

Liitteet:

1. Kaavakartta
2. OAS
3. Asemakaavan toteutuneisuus
4. Nykyinen maankäyttö ja kehittämistavoitteet
5. Meluvyöhykkeet
6. Kulttuurihistoriaselvitys
7. Muinaismuistoseelvitys
8. Luontoselvitys

Muita suunnitteluun vaikuttaneita selvityksiä:

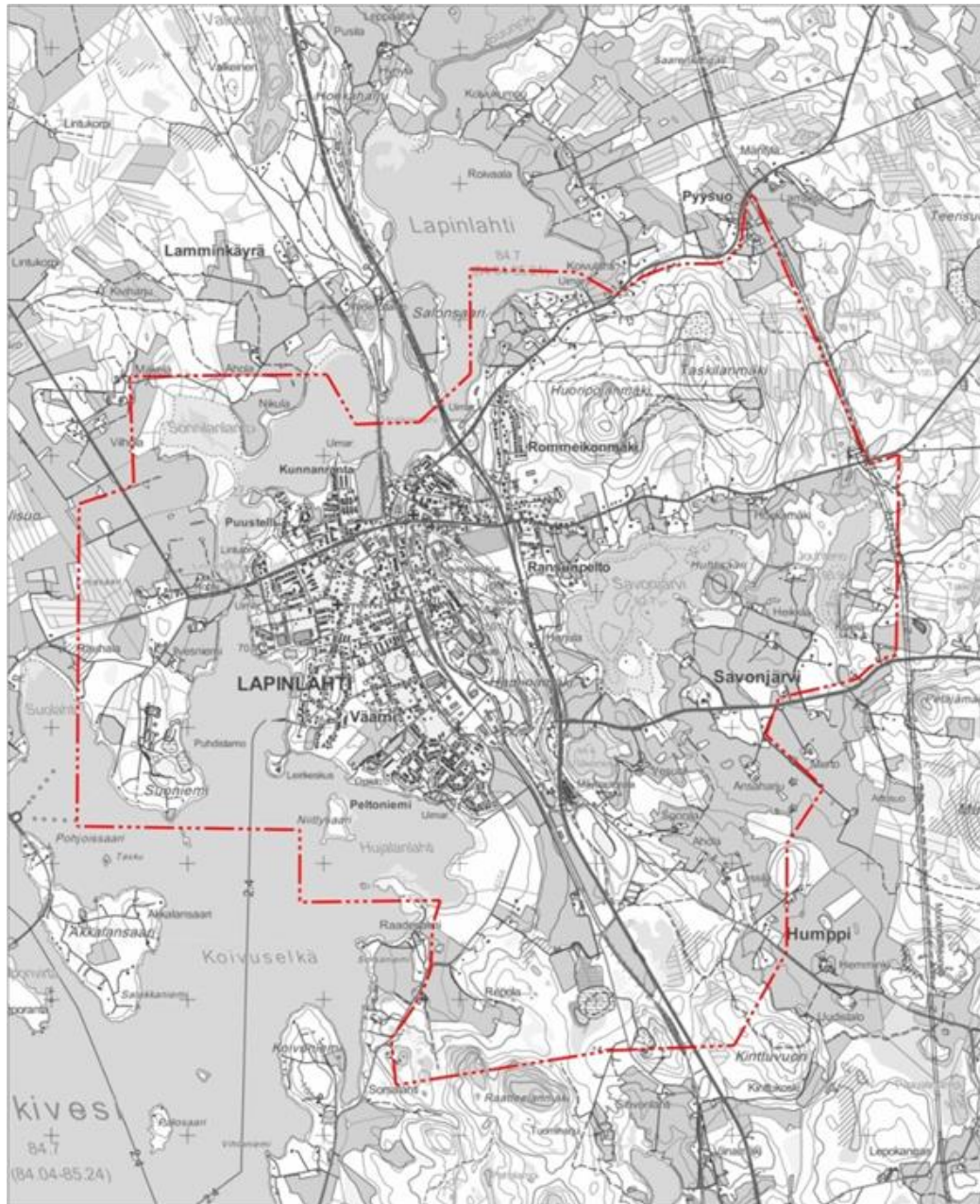
- Haminämäki-Humpin pohjavesialueen geologinen rakenetutkimus ja pohjavesien virtausmallinnus (GTK, 2017)
- Myllyn ja Meijerin kuntoselvitys (FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 2017)
- Myllyn ja meijerin RHS-selvitykset (Arkkitehtitoimisto Reijo Myllyn Oy, 2017)

22.1.2018

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

1 Osayleiskaava-alue

Osayleiskaava laaditaan Lapinlahden kuntaan, kirkonkylän alueelle ja sen lähiympäristöön. Alustava rajausta ilmenee oheisesta kuvasta. Laadittavan osayleiskaavan tavoitteena on edistää, ohjata ja tukea alueen rakentamista, elinkeinojen kehittämistä, ympäristön- ja maisemanhoitoa sekä edistää taajamakuvaa sekä ympäristönparantamista.

Kuva 1. Suunnittelualan rajausta (punaisella).

22.1.2018

2 Perustiedot

2.1 Suunnittelutilanne

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksena on edistää hyvän elinympäristön ja kestävä kehityksen toteutumista alueiden käyttöä koskevassa päätöksenteossa. MRL:n 24§ velvoittaa: "Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista." Tavoitteita on tarkistettu valtionneuvoston päätöksellä 13.11.2008 ja ne astuvat voimaan 1.3.2009. Tavoitteet ovat luonteeltaan yleisiä ja ne on ryhmitelty kuuteen asiakokonaisuuteen, joista neljä/5 koskee kaava-aluetta:

- Toimiva aluerakenne
- Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

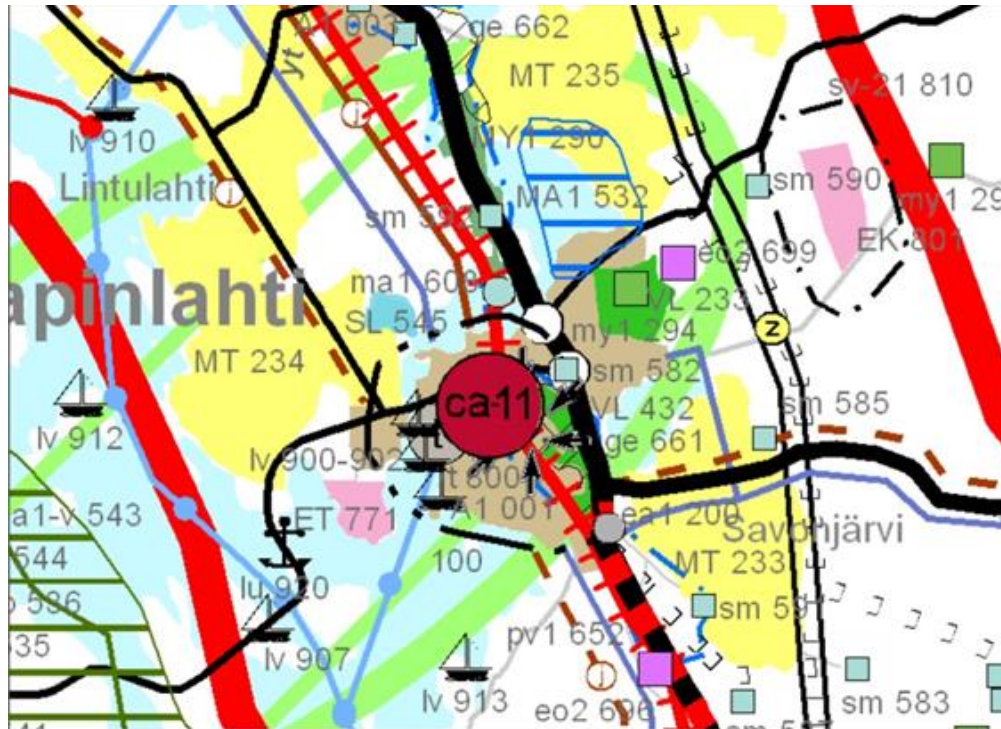
Maakuntakaava

Alueella on voimassa Pohjois-Savon maakuntakaava 2030, joka on hyväksytty 8.11.2010 ja vahvistettu Ympäristöministeriössä 7.12.2011. Maakuntakaavaan on vahvistettu muutoksia 15.1.2014.

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt 15.6.2015 Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavan 2030. Ympäristöministeriön vahvisti kaavan 1.6.2016. Lapinlahden kirkonkylä on merkitty kaupan maakuntakaavaan merkinnällä "KESKUSTATOIMINTOJEN ALAKESKUS (ca1)". Merkinnän kuvaus on: "Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä, vahvoja keskusta-toimintojen alakeskuksia, joihin sijoittuu seudullisia palveluita sekä asumista. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä."

Kuvasta 2. näkyvät yleiskaavoitettavan alueen ja sen lähiympäristön merkinnät maakuntakaavassa.

22.1.2018

Kuva 2. Ote maakuntakaavasta

Suunnittelualue sijoittuu maakuntakaavan virkistys- ja matkailuvyöhykkeelle ja taajamatoimintojen alueelle. Alueelle kohdistuu yhdyskuntarakenteen eheyttämis-tarve sekä taajaman kulttuuriympäristö -merkinnät. Alueella on alakeskuksen kohdemerkintä (ca-11), tie-, rata- ja vesiliikennemerkin-töjä sekä satamamerkin-töjä.

Maakuntakaavan varauksia ovat:

KEHITTÄMISPERIAATEMERKINNÄT:

VIITOSTIEN KEHITTÄMISVYÖHYKE

Merkinnällä osoitetaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:ssa määritelty valtatie 5 kehittämisvyöhyke Iisalmen, Kuopion ja Varkauden kaupunkien vaikutusalueineen. Vyöhyke on osoitettu myös Etelä-Savon maakuntakaavassa.

Suunnittelumääräys: Valtatie 5 kehittämisvyöhykettä kehitetään kansainvälisenä kehitys- ja liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota yritystoiminnan edistämiseen, liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Liikennekäytävän suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös ekologisten yhteyksien jatkuvuus. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon lentoliikenteen, korkealuokkaisen maantie- ja rautatieliikenteen sekä energia- ja tietoliikennelinjojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Vyöhykkeellä tulee turvata sujuvan ja turvallisen liikenteen vaatimukset sekä edellytykset taajamajunaliikenteen kehittämiselle. Valtatie 5 ja Savonradan kehittämistarpeiden selvitys Kuopion ja Iisalmen välillä olisi tehtävä yhteishankke-

22.1.2018

na. Liikenneväylien kehittämisessä on otettava huomioon, että valtatie 5 kuuluu yleiseurooppalaiseen TEN -tieverkkoon ja on osa suunniteltua valtakunnallista runkotieverkkoa.

VIRKISTYS- JA MATKAILUVYÖHYKE

Merkinnällä osoitetaan virkistykseen ja luontomatkailuun soveltuvia ja ko. *käyttöön* vakiintuneita vähintään seudullisesti merkittäviä alueita. Vyöhykemarkinnän tarkoitus on korostaa sen kattaman alueen virkistysarvoa ja tuoda tämä näkökulma huomioon otettavaksi vyöhykkeen suunnittelussa.

Suunnittelumääräys: Vyöhykkeen kehittämisessä ja maankäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen virkistysmahdollisuudet ja suojelualueverkoston ekologisesti kestävä hyödyntäminen.

TAAJAMATOIMINTOJEN ALUE (A1, Lapinlahden kirkonkylä)

Merkinnällä osoitetaan alueen käytön suunnittelua edellyttävät asumiseen, palvelu-, teollisuus- ja työpaikka- sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet. Merkintä sisältää taajamien sisäisiä liikenneväyliä sekä liikenteen tarvitsemat satama-, huolto-, varikko-, terminaali-, ratapiha- ja muita vastaavia alueita, ulkoilureitit, kevyen liikenteen väylät, paikalliskeskukset, yhdyskuntateknisen huollon alueet, muut erityisalueet, paikalliset suojelualueet sekä virkistys- ja puistoalueet.

Suunnittelumääräys: Aluetta suunnitellaan asumiseen, ympäristöönsä soveltuvien työpaikkatoimintojen sekä näihin liittyvien palveluiden ja toimintojen alueena. Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava suunnittelulla ympäristöönsä tavalla, joka eheyttää yhdyskuntarakennetta, vahvistaa taajaman omaleimaisuutta ja turvaa ympäristö-, virkistys-, luonto- ja kulttuuriarvot. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava päivittäisten palveluiden saatavuus, riittävät ulkoilu- ja lähivirkistysmahdollisuudet sekä kevyen liikenteen yhteydet seudullisille virkistysalueille. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureittien jatkuvuus taajamatoimintojen alueella.

Alueen käytön suunnittelussa on säilytettävä riittävät virkistys- ja viheryhteydet viheralueiden välillä.

ALUEEN TAI KOHTEEN ERITYISOMINAISUUTTA KUVAAVAT MERKINNÄT:

KULTTUURIYMPÄRISTÖN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI TAI MAAKUNNALLISESTI TÄRKEÄ ALUE TAI KOHDE

Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (MA1-v, ma1-v) ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (MA1, ma1).

Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa on otettava huomioon rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuudet ja ominaislaatu. Alueen tai kohteen erityispiirteitä tulee vaalia. Valtakunnallisesti merkittävien alueiden (MA1-v, ma1-

22.1.2018

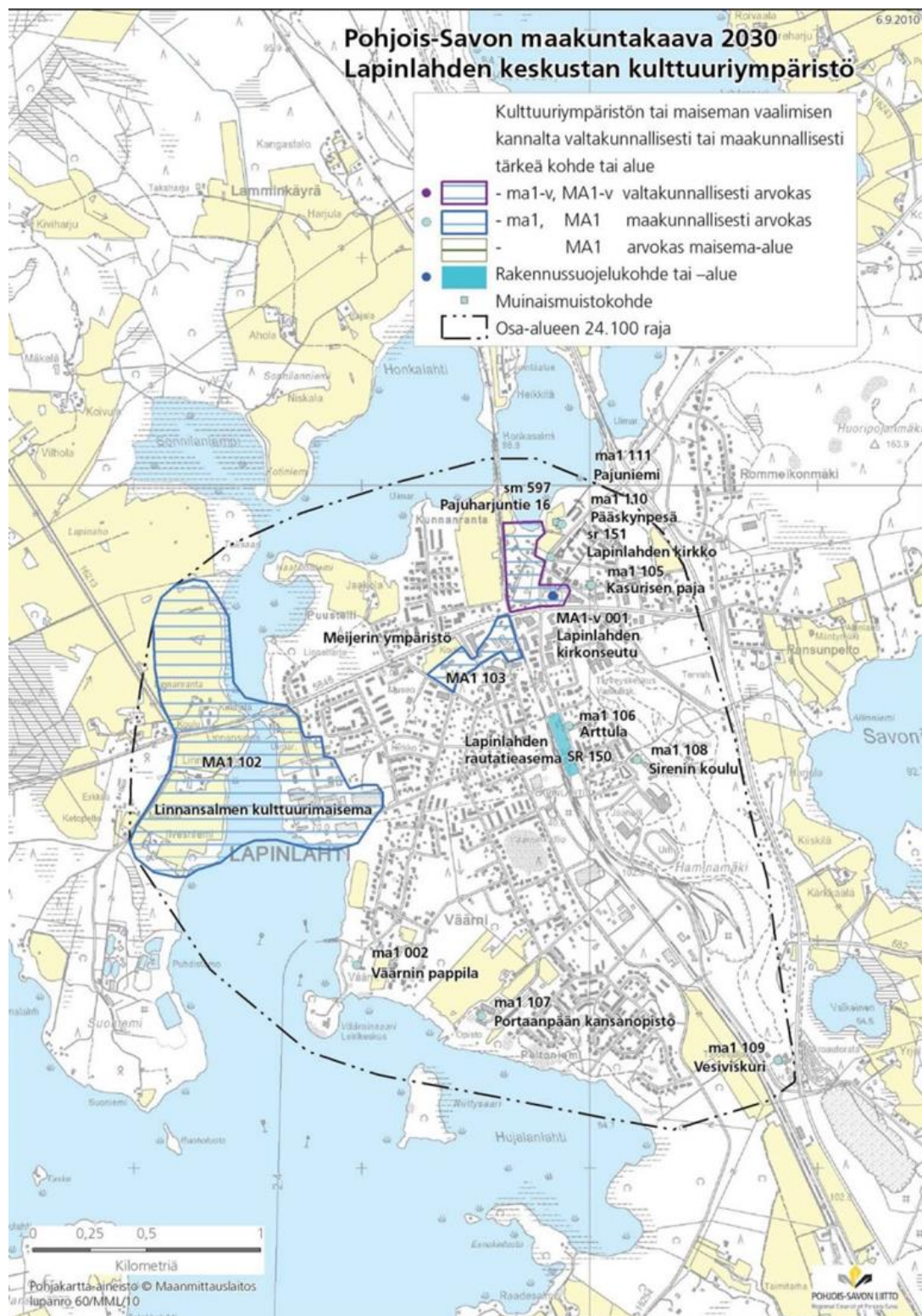
v) suunnittelussa on pyydettävä lausunto alueelliselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja museoviranomaisilta.

LAPINLAHDEN KESKUSTAN KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Maakuntakaavan arvokkaat rakennusalueet ja -kohteet sekä maisema-alueet ilmenevät oheisesta taulukosta ja kuvasta (kuva 3).

ma1 24.002	Väärnin pappila		R, H, M
MA1 24.102	Linnansalmen kulttuurimaisema		R, H, M; Linnansalmen maatilakeskus, Vanhapiha, valion tehtaot, Tervola
MA1 24.103	Meijerin ympäristö		R, H, M; Osuusmeijeri, toimisto- ja asuinrakennus, Koivupiha, Vanha kansakoulu, Rovastilan vanha rakennuskanta
ma1 24.105	Kasurisen paja		H, M
ma1 24.106	Arttula		H, M
ma1 24.107	Portaanpään kansanopisto		R, H, M
ma1 24.108	Sirenin koulu		R, H
ma1 24.109	Vesiviskuri		R, H, M
ma1 24.110	Pääskynpesä		M
ma1 24.111	Pajuniemi		M
MA1-v 24.001	Lapinlahden kirkonseutu		RKY 2009, R, H, M; kirkko, hautausmaa, lainamakasiini, talonpoikaistalo
sm 24.597	Pajuharjuntie 16		historiallinen, hautapaikat, joukkohaudat
SR 24.150	Lapinlahden rautatieasema		RKY 2009, R, H, M; Asema, navetta, liiteri, sauna, maakellari, tavaramakasiini, henkilökunnan asunto
sr 24.151	Lapinlahden kirkko		Kirkkolaki, R, H, M

22.1.2018

Kuva 3. Ote maakuntakaavan liitteestä: Lapinlahden keskustan kulttuuriympäristö

22.1.2018

TÄRKEÄ TAI VEDENHANKINTAAN SOVELTUVA POHJAVESIALUE (pv 652)

Merkinnällä osoitetaan vedenhankinnan kannalta tärkeät (1.lk) tai vedenhankintaan soveltuvat (2.lk) pohjavesialueet.

Suunnittelumääräys: Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava ja toteutettava siten, ettei pohjaveden määrällinen ja laadullinen tila heikkene.

ge

HARJU-, KALLIO- TAI MOREENIALUE (ge 661)

Merkinnällä osoitetaan alueet, joilla mahdollisesti on maa-aineslain 3§:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja.

Suunnittelumääräys: Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon alueen maisemalliset arvot ja harju-, kallio- tai moreenimuodostuman luonteenomaiset piirteet, ympäröivä vesi- tai kulttuurimaisema sekä pohjaveden suojelu.

Ennen alueilla tehtävää maa-ainestenottoa tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä Museovirastoon, jotta arkeologisen inventoinnin tarve voidaan arvioida.

ALUEVARAUS- JA KOHDEMERKINNÄT:

A1

TAAJAMATOIMINTOJEN ALUE (A1 001)

Merkinnällä osoitetaan alueen käytön suunnittelua edellyttävät

asumiseen, palvelu-, teollisuus- ja työpaikka- sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet. Merkintä sisältää taajamien sisäisiä liikenneväyliä sekä liikenteen tarvitsemat satama-, huolto-, varikko-, terminaali-, ratapiha- ja muita vastaavia alueita, ulkoilureitit, kevyen liikenteen väylät, paikalliskeskukset, yhdyskuntateknisen huollon alueet, muut erityisalueet, paikalliset suojelualueet sekä virkistys- ja puistoalueet.

Suunnittelumääräys: Aluetta suunnitellaan asumiseen, ympäristöönsä soveltuviin työpaikkatoimintojen sekä näihin liittyvien palveluiden ja toimintojen alueena. Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava suunnittelulla ympäristöönsä tavalla, joka eheyttää yhdyskuntarakennetta, vahvistaa taajaman olemaisuutta ja turvaa ympäristö-, virkistys-, luonto- ja kulttuuriarvot. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava päivittäisten palveluiden saatavuus, riittävät ulkoilu- ja lähivirkistysmahdollisuudet sekä kevyen liikenteen yhteydet seudullisille virkistysalueille. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava maakuntakaavakartalle merkittyjen ulkoilureittien jatkuvuus taajamatoimintojen alueella.

Alueen käytön suunnittelussa on säilytettävä riittävät virkistys- ja viheryhteydet viheralueiden välillä.

22.1.2018

ALAKESKUS

(ca-11 Lapinlahden keskusta)

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä keskustointojen alakeskuksia, joihin sijoittuu seudullisia yksityisiä ja julkisia palveluita. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköjä. Lapinlahdella, Leppävirralla ja Suonenjoella seudullisesti merkittäväksi vähittäiskaupan suuryksiköksi tulkitaan yli 5 000 k-m² vähittäiskaupan yksikkö. Muissa kunnissa suuryksiköksi tulkitaan yli 2 000 k-m² vähittäiskaupan yksikkö.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelulla eheytetään yhdyskuntarakennetta ja osoitetaan tilaa seudullisille toiminnoille, joilla tuetaan alakeskusten vetovoimaa. Edellä olevan määräyksen lisäksi seuraavissa alakeskuksissa vähittäiskaupan suuryksiköjen sijoittumista ohjataan seuraavasti:

Suunnittelumääräys Lapinlahden ca11 -merkinnälle: Vähittäiskaupan suuryksiköt tulee sijoittaa valtatie 5 länsipuolelle.

LLUONNONSUOJELUALUE

(SL 545)

Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita.

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

YHDYSKUNTATEKNISEN HUOLLON ALUE

Alueella ET, 24.771 Suoniemi, Lapinlahti, on mahdollisuus jäteperäisten polttoainesten energiakäyttöön rinnakkaispolttona.

MAATALOUSALUE (MT)

(MT 233 ja MT 234)

Merkinnällä osoitetaan laatuluokaltaan hyvät, yhtenäiset, laajat peltoalueet, jotka halutaan jatkossakin säilyttää maatalouskäytössä.

Suunnittelumääräys: Alueet tulee ensisijaisesti säilyttää maatalouskäytössä. Rakentaminen tulee suunnitella siten, että yhtenäisiä peltoalueita ei pirstota, eikä muutoin heikennetä viljelyolosuhteita, ja otetaan huomioon maiseman peruspiirteet.

LÄHIVIRKISTYSALUE, JOKA ON TARKOITETTU PÄÄASIASSA LÄHIULKOILUA JA VIRKISTYSKESKUKSIA VARTEN

(VL 233 / VL432)

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Rakentamismääräys: Alueella saa rakentaa vain yleistä virkistytymistä palvelevia rakennuksia ja rakenteita sekä suorittaa rakennusten peruskorjauksia.

Suunnittelumääräys: Alueen VL 43.432 (Tahkomäki-Tarpeisenmäki) käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuo-

22.1.2018

jelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen SL 43.544 (Huutavanholma) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueen pohjavesi ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

MUINAISMUISTOKOHDE

Merkinnällä osoitetaan muinaismuistolain nojalla suojeltu tiedossa oleva valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä esihistoriallinen tai historiallinen suojelukohde tai -alue.

Kaikki muinaismuistot on rauhoitettu muinaismuistolaille (295/1963). Rauhoitus koskee myös vielä löytämättömiä muinaismuistoja.

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueella olevat muinaismuistot.

Suojelumääräys: Kaikista alueen muinaisjäänköksi mahdollisesti vaikuttavista maankäyttöhankkeista on neuvoteltava museoviranomaisten kanssa. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen tai muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty.

INFRA

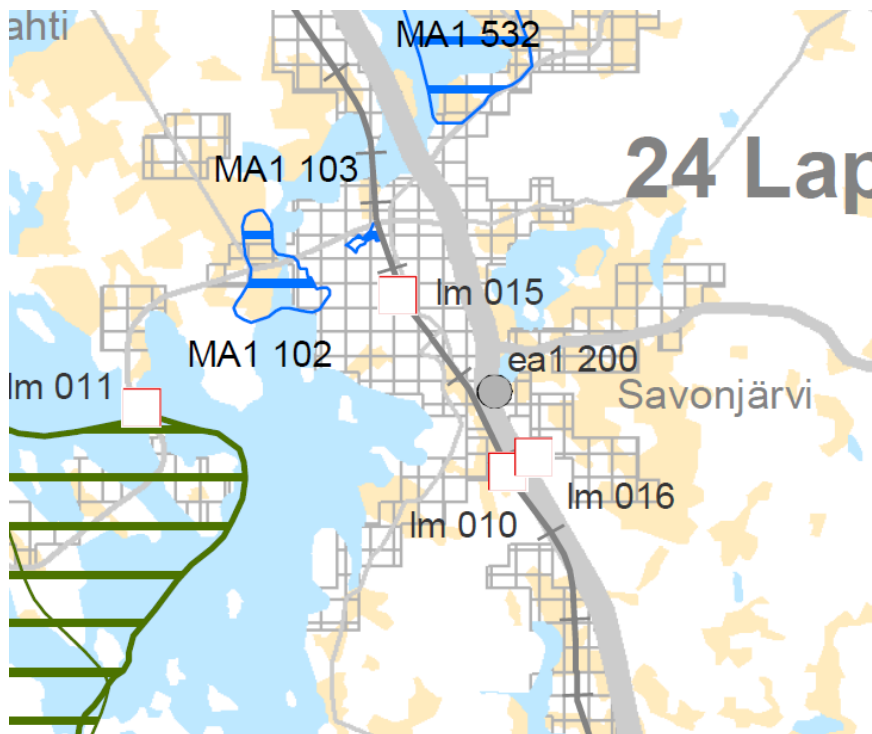
Kaavassa on osoitettu maantie, pääviemäri- ja päävesijohtolinjat ja sähkönsiirtolinjat sekä teknistä verkostoa.

Kaava-alueen läpi on osoitettu ohjeellisesti seudullisesti/maakunnallisesti merkittävät ulkoilureitit.

Pohjois-Savon Maakuntakaava 2014

Pohjois-Savon maakuntahallitus käynnisti 23.1.2017 Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 laadinnan 1. vaiheen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) oli MRL:n 63 §:n mukaisesti nähtävillä 30.1.-28.2.2017 sekä lausunnoilla 10.5.-15.6.2017.

22.1.2018

Kuva 4. Ote Pohjois-Savon maakuntakaava 2040 luonnoksesta.

Yleiskaavoitus

Alueella on voimassa Lapinlahden kirkonkylän yleiskaava, joka on hyväksytty 21.12.1994. Kaavaa on muutettu vuosina 2005 ja 2011 Suoniemen jätevedenpuhdistamon ja sen lähiympäristön alueelta. Kaavamuutokset on hyväksytty 11.4.2005 ja 15.11.2011.

Yleiskaava ilmenee seuraavasta kuvasta (kuva 4). Etelässä, lännessä ja pohjoisessa suunnittelualue rajautuu Onkivesi-Nerkoojärven rantaosayleiskaavaan.

Suunnittelualueelle on osoitettu Kulttuuriympäristön kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde (MA1 102, MA1 105 ja MA1 532).

Suunnittelualueelle kohdistuu kolme tavaraliikenteen terminaalialue (Im 010, Im 015 ja Im016)

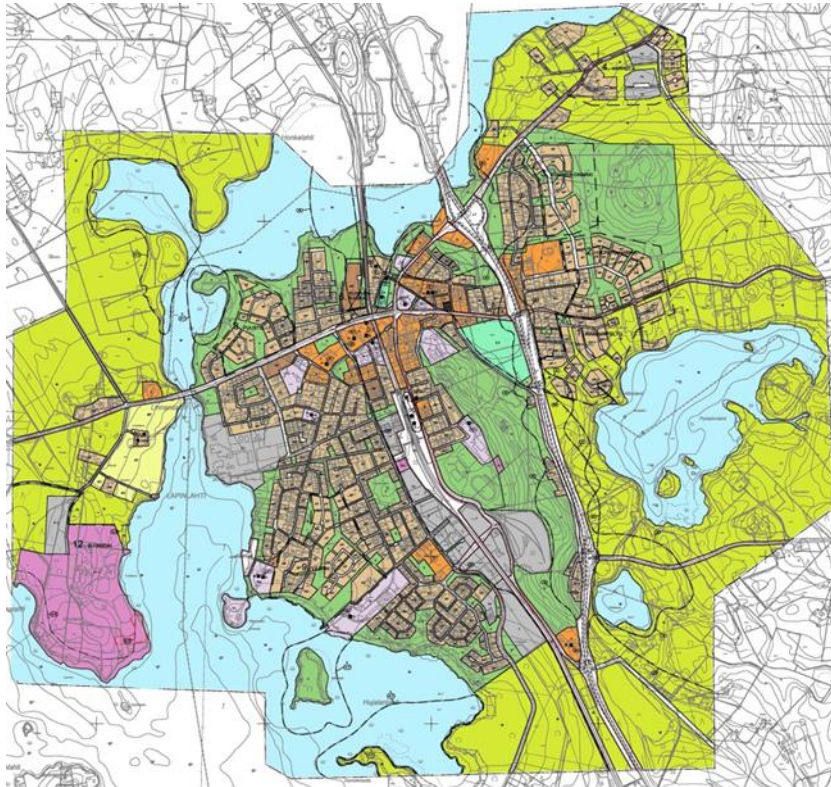
Merkinnän kuvaus:

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti tai maakunnallisesti tärkeät tavaraliikenteen logistisia toimintoja palvelevat alueet.

Suunnittelumääräys:

Alueen käyttöä on suunniteltava niin, ettei melutaso alueen läheisillä taajama-toimintojen alueilla ylitä 55 dBA.

22.1.2018

Kuva 5. Ote kirkonkylän ajantasaosayleiskaavasta

Asemakaava

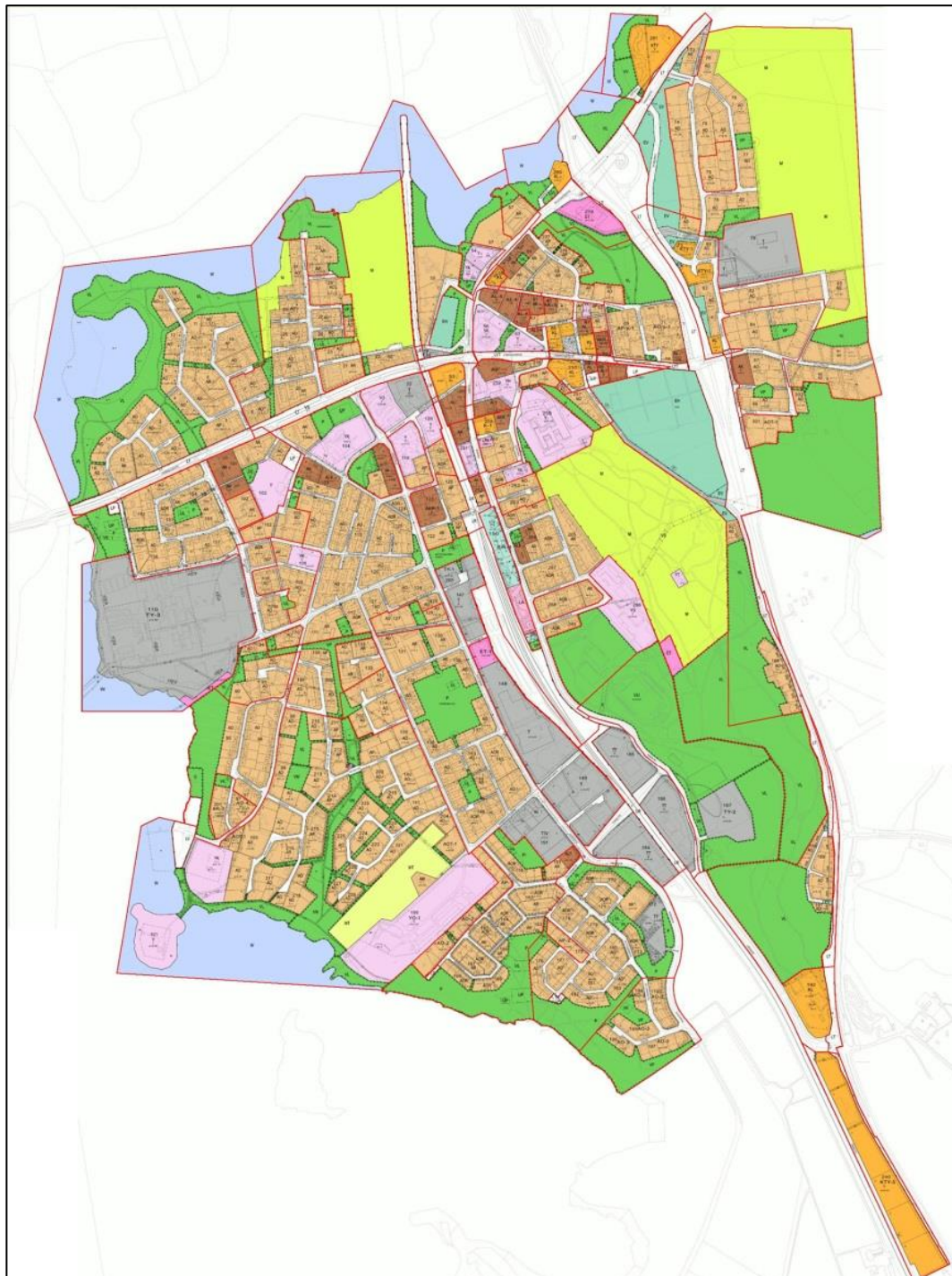
Lapinlahden kirkonkylän asemakaava muodostuu useasta vuosina 1953-2014 hyväksytystä kaavasta.

Keskeisellä taajama-alueella on voimassa vuonna 2009 hyväksytty ajantasa-
asemakaava. Asemakaava-alueen rajaus ilmenee alla olevasta kuvasta (kuva 5).

Asemakaava on melko hyvin toetutunut. Rakentamattomia asuinrakentamisen
soveltuvia kaava-alueita on Puustellin ja Väärnin alueilla.

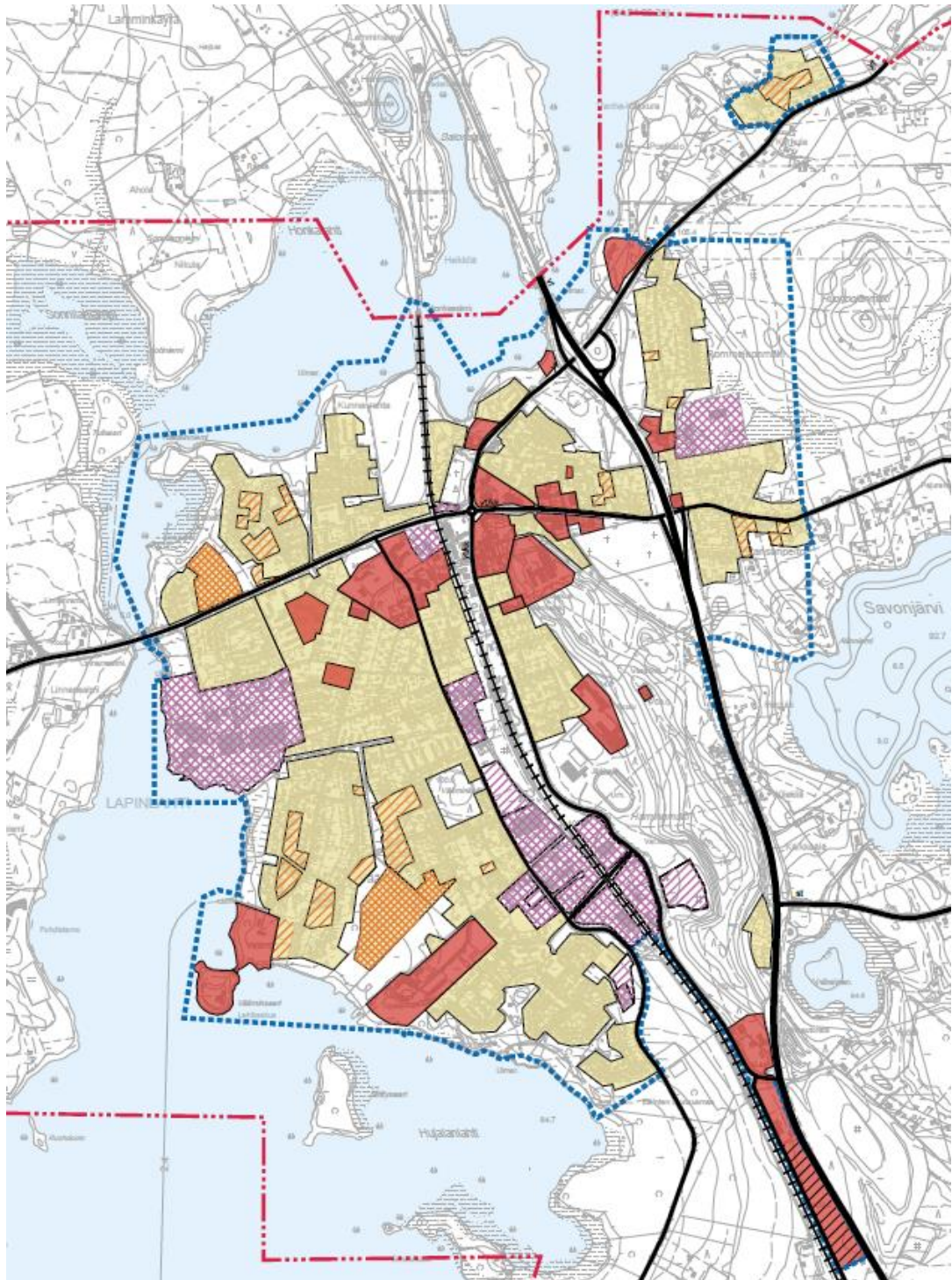

22.1.2018

Kuva 6. *Kirkonkylän ajantasa-asemakaava*

22.1.2018

Kuva 7. *Kirkonkylän ajantasa-asemakaavan toteutuminen (Toteutumattomat asuinalueet on osoitettu oranssilla tiheällä rasterilla ja osin toteutuneet oranssilla viivarasterilla. Osin toteutuneet tai toteutumattomat teollisuusalueet violetilla viivarasterilla.)*

22.1.2018

Muut suunnitelmat

Muita kaavan laadinnassa hyväksikäytettäviä suunnitelmia ovat:

- Liikenneturvallisuussuunnitelma
- Asemakaavoihin liittyviä kulttuuriympäristöselvityksiä
- Vesihuollon kehittämissuunnitelma
- Pohjavesien suojelusuunnitelma
- Lapinlahden kunnan ympäristösuojelumääräykset 2012,
- Rakennusjärjestys 2012,
- Maakuntakaavan selvitykset

Laadittavia inventointeja ovat suunnittelualueen luonto- ja maisemainventointi, kulttuuriympäristöselvitys, muinaismuistoseelvitys ja meluseelvitys.

- Suunnittelualueen luonto- ja maisemaseelvitys laaditaan vuonna 2016
- Muinaismuistoseelvitys laaditaan 2016
- Kulttuuriympäristöselvitys laaditaan 2016
- Meluseelvitykset laaditaan 2016
- Hulevesiseelvitys 2016

Rakennusjärjestys

Lapinlahden kunnanvaltuusto on hyväksynyt 1.11.2011 §99 rakennusjärjestyksen, joka on tullut voimaan 1.1.2012. Lapinlahden ja Varpaisjärven kuntaliitoksen johdosta vuodelta 2002 olleet kuntien omat rakennusjärjestykset yhtenäistettiin. Rakennusjärjestys on uusittu yhteistyössä Sonkajärven, Vieremän kuntien sekä Iisalmen ja Kiuruveden kaupunkien kanssa ja se on hyväksytty näissä kunnissa pääosin samansisältöisenä.

Rakennusjärjestyksessä on annettu mm. seuraavia määräyksiä:

- Asemakaava-alueen ulkopuolella:
 - Asuinrakennuspaikan pinta-alan on oltava vähintään 5000 m². Pinta-alavaatimus ei koske tilaa joka on aiemmin muodostettu rakennuspaikaksi.
 - Rakennuspaikalle saa rakentaa enintään yhden kaksiasuntoisen ja kaksikerroksisen asuinrakennuksen.
 - Rakennuspaikalle rakennettavaksi sallittu kokonaiskerrosala on enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta.
 - Rakennuksen etäisyyden tiestä tai muusta ympäristömelua aiheuttavasta kohteesta tulee olla sellainen, että rakennuspaikalle jää riittävästi oleskeluun tarkoitettua piha-aluetta, jonka melutaso ei ylitä päivällä 55 dBA ja yöllä 50 dBA (uusien alueiden osalta kuitenkin 45 dBA) ja loma-asuntojen osalta enintään 45 dBA ja yöllä 40 dBA.
 - Asuinrakennuksen etäisyyden valtateiden ja kantateiden keskiviihdestä tulee olla vähintään 100 metriä, seututeiden ja yhdysteiden osalta vähintään 50 metriä yksityisteiden osalta vähintään 12 metriä meluhaittojen torjumiseksi.
- Rakentaminen rantavyöhykkeelle
 - Rakennuspaikan rantaviivan pituus vähintään 40 m.

22.1.2018

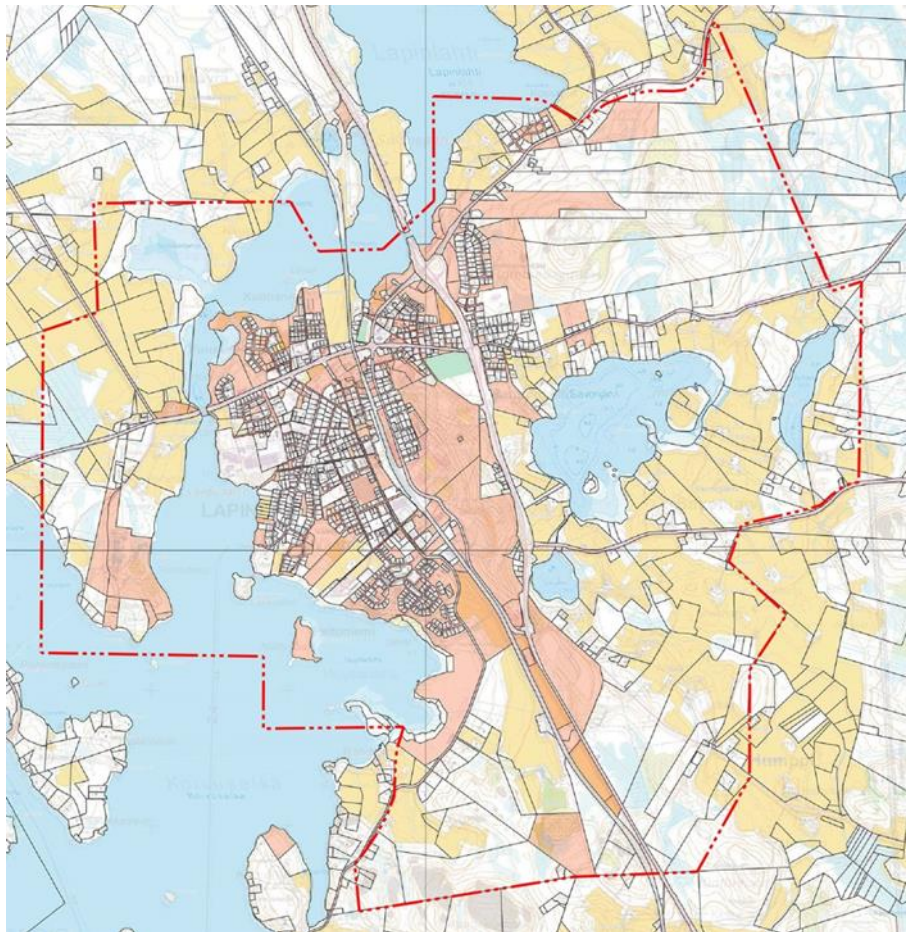
- Yli 80 m² asuinrakennuksen/ rakennuksen tulee sijoittua vähintään 40 metrin päähän rantaviivasta.
- Enintään 80 m² asuinrakennuksen/rakennuksen tulee sijoittua vähintään 25 metrin päähän rantaviivasta
- Enintään 30 m² ja enintään 4 metrin harjakorkeuden omaava rantasauna tulee sijoittaa vähintään 20 m päähän rantaviivasta.
- Enintään 20 m² ja enintään 3,5 metrin harjakorkeuden omaava rantasauna tulee sijoittaa vähintään 10 m päähän rantaviivasta.

Pohjakartta

Osayleiskaavan pohjakarttana käytetään maastokarttaa 1:10 000.

2.2 Maanomistus

Oheisessa kartassa on esitetty maanomistus (kuva 7). Punaisella rasterilla on merkitty kunnan omistamat maa-alueet suunnittelualueella.

Kuva 8. *Kunnan maanomistus*

Kunnan rakennusvalmiit tontit vuoden 2016 lopussa:

- Puustelli 13
- Hiekkaranta 4
- Väärni 7

22.1.2018

– Peltoniemi 2

Puustellin alueella on 16 ja Väärnissä 12 asemakaavoitettua rakennuspaikkaa, joidenka kunnallistekniikkaa ei ole toteutettu. Väärnin alue on myös rakennettavuudeltaan hyvin haasteellinen alue.

Kuva 9. Lapinlahden kunnan tonttialueet

2.3 Väestö ja työpaikat

Väestörekisterikeskuksen mukaan Lapinlahden väkiluku oli vuoden 2015 lopussa 9980 asukasta ja väestötiheys 9,1/km².

Lapinlahden kunnan väestön historiaa

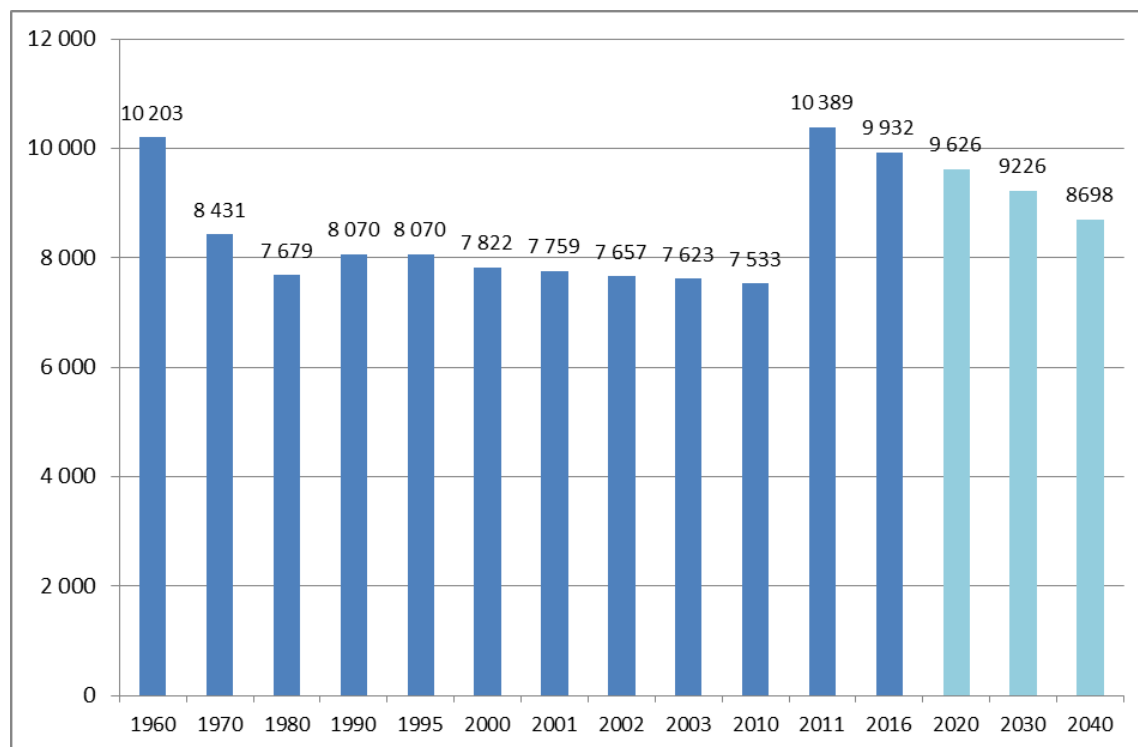
Lapinlahti on maalaispitäjä, joka on perustettu vuonna 1874. Lapinlahden kunnan alueet ovat kuuluneet 1700–1800 -luvulla Iisalmen emäpitäjään.

Tilastokeskuksen vuoden 2012 työssäkäyntiliikenteen mukaan Lapinlahden kunnassa asuva työllinen työvoima oli 3 868 henkilöä. Asuinkunnassaan työssäkäyvi-

22.1.2018

en osuus työllisestä työvoimasta oli vuoden 2011 lopussa 66,2 %. Lapinlahden kunnassa vuonna 2012 oli 3 158 työpaikkaa.

Kuvassa 9 on esitetty väestönkehitys ennen Varpaisjärven liitosta ja sen jälkeen sekä ennuste vuoteen 2040 saakka. Varpaisjärvi liittyi Lapinlahteen vuonna 2011.

Kuva 10. Väestönkehitys 1960 -luvulta vuoteen 2011 ennen Varpaisjärven liitosta ja sen jälkeen sekä ennustettu väestön kehitys vuoteen 2040 saakka.

2.4 Nykyinen maankäyttö

Kokonaisrakenne

Lapinlahden kunta sijaitsee Pohjois-Savon maakunnan keskiosassa. Miltei koko kunnan läpi etelästä pohjoiseen ulottuu Iisalmen reittiin kuuluva Onkivesi. Lapinlahden naapurikuntia ovat Iisalmi, Kuopio, Rautavaara, Siilijärvi ja Sonkajärvi. Lapinlahti sijaitsee Onkiveden itärannalla rautatien ja valtatie 5:n varrella. Kirkonkylän keskustaajama sijaitsee Asematien ja Linnansalmentien risteysalueella, josta se levittäytyy pohjois-etelä suunnassa Honkalahden ja Hurjanlahden väliin. Keskusta-alueen länsipuolella sijaitsee Linnansalmi, jonka rannalla on Valion meijeri- ja juustolan tehdasalueet. Pohjoisessa taajama ulottuu Kunnanrantaan Honkasalmen eteläpuolelle. Etelässä Viitostien itäpuolella on kartingrata ja taajaman maamerkki on Matin ja Liisan asema, jonka kohdalla on Asematien liittymä ja yhteys keskusta-alueelle. Lännessä taajamaan kuuluvat Linnansalmi ja idässä Savonjärven alue.

Etelässä, lännessä ja idässä suunnittelualue rajautuu Onkiveden-Nerkoon ranta-osayleiskaavaan. Kaava-alue ulottuu koillisessa lähelle Pyysuota ja seurailee Heinäahontien eteläpuolta lähelle Mustalampea ja rajautuu länsiosassa sähkönsiirtolinjaan. Kaava-alue seurailee Varpaisjärventietä jatkuen Humpin läpi lähelle Kint-

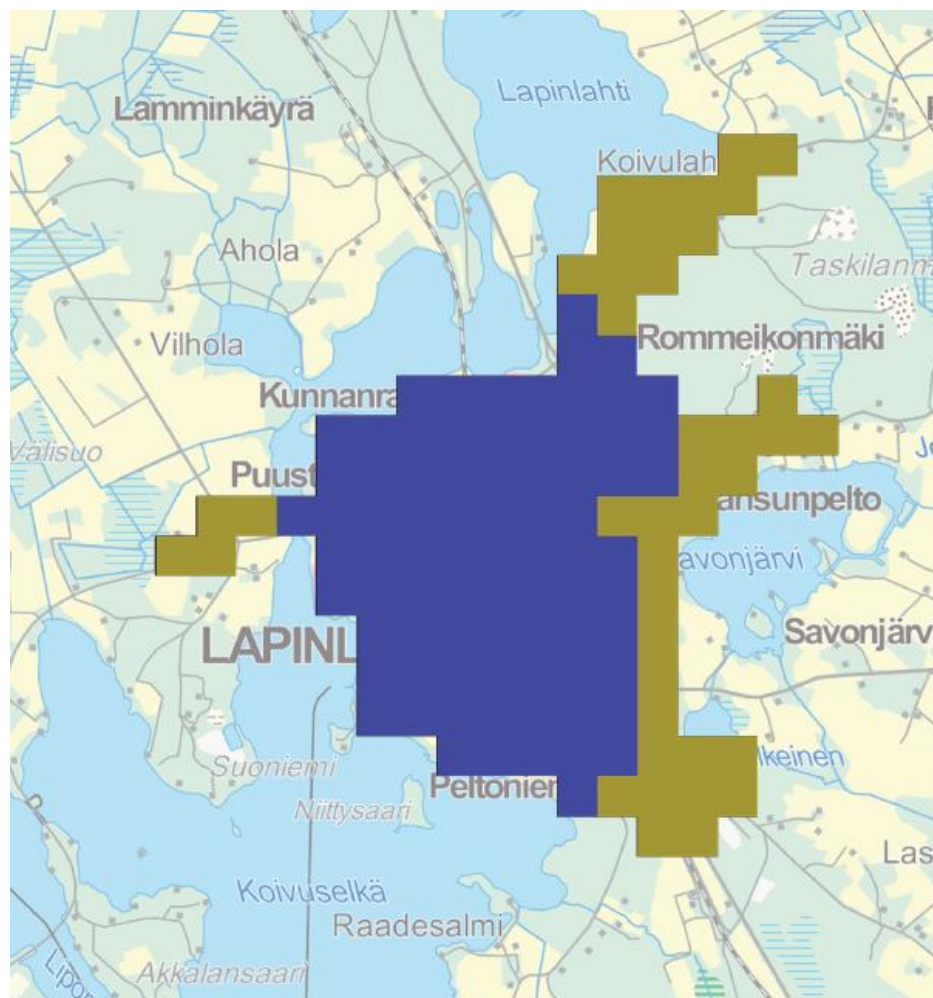
tuvuorta. Etelässä kaava-alue kulkee Raatteenmäen pohjoispuolella lähelle Sor-
salahtea seuraillen Kivistöntien linjausta Raadensalmeen. Lännessä alue ulottuu
Suoniemeen ulottuen Nerkoontiementietä kohti Sonninlammen pohjoispuolelle.
Pohjoisessa suunnittelualue käsittää Nikulan tilan Kotiniemessä, Honkasalmen
eteläosan sekä Lapinlahden etelärantaan rajoittuvat alueet.

Tiheinä asutus on asemakaava-alueella. Taajamaa ympäröivillä reuna-alueilla ympäristö on metsäistä.

Taajaman toteutuneet teollisuusalueet sijoittuvat radan varteen ja taajama-alueen eteläosaan aivan Lapinlahden keskustan läheisyydessä. Meijeri- ja juustolaitoiminnot sijoittuvat keskustaajaman länsipuolelle Onkiveden Linnasalmen rantaan.

Julkiset ja kaupalliset palvelut keskittyvät pääraitin (Linnansalmentien) läheisyyteen, koulukeskus sijaitsee keskustassa pääraitin varrella.

Urheilu- ja liikuntapaikoista jäähalli, urheilukenttä, hiihtostadion ja liikuntahalli ovat lähellä keskustaa. Mikroautorata sijaitsee taajaman eteläpuolella Viitostien varrella.

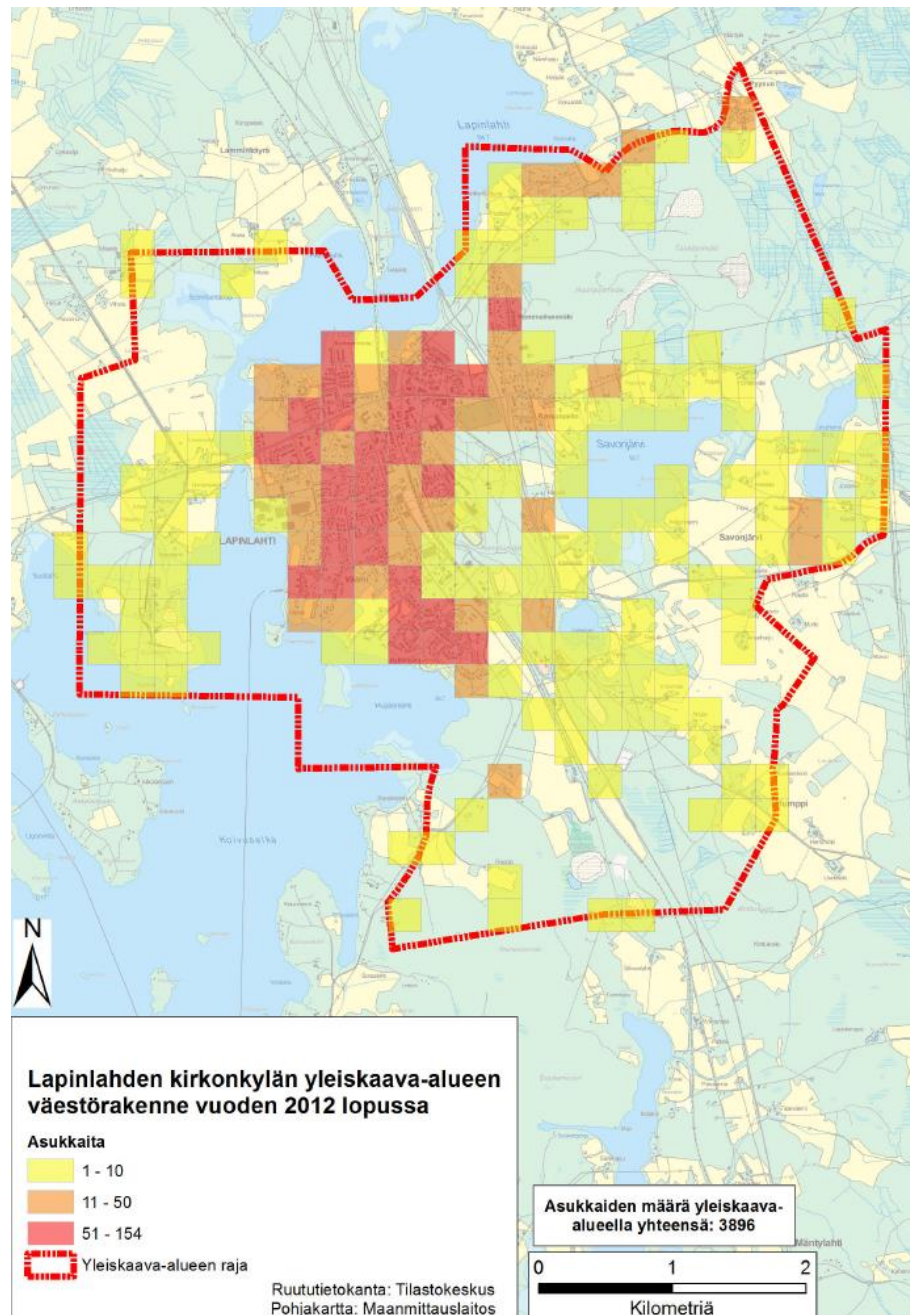
Kuva 11. *Taajama-alue.*

22.1.2018

Asutus

Asuntoalueet ovat rivi- ja pientalovaltaisista. Kirkonkylän asutus keskittyy valtatie 5 ja Onkiveden väliselle alueelle. Pieniosa asutuksesta sijoittuu Lapinlahden rannalle, Rommeikonmäen ja Savonjärven pohjoisrannalle. Toteutumattomat alueet sijoittuvat Puustellin ja Väärnin alueella.

Haja-asutusalueella on useita maatiloja sekä muuta asutusta melko kattavasti. Taskilanmäen alue sekä laajimmat avoimet peltoalueet sekä kaavan eteläosassa on laajempia alueita, jossa ei ole asutusta.

Kuva 12. Väestön jakautuminen kaava-alueella v. 2012

22.1.2018

Punaisella rajatulla osayleiskaavan alueella (kuva x) asui vuonna 2012 tilastokeskuksen ruututietokannan 250x250 metrin ruutukoolla laskettuna yhteensä 3896 ihmistä.

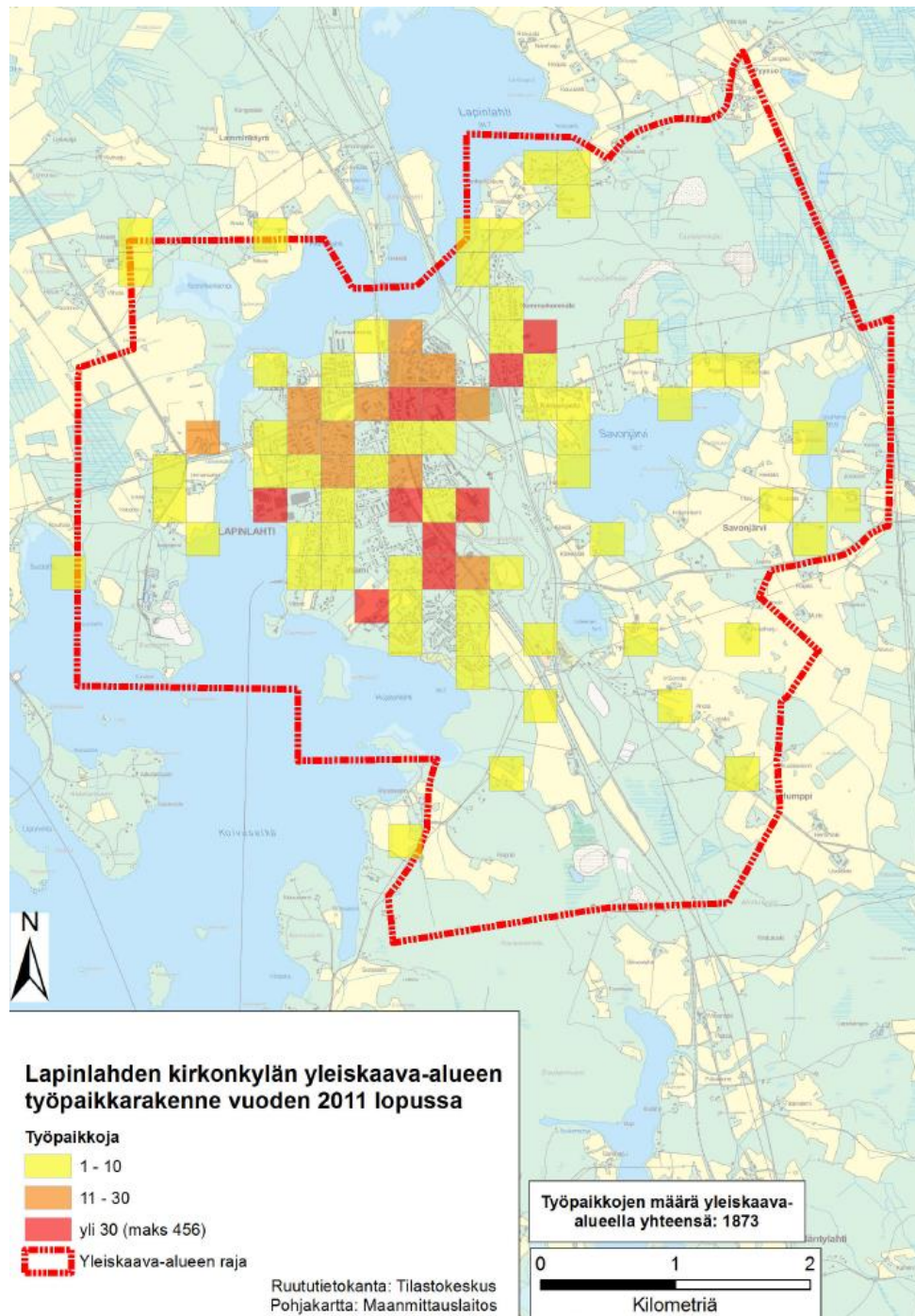
Palvelut ja työpaikat

Julkisista palveluista keskustaan ovat sijoittuneena Lapinlahden kunnanvirasto, Lapinlahden pääkirjasto, terveyskeskus, sosiaalipäivystys, poliisin, Pohjois-Savon pelastuslaitoksen Lapinlahden toimipiste, koulut, päiväkodit, kansalaisopisto, kirkko, Kirkkoherranvirasto ja seurakuntatalo sekä Emil Halosen museo ja Lapinlahden taidemuseo. Yksityiset palvelut keskittyvät myös vahvasti keskustaan, pääraitin varteen. Linnansalmessa sijaitsee Arkkitehtuuri- ja ympäristökoulu Lastu. Portaanpään opisto ja kesähotelli, Waivattujen sauna ja pienimuotoinen museo esittelevät Portaanpään opiston historiaa Hujanlahden rannalla.

Teolliset työpaikka-alueet sijoittuvat taajaman länsi- ja eteläosiin, keskustan välittömään läheisyyteen, kun taas yksityiset ja julkiset palvelut työllistävät ihmisiä keskustassa. Lapinlahden kunnan yrityspalveluita tuottaa kunnan omistama kiinteistöyhtiö Viitostien Ykköstilat Oy.

Suunnitteilla olevan osayleiskaavan alueella oli vuonna 2012 yhteensä 1873 työpaikkaa (kuva 13).

22.1.2018

Kuva 13. Työpaikkojen jakautuminen kaava-alueella v. 2012.

Virkistyspalvelut

Taajaman itäosassa sijaitsee Haminamäen pururata, ensilumenlatu ja valaistulatu (5,4 km), Hassilan hiihtomaa, jonka yhteydessä on myös taukopaikka. Haminamäen ja Hassilan laduilta on yhteys Paulin taipaleelle. Paulintaival on 55 km pitkä maastohiihtoreitti Lapinlahdelta Varpaisjärven kautta Nilsijään. Lahdenperän lenkki ja Rommeikonmäen uimaranta sijaitsevat lähellä viitostien ramppia kaava-

22.1.2018

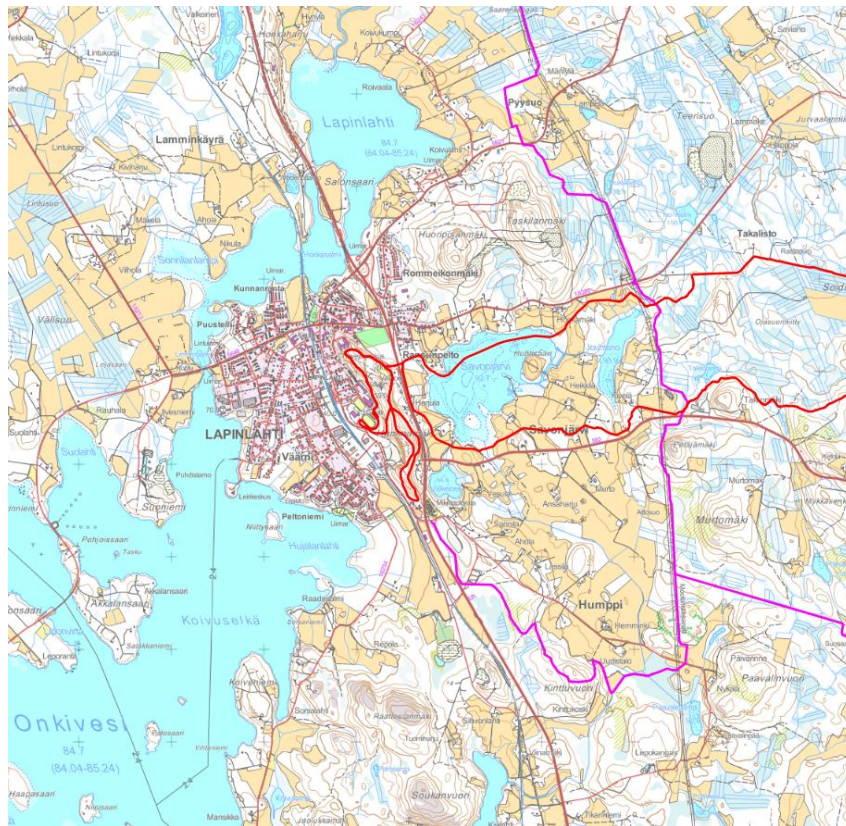
alueen pohjoisosassa. Lapinlahdella on yhteys luoteeseen ja lounaaseen Ylä-Savon retkiyöräreille.

Matin ja Liisan Aseman infopisteen ja mikroautoradan läheisyydestä 5-tien varrelta lähtee Lapinlahden moottorikelkkayhdysreitti ja yhteydet Ylä-Savon moottorikelkkareiteille. Savonjärven rannassa sijaitsevat Böösinniemen lomamökit. Hotelli- ja matkailuhotellimajoitusta on keskusta-alueella.

Koulukeskuksen yhteydessä on sisäliikuntatiloja. Ulkoliikuntaan on jääkiekkokaukalo, jossa kesäisin on tenniskenttä. Keskustan tuntumassa on yleisurheilukenttä. Haminamäen urheilupuiston Mondo-Areenalla järjestetään mm. Savo Games -yleisurheilun kansainväliset eliittikisat.

Onkiveden rannalla Väärninsaassa sijaitsee seurakunnan leirikeskus. Uimarantoja on Hujanlahdella Peltoniemessä sekä Linnansalmen kupeessa, Kunnanrannassa ja Koivulahdella. Linnansalmen lintutorni on Linnansalmentien pohjoispuolella. Venesatamat/-valkamat sijaitsevat asemakaava-alueella Onkiveden rannalla. Keskustaajamassa asemakaava-alueella on Lapinlahden venesatama, jossa on vierasvenelaituri, käymälä, nuotiokatos ja veneluiska.

Taajaman ulkopuolella on luontopolkuja, laavuja ja kalastuspaikkoja. Tahkon matkailukeskuksen virkistyspalvelut mm. laskettelurinne ja golfkenttiä sijaitsee n. 50 km:n päässä. Lapinlahdella on matkailua kehitetty erityisesti kulttuuri-matkailuna.

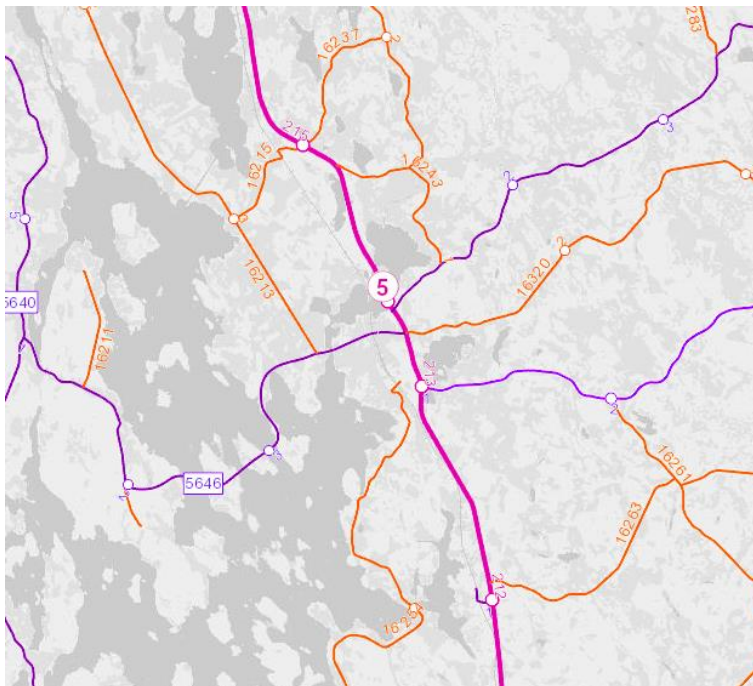
Kuva 14. Lapinlahden retkeilyreitit, punaisella ladut ja violetilla moottorikelkkareitit

22.1.2018

2.5 Liikenne

Seuraavassa on esitetty suunnittelualueen tärkeimmät maantiet. Tienumeron jäljessä on tien nimi kunnan osoitekartalla. Tiet on luokiteltu tiehallinnon käyttämän hallinnollisen luokituksen mukaan:

- Valtatie 5 / E63, Viitostie
- Seututie 582, Varpaisjärventie
- Yhdystie 5646, Linnansalmentie
- Yhdystie 5821, Heinäahontie
- Paikallistie 16320, Pitkämäentie
- Paikallistie 16254, Kivistöntie
- Paikallistie 16263, Humpintie
- Paikallistie 16213, Nerkoonniementie

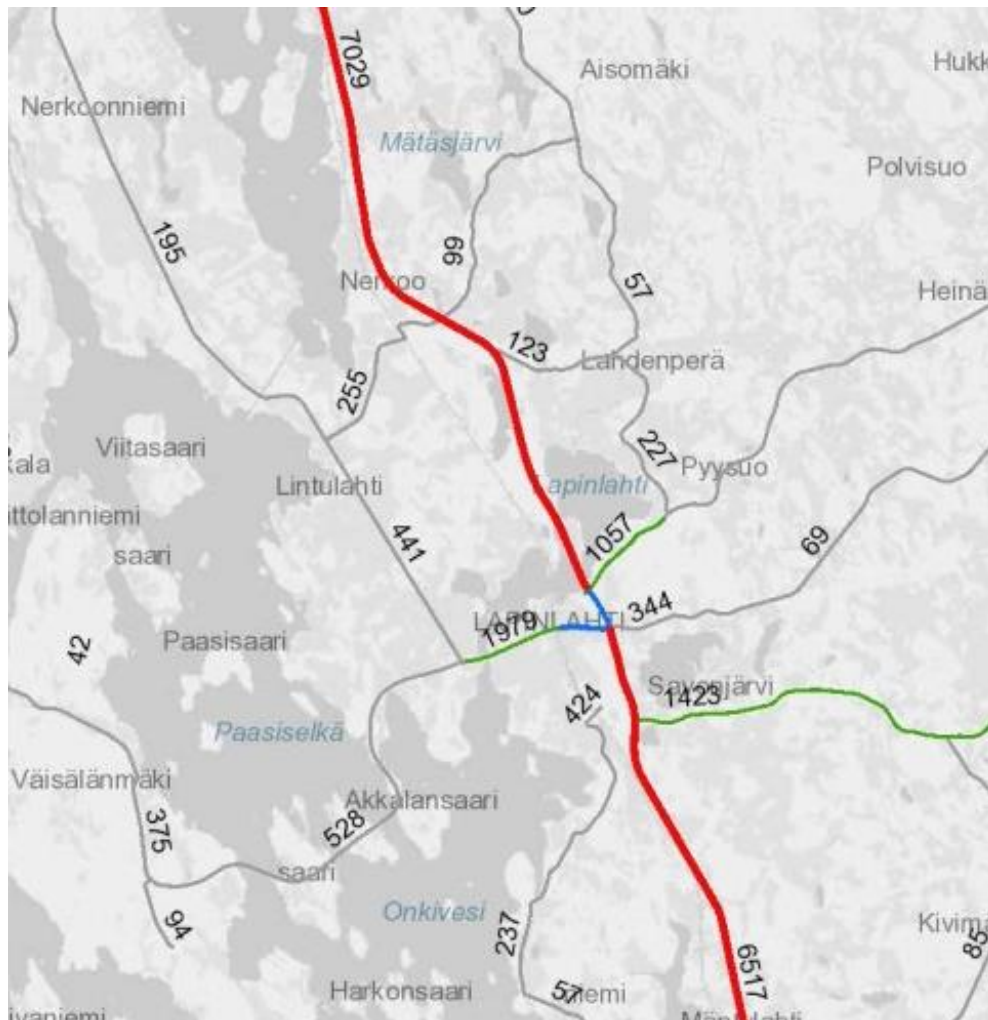

Kuva 15. Lapinlahden kirkonkylän alueen maantiet. (Lähde: Tiehallinto)

Asemakaavoitetulla alueella merkittävimmät tiet ovat em. maanteiden lisäksi Asematie, Pajuharjuntie, Eemil Halosentie, Juhani Ahontie, Oikotie, Tunnelitie, Suoniementie, Humpintie.

Alueen liikennemäärät (ajoneuvojen lkm/vrk) tammikuussa 2016 on esitetty oheisessa kuvassa.

22.1.2018

Kuva 16. Alueen maanteiden liikennemäärät

2.6 Yhdyskuntatekniikka

Lapinlahden kirkonkylän alueella on kattava vesi- ja viemäriverkosto. Kirkonkylän viemäriverkosto on hiukan laajempi kuin asemakaava-alue. Vesi- ja viemäriverkoston laajuus ilmenee oheisesta kuvasta.

Vesilaitos

Kaikki vesijohtoverkostoon tuleva vesi on hyvälaatuista pohjavettä, joka tulee Ylä-Savon Vesi Oy:n omistamista vedenottamoista.

Lapinlahden Vesi Oy toimii talousveden jakeluyhtiönä ja ostaa tarvitsemansa veden Ylä-Savon Vesi Oy:ltä.

Vesilaitos vastaa puhtaan ja hyvälaatuisen talousveden toimittamisesta kuluttajille. Laitoksen toimintaan kuuluu veden laadun seuraaminen, vesijohtoverkoston kunnosta huolehtiminen ja uuden verkoston suunnittelu ja rakentaminen. Vesilaitos myy vuosittain noin 1 500 000 m³ talousvettä. Suurin vedenkuluttaja Lapinlahdella on maidonjalostusteollisuus.

22.1.2018

Vesiosuuskunnat

Lapinlahden kunnan alueella toimii neljätoista vesiosuuskuntaa, sekä yksitoista pientä vesiyhtymää. Osuuskunnat hoitavat pääasiassa Lapinlahden kunnan maa-seutualueen vesihuollon. Vesiosuuskunnat ovat itsenäisiä vesiyhtiöitä ja niillä on omat toiminta-alueet. Osuuskunnat ostavat pääsääntöisesti talousvetensä Lapinlahden Vesi Oy:ltä. Osalla vesiyhtymistä on myös omaa talousveden tuotantoa.

Jätevedenpuhdistamot

Suoniemen puhdistamo puhdistaa Lapinlahden kirkonkylän, Nerkoon, Alapitkän, sekä Lahdenperän viemäriosuuskunnan jätevedet. Alapitkän ja Nerkoon jätevedet johdetaan puhdistamolle siirtoviemäriä pitkin.

Suoniemen puhdistamo vastaa asukasvastineluvultaan 80 000 asukkaan puhdistamoa. Puhdistamon suureen kokoon on syynä maidonjalostusteollisuuden aiheuttama jätevesikuormitus.

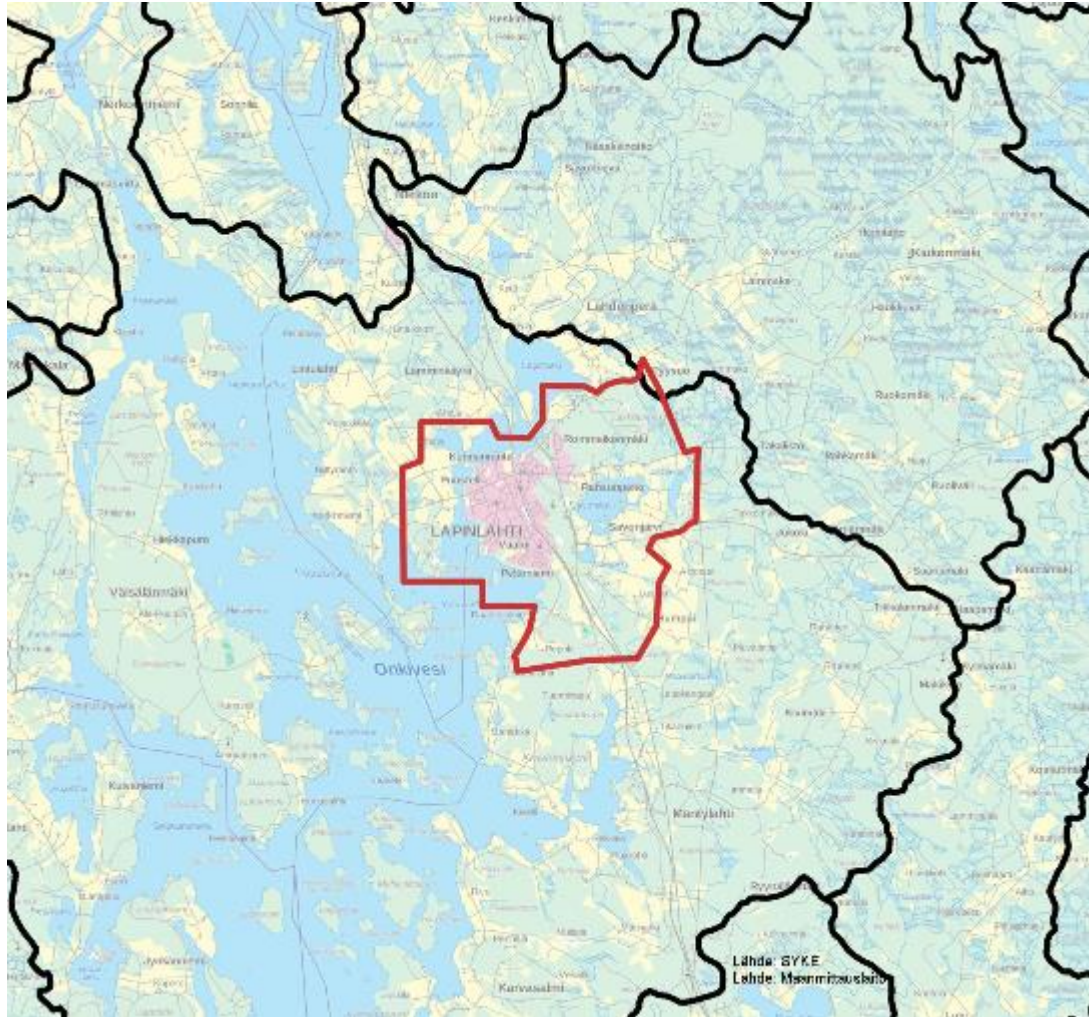

Kuva 17. *Vesi- ja viemärihuoltoverkosto ja toiminta-alueet, kaava-alueen raja-
aus punaisella*

22.1.2018

Pinta- ja hulevedet

Suunnittelualan pintavesiin kuuluu pieniä järviä, lampia, jokia sekä puroja. Pintavedet kuuluvat Vuoksen (4) vesistöalueeseen ja tarkemmin Iisalmen reitin valuma-alueen (4.5) Onkiveden lähialueeseen (4.511). Suunnittelualan sijainti valuma-alueella on esitetty kuvassa 17.

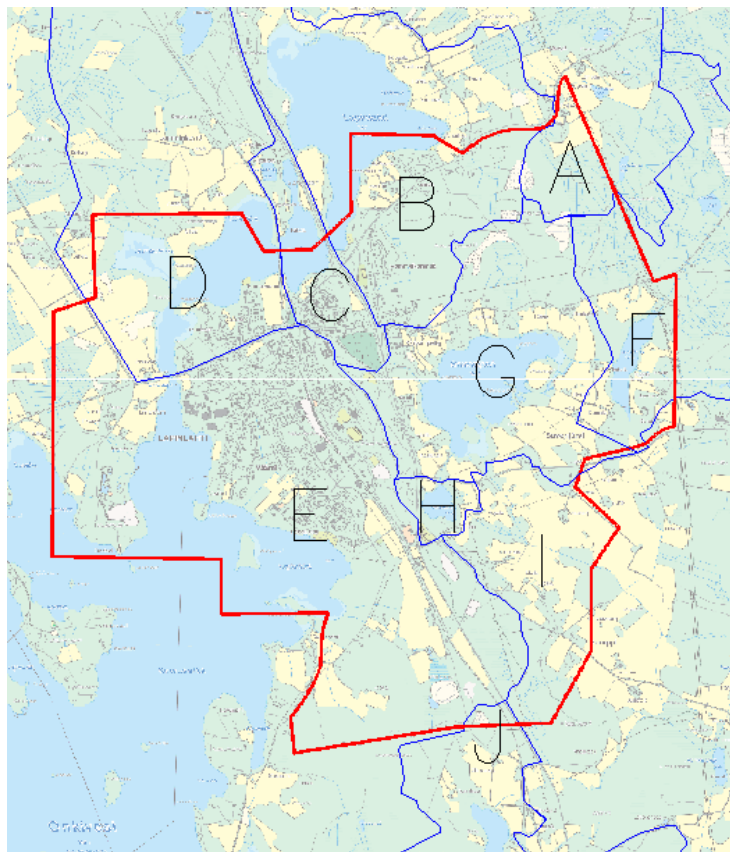

Kuva 18. Suunnittelualan sijainti (punainen raja) valuma-alueella.

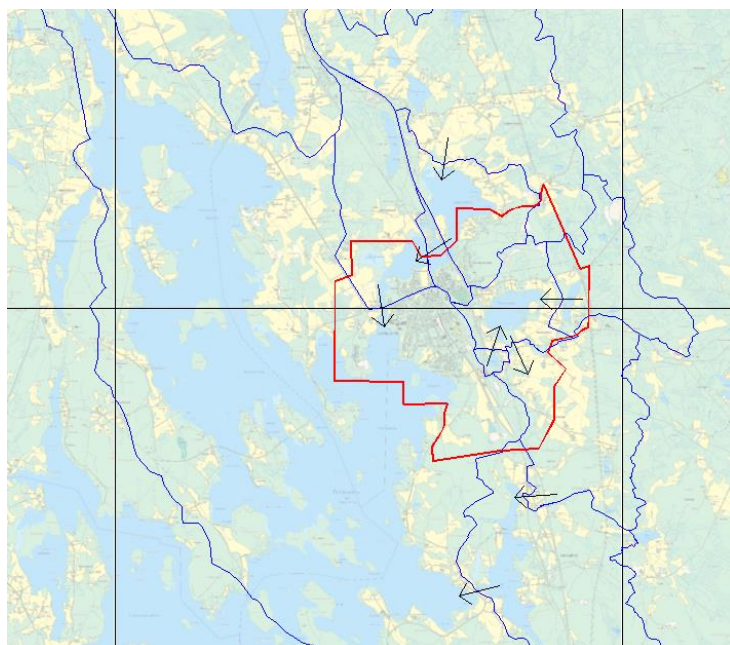
Tarkasteltavalla alueella kulkee päävedenjakaja luoteiskaakkosuunnassa suunnittelualan rajalla. Lisäksi suunnittelualue on jaettu pienvaluma-alueisiin alueen topografiaan, vedenjakajiin, pintavesiin sekä nykyiseen infrastruktuuriin perustuen. Näiden pienvaluma-alueiden maankäytön muutosta tutkimalla on selvitetty yleiskaavan mukaisen rakentamisen vaikutusta alueen pintavesiolosuhteisiin.

Suunnittelualue on jaettu 10 eri osavaluma-alueeseen (A-J) järvien ja uomien purkupisteiden mukaan. Valuma-alue A on rajattu Suurijoen alaosaan, B Onkiveden Lapinlahden ja Honkasalmen väliseen tienylitykseen, C Onkiveden Honkasalmen radanylitykseen, D Onkiveden Linnansalmen tienylitykseen ja E Onkiveden Kuhasalmen ja Levälähdän väliselle alueelle. Valuma-alue F on rajattu Jouhtenon alaosaan, G Savonjärven alaosaan ja H Valkeisen alaosaan. Valuma-alue J on rajattu Onkiveden Sonnilansalmeen. Suunnittelualan pienvaluma-aluejako on esitetty kuvassa 18 ja vesien kulkusuunta kuvassa 19.

22.1.2018

Kuva 19. Pienvaluma-aluejako suunnittelualueella.

Kuva 20. Vesien kulkusuunnat suunnittelualueella.

22.1.2018

Suunnittelualueelle on rakennettu hulevesien käsittelyyn liittyviä rakenteita Väärnin, Valion ja Puustellin alueille sekä valtatie läheisyyteen.

2.7 Kulttuuriympäristö

Lapinlahden historia

Lapinlahti on juureva maalaispitäjä, joka on perustettu vuonna 1874. Lapinlahden kunnan alueet ovat kuuluneet 1700 -1800-luvuilla Iisalmen emäpitäjään, jonne ensimmäinen kärkeillä ajettava tie saatiin 1783 tienoilla. Tärkeimpänä kulkuväylänä oli tuolloin vesireitti Onkivettä pitkin. Nerkoon kanavan valmistuminen 1869 paransi vesireitin kulkuyhteyttä pohjoisen suuntaan.

Kunnan juurissa on vahvana niin körttiläisyys kuin kulttuurikin, joka ilmenee mm. kunnan vaakunassa. Paavo Ruotsalainen "Ukko-Paavo" syntyi 1777 Lapinlahden Tölvänniemellä ja hänen "Savonjärven herätykset" tapahtuivat 1796. Paavo Ruotsalaisesta tuli aikanaan herännäisyysjohtaja, jonka vaikutukset ulottuvat vahvana vielä tähänkin aikaan, vaikkakin hän suurimman osan aikuisiästään asui Varpaisjärvellä ja Nilsiä Aholansaassa. Ukko-Paavon elämästä on akateemikko Joonas Kokkonen säveltänyt oopperan "Viimeiset kiusaukset".

Kansalliskirjailija Juhani Aho on syntynyt Lapinlahdella Väärnin pappilassa 1861. Hänen alkuperäinen sukunimensä oli Brofeldt. Parhaiten Juhani Aho yhdistetään Lapinlahteen Rautatie- kirjastaan, jossa päähenkilöt Matti ja Liisa tulivat katsomaan junaa Lapinlahdelle jo ennen kuin rautatie todellisuudessa oli Lapinlahdelle rakennettu.

Kuvataiteen perinteissä Lapinlahdella on erittäin vahva asema. Halosten lahjakkaan suvun piiristä muistetaan monta Suomen eturivin taiteilijaa, eturivissä tietenkin Pekka Halonen "kultakauden" arvostettu mestari. Myös Eemil Halonen, Arttu Halonen, Kalle Halonen ja Pikku-Kalle sekä useat muut Halos-suvun jäsenet ovat antaneet merkittävän panoksen niin Lapinlahden kuin koko Suomen kulttuurihistoriaan. Halosten suvun suurta taiteellista perintöä vaalimaan on perustettu Halosten Museosäätiö, joka ylläpitää Lapinlahden Taidemuseon ja Eemil Halosen museon toimintaa. Halosten taiteilijasuvun taiteilijaystävät ovat aikanaan vierailleet ja työskennelleet Lapinlahdella, joiden tuloksena jälkipolville on ikuistettu lapinlahtelaisia maisemia ja tunnelmia, jotka ovat nousseet kansallisaarteiksi. Tällaisesta esimerkkinä voi mainita mm. Eero Järnefeltin vuonna 1893 Väisälänmäellä maalaama "Kaski" eli "Raatajat rahanalaiset".

Lapinlahden maantieteellisesti jakaa etelä-pohjoissuunnassa oleva Onkivesi kahteen osaan. Aiemmin suurin osa kunnan länsiosista oli vesiyhteyden takana kirkonkylästä. Osittain sen vuoksi lounaisosassa ollut Leppälahden kylä irtaantui 1960-luvulla Lapin-lahdesta ja liittyi Maaninkaan. Kuitenkin muutaman vuoden kuluttua saatiin Onkiveden yli ensimmäinen tieyhteys, kun Väisälänmäen - Akkalan saaren kautta saatiin lossilla varustettu tieyhteys Lapinlahden kirkonkylälle.

Lapinlahden itäisen osan jakaa kahteen osaan Syvärin järvi, jonka pohjoispuolella ovat Korpijärven, Karsanlahden, Paloisen, Jumisen ja Petäyksen kylät. Syvärin länsipuolella ovat Varpaisjärven kirkonkylä, Urimolahden, Jonsan, Lukkarilan ja Sutelan kylät. Syvärin eteläpuolella Urimolahden kylä rajoittuu Nilsiä Tahkovuoren alueeseen.

Lapinlahteen vuoden 2011 alussa liitetty Varpaisjärven kunta ehti olla itsenäisenä kuntana 100 vuotta. Aloite Varpaisjärven itsenäistymisestä lähti liikkeelle seura-

22.1.2018

kunnan puolelta. Tuohon aikaan kunnallisen itsenäistymisen edellytys oli itsenäisen seurakunta. Varpaisjärveläiset valittelivat 1800-luvun lopulla yhteyksien puutetta emäpitäjään, Nilsiin. Varpaisjärven alueet olivat syrjäkyliä emäkunnalle. Itsenäistymisellä haluttiin eroon syrjäkylän asemasta. Senaatin päätöksellä 24.3.1910 kunta itsenäistyi Nilsin kunnasta vuoden 1911 alussa.

Lapinlahden kirkonkylän kaava-alueen kulttuuriympäristöstä on tehty erillinen "Rakennuskulttuurin inventointi" -selvitys vuonna 1993. "Torinseudun rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkistus" on laadittu 30.6.2014.

Rakennetun kulttuurin selvitystä on päivitetty 2016 tätä osayleiskaavaa varten. Siinä on arvioitu kohteet joko valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittäviksi.

Taajaman kehitys

Kirkonkylän asutus on pääosin syntynyt 1900-luvun puolella. Kantatalojen lisäksi alueella oli 1800-luvun lopulla vain jokunen mäkitupalaisasutus. Ne sijaitsivat pääosin Pajuharjun tai Mykkälän maalla. Kunta palstoitti ensimmäiset "tonttumaansa" v. 1897, jolloin halukkaille annettiin mahdollisuus vuokrata 2500 neliön suuruisia palstoja. Asutus taajani nopeasti, mutta se keskittyi hyvin suppealle alueelle kirkon ympärille. Myös pappilan maille radan länsipuolelle kohosi muutama asuintalo. Kirkon ja Kuopio - Iisalmi valtatie välillä syntyi kirkonkylän ensimmäinen liikekeskus lukuisine kauppoinen, erilaisine käsityöläisten verstaaneen ja pajoineen. Kunta ja tilalliset alkoivat 1920-luvulta lähtien myydä asuntotontteja niiden vuokraajille. Tämä saattoi olla syynä alueen hallitsemattomaan kasvuun, mikä sai nimismies Robert V. Räsänen v. 1941 vertaamaan sitä hökkelikylään ja pyytämään lääninhallitusta laatimaan rakennuskaavan. Sotien ja sodan jälkeisen kiireisen rakentamisen vuoksi kaava valmistui vasta 1953. Sotien jälkeen Juhani Ahon tie ja sen ympäristö sai asukkaansa. Alueelta jaettiin rintamamies- ja siirtolais-tontteja tarvitseville. Samoihin aikoihin sai myös Asematie nykyisen ilmeensä. (Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Osa I. 1993, s. 6.)

Vanhoja karttoja

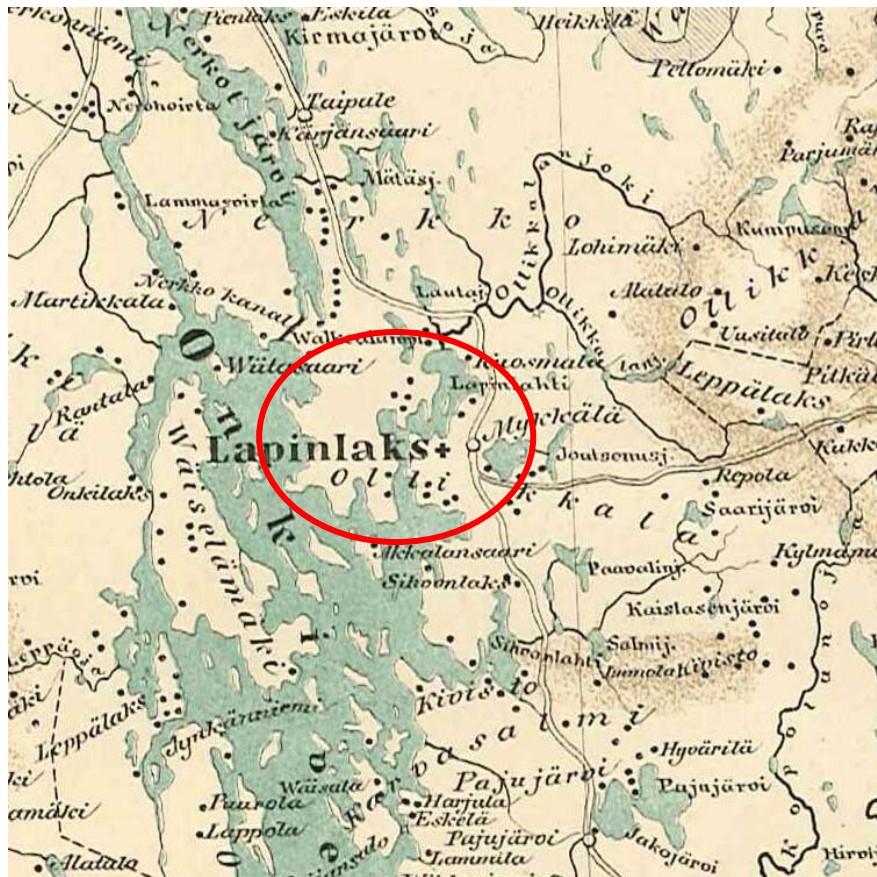
Suomen yleiskartta 1864–1873

Lapinlahtea koskeva 1800-luvun puolivälin Suomen yleiskartta (Karta öfver Finland : Sektion D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län. 1863.) kuvaa Lapinlahtea *Lapinlaks* yleispiirteisesti. Talojen paikkoja on merkitty, mutta kaikkia taloja ei ole nimetty. Lapinlahden kirkon lähellä eli juuri keskustassa olevat talot on jätetty nimeämättä. Vasta tämän työn aluerajauksen ulkopuolella sijaitsevia vanhoja talonpaikkoja on nimetty karttaan.

Linnansalmen länsirannalle on merkitty kaksi talonpaikkaa (nykyiset Linnansalmi ja Ilvesniemi?), joita ei ole nimetty. Lapinlahden kirkon paikka on merkitty ristillä. Kirkon eteläpuolella nykyisen Väärnin alueella on neljä nimeämätöntä taloa.

Savonjärven eteläpuolella on kuusi nimeämätöntä taloa. Lapinlahden kaakkoisrannalla on kaksi taloa. Talot on laskettu aluerajauksen alueelta.

22.1.2018

Kuva 21. Karttaote: Suomen yleiskartta 1864–1873. Karta öfver Finland : Sektionen D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län. (1863. Punaisella ympyröity aluerajausta suurempi alue.)

22.1.2018

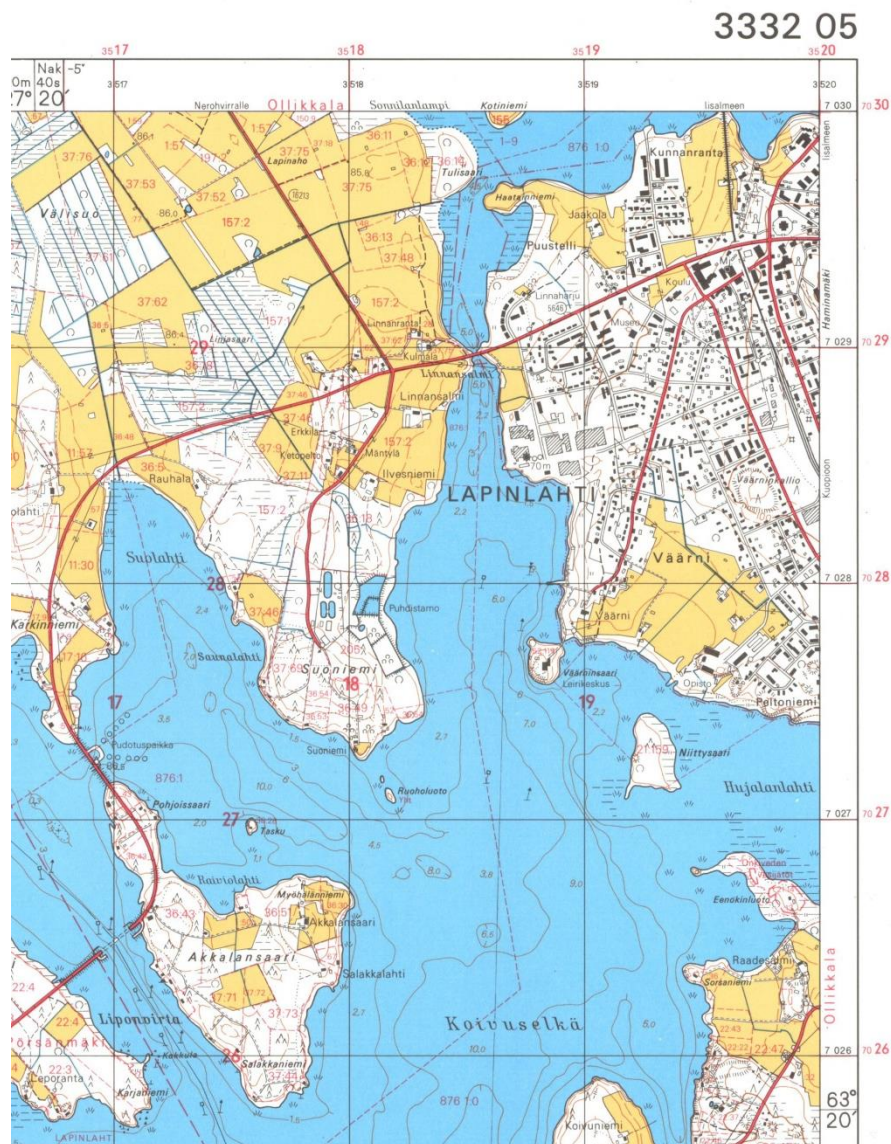
Vanhoja painettuja peruskarttoja vuosilta 1973 ja 1991

Lapinlahden keskustan kehittymistä voi tarkastella vanhojen painettujen peruskarttojen avulla. Vielä vuoden 1973 kartassa Väärnin ja nykyisten Puustellin ja Kunnanrannan alueilla ei ole asutusta yhtä paljon kuin vuoden 1991 kartassa. Keskusta on laajentunut varsinkin asuinalueilla. Lisäksi suuri vaikutus kirkonkylän keskusta on ollut uuden tien linjauksella, joka näkyy vuoden 1991 kartassa.

Kuva 22. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1973: 3332 05 Lapinlahti. Vanhat painetut kartat.

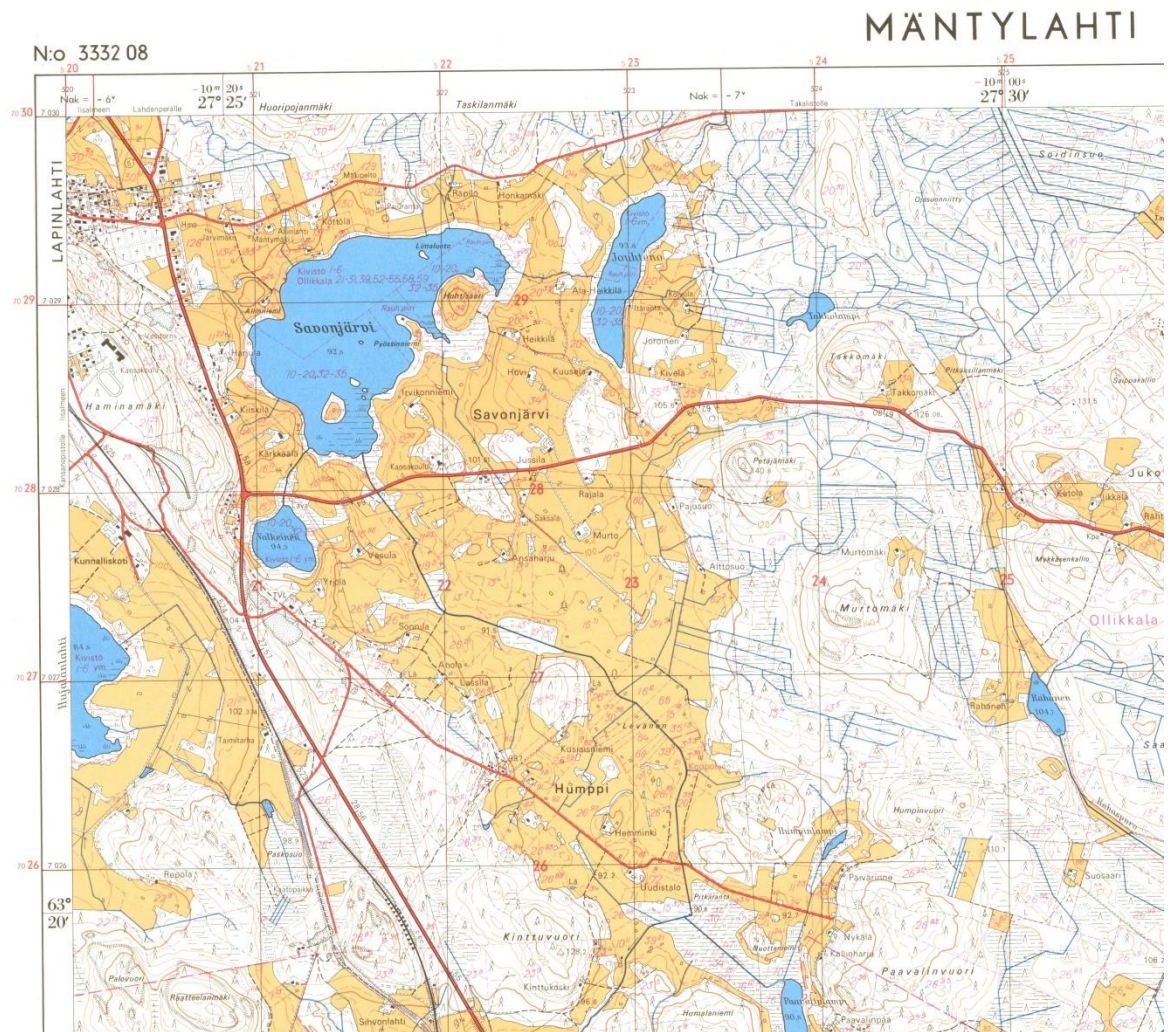
22.1.2018

Kuva 23. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1991: 3332 05 Lapinlahti. Vanhat painetut kartat.

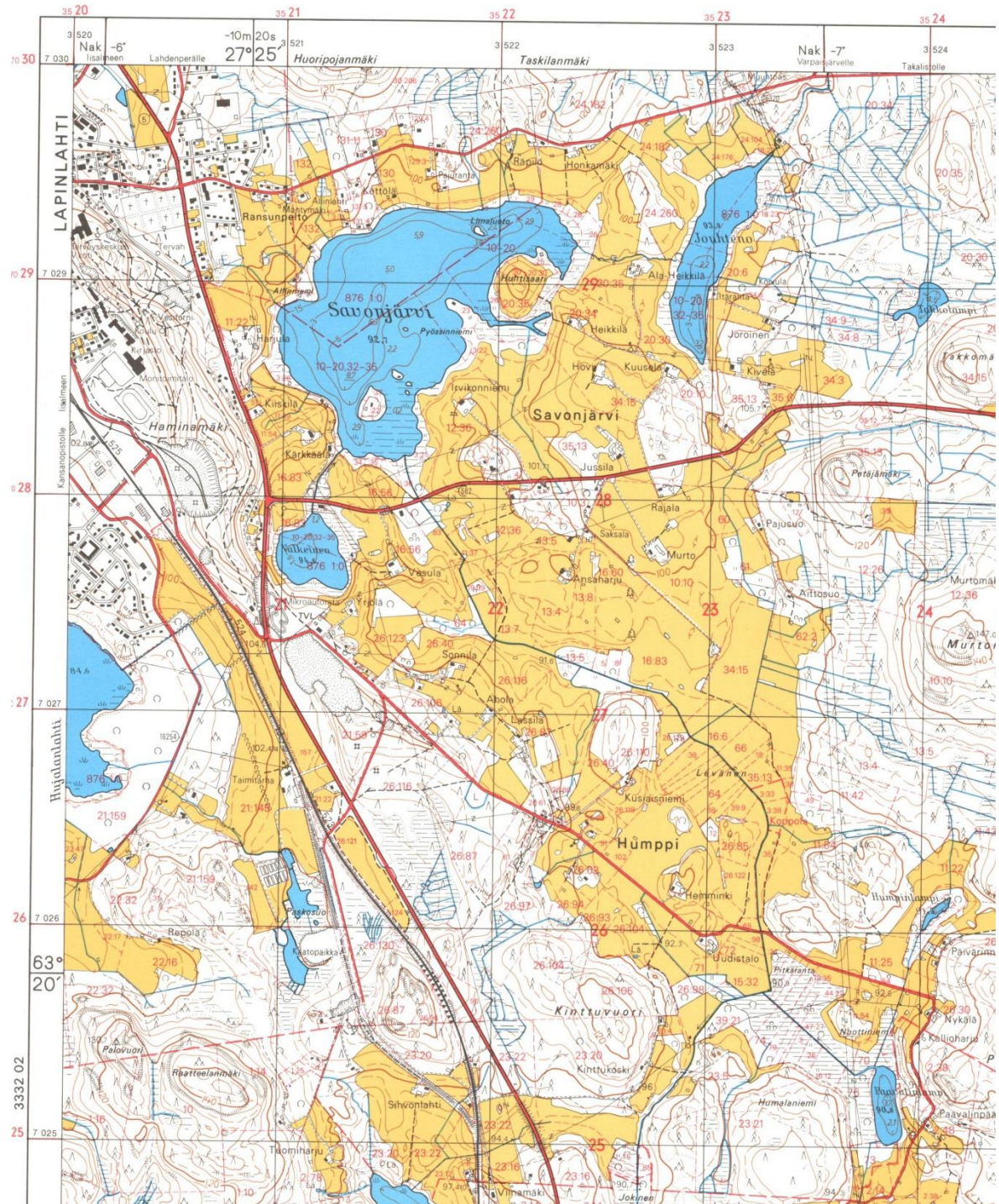
Savonjärven alueen kehitystä voi tarkastella nykytilanteeseen verraten vanhojen painettujen peruskarttojen avulla. Peltoala on pienentynyt vuoden 1973 karttaan verrattuna. Vuoden 1991 kartassa peltoa on hieman enemmän kuin nykyään. Maanviljelyn väheneminen on havaittavissa, mikä koskee yleisenä kehityksenä koko kuntaa.

22.1.2018

Kuva 24. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1973: 3332 08 Mäntylähti. Vanhat painetut kartat.

22.1.2018

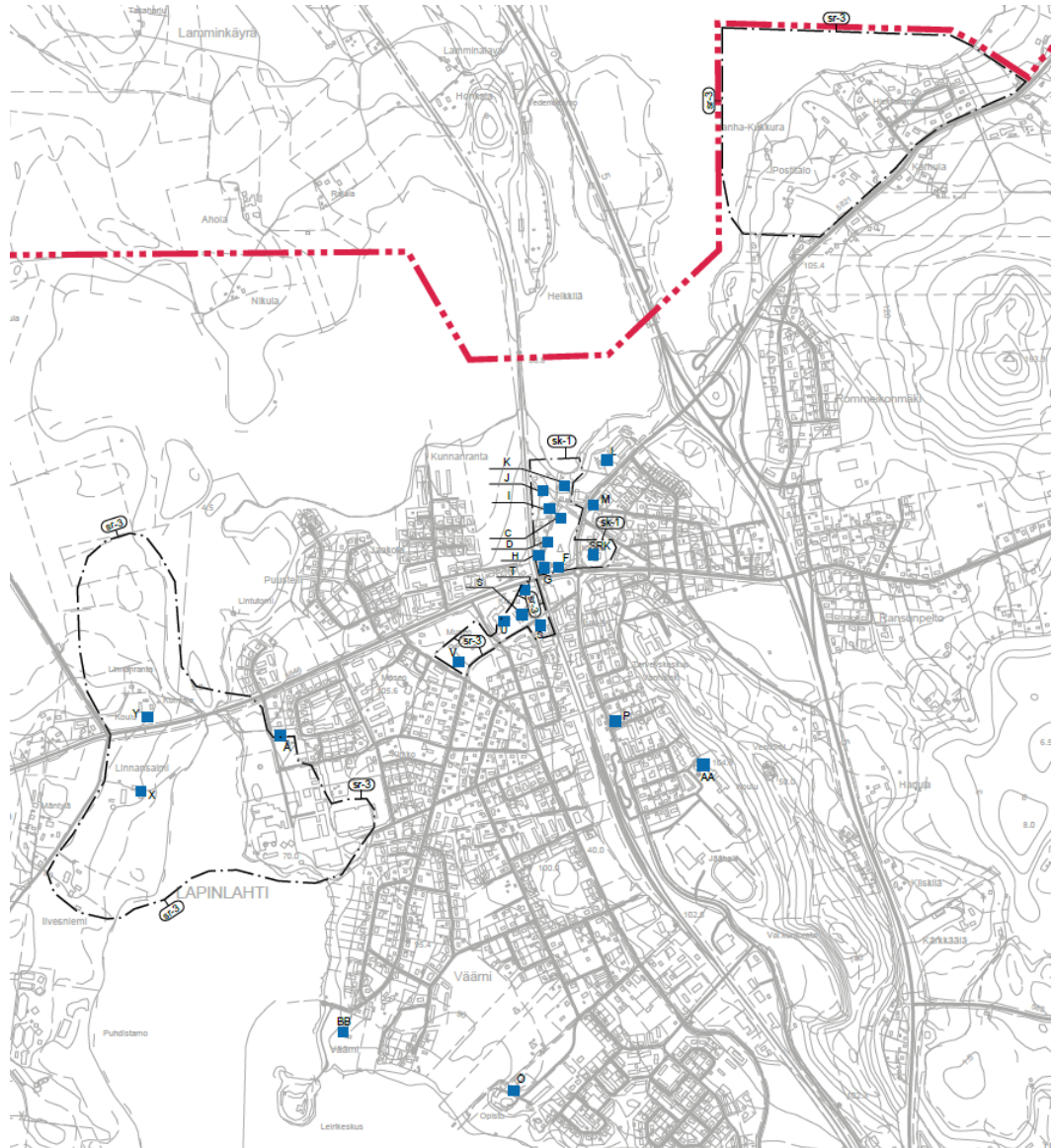

Kuva 25. Peruskarttaote 1:20 000 vuodelta 1991: 3332 08 Mäntylähti. Vanhat painetut kartat.

22.1.2018

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut ympäristöt (RKY)

Lapinlahden kirkonseutu ja Lapinlahden rautatieasema.

Maakunnallisesti merkittävät kohteet tai alueet

Kuva 26. *Maakunnallisesti merkittävät kohteet tai alueet.*

- B. Kirkko
- C. Vanha hautausmaa, parihuone ja vanhan kirkon muistomerkki
- D. Viljamakasiini
- E. Vanha kirkonkylän raitti
- F. Aarnila
- G. Hirvola
- H. Räsälä
- I. Apula
- J. Mykkälä

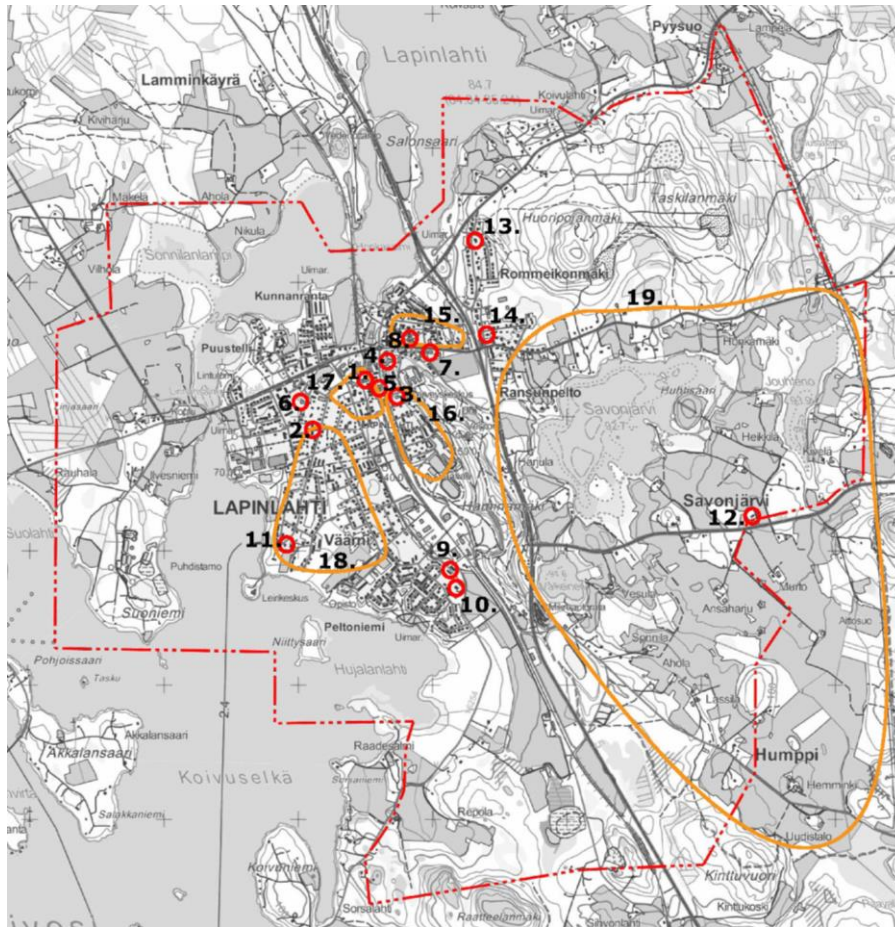
22.1.2018

- K. Törmälä
- L. Pajuniemi
- M. Pääskynpesä
- N. Kasurisen paja
- P. Arttula
- Q. Vesiviskuri
- R. Meijerin ympäristö
- S. Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly
- T. Koivupiha, entinen kauppa ja meijerin isännöitsijän asunto
- U. Vanha kansakoulu, nykyinen kuvataidelukio
- V. Rovastilan vanha rakennuskanta, navetta ja aitta
- W. Linnansalmen kulttuurimaisema
- X. Linnansalmi, maatilakeskus
- Y. Vanhapiha
- Z. Valion tehtaot
- Å. Tervola
- Ä. Lahdenperä (vain osittain maisema-alueena)
- Ö. Portaanpään kansanopisto
- AA. Sirenin koulu, entinen kirkonkylän kansakoulu
- BB. Väärnin pappila, kappalaisen pappila

Paikallisesti merkittävät kohteet tai alueet

1. Lapinlahden paloasema
2. Ortodoksinen rukoushuone
3. Entinen terveystalo
4. Kunnantalo eli kunnanvirasto
5. Valtion virastotalo
6. Riihiateljee
7. Liiketalo Linnari
8. Tervola
9. Vanha Portaanpään tilan päärakennus ja entinen kunnalliskodin päärakennus
10. Entinen kunnalliskodin sairaala
11. Tuuttila ja Väärnin pappilan entinen navetta
12. Jussila
13. Käkikellotalot
14. Tiilinen asuinrakennus
15. Impantien-Kangaslahdentien alue
16. Haminamäen rinne (alue)
17. Keskustan 1900-luvun alun asuintalot (alue)
18. Juhani Ahon tien ympäristö (alue)
19. Savonjärven viljelysaukea (alue)

22.1.2018

Kuva 27. Paikallisesti merkittävien kohteiden sijaintikartta.

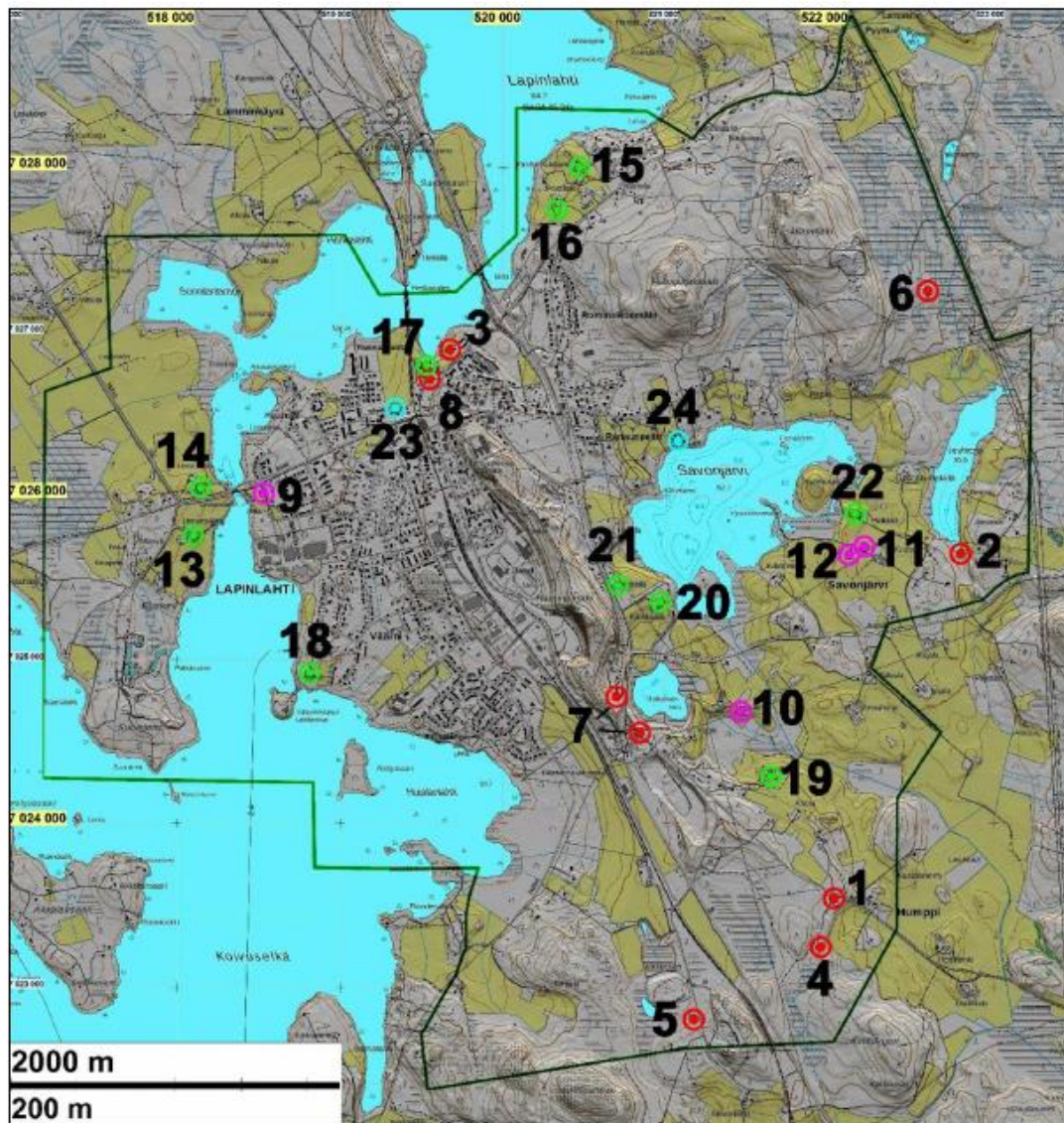
Muinaisjäännökset

Kesällä 2016 tehtiin arkeologinen inventoinnin suunnittelualueelle Mikroliitti Oy:n toimesta. Tehdyn inventoinnin perusteella suunniteltualueella on 8 kiinteää muinaisjäännöstä ja yhteensä 16 mahdollista muinaisjäännöstä tai muuta kohdetta. Kohteet ilmenevät oheisesta taulukosta ja kuvasta.

22.1.2018

Nr	Nimi	Ajoitus	Laji
	KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET		
1	HEMMINKI	esihistoriallinen	asuinpaikka
2	MARTIKAINEN	esihistoriallinen	asuinpaikka
3	PAJUHARJUNTIE 16	historiallinen	hautapaikka, joukkohauta
4	HUMPPI	esihistoriallinen	asuinpaikka
5	PASKOSUO	historiallinen	kulkuväylät, ratapohja
6	TASKILANMÄKI E	ajoittamaton	kuoppajäännös
7	HAMINAMÄKI VANHA TIE	historiallinen	kulkuväylät, tienpohja
8	1. KIRKON PAIKKA	historiallinen	kirkonpaikka
	MAHDOLLISET MUINAISJÄÄNNÖKSET		
9	JAAKOLA 2	historiallinen	talotontti
10	VESULA	historiallinen	talotontti
11	HOVI	historiallinen	talotontti
12	HOVI SW	historiallinen	talotontti
	MUUT KOHTEET		
13	HALOLA A	historiallinen	talotontti
14	HALOLA B	historiallinen	talotontti
15	VANHA KUKKURA	historiallinen	talotontti
16	AUTIO	historiallinen	talotontti
17	NIMETÖN	historiallinen	talotontti
18	VÄÄRNI	historiallinen	talotontti
19	SONNILA	historiallinen	talotontti
20	KÄRKÄÄLÄ	historiallinen	talotontti
21	KIISKILÄ	historiallinen	talotontti
22	HEIKKILÄ	historiallinen	talotontti
23	PÄIVÄKAKKARA	kivikautinen	löytöpaikka
24	OLLIKKALA	kivikautinen	löytöpaikka

22.1.2018

Kuva 28. Punaiset pisteet ovat kiinteitä muinaisjäänköksiä, violetit pisteet mahdollisia muinaisjäänköksiä, vaalean vihreät pisteet ovat muita kulttuuriperintökohteita ja vaalean siniset pisteet ovat irtolöytöpaikkoja.

2.8 Ympäristön häiriötekijät

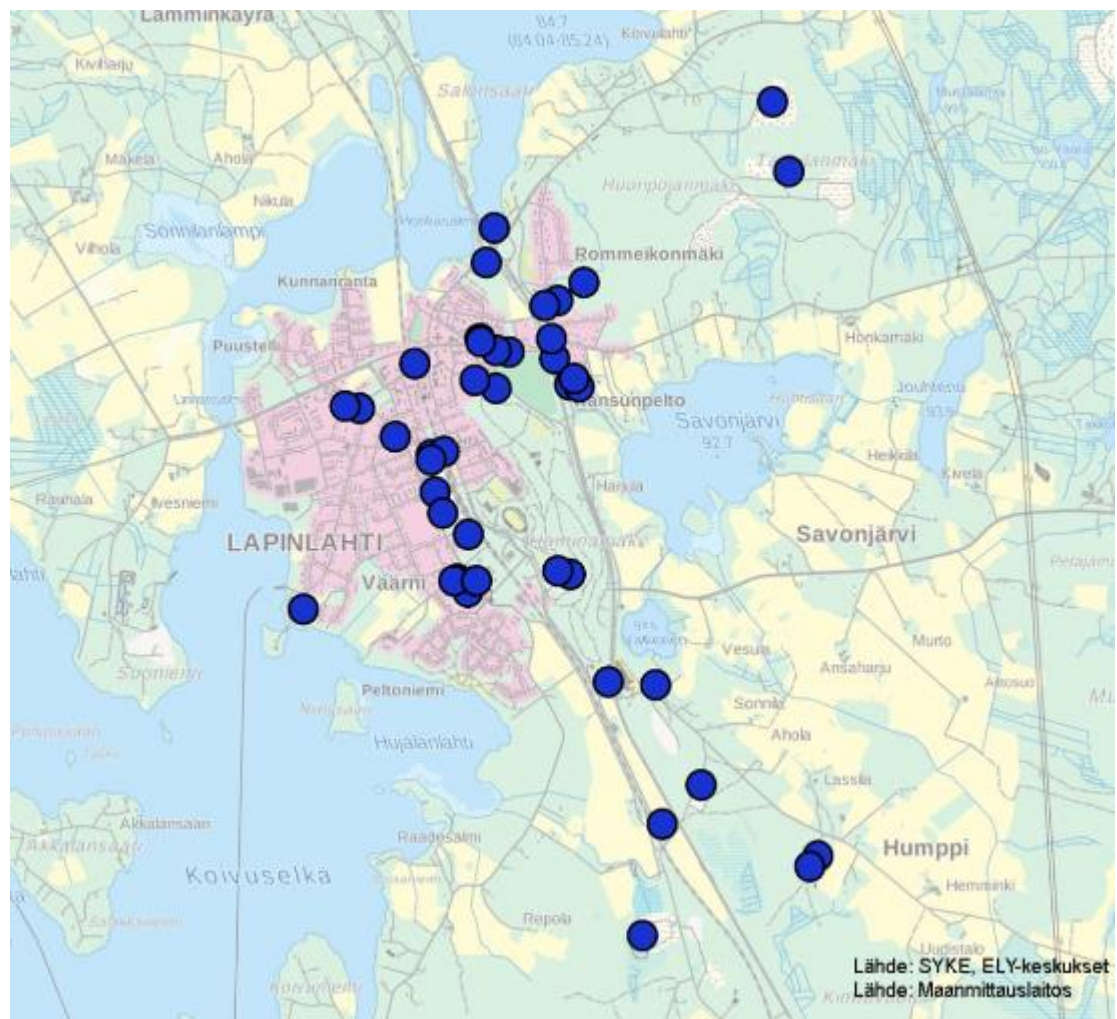
Maanteiden liikenne aiheuttaa melua, joka on huomioitava tulevaa maankäyttöä suunniteltaessa. Liikennetietoina on käytetty Liikenneviraston tierekisterin liikennetietoja nykytilanteessa ja raideliikennetietoina VR Oy:ltä saatuja raideliikenteen tietoja. Yöliikenteen ja raskaiden ajoneuvojen osuudeksi on oletettu 10 %. Ennusteliikenne perustuu tieliikenteen maakuntakohtaiseen ennusteeseen vuodelle 2030 Pohjois-Savossa. Melun leviämisen kannalta mitoittavaksi melutilanteeksi muodostui v. 2030 ennusteen mukainen yöajan tilanne, jolloin melun leviäminen oli tarkastelluista vaihtoehtoista suurinta. Nykytilanteessa ja vuoden 2030 mukai-

22.1.2018

sessä tilanteessa päiväajan 55 dB:n ja yöajan 45 dB:n meluvyöhykkeet ulottuvat joidenkin olemassa olevien asuinkortteleiden alueelle. Meluselvityksen liitekartat ovat kaavaselostuksen liitteenä.

2.8.1 Pilaantuneet maa-alueet

Lapinlahden kaava-alueella on 33 Ympäristöhallinnon ylläpitämään Maaperän tilan tietojärjestelmään (MATTI) merkittyä kohdetta. Kohteiden sijainti on esitetty alla olevassa kuvassa.

Kuva 29. *MATTI-rekisterin kohteet kaava-alueella.*

Matin ja Liisan asema, Asematie (130463)

Matin ja Liisan asema sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-209. Kiinteistöllä on toiminnassa oleva huoltoasema, jonka maaperää on tutkittu vuonna 2003. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

TB-huoltamo, Allinlahdentie 1 (130464)

22.1.2018

TB-huoltamo sijaitsee kiinteistöllä 402-412-24-252. Kiinteistöllä on toiminnassa oleva huoltoasema, jonka maaperää on tutkittu vuonna 2002. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Maansiirtoliike Paldaniuksen korjaamohalli, Kukkurantie 1 (130467)

Maansiirtoliike Paldaniuksen korjaamohalli sijaitsee kiinteistöllä 402-412-30-251. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Pietikäisen korjaamo, Linnansalmentie 4 (130468)

Pietikäisen korjaamo sijaitsee kiinteistöllä 402-412-24-42 ja 24-71. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Mellano Oy, Kivistöntie 36 (130488)

Mellano Oy sijaitsee kiinteistöllä 402-412-182-5. Mellano Oy on toiminnassa oleva kiintokalusteiden ja MDF-ovien valmistaja. Alue on merkitty öljy- ja kemikaaliva-hinkoalueeksi ja alueella on tehty tutkimuksia 13.11.2012. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Vore Oy, Kaskenviertäjäntie 10 (130489)

Metsäkonevarikko Vore Oy sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-218. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

TMI Autokorjaamo M. Ryhänen, Kaskenviertäjäntie 8 (130492)

TMI Autokorjaamo M. Ryhänen sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-30. Kiinteistöllä maalataan ja korjataan autoja. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkin-nällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden automaalaus ja -korjaus (ent. Vallan maalaamo), Kehruukuja (130493)

Lapinlahden automaalaus ja -korjaus sijaitsee kiinteistöllä 402-412-209-1. Kiin-teistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Pykäläisen varikko, Ransuntie 20 (130496)

Pykäläisen varikko sijaitsee kiinteistöllä 402-412-128-31. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Vanha Pietikäisen halli, Nygrenintie 11 ja 13 (130500)

Vanha Pietikäisen halli sijaitsee kiinteistöllä 402-412-30-155. Alueella harjoitettu romunkeräystä ja kiinteistöllä on tehty tutkimuksia 19.6.2007. Kiinteistö on mer-kitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

ABC-kylmäasema, Asematie 1 (130504)

ABC-kylmäasema sijaitsee kiinteistöllä 402-412-24-317. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

22.1.2018

Kääriäisen kuljetus, Kivistöntie 15 (130508)

Kääriäisen kuljetus sijaitsee kiinteistöllä 402-412-85-43. Toiminta kiinteistöllä on merkitty korjaamotoiminnaksi. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Pelkosen Autohuolto Oy, Kivistöntie (130509)

Pelkosen Autohuolto Oy sijainnut kiinteistöllä 402-412-21-47. Kiinteistöllä on ollut korjaamotoimintaa. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Taimitarha (130515)

Taimitarha on sijainnut kiinteistöllä 402-412-21-142, -241, - 242 ja -248. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*. Nykyään toiminta keskittyy kiinteistöllä 402-412-21-241.

Varasto (130516)

Varasto sijaitsee kiinteistöllä 402-412-52-121. Kiinteistö on ollut mm. puutavaran varastointia ja lastausta ja toimintaa on edelleen. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Varastoalue (130517)

Varastoalue sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21-242. Aluetta käytetään lumen varastointiin. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Varastoalue (130518)

Varastoalue sijaitsee kiinteistöllä 402-412-26-116. Kiinteistöllä on varastoitu ja edelleen varastoidaan puutavaraa. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Savon Voima Oy:n raskasöljylämpökeskus, Kivistöntie (151532)

Savon Voima Oy:n raskasöljylämpökeskus sijaitsee kiinteistöllä 402-412-225-3. Toiminta on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden seurakunta, Väärnin Pappila (20000427)

Lapinlahden seurakunnan Väärnin Pappila sijaitsee kiinteistöllä 402-412-52-120. Kiinteistöllä on ollut maanalainen lämpösäiliö, josta on päässyt öljyä maaperään. Alue on tutkittu ja puhdistettu vuonna 2008. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Eg:n parruveistämö, Asematie (130457)

Eg:n parruveistämö on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-242. Toiminta on lopetettu ja alueella on suoritettu tutkimuksia 29.4.2013. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

22.1.2018

K-Market Lapikas, Linnansalmentie 15 (130459)

K-Market Lapikas on toiminut kiinteistöllä 402-412-24-60, 402-412-24-30 ja 402-412-24-218. Alueella on toiminut polttonesteiden jakeluasema. Toiminta on lopetettu ja alueella on suoritettu jälkitarkkailua 27.4.2004. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Ent. huoltoasema Esso (130460)

Ent. huoltoasema Esso on toiminut kiinteistöllä 402-884-1-8. Alueella on toiminut huoltoasema. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Makasiini, Juhani Ahontie 13 (130462)

Makasiini on toiminut kiinteistöllä 402-412-85-15. Alueella on toiminut polttonesteiden jakeluasema. Toiminta on lopetettu ja alue on näytteillä todettu pilaantumattomaksi 13.11.2002. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Autotalo Väisänen (130465)

Autotalo Väisänen on toiminut kiinteistöllä 402-895-0-5. Alueella on ollut korjaamotoimintaa. Toiminta on lopetettu. Alue on nykyisin tiealuetta. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Eskelisen korjaamo, Humpintie 160 (130466)

Eskelisen korjaamo on toiminut kiinteistöllä 402-412-26-111. Korjaamotoiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

VAK-Lapinlahti Oy, Nygrenintie (130469)

Pietikäisen kuljetuksen terminaali on toiminut kiinteistöllä 402-412-30-283. Kiinteistöllä on ollut korjaamotoimintaa. Toiminta on lopetettu. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden Paskosuon kaatopaikka, Tikankoskentie 70-80 (130470)

Lapinlahden Paskosuon yhdyskuntajätteen kaatopaikka on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-242. Toiminta on lopetettu ja aluetta on kunnostettu 29.4.2013. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Lapinlahden vanha kaatopaikka, Haminmäki (130471)

Lapinlahden Haminmäen vanha yhdyskuntajätteen kaatopaikka on toiminut kiinteistöllä 402-412-24-311. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Asema-alue, Asematie (130472)

Lapinlahden asema-alue on toiminut kiinteistöllä 402-412-225-3. Alue on merkitty öljy- ja kemikaalivahinkoalueeksi. Toiminta on lopetettu ja aluetta on kunnostettu vuonna 1987. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

22.1.2018

Taskilanmäen ampumarata, Ampumaradantie (130473)

Taskilanmäen ampumarata on toiminut kiinteistöllä 402-412-29-47. Toiminta on lopetettu ja aluetta on kunnostettu vuonna 2008. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maa-ainesten käyttörajoite*.

Taskilanmäen haulikkorata, Ampumaradantie (130474)

Taskilanmäen haulikkorata on toiminut kiinteistöllä 402-412-30-268. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Korhosen korjaamo, Sähkötie (130490)

Korhosen korjaamo (purkaamo) on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-180. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Sr metalli (ent. valimo), Kivistöntie 57 (130491)

Sr metalli (ent. valimo) on toiminut kiinteistöllä 402-412-21-31. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden varaosa Ky, Kehruukuja (130494)

Lapinlahden varaosa Ky on toiminut kiinteistöllä 402-412-225-3. Kiinteistöllä on harjoitettu korjaamotoimintaa. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Räsäsen varikko, Ransuntie 16-18 (130495)

Räsäsen varikko on toiminut kiinteistöllä 402-412-128-24. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Rönkön varikko, Savojärventie (130497)

Rönkön varikko on toiminut kiinteistöllä 402-412-128-8. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Terveyskeskus, Kansantie 10 (130498)

Terveyskeskuksen öljy- ja kemikaalivahinkoalue on sijainnut kiinteistöllä 402-412-175-2. Alue on kunnostettu vuonna 1993. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Diesel-kylmäasema, Heinäahontie (130502)

Diesel-kylmäasema on toiminut kiinteistöllä 402-412-30-267. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *maankäyttörajoite*.

Lapinlahden Vesi- ja Lämpöpalvelu Oy, Linnansalmentie 8 (130506)

Kiinteistöllä 402-412-24-54 on toiminut korjaamo. Korjaamotoiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

22.1.2018

Tielaitoksen entinen tukikohta (130514)

Tielaitoksen entinen tukikohta on toiminut kiinteistöllä 402-412-26-164. Alueella on ollut yksityinen polttonestesäiliö, josta ei ole ollut myyntiä. Toiminta on lopetettu. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Lapinlahden MT-keskus, Suistamontie 4 (150226)

Kiinteistöllä 402-412-59-16 on ollut oljyvahinko. Alue on merkitty öljy- ja kemikaalivahinkoalueeksi. Alue on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Ent. korjaamo, Humpintie 160 (20004571)

Ent. korjaamo ja romualue on toiminut kiinteistöllä 402-412-26-112. Toiminta on lopetettu ja alue on kunnostettu 31.8.2013. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *tarkista selvitystarve*.

Öljysäiliön poisto, Ystintie 2 (20005258)

Kiinteistöltä 402-412-24-21 on poistettu rakennuksen öljysäiliö. Kiinteistö on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *ei käyttörajoitetta*.

Asematien vanha jätemonttu, Asematie (20007195)

Vanha maa-ainestenottoalue sijaitsee kiinteistöllä 402-412-21 -242. Kohde on vanha maa-ainestenottoalue. Alue on täytetty maa-aineksilla, mutta sinne on viety myös vähäisiä määriä muita jätteitä. Toiminta on lopetettu. Kohde on merkitty tietojärjestelmään merkinnällä *selvitystarve/tarkista selvitystarve*.

3 Luonnonympäristö

1.1 Yleistä

Tiedot luonnonoloista perustuu t FM, biologi Jari Kärkkäinen yleiskaavan päivittämistä varten laatimaan selvitykseen.

1.2 Kallio- ja maaperä

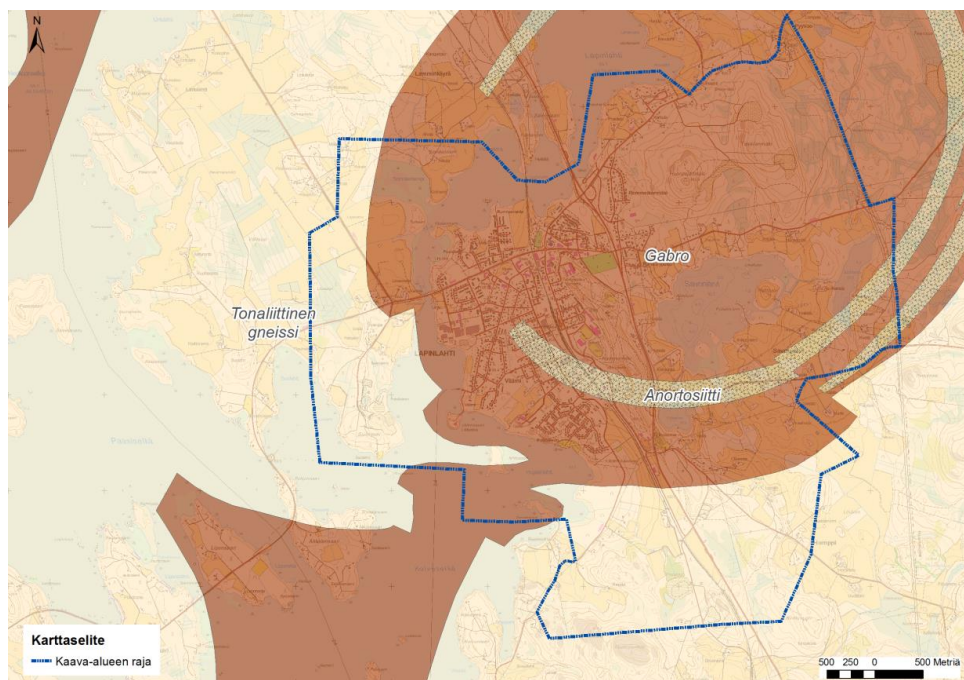
Lapinlahti kuuluu laajaan Itä-Suomen, Iisalmen ja Koilispohjan graniittigneissi-alueeseen, jolla on ikää noin 2 700 miljoonaa vuotta. Lapinlahden kirkonkylä sijoittuu alueelle, missä on rengasrakenteinen noin 34 km² laaja gabro-anortosiitti-intruusio, johon liittyy etelään, Onkiveden saarille, ulottuva noin 8 km pitkä häntä (Paavola 1988). Gabro-anortosiitti-intruusiota ympäröi tonaliittinen gneissi.

Alueen monipuolisen maaperän luonteeseen on vaikuttanut jääkauden jälkeiset vaihteet. Mannerjäättikkö suli noin 11 000 vuotta sitten, jolloin Itämeren muinaisvaihe Yoldiameri oli muuttumassa Ancyclusjärveksi. Jäätikön sulaessa suuri osa Lapinlahdesta jäi alle. Kaava-alueelta vain Huoripojanmäen laki oli tällöin luotona. Yoldiameren muinaisranta on Lapinlahdella noin 160 m:n korkeudelle mpy. Syvänteesiin alkoi muodostua hienorakeisia kerrostumia. Yoldiameren jälkeisen vaiheen Ancyclusjärven rantavalleja on löydettävissä noin 136–138 m:n korkeudelta.

22.1.2018

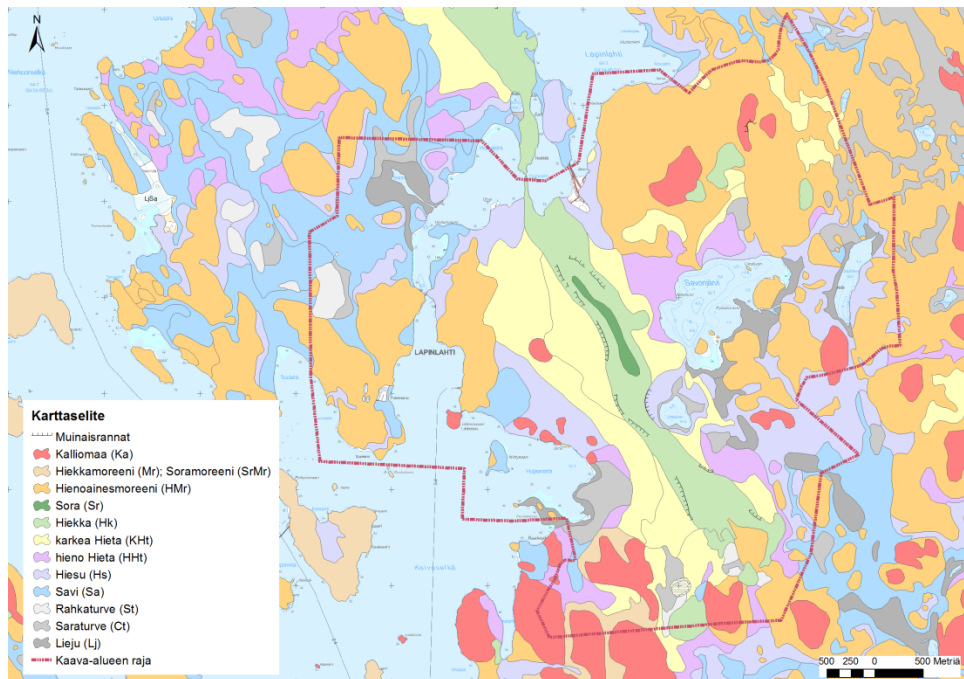
Maan kohotessa meri väistyi noin 9 500–10000 vuotta sitten. Maankohoaminen oli suurinta pohjoisessa, missä oli Muinais-Saimaan vesistöalueen ensimmäinen laskujoki Pielavedellä. Maankuori alkoi järvineen kallistua. Se aiheutti järvissä tulvimista. Tulva saavutti huippunsa 6 000–6 500 vuotta sitten, jolloin syntyi SuurSaimaa. Sen muinaisia rantamerkkejä on paikoin nähtävissä kaava-alueella noin 110–112 m:n tasolla mpy.

Noin 8 000 vuotta sitten Onkivesi alkoi kuroutua itsenäiseksi järvaltaaksi Suursaimaasta. Kun Saimaan uusi laskujoki Vuoksi syntyi noin 5 700 vuotta sitten, laski Suur-Saimaan pinta äkillisesti muutamia metrejä. Myös Onkiveden pinta laski ja alueella alkoi soistuminen.

Kuva 30. Lapinlahden osayleiskaava-alueen kallioperä

22.1.2018

Kuva 31. *Lapinlahden osayleiskaava-alueen maaperä*

Lapinlahden läpi menee Suomen pisin, Raahesta Iisalmen ja Siilinjärven kautta Outokumpuun ulottuva pitkittäisharjujakso, joka on muodostunut mannerjäätikön perääntymisvaiheessa. Kaava-alueella harjujaksoon kuuluvat Haminmäki ja sen luode- ja kaakkoispuolen hiekkakankaat. Jäätikköjokien sulamisvesien kuljettama hienoin aines kerrostui mannerjäätikön edessä syvään veteen savi- ja hiesukerrostumiksi.

Alueen moreenimaat ovat etupäässä hienoainesmoreenia. Kalliomaat keskittyvät Palovuorelle, Huoripojanmäelle ja Taskilanmäelle. Kalliomaita on hieman myös Savonjärven kaakkoispuolella, Peltoniemellä ja Paskosuon ympäristössä. Vähäiset turvemaat sijoittuvat mäkien notkoihin ja vesistöjen rannoille.

Kaava-alueen ylin kohta on Huoripojanmäen laki (163,9 m mpy.) ja alin Onkivesi (84,7 m mpy.). Suhteelliset korkeuserot ovat tavallisesti 10–40 m.

1.3 Maisema

Lapinlahti kuuluu valtakunnallisessa maisemamaakuntajaossa Pohjois-Savon järvisuuteen. Seutu on korkeussuhteiltaan varsin vaihtelevaa ja maisemaan kuuluvat Kaava-alue kuuluu Suomen maisemamaakuntajaossa Itäisen Järvi-Suomen maisemamaakuntaan, Pohjois-Savon järvisuuteen (Ympäristöministeriö 1993). Järvisuudelle on tyypillistä sokkeloisten vesistöjen ja pienten peltojen muodostama mosaiikkimaisuus sekä metsävaltaisuus.

Kaava-alue rajautuu pohjoisessa Onkiveteen, etelässä Linnansalmentiehen sekä lännessä Linnanniemen ja idässä Kunnanrannan asuntoalueeseen. Metsät ovat havupuuvaltaisia, selvitysalueen eteläosassa vallitsevat kuusikankaat. Rannoilla, peltojen reunoilla sekä rakennetuilla alueilla puusto on yleensä lehtimetsää tai se-

22.1.2018

kametsää. Alueen vesistöjen matalat rannat ovat pitkälti ruohoisia ja luhtaisia. Ranta- ja vesikasvillisuus on yleisilmeiltään rehevää (kuva 5).

Kuva 32. *Hujalanlahden rantamaisemaa.*

Alueen maisemaan on suuresti vaikuttanut peltoviljelys, joka vakiintui alueella 1600-luvulla. Humpin ja Savonjärven eteläosan maisemaa muutti myös vesistöjen lasku kun Leväsenjärven, Jokisen järven ja Paavalinlammen veden pintoja laskettiin 1860-luvun lopulla (Kuopion lääninhallitus: Dnro Å 88/1860 AD).

Selvitysalueen kulttuurimaisemallisesti arvokkaimman osan muodostaa Linnansalmen kulttuurimaisema, joka on viljeltyjen peltojen, talouskeskuksen ja vanhojen rakennusten muodostama kulttuurimaisemakokonaisuus (kuva 6). Siihen liittyy myös meijerin ympäristö. Linnansalmen pellolta avautuu maisemanäkymä kirkonkylälle, jossa yksittäisenä maamerkkinä erottuu puukirkon torni. Meijerin ja Linnansalmen ympäristö on maakunnallisesti arvokas alue.

22.1.2018

Kuva 33. *Linnansalmen kulttuurimaisema lintutornista nähtynä.*

Kuva 34. *Savonjärven kulttuurimaisema paikallistieltä 16320 nähtynä.*

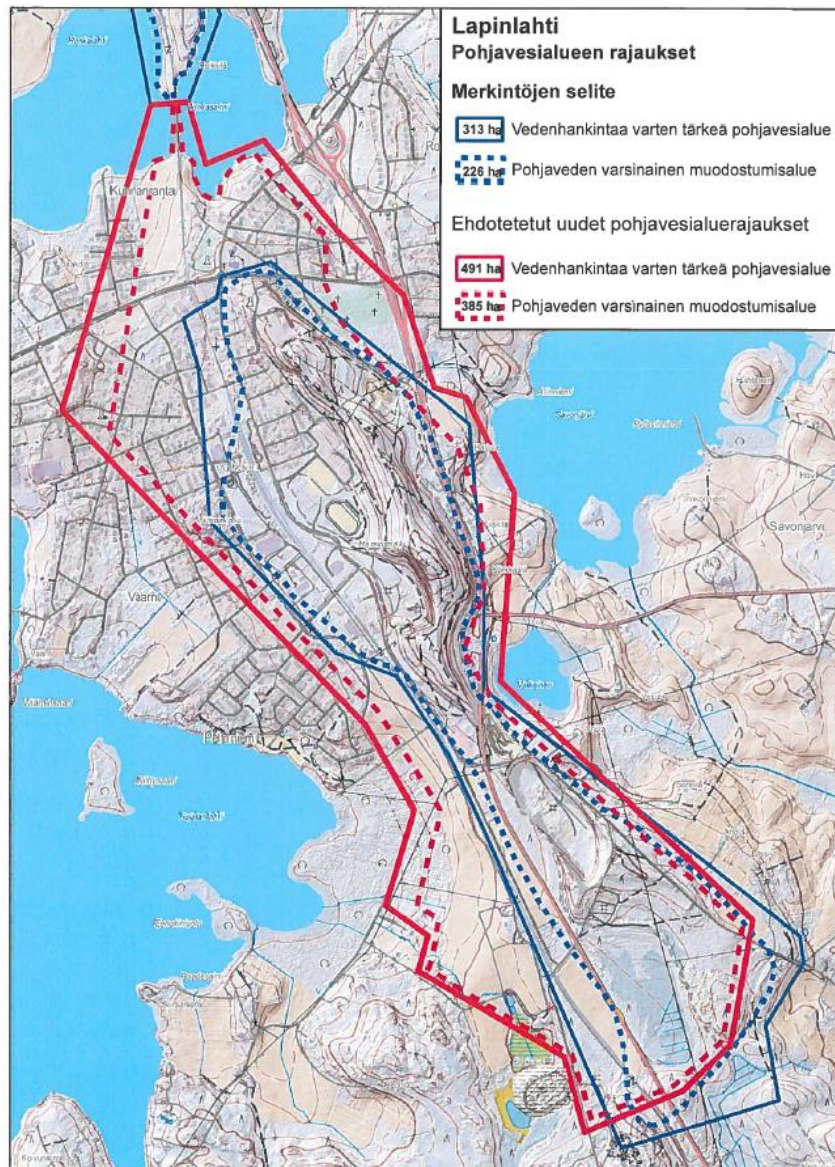
Toinen kulttuurimaisemallisesti merkittävä alue on Savonjärven ja Humpin Leväsen viljelyalue, missä laajat pellot Savonlahden luhtarantaan saakka muodostaan avoimen viljelymaiseman. Rakennetun ympäristön osalta Lapinlahden kirkon ympäristö on maisemallisesti valtakunnallisesti arvokas alue.

22.1.2018

3.1 Vesiluonto

3.1.1 Pohjavedet

Selvitysalueelta sijaitsee yksi pohjavesialue, Haminamäki-Humppi (0840202), joka on luokiteltu vedenhankintaa varten tärkeäksi pohjavesialueeksi. Alueen arvioitu pohjaveden muodostuminen on 1857 m³/d.

Kuva 35. Pohjavesialueen uusi ja vanha raja (GTK)

Itä-Suomen vesioikeus on tehnyt päätöksen 20.5.1987 Honkaniemen ja Haminamäen pohjaveden ottamoiden suoja-alueista.

22.1.2018

3.1.2 Pintavedet

Suunnittelualan pintavesiin kuuluu pieniä järviä, lampia, jokia sekä puroja. Pintavedet kuuluvat Vuoksen (4) vesistöalueeseen ja tarkemmin Iisalmen reitin valuma-alueen (4.5) Onkiveden lähialueeseen (4.511).

Selvitysalueen suurin järvi on Onkivesi, jonka pinta-ala on noin 11291,2 ha. Muut järvet ja lammet ovat Valkeinen (n. 7,8 ha), Jouhteno (n. 16,6 ha) ja Savonjärvi (n. 81,7 ha). Lisäksi selvitysalueeseen kuuluu Sonninlampi, joka liittyy Onkiveeseen. Sonninlampi (n. 28 ha) on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavassa luonnonsuojelualueeksi (SL 24.545).

1.4 Kasvillisuus

Lapinlahti sijaitsee eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä, Järvi-Suomen kasvimaantieteellisellä alueella. Alue kuuluu Pohjois-Savon eliömaakuntaan.

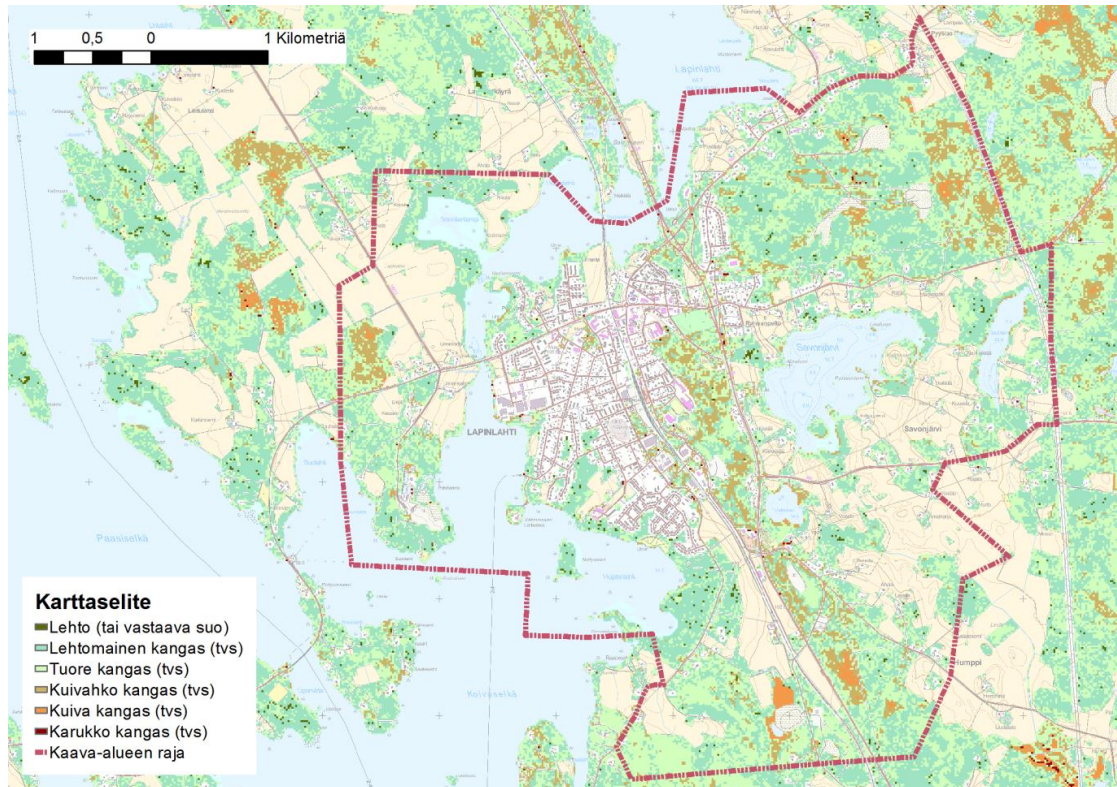
Haminamäen - Humpin harjujaksolla kasvillisuus on pitkälti kuivaa (CT) tai kuivahkoa (VT) mäntykangasta. Muualla metsäkasvillisuus on valtaosin tuoretta mustikkatyypin (MT) ja lehtomaisen käenkaali-mustikkatyypin (OMT) kangasta. Näillä kankailla metsät ovat yleensä eri-ikäisiä kuusikoita.

Lehtokasvillisuutta on vähän. Lehdot keskittyvät ranta-alueelle, maaston notko- paikkoihin ja purojenvarsille. Ne ovat tyypiltään kulttuurivaikutteisia tuoreita lehtoja (OMaT) tai kosteita saniais- ja suurruoholehtoja (FT ja OFiT). Lisäksi alueella on heinäisiä koivikoita, jotka ovat syntyneet vanhoille pelloille.

Taskilanmäen rinteellä on Lapinlahden kunnan hallinnoima Kukkuran tilan erikoismetsä, missä on viljelty erikoispuulajeja 1930-luvulla puulajikokeilutarkoituksessa. Metsän pinta-ala on 11 ha. Alueelle on istutettu mm. visakoivua, kontorta-, sembramäntyä, douglas- ja siperianlehtikuusia. Alueella on puulajipolku, jonka varrella on viljellyistä puulajeista opastauluja. Erikoismetsän kasvupaikkaluokat vaihtelevat kuivahkon kankaan ja lehdon välillä. Puusto on paikoin vanhaa, jopa yli 115 -vuotista.

Suokasvillisuutta on kangasmetsien soistumilla, luhtaisilla rantaosilla ja mäkien notkoissa. Suot on pääosin ojitettu. Vallitsevia suotyyppisiä ovat avo-, pensas- ja metsäluhdet, eri korpi- ja rämetyyppien muuttumat ja ojikot. Lisäksi Taskilanmäen lounaspuolella, Paskosuo eteläosalla ja Humpin kankaalla on luonnontilaista räme- ja nevakasvillisuutta.

22.1.2018

Kuva 36. Selvitysalueen kasvupaikat (LUKE 2016).

Alueen vesistöjen rannat ovat suurelta osin sara- ja ruhovaltaista tai luhtaista järviruoko-, sara- sekä pajuluhtaa sekä luhtaista rantaniittyä. Saravyöhykkeellä valitsevia lajeja ovat vesisara ja luhtasara, rantaviivassa viiltosara ja pullosara. Sairaikon jälkeen vaihtelevat järvikorte-, järvikaisla-, ja järviruokovyöhykkeet. Onkivedellä järvikaislaa kasvaa erittäin runsaasti mm. Haatainniemen ja Kunnanrannan välisellä alueella. Uloimpana on upos- ja kelluslehtisten vyöhyke, jonka valtalajeja ovat uistinviita ja ulpukka. Onkiveden ranta- ja vesikasvistoon kuuluvat myös mm. kilpukka, piuru, pikkulimaska, sahalehti, tylppälehtiviita, litteäviita, pystykeiholehti, kelluskeiholehti, palpakot, heinäviita ja ratamosarpio. Rantapensastot ovat tiheitä pajukkoja, joissa valtalajina on kiiltopaju. Lisäksi kasvaa koivua, pihlajaa ja tuomea.

1.5 Eläimistö

Alueen linnusto on monipuolinen. Suomen lintu-atlaksen mukaan (Valkama ym. 2011) Lapinlahden kirkonkylän ympäristössä (Ruutu 702:351, Lapinlahden keskusta) pesii varmasti 57 lajia, todennäköisesti 46 lajia ja mahdollisesti 15 lajia. Linnustoa leimaa rehevissä vesissä sekä maatalousympäristössä viihtyvät linnut.

Rehevät ja luhtarantaiset Sonnilanlampi, Linnasalmen ja Hujalanlahti-Niittysaaren alueet tarjoavat ruokailu- ja pesimäympäristön monelle vesilinnulle. Näitä ovat laulujoutsen, härkälintu, silkkiuikku, haapana, tavi, telkkä, jouhi-, lapa- ja sinisorsa, pikku-, nauru- ja harmaalokki, nokikana ja kaulushaikara. Lisäksi ruovikkoisten lahdilla ja rannoilla saalistaa tyypillisesti ruskosuohaukka, joka mahdollisesti myös pesii alueella. Kurki ruokaillee yleisesti luhtarannoilla.

22.1.2018

Pelloilla ja maatilojen pihapiireissä tyypillisiä lajeja ovat töyhtöhyppä, kiuru, isokuovi, kottarainen, kirjosiippo, haara- ja räystäspääsky. Kirkonkylässä viihtyvät mm. naakka, varis, varpunen, mustarastas, viherpeippo, vihervarpunen, harakka ja västäräkki.

Metsien pesimälinnuston valtaosan muodostavat peippo, pajulintu, vihervarpunen sekä metsäkirvinen. Lajistoon kuuluivat myös pyy ja teeri, talitiainen, lehtokurppa, punarinta, kulorastas, laulurastas ja räkättirastas.

Keväällä lintujen muuttoaikana alueen alavat rannat sekä peltolohkot ovat tulvan alla sekä Linnasalmi on sulana. Näille kohduille kertyy ruokailemaan ja levähtämään runsaasti kahlaajia ja vesilintuja. Muun muassa tulva nousee Leväsen entisen järven paikalle ja alueella levähtää joka kevät joutsenia ja sorsia.

Onkiveden kalastoon kuuluu tyypillisiä sisävesien kaloja, ja kalasto on särkikalavaltainen. Särkikalojen lisäksi yleisimmät kalat ovat ahven, lahna ja hauki.

3.2 Uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit

Uhanalaisten lajien tietokannassa on tietoa vain silmälläpidettävästä (NT) liito-oravasta Rommeikonmäeltä (SYKE 2016).

Erittäin uhanalainen (EN) jouhisorsa pesii Haatainniemen rantaluhdalla. Laji on taantunut varsinkin eteläisessä Suomessa 1970-luvulta lähtien. Haatainniemen alueella pesii myös uhanalainen (VU) naurulokki. Sen lisäksi naurulokilla on pesimäkolonia Hujalanlahden Eenokinluodolla. Erittäin uhanalainen (EN) tukkasotka ja nokikana, vaarantuneet (VU) haapana ja taivaanvuohi sekä silmälläpidettävä (NT) silkkiuikku kuuluvat alueen rehevien vesien pesimälajistoon. Tukkasotka pesii mm. Hujalanlahdella. (VU)

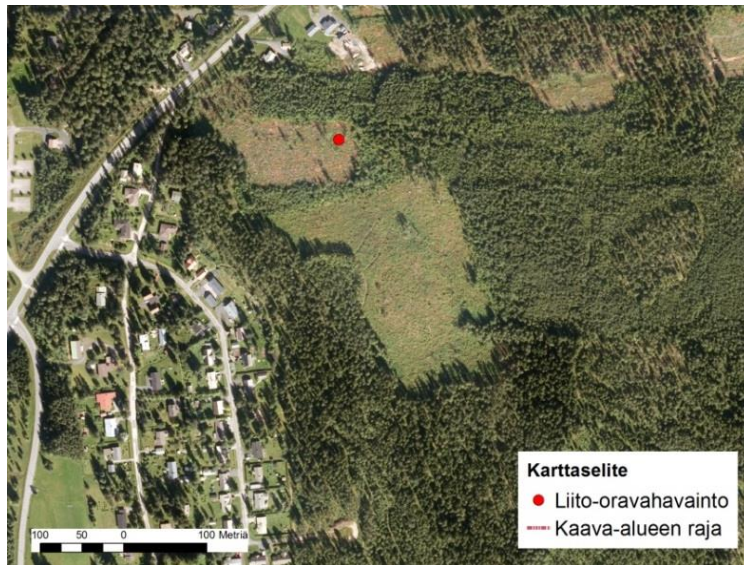
Erittäin uhanalainen (EN) räystäspääsky, vaarantuneet (VU) varpunen ja viherpeippo sekä silmälläpidettävät (NT) haarapääsky ja kuovi kuuluvat myös alueen linnustoon.

3.3 Luonto- ja lintudirektiivilajit

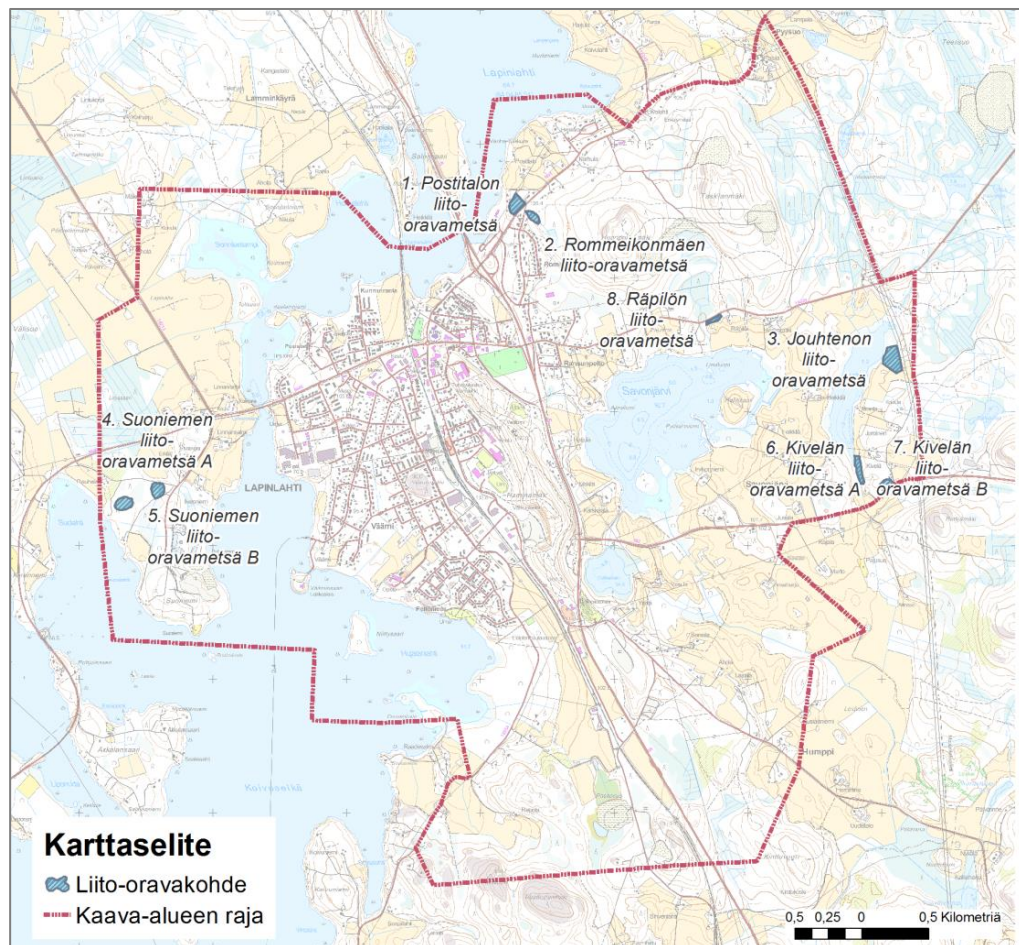
3.3.1 Luontodirektiivin liitteen IV(a) lajit

Alueen eläimistöön kuuluu liito-orava, joka on liitteessä IV a mainittu laji. Lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty (luonnonsuojelulaki 49 §). Liito-oravalta oli aikaisemmin tiedossa yksi havainto Rommeikonmäeltä. Havainto on tehty 16.6.2015, jolloin todettiin parin puun juurelta muutama hajonnut papana. Kohteena oleva metsä on tämän jälkeen hakattu (kuva 10). Maastokartoituksessa löydettiin seitsemän uutta esiintymää (kuva 11), jotka on kuvattu tarkemmin luvussa 5.8.

22.1.2018

Kuva 37. Rommeikonmäen liito-oravan papanahavainto, joka on tehty 16.6.2015.

Kuva 38. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat. Rommeikonmäen kohdeelta todettiin vain yksi papanapuu, ja se viittaa siihen, että metsä on ilmeinen liito-oravan liikkumisväylä.

22.1.2018

3.3.2 Lintudirektiivin liitteen I lajit

Lintudirektiivin liitteen I lajeista alueen linnustoon kuuluvat kalatiira, kaulushaikara, ruskosuohaukka, laulujoutsen, pyy, teeri, kurki ja pikkulokki.

3.4 Arvokkaat luontokohteet

3.4.1 Kaavojen suojelu- ja virkistysaluevaraukset

1. Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristö

Sonnilanlampi on järviruokovaltainen, lähes umpeen kasvanut lampi, missä on monipuolinen linnusto.

2. Haatainniemen ympäristö

Linnansalmessa Haatainniemen etelä- ja pohjoispuolisilla luhtaisilla lahdilla on merkitystä sekä linnusto- että kasvillisuuskohteenä.

3. Niittylahden-Hujalanlahden ympäristö

Alue muodostaa arvokkaan luontokokonaisuuden, missä on mm. metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä (luhdet ja lehdot), monipuolinen kasvillisuus ja eläimistö.

4. Haminämäki

Arvokas harjualue.

5. Huoripojanmäki

Maakuntakaavan virkistysaluevaraus.

3.4.2 Muut arvokkaat luontokohteet

Kaava-alueelle sijoittuu seuraavat luonnonoloiltaan arvokkaan kohteet. Numero viittaa luontoselvityksen numerointiin. Tarkemmat kuvaukset ilmenevät erillisestä luontoselvityksen raportista.

6. Taskilanmäen lehto
7. Huoripojan suo
8. Jouhtenon luhdat ja rantalehto
9. Valkeisen rantasuo
10. Savonjärven luhdat
11. Humpin suo
12. Savonjärven lehto
13. Suoniemen rantalehto
14. Postitalon liito-oravametsä
15. Rommeikonmäen liito-oravametsä
16. Jouhtenon liito-oravametsä
17. Suoniemen liito-oravametsä A
18. Suoniemen liito-oravametsä B
19. Kivelän liito-oravametsä A
20. Kivelän liito-oravametsä B

22.1.2018

- 21. Răpilön liito-oravametsä
- 22. Răpilön puro
- 23. Karhulan lehtometsä
- 24. Kukkuran tilan erikoismetsä

4 Tavoitteet

4.1 Tavoiteasettelun lähtökohdat

Tavoitteena on laatia yksityiskohtaista kaavoitusta ohjaava yleiskaava sekä ranta-alueilla rakentamista ohjaava yleiskaava. Yleiskaavalla luodaan edellytykset taajaman tiivistämiselle, erityyppisille uusille asuinalueille, edistetään alueen maisema-, luonto- ja kulttuuriarvojen säilyttämistä ja edistetään alueelle soveltuvien elinkeinojen harjoittamista. Tavoitteet perustuvat osayleiskaavaa varten kerättyyn perusselvitysaineistoon, tehtyihin suunnitelmiin ja erillisselvityksiin ja niiden analysointiin sekä osallistuvan suunnittelun kautta saatuihin palautteisiin. Yleiskaava laaditaan siten, että se täyttää maankäyttö- ja rakennuslain asettamat vaatimukset.

Perusselvityksiä on koottu mm. suunnittelutilanteesta, maanomistuksesta, väestöstä ja työpaikoista, maankäytöstä, liikenteestä, yhdyskuntatekniikasta, ympäristön häiriötekijöistä, kulttuuriympäristöstä sekä luonnonympäristöstä. Erillisselvityksiä on tehty kulttuuri- ja luonnonympäristöstä.

Asukas- ja viranomaispalautteita on saatu mm. seuraavista aineistoista:

- Viranomaisneuvottelu
- Asukastilaisuudet
- Työn aikana saadut muut palautteet.

4.2 Tavoitteellinen taajamarakenne

Lapinlahden kirkonkylä on rakentunut päätieverkon ympärille, Onkiveden järven itäpuolelle. Taajama rajoittuu lännessä ja pohjoisessa järvalueille. Palvelut keskittyvät aivan taajaman keskustaan ja asutus sen ympärille. Keskustan ympärille muodostuneesta asutuksesta hieman kauemmaksi sijoittuu Rommeikonmäen asuinalue.

Yleiskaavalla pyritään säilyttämään ja tiivistämään Lapinlahden taajaman yhdyskuntarakennetta, tarvittaessa osoittamaan uutta rakentamista olevan rakenteen keskelle tai välittömään läheisyyteen sekä ohjaamaan ja keskittämään taajaman ympäristön rakentamista ympäristö- ja maisema-arvot huomioiden. Mahdollisten uusien aluevarausten avulla pyritään säilyttämään kirkonkylän palvelutarjonta ja edelleen kehittämään kirkonkylän palveluja.

4.3 Maankäyttöä koskevia yleisiä tavoitteita

Asunto- ja loma-asunto alueet

- Olemassa oleva tonttivaranto hyödynnetään. Selvitetään, miten olemassa olevan rakenteen sisältä löydetään kaavan tiivistämis- tai käyttötarkoituksen muuttamismahdollisuuksia.
- Vajaasti rakennetuilla asuinalueilla täydennetään olemassa olevaa rakennetta. Yhdyskuntarakenteen puolesta ensisijaiset laajenemissuunnat ovat Allinlahdentien ja Heinäahontien suunnat.
- Asuinalueiksi osoitetaan maiseman, rakennettavuuden ja sijainnin puolesta hyviä alueita. Tavoitteena on tarjota rakentajille houkuttelevia ja kilpailukykyisiä rakennuspaikkoja, jotta Lapinlahden kirkonkylän elinvoima saadaan säilymään.
- Lisääntyvää vanhusväestöä varten pyritään löytämään uusia pieniä asuntoja palveluasuntoja sekä läheltä palveluja sekä kevyenliikenteen yhteyksien varrelta.
- Hyvien yhtenäisten viljeltyjen peltoalueiden osoittamista asumiseen pyritään välttämään.

Työpaikka-alueet

- Säilytetään edellytykset monipuolisille palvelun ja teollisten työpaikkojen synnylle.
- Turvataan Valion meijerin toimintamahdollisuudet sekä laajentuminen.
- Nykyisten teollisuusalueiden tiivistämistä tutkitaan ja uutta työpaikka- ja teollisuusaluetta sijoitetaan jo olemassa olevien välittömään läheisyyteen.
- Ensisijainen laajenemissuunta on Taskilanmäen, Humpintien sekä Kivistöntien varsi

Palvelualueet

- Pyritään turvaamaan nykyisten julkisten ja yksityisten palveluiden säilyminen alueella.

Virkistysalueet

- Virkistysalueiden osalta säilytetään ja täydennetään olemassa olevaa viheralueiden verkostoa sekä ulkoilureitistöä. Yleiskaavalla selvitetään taajaman ranta-alueen reitistöjen kehittämistä.
- Huomioidaan venevalkamat ja uimarannat.
- Erityisiä laajenemispaineita ei ole.

Maa- ja metsätalous

- Maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiä ei rajoiteta tarpeettomasti osayleiskaavalla.
- Yhtenäiset hyvät peltoalueet pyritään säilyttämään maatalousalueina sekä osoittamaan maatalousalueiksi.

Liikenne ja liikennealueet

- Päätieverkon sekä radan meluhaitat otetaan huomioon maankäyttöratkaisuissa.

22.1.2018

- Lapinlahden kirkonkylän alueelle luodaan toimiva ja turvallinen kevyen liikenteen verkko.
- Liikennealueilla mahdollistetaan kaavallisesti liikenneturvallisuuteen ja taajamakuvaan liittyvät parannukset.

Yhdyskuntatekniikka ja sen aluevaraukset

- Olemassa olevat erityistoimintojen ja yhdyskuntatekniikan alueet säilytetään.
- Asemakaavan ulkopuoliset uudet rakennuspaikat osoitetaan siten, että ne ovat liitettävissä olevaan viemäriverkostoon.
- Uudet rakentamisalueet liitetään vesi- ja viemäriverkostoihin.
- Jätehuollon kehittäminen perustuu kunnallisiin ja seudullisiin ratkaisuihin.

Luonnon- ja maisemansuojelu

- Maankäyttöratkaisuissa otetaan huomioon alueen luonnon ja maiseman erityispiirteet ja suojeluarvot. Lähtökohtana on alueelle tehty luonto- ja maisemaselvitys sekä aikaisempien kaavojen yhteydessä tehdyt selvitykset.
- Luontoselvityksessä todettujen paikallisesti merkittävien luontokohteiden maankäyttösuositukset pyritään ottamaan kaavaratkaisussa huomioon.
- Pohjavesialue huomioidaan maankäyttöratkaisuja sijoitettaessa.

Rakennussuojelu, muinaismuistot

- Maankäyttöratkaisuja harkittaessa lähtökohtana on olemassa olevan käyttökelpoisen rakennuskannan hyödyntäminen. Alueen kulttuurihistorialliset arvot pyritään huomioimaan. Lähtökohtana on alueelle tehty kulttuurihistoriallinen ja arkeologinen selvitys sekä aikaisempien kaavojen yhteydessä tehdyt selvitykset.
- Alueen rakennuskulttuuri- ja muuta historiallista perintöä pyritään säilyttämään kaavallisin keinoin. Edustavimmat rakennuskohteet osoitetaan tarpeellisin merkinnöin.

4.4 Asemakaavoitettavan alueen kehittämistavoitteita

Lapinlahden kirkonkylää kehitetään asemakaava-aluetta maltillisesti laajentamalla, taajamakuva kehittäen, laajoja peltoalueita säilyttäen, luomalla edellytykset uusille yrityksille ja työpaikoille sekä olevassa olevien palveluiden ja työpaikkojen kehittämiseksi. Kaavalla turvataan myös virkistysalueiden riittävyys ja niiden kehittäminen.

Asumisen mitoitus

Tavoitteena on pyrkiä säilyttämään Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaava-alueen väkiluku. Osayleiskaavan mitoituksen tavoitevuosi on 2030.

Lapinlahden kunnan tavoitteena on tarjota tarpeen mukaan omakotitalojen rakennuspaikkoja Lapinlahden taajaman läheisyydestä ja asemakaavoitetulta alueelta kunnan omistamilta alueilta yksityismailla tapahtuvan rakentamisen lisäksi.

Kaava-alueen väestömäärä on vähentynyt viime vuosina, joten painetta voimakkaalle asuntotuotannon lisäykselle ei ole. Väestön ikääntyessä ilmenee mahdollisesti tarvetta uusille palveluasunnoille.

22.1.2018

Työpaikka-alueet

Kunnalla tulee olla tarjota rakennettavuudeltaan ja sijainniltaan hyviä työpaikka-alueita erilaisille ja erikokoisille yrityksille riittävästi. Tarkkaa pinta-ala määrä ei ole arvioitu.

5 Osayleiskaava ja sen perustelut

5.1 Aluevarausten pääperustelut

5.1.1 Yleistä

Osayleiskaavalla tarkastellaan taajaman maankäyttöä kokonaisuutena ja luodaan kehittämispuitteet asemakaavan tarkastamiselle ja päivittämiselle. Pääasiassa osayleiskaava laaditaan olevan tilanteen mukaisesti. Yleiskaava on laadittu melko yleispiirteiseksi, jolloin asemakaavavaiheessa maankäyttö tarkentuu. Yleiskaavalla ohjataan myös taajaman lähialueen rakentamista.

5.1.2 Asuntoalueet

AM Maatilojen talouskeskusten alue

Alue on tarkoitettu maatilojen talouskeskuksen alueeksi. Alueelle saa sijoittaa maataloutta ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksineen. Talouskeskuksen yhteyteen saa sijoittaa kaksi enintään 1½-kerroksista asuinrakennusta sekä rantasaunan.

Suunnittelualueella ovat maatilojen talouskeskukset on osoitettu AM-alueeksi. Peltoalueiden keskellä olevat tilakeskukset on osoitettu ohjeellisella osaluemerkinnällä. Talouskeskuksen lisärakentaminen voi tapahtua yleiskaavan perusteella.

AP Pientalovaltainen asuntoalue

Alue varataan pääosin tiiviiseen pientaloasutukseen.

Asemakaavoituksen yhteydessä alueelle voidaan varata myös asuinympäristöön soveltuvia työtiloja, asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluja, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysäköintialueita, alueen asukaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita.

Ennen rakentamista alueelle on laadittava asemakaava.

Merkinnöillä on osoitettu nykyiset asemakaavan mukaiset rivi- ja omakotitalorakentamiseen varatut alueet sekä aivan kaavoitetun alueen vieressä olevat uudet tai täydennettävät alueet. Uudet alueet ovat asemakaava-alueen välittömässä läheisyydessä, minkä johdosta tuleva rakentaminen vaatii asemakaavan laadintaa.

Uusi pientaloalue on osoitettu Rommeikonmäelle, Savonjärven pohjoisrannalle, sekä Linnasalmen ja Nerkoontiementien kulmaukseen. Rommeikonmäen aluetta lukuun ottamatta alueilla on jo olevaa asutusta. Uudet alueet rajoittuvat olevaan taajamarakenteeseen ja sijoittuvat taajaman palvelujen läheisyyteen.

22.1.2018

Rommeikonmäen ja Savonjärven pohjoispuoleiselle alueelle on sijoitettavissa yhteensä noin 70 uutta pientalojen rakennuspaikkaa.

AP-1 Pientalovaltainen asuntoalue

Alue on tarkoitettu ympärivuotisten asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusoikeus on 10 % rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin rantavyöhykkeellä enintään 300 k-m². Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.

Merkinnällä on osoitettu asemakaavoitetun alueen ulkopuolella olemassa olevat asuntoalueet sekä Humpintien vieressä oleva uusia asuinrakentamiseen soveltuva alue.

AP-1 reservialue on osoitettu Humpintien varteen. Alueen toteutuu, mikäli muita AP-alueita ei saada toteutukseen.

RA-1 Loma-asuntoalue

Alue on tarkoitettu omarantaisten loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa lomarakennuksen, saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla 80 k-m² + 3% rakennuspaikan pinta-alasta, enintään 250 k-m².

Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.

Kaavassa on osoitettu nykyisen käytön mukaiset 11 lomarakennuspaikkaa Savonjärven sekä Onkiveden rannalla.

5.1.3 Palvelu- ja työpaikka-alueet

C Keskustatoimintojen alue

Keskustatoimintojen alueeksi on kaavassa merkitty taajaman keskeiset alueet, jolle sijoittuu kaupat, kunnantalo sekä muita palveluita ja asuntoja.

PY Julkisten palveluiden ja hallinnon alue

Merkinnällä on osoitettu paloaseman, terveyskeskus ja koulukeskuksen alueet sekä museo.

PYK Kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten alue

Ev.lut ja ord. kirkkojen alueet on osoitettu PYK-merkinnällä.

P Palvelun ja hallinnon alue

Merkinnällä on osoitettu Portaanpään opiston alue, seurakunnan leirikeskus, Lastu sekä valtatie ja radan välinen jo asemakaavoitettu alue. Matin ja Liisan koulun aluetta on laajennettu vireillä olevan kouluhankkeen johdosta.

22.1.2018

TP Työpaikka-alue

Työpaikka alueeksi on osoitettu Tunnelitien ja Asematien risteyksen eteläpuoleinen alue, Tietokadun alue sekä uusi alueita Humpintien ja valtatie sekä radan ja valtatie väliset alueet.

T Teollisuus- ja varastoalue**TY Teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.**

Olemassa olevat asemakaavan teollisuusalueet on osoitettu T tai TY-merkinnöillä. Valion aluetta on hiukan laajennettu. Uusina isoina teollisuusalueina on osoitettu Taskilanmäen luoteispuoleinen sekä Kivistöntien ja radan väliset alueet. Tämän lisäksi voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti Suoniemeen on osoitettu T-alueita.

TY-1 Teollisuusalue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.

Alueelle saa sijoittaa lämpökeskuksen.

Kivistöntien ja radan väliin on osoitettu alue, jolle voi sijoittaa lämpökeskuksen. Taajaman eteläpäähän tarvitaan varalämpövoimala, jos suunniteltu maankäyttö lisääntyy. Muutoinkin kaukolämpöverkoston toimintavarmuus puoltaa esitettyä paikkaa.

Koska alue on pohjavesialuetta, on laitokselle haettava ympäristölupaa. Lupa-harkinnan yhteydessä tullaan ratkaisemaan laitoksessa käytettävä polttoaine. Pohjavesialueilla on käytetty biopolttoaineita sekä varalla esim. nestekaasua.

5.1.4 Virkistysalueet ja -reitit**VL Lähivirkistysalue.**

Asemakaavan mukaiset laajimmat viheralueet on osoitettu lähivirkistysalueiksi. Suurimmat alueet sijoittuvat ranta-alueille ja Rommeikonmäen eteläosaan.

Ranta-alueen VL-alueita ei ole yhdistetty viereisiin kiinteistöihin ranta-alueiden yhtenäisyyden turvaamiseksi.

VV Uimaranta-alue

Alueelle saa rakentaa uimarantaa palvelevia rakennuksia ja rakenteita.

Peltoniemen uimaranta, Teknologiatalon uimaranta, Kunnan rannan uimapaikka, Linnansalmen uimapaikka ja Väärnin uimapaikka on osoitettu VV-merkinnällä.

VU-1 Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet

22.1.2018

Alueelle saa rakentaa sen käyttötarkoitusta palvelevia rakennuksia ja laitteita.

Ulkoilu- ja virkistyspalveluiden alueeksi on osoitettu Haminamäen alue sekä mikroautoradan alue.

Ulkoilureitit

Taajaman valaistu kuntorata ja latupohjat, sekä virkistysalueiden kävelyreitit on osoitettu olevan tilanteen mukaan ulkoilureitiksi. Uutta reittiä on osoitettu asemakaava-alueen ranta-alueille.

Kaava-alueella olevat moottorikelkkareitit on sijoitettu nykyisen tilanteen ja tehtyjen suunnitelmien mukaisesti ohjeellisella merkinnällä.

5.1.5 Erityisalueet

ET Yhdyskuntateknisen huollon alue

Haminamäen vesitorni ja Haminamäen alueella oleva vedenottamo on osoitettu ET-alueeksi.

ET-1 Yhdyskuntateknisen huollon alue.

Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevia laitoksia kuten voimaloita, vedenottamoita, vedenpuhdistamoita ja niihin liittyviä jätteidenkäsittelylaitoksia varten varattavia alueita. Alueelle saa rakentaa polttoaineen varastoimista ja käsittelyä palvelevia rakennuksia ja rakenteita. Olemassa olevien lomarakennusten vähäinen korjaaminen ja laajentaminen on sallittua, käyttötarkoituksen muutokset eivät ole sallittuja.

Suoniemessä sijaitseva jäteveden puhdistamon alue on osoitettu ET-1-merkinnöillä voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti. Alue rajaukseen tai määräykseen ei ole tehty muutoksia.

EN Energiahuollon alue

Kivistöntien ja Pitkämäentien varrella sijaitsevat muuntamoalueet on osoitettu EN-alueeksi.

EJ Jätteenkäsittelyalue

Taskilanmäen alueella oleva asfaltin vastaanotto ja käsittelyalue on osoitettu EJ-alueeksi.

EO Maa-ainesten ottoalue

Taskilanmäen alueella olevat kaksi ja kaava-alueen eteläreunassa oleva yksi kallionlouhosaluetta on osoitettu voimassa olevien lupien mukaisesti EO-alueiksi. Taskilanmäellä oleva maantäyttöalue on myös osoitettu EO-alueeksi.

EMT Mastoalue

Haminamäellä oleva maston alue on osoitettu EMT-alueeksi.

22.1.2018

EH Hautausmaa-alue.

Lapinlahden hautausmaa taajaman pohjoisosassa ja Sankarihautausmaa kirkon vieressä on osoitettu EH-merkinnällä.

EV Suojaviheralue

Radan ja Asematien väliin sekä pohjoisen eritasoliittymän ympärille on osoitettu suojaviheraluetta, koska alueet meluohjearvot ylittyvät liikenteen melun johdosta.

5.1.6 Kulttuuriympäristö**SR-2 Rakennussuojelukohde, paikallisesti arvokas**

Rakennukset tulee säilyttää ja kunnostuksessa tulee noudattaa säilyttävää korjaustapaa. Kirjain kauttaviivan jälkeen viittaa kaavaselostukseen.

SR- merkinnällä on osoitettu seuraavat kulttuuriympäristöselvityksessä paikallisesti merkittävaksi luokitellut kohteet:

2. Ortodoksinen rukoushuone
3. Entinen terveystalo
4. Kunnantalo eli kunnavirasto
6. Riihiateljee
11. Tuuttila
12. Jussila
20. Impan tie 10 aitta

Kaavasta on jätetty pois seuraavat paikallisesti arvokkaiksi luokitellut kulttuuriympäristöselvityksen kohteet:

Lapinlahden paloasema(1), Valtion virastotalo(5), Liiketalo Linnari (7), Teuvvola (8), Portaanpään tilan päärakennus(ent. kunnalliskodin asuntola) (9), Entinen kunnalliskodin sairaala (10), Käkikellotalot (13) ja Tiilinen asuinrakennus (14) huonokuntoisuuden, alkuperäisen arvon heikentymisen, muutostäiden tai rakennuksen nuoren iän perusteella.

SR-1 Rakennussuojelukohde, maakunnallisesti arvokas

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa. Kunnostuksessa tulee noudattaa säilyttävää peruskorjaustapaa.

Museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen suojelukohhteita koskevien lupahakemusten ratkaisemista. Kirjain tai numero kauttaviivan jälkeen viittaa kaavaselostukseen.

SR-1 -merkinnällä on osoitettu seuraavat kulttuuriympäristöselvityksessä maakunnallisesti merkittävaksi luokitellut kohteet:

- C. Vanha hautausmaa, paarihuone ja vanhan kirkon muistomerkki

22.1.2018

- D. Viljamakasiini
- H. Räsälä
- I. Apula
- J. Mykkälä
- K. Törmälä
- L. Pajuniemi
- M. Pääskynpesä
- P. Arttula
- S. Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus (vanha kunnantalo) ja mylly
- T. Koivupiha, entinen kauppa ja meijerin isännöitsijän asunto
- U. Vanha kansakoulu, nykyinen kuvataidelukio
- V. Rovastilan vanha rakennuskanta, navetta ja aitta
- X. Linnansalmi, maatilakeskus
- Y. Vanhapiha (Lastu)
- Ä. Lahdenperä (vain osittain maisema-alueena)
- Ö. Portaanpään kansanopisto
- AA. Sirenin koulu, entinen kirkonkylän kansakoulu
- BB. Väärnin pappila, kappalaisen pappila

Inventoiduista kohteista Aarnilaa ja Hirvolaa ei ole osoitettu suojelukohteiksi. Aarnila ja Tervola ovat erittäin huonokuntoisia ja se sijoittuu Linnasalmentien penkan välittömään läheisyyteen. Hirvola on täysin modernisoitu ja sitä on laajennettu.

Kasurisen paja on siirretty Lastun pihapiiriin. Pajan suojelumerkintään ei ole perusteita.

Vesiviskuri on siirretty asema-alueella, jossa on kaavassa SR-aluemerkintä. Kaksinkertaiseen suojelumerkintään ei ole tarvetta.

Vanhaa meijerirakennusta ei ole osoitettu suojeltavaksi, koska se on erittäin heikossa kunnossa. Meijerin piippu on jo purettu. Rakennusta on laajennettu moneen kertaan. Se on rakenteeltaan hyvin sokkeloinen ja heikosti käytettävissä tai muutettavissa. Meijerin ympäristö on osoitettu selvitysalueeksi. Meijerin mahdollinen suojelu tulee ratkaista asemakaavalla.

Mylly on osoitettu suojeltavaksi. Suojelu koskee vanhaa alkuperäistä osaa. Laajennusosat ovat heikossa kunnossa ja niiden suojelua ei ole pidetty tarpeellisena. Laajennus osat on mahdollista purkaa tarvittaessa.

SRK Kirkkolain nojalla suojeltava rakennus

Kirkkolain nojalla suojeltu kirkollinen rakennus. Korjaus- ja muutostyöstä on pyydetty museoviraston lausunto.

Lapinlahden kirkko on osoitettu kirkkolailla suojeltavaksi rakennukseksi.

SR Rakennussuojelualue

Aluetta koskevista suunnitelmista on noudatettava museoviranomaisen kanssa.

Lapinlahden rautatieaseman alue on osoitettu SR-alueeksi voimassa olevan asemakaavan mukaisesti.

22.1.2018

sk-1 Valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö

Valtakunnallisesti merkittävän kulttuurihistorialliseen ympäristöön rakennettaessa on ympäristöön merkittävästi vaikuttavista hankkeista neuvoteltava museoviranomaisen kanssa.

Lapinlahden kirkonseutu ja asemanseutu on osoitettu RKY-alueena valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi.

sr-3 Maakunnallinen kulttuurihistoriallisesti arvokas alue

Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa on huomioitava kulttuuriympäristön vaaliminen, kulttuuriarvojen turvaaminen ja ominaispiirteiden säilyttäminen

sr-3 merkinnällä on osoitettu Meijerin ympäristö, Linnasalmen kulttuuriympäristö ja Lahdenperän alue.

se- selvitysalue

Vanhan meijerin suojelu ja tuleva käyttö tulee ratkaistaan asemakaavalla.

Vanhan meijerin kuntoa ja korjauskustannuksia olisi vielä selvitettävä tarkemmin. Minkä johdosta vanhan meijerin ympäristö on osoitettu selvitysalueeksi. Rakennuksen tuleva käyttö ja mahdollinen suojelu ratkaistaan asemakaavalla.

SM Muinaismuistokohde tai alue

Muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäänös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Aluetta koskevat maankäyttösuunnitelma on lähetettävä Museovirastoon tai maakuntamuseoon lausuntoa varten.

Kaavassa on osoitettu tehdyn selvityksen mukaisesti seuraavat SM-kohteet tai alueet:

- Hemminki, asuinpaikka
- Martikainen, asuinpaikka
- Pajuharjuntien 16, hautapaikka, joukkohauta
- Humppi, asuinpaikka
- Paskosuo, kulkuväylä, ratapohja (alue)
- Taskilanmäki E, kuoppapaikka
- Haminmäen vanha tie, kulkuväylä, tiepohja
- Kirkon paikka, kirkonpaikka

s-3 Historiallinen talon paikka

Alueella sijaitsevien historiallisten rakenteiden ja kerrostumien poistaminen on sallittua vain erityisestä syystä ja riittävän arkeologisen dokumentoinnin jälkeen. Aluetta koskevista suunnitelmista on kuultava museoviranomaisia.

Suunnittelualueelta löydetty vanhat talon paikat on osoitettu kohdemerkinnällä. Osoitetut kohteet ovat kaikki talotontteja:

- Jaakola2
- Vesula
- Hovi
- Hovi SW

22.1.2018

- Halola A
- Halola B
- Vanha Kukkura
- Autio
- Kärkkäälä
- Kiiskilä
- Heikkilä
- Päiväkakkara
- Ollikkala

5.1.7 Luonnonympäristö

SL Luonnonsuojelualue

SL-merkinnällä on osoitettu Sonnilanlammen alue sekä Haatainniemen eteläpuoleinen lahti. Sonnilanlampi on maakuntakaavan kohde. Molemmat alueet ovat linnustollisesti arvokkaita alueita.

luo Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

Mahdollinen metsälain 10 § tai joku muu ympäristön tai luontoarvoltaan merkityksellinen alue. Alueen ominaisuuksia ei saa heikentää.

Kaava-alueelle sijoittuu seuraavat luonnonoloiltaan arvokkaan ja pinta-alaltaan pienehköt kohteet. Numero viittaa luontoselvityksen numerointiin. Tarkemmat kuvaukset ilmenevät erillisestä luontoselvityksen raportista.

- 6. Taskilanmäen lehto
- 7. Huoripojan suo
- 9. Valkeisen rantasuo
- 11 Humpin suo
- 12. Savonjärven lehto
- 13 Suoniemen rantalehto
- 22. Karhulan lehtometsä
- 23. Räpilön puro

s-1 Suojeltava alueenosa

Alue on liito-oravan esiintymisalueetta, johon sisältyy luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisia liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Alueella tehtävien toimenpiteiden yhteydessä on selvitettävä toimenpiteen vaikutukset liito-oravan kannalta. Mikäli toimenpiteellä voi olla vaikutusta alueeseen liito-oravan elinympäristöä, toimenpidettä koskevasta asiasta on pyydettävä alueellisen ELY-keskuksen lausunto.

s-1 merkinnällä on osoitettu seuraavat liito-oravien esiintymisalueet:

- 14. Postitalon liito-oravametsä
- 15. Rommeikonmäen liito-oravametsä
- 16. Jouhtenon liito-oravametsä
- 17. Suoniemen liito-oravametsä A
- 18. Suoniemen liito-oravametsä B

22.1.2018

- 19. Kivelän liito-oravametsä A
- 20. Kivelän liito-oravametsä B
- 21. Räpilön liito-oravametsä

s-2 Suojeltava alueen osa

Pääasiallisesti luonnontilassa säilytettävä alue. Alueen luonnonarvot on otettava huomioon alueeseen kohdistuvissa hankkeissa ja toiminnoissa.

Laaja-alaiset luhta ja ranta-alueet on osoitettu s-2-alueiksi.

- 1. Sonnilanlampi-Tulisaaren ympäristö
- 2. Haatainniemen ympäristö
- 3. Niittylahden-Hujalanlahden ympäristö
- 8. Jouhtenon luhdet ja rantalehto
- 10. Savonjärven luhdet

pv-1 Pohjavesialue

Alueella on kielletty pohjaveden laatua ja määrää vaarantavat sekä maaperää pilaavat toimenpiteet.

Haminamäen-Humpin pohjavesialueet on osoitettu pv-1 merkinnöllä. Pohjavesialueen raja-
aus on muuttunut tehdyn geologisen rakennetutkimuksen ja pohjavesien virtausmallinnuksen perusteella.

pv-2 Pohjavedenottamon lähisuojavaöhyke

Alueella on voimassa 20.5.1987 suoja-aluepäättöksen määräykset.

pv-3 Pohjavedenottamon kaukosuojavaöhyke

Alueella on voimassa 20.5.1987 suoja-aluepäättöksen määräykset.

Itä-Suomen Vesisoikeuden 20.5.1987 tekemän päätöksen mukaiset lähi- ja kaukosuojavaöhykkeet on osoitettu kaavassa. Alueilla on noudatettavan päätöksen mukaisia kieltoja.

Ainakin kaukosuojavaöhykkeen raja-
aus on vanhentunut, kun sitä uusimman tutkimuksen mukaiseen pohjavesialueen rajaukseen.

5.1.8 Muut alueet

M-1 Maa- ja metsätalousvaltainen alue.

Alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen.

22.1.2018

Merkinnällä on osoitettu kaikki muiden aluevarausten ulkopuolelle jäävät maa- ja metsätalousvaltaiset alueet. Alueelle rankentaminen vaatii suunnittelutarveratkaisun.

M-2 Maa- ja metsätalousvaltainen alue.

Alueelle saa rakentaa taimipuutarhatoimintaa tukevia rakennuksia ja rakenteita

Taimitarhan käyttämä alue on osoitettu kaavassa omalla merkinnällään.

MT-1 Maatalousalue

Alue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen, joka tulee ensisijaisesti sijoittaa talouskeskuksen läheisyyteen tai peltojen reuna-alueelle.

Humpin, Linnasalmen, Nerkoenniementien varren edustavimmat peltoalueet on osoitettu MT-1 alueiksi. Alueella sallitaan vain maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen. Alueelle rankentaminen vaatii suunnittelutarveratkaisun.

MU Maa- ja metsätalousalue, jolla ulkoilun ohjaustarvetta.

MU-merkinnällä on osoitettu Hujalanlahden Niittysaari ja Huoripojanmäki.

W Vesialue.

Kaava-alueeseen sisällytetty vesialueet on osoitettu vesialueeksi nykyisessä laajuudessaan.

5.1.9 Liikenne**Liikenneväylät**

Maantiealueet ja on osoitettu olevan tilanteen mukaisesti.

Olemassa olevaa katuverkostoon ei ole tehty muutoksia. Uusi yhteistarve on osoitettu Humpintien ja valtatie 5 väliin. Merkintä on osoitettu, koska Humpintien nykyinen liittymä on jossakin vaiheessa tarkoitus sulkea ja korvata likimäärin yhteystarpeen paikalle sijoittuvalla tieyhteydellä.

Kevyt liikenne

Kevyenliikenteen väylät on osoitettu pääkokoajien varteen olevan tilanteen mukaisesti. Uusina yhteystarpeina on osoitettu Varpaisjärventielle, Allinlahdentielle, Emil Halosentielle ja Heinäahontielle

LV Venesatama-alue.

Kaavalla on osoitettu seitsämän LV-aluetta Lapinlahdelle, Onkivedelle ja Savonjärvelle.

LH Huoltoasema-alue

22.1.2018

Merkinnällä on osoitettu suunnittelualueella sijaitseva kaksi huoltoasemaa. Lisäksi kaavaan on osoitettu kaksi LH-aluetta pohjoisen eritasoliittymän läheisyyteen pohjavesialueen ulkopuolelle. Alueille on mahdollista sijoittaa kulma-asema. Koska lähes koko taaja-alue sijoittuu pohjavesialueelle, ei kaava-alueelta ole löytynyt korvaavaa paikkaa Matin ja Liisan asemalle.

5.1.10 Kunnallistekniikka

Suunnittelualueen ilmajohdot on osoitettu kaavassa. Kaava-alueen itäreunassa olevat leveä johtoalue, jossa kulkee 400 ja 110 kV voimajohdot. Kaavassa on osoitettu myös 20 kV:n johtoalueet.

Jatkosuunnittelussa tulee varata uusien alueiden sähköistämisen vaatimat linjat sekä muuntamoiden paikat.

Humpintien ja Kivistöntien varteen on osoitettu ohjeelliset uudet viemäriinjat, jotka joudutaan toteuttamaan, kun alueen rakentaminen edistyy.

Kaavassa on osoitettu seitsemän aluetta hulevesien käsittelyyn Onkiveden/Lapinlahden ranta-alueelle tai niiden tuntumaan sekä kaksi Savonjärven rannalle. Alueelle voidaan sijoittaa esim. hulevesien viivästytykseen tarvittavia altaita. Osoitetut kohteilla sijoittuvat valuma-alueiden osa-alueille, missä tapahtuu sellaisia muutoksia maankäytössä, että pintavalunta kasvaa.

5.1.11 Ympäristön häiriötekijät

Melu

Yleiskaavalla ei ole osoitettu uutta ympäristöhäiriötä aiheuttavaa toimintaa. Valtatien ja radan liikenne on suurin ympäristöhäiriötä aiheuttava toiminto alueella. Laaditun meluselvityksen ennusteen mukainen yöajan 45 dB:n hyödyke on osoitettu kaavassa. Meluvyöhykkeelle ei tule rakentaa uusia asuintaloja tai sijoittaa muuta melulle herkkää toimintaa.

Pilaantuneet alueet

Mahdollisesti pilaantuneeksi alueeksi tai kohteet on osoitettu **saa**-merkinnällä.

Merkinnällä on osoitettu ne kohteet, jotka on todettu pilaantuneeksi tai on sattunut esim. öljyvuoto, joissa toiminta on loppunut ja maankäyttömuotoa on muutettu. Toimivia kohteita, jossa maankäyttö ei muutu ei ole osoitettu. Saa merkinnällä olevia kohteita ovat:

- Varastoalue (518)
- Eg:n parruveistämö (457)
- K-Market Lapikas (459)
- Ent. huoltoasema Esso (460)
- Eskelisen korjaamo (466)
- Lapinlahden Paskosuo kaatopaikka (470)
- Lapinlahden vanha kaatopaikka (471)
- Taskilanmäen haulikkorata, Ampumaradantie (474)
- Lapinlahden MT-keskus (226)
- Lapinlahden seurakunta, Väärnin Pappila (427)
- Makasiini, Juhani Ahontie 13 (462)
- Terveyskeskus (498)

22.1.2018

- Diesel-kylmäasema, Heinäahontien (502)
- Asematien vanha jätemonttu, Asematie (7195)

5.1.12 Yleismääräykset

Rakentaminen

Asemakaava-alueen ulkopuoliset alueet ovat suunnittelutarveratkaisualueita.

Rakennus, jonka kerrosala on yli 80 m², tulee rakentaa vähintään 40 m päähän rantaviivasta. Rakennus, jonka kerrosala on enintään 80 m², tulee rakentaa vähintään 25 m päähän rantaviivasta. Muutoinkin rakennusten sopeutumisessa ympäristöön, sijoittumisessa ja niiden enimmäismäärässä tulee noudattaa rakennusjärjestyksen määräyksiä.

Rantasauna, jonka kokonaispinta-ala on enintään 30 m² (sisältää katetut kuistit) ja jonka harjakorkeus on enintään 4,0 m tulee rakentaa vähintään 20 m päähän rantaviivasta. Rantasauna, jonka kokonaispinta-ala on enintään 20 m² (sisältää katetut kuistit) ja jonka harjakorkeus on enintään 3.5 m saa rakentaa vähintään 10 m päähän rantaviivasta.

Rantapaikalle saa, mikäli se maisemaan sopeutuu, rakentaa yhden puupintaisen lämpöeristämättömän venevajan rantaviivasta maalle päin. Venevajan rakennusala saa olla enintään 30 m² ja harjakorkeus enintään 2.5 m. Venevaja tulee sijoittaa pääty rantaviivaan päin.

Rakennuspaikan on oltava pinta-alaltaan vähintään 5000m². Pinta-alavaatimus ei koske tilaa, joka on aikaisemmin rakentamalla muodostettu rakennuspaikaksi. Jos jätevedet johdetaan keskitetysti jätevedenpuhdistamoon, on rakennuspaikan vähimmäiskoko 3000m².

Rakennuksen kosteudelle alttiit rakenteet (lattia) tulee olla Onkiveden rannalla vähintään korkeudella +86,75 m (N2000) ja muilla rannoilla vähintään 1 metri ylavesirajaa korkeammalla (säännösteltyjen vesistöjen yläraja + 1 m ja säännöstelemättömien vesistöjen yläraja HW1/50 + 1 m). Tulvaherkkien tai säännösteltyjen vesistöjen ylavesirajan selvittää rakennushankkeeseen ryhtyvä ja se on esitettävä hankkeen suunnitelmissa.

Jätevesien käsittely ja jätehuolto

Jätevedet tulee käsitellä kunnan rakennusjärjestyksen, ympäristösuojelumääräysten sekä terveys- ja ympäristöviranomaisten ohjeiden mukaisesti. Rakennuslupa-asiakirjoihin on liitettävä jätevesien käsittelysuunnitelma tarvittavine maaperäselvityksineen. Ensisijaisesti jätevedet tulee liittää keskitettyyn jätevesijärjestelmään. Pohjavesialueella jätevedet on johdettava viemäriverkostoon tai pohjavesialueen ulkopuolelle.

Jätevesien käsittelytapaa valittaessa tulee huomioida rakennuspaikan maaperä sekä pinta-ala. Rakennusten sijoittumisessa tulee ottaa huomioon jätevesien asianmukaisen esikäsittelyn ja maaperäkäsittelypaikan järjestäminen rakennuspaikalla riittävän etäällä rantaviivasta ja naapuri kiinteistöistä.

Kiinteiden jätteiden keräyksessä ja käsittelyssä tulee noudattaa kunnan yleisiä jätehuoltomääräyksiä.

22.1.2018

Hulevedet

Uudet alueet tulee toteuttaa siten, että muodostuu mahdollisimman vähän pintoja, jotka estävät sadevesien imeytymiseen maaperään. Alueilla suositellaan säilytettäväksi tai istutettavaksi mahdollisimman paljon kasvillisuutta ja puuston peittämiä alueita.

Tiestö

Uusien rakennuspaikkojen pääsytiety tulisi johtaa ensisijaisesti olemassa olevien liittymien kautta maantielle. Vierekkäisten rakennuspaikkojen kulku tulisi tapahtua samasta liittymästä. Ennen rakennuslupien myöntämistä uutta liittymää tai liittymän käyttötarkoituksen muutosta varten on haettava lupa tienpitoviranomaisilta.

6 Vaikutusten arviointi

6.1 Yleistä

Vaikutusarviot on laadittu sen mukaisesti, että kaikki kaavassa osoitetut aluevaraukset tulevat toteutumaan.

Kaavaa laadittaessa on uusien aluevarausten sijoittamisella pyritty minimoimaan haitallisia vaikutuksia luontoon, rakennettuun ympäristöön ja ihmisiin.

6.2 Valtakunnallisten suunnittelutavoitteiden toteutuminen

Toimiva aluerakenne

Osayleiskaava tukee Lapinlahden kirkonkylän yhdyskuntarakenteen tasapainoista kehittämistä. Kehittäminen perustuu kirkonkylän vahvuuksiin ja olemassa olevaan rakenteeseen. Lapinlahti säilyy toimivana ja palvelutasoltaan hyvänä aluekeskukseksi.

Eheytävä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Osayleiskaava tukee taajaman sosiaalista ja kulttuurillista kestävyyttä.

Osayleiskaava tukee Lapinlahden kirkonkylän julkisten ja yksityisten palveluiden säilymistä ja luo niille kehittämisedellytyksiä ja taloudellista kestävyyttä.

Kaavan maankäyttöratkaisu hyödyntää ja eheyttää olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja teknistä verkostoa. Uudet rakentamisalueet sijoittuvat olevan rakenteen välittömään läheisyyteen siten, että taajaman henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Kevyenliikenteen väylät on osoitettu siten, että palvelut ovat hyvin saavutettavissa asuinalueilta.

Osayleiskaavassa on varattu riittävästi erilaisia ja monipuolisia alueita elinkeinotoiminnan tarpeisiin olevan rakenteen sisällä ja välittömässä läheisyydessä.

22.1.2018

Osayleiskaavassa luodaan edellytykset toimivalle viheralueverkostolle ja niitä yhdistäville ulkoilu- ja kevyen liikenteen reiteille.

Uutta asuinrakentamista ei ole esitetty päätieverkon melualueelle tai tulva vaara-alueille.

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

Kaavalla tuetaan kansallisen kulttuuriperinnön ja rakennusperinnön säilyttämistä.

Rakennussuojelullisesti ja -historiallisesti sekä kulttuurimaisemaltaan arvokkaimmat kohteet ja alueet on osoitettu säilyttävillä kaavamerkinnöillään. Kaavan toteuttaminen ei edellytä olevaa rakennuskannan purkamista. Avoimille peltoalueille ei ole osoitettu uutta rakentamista.

Arvokkaimmat luonto- ja maisemakohteet on jätetty rakentamisen ulkopuolelle ja ne on osoitettu asianmukaisin suojelumääräyksin ja kaavamerkinnöin.

Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Osayleiskaavalla hyödynnetään olevaa tiestöä ja kevyen liikenteen verkostoa. Liikenteen yleinen turvallisuus ei huonone, koska uudet alueet ovat kevyenliikenteen verkoston ulottuvilla ja liikkuminen tapahtuu pääsääntöisesti yhdysteiden kautta taajaman keskustaan.

Oleva sähköverkosto on huomioitu kaavassa asianmukaisilla merkinnöillä.

6.3 Maakuntakaavan suunnittelutavoitteiden toteutuminen

Yleiskaava ei poikkea hyväksytyn maakuntakaavan tavoitteista tai aluevarauksista. Yleiskaava on maakuntakaavan mukainen.

6.4 Vaikutukset luontoon

Vaikutukset maa- ja kallioperään

Yleiskaavassa ei ole osoitettu uusia maa-aineksen ottoalueeseen, joten vaikutuksen maa- ja kallioperään tulevat rakentamisesta johtuvana kaivamisena ja kallion louhintana. Kaavan toteuttamisella ei ole merkittävää vaikutusta kallioperään.

Maaperän osalta merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat uusien asuntoalueiden toteuttamiseen. Maaperältään alueet ovat moreeni, hietaa sekä hiekkamaita.

Rakentamisen aiheuttamia vaikutuksia voidaan vähentää hyvällä toteutussuunnittelulla.

Vaikutukset pinta- ja pohjaveteen

Haminamäen-Humpin pohjavesialueille on osoitettu uutta rakentamista, mikä lisää pohjaveden pilaantumisriskiä. Uutta toimintaa on osoitettu Humpintien varteen ja radan ja valtatie väliin.

22.1.2018

Kaikki rakentaminen tulee liittää viemäriverkostoon ja alueelle ei tule osoittaa sellaista toimintaa josta aiheutuu merkittävää riskiä pohjaveden laadulle. Yleiskaavan määräys pohjaveden likaamis- ja muuttamiskiellosta antaa mahdollisuuden tarvittavien määräysten antamiselle.

Pohjavesialueella on kaksi olevaa polttonesteen jakeluasemaa. Kaavassa on keskustatoimintojen alueella sijoittuvalle asemalle osoitettu korvaavaa aluetta pohjoisen eritasoliittymän läheisyyteen. Matin ja Liisan asemalle ei ole voitu osoittaa korvaavaa aluetta. Kaava ratkaisu ei jakeluasemien osalta tuo muutossa pohjavesitilanteeseen tai lisää riskiä pohjaveden laatuun tai määrään muutoksille.

Koska valtaosa Lapinlahden kirkonkylän alueesta sijoittuu pohjavesialueella, on olemassa riski pohjaveden pilaantumiselle. Kaavaratkaisu ei oleellisesti lisää riskiä.

Hulevesien määrä lisääntyy, kun rakentamisalueet laajenevat, mikä lisää pinta-vesien kuormitusta. Ne hulevedet, jotka eivät ehdi imeytyä Vaikutukset ovat kuitenkin melko vähäiset pientaloalueilla, koska pintavaluntakerroin on pienempi kuin peltoalueilla. Rommeikonmäen alueella rakentaminen tulee metsäalueella osin voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti.

Teollisuusalueiden osalta hulevedet lisääntyvän. Lisääntyvään hulevedet on mahdollista käsitellä, mitä varten hulevesien käsittelyyn liittyviä kohteita on osoitettu mm. Heinäahontien varteen Taskilanmäen alueelle sekä Hujalanlahden alueelle.

Yleiskaavaan on otettu myös yleismääräykset hulevesien hallinnasta.

Vaikutukset ilmaan ja ilmastoon

Kaavassa ei ole osoitettu uusia sellaisia toimintoja, joilla olisi suoraa vaikutusta alueen ilman laatuun tai ilmastoon. Uudet rakennuspaikat on sijoitettu mahdollisimman lähelle olevaa asutusta, jotta autoilu muodostuisi mahdollisimman vähäiseksi.

Työpaikka-alueiden toteutumisella ei ole suoraa vaikutusta ilman laatuun. Välillisiä vaikutuksia niillä voi olla, mikäli alueelle sijoittuu päästöjä aiheuttavaa tuotantoa.

Vaikutukset kasvillisuuteen ja eläimistöön

Luonto- ja maisemaselvityksessä todettujen uhanalaisten tai harvinaisten lajien esiintymispaikat, mahdollisten metsälakikohteiden tai paikallisesti arvokkaat pienialaiset luontokohteet on jätetty rakentamisalueiden ulkopuolelle.

Kaavan toteuttaminen ei vaaranna luonnon monimuotoisuuden säilymistä.

Rantavyöhykettä koskevissa asemakaavatöiden yhteydessä on syytä tehdä viitasammakko selvitys, jotta mahdolliset vaikutukset saadaan minimoitua.

6.5 Vaikutukset rakennettuun ympäristöön

Vaikutukset nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen

22.1.2018

Lapinlahden kirkonkylän rakenne säilyy yhtenäisenä ja yleiskaava turvaa ympäröivän alueen kehittämisen jatkossa. Nykyisille palveluille luodaan kehittämissedellytykset nykyisillä sijaintipaikoillaan. Asuntojen uudisrakentaminen sijoittuu nykyisen rakenteen sisään tai reunalle. Teollisuusalueet on myös osoitettu nykyisen taajamarakenteen yhteyteen. Ainoastaan Nerkoonniementien alkuun on osoitettu pieni täydentävä asuinalue. Alueen koko ja oleva asutus sekä muu ympäröivä maankäyttö sekä infrastruktuuri huomioiden yhdyskuntarakenne ei oleellisesti haajannu.

Yleiskaavassa on osoitettu laajahkot keskustatoimintojen alueet, mikä mahdollistaa myös taajaman keskusta tiivistämisen.

Vaikutukset suunniteltuun maankäyttöön

Voimassa olevaan yleiskaavan verrattuna merkittävimmät muutokset tapahtuvat Savonjärven pohjoispuolella, Humpin alueella ja radan ja valtatie 5 varrella taajaman eteläosassa.

Yleiskaava merkittävimmät poikkeamat asemakaavasta:

- Keskusta laajat alueen merkitty keskustatoimintojen alueeksi.
- Haminamäen TY-alueen poistettu
- Tunnelitien ja Asematien risteyksen TT muutettu TP-alueeksi

Liikenneturvallisuus

Kaavaan osoitetut uudet asuinalueet ovat kevyenliikenteen reittien vaikutusalueella. Uusille asuntoalueille on sijoitettavissa noin 90 uutta pientaloasuntoa (noin 16 000 m²). Asumisen matkatuotosluvut alle 20 000 asukkaan kaupunkiseudulla, taajaman läheisyydessä on keskimäärin 4,25 matkaa/100 k-m², joista 59% tapahtuu henkilöautolla ja 39% kävellen tai polkupyörällä. Näin ollen päivittäinen henkilöautoliikenteen liikennesuorite kasvaisi uusien asuinalueen osalta n. 400 autolla/vrk ja kevytliikenne n. 260 matkalla/vrk.¹ Nykyinen katuverkosto kestää odotettavissa olevan liikenteen ja sen lisäyksen.

Uusia TP- ja T-alueita on osoitettu olevien työpaikka-alueiden välittömään läheisyyteen. Uusia alueita on osoitettu n. 70 ha. Teollisuus- ja varastointi alueilla matkatuotokset vaihtelevat mm. teollisuuden alasta ja toimipaikkojen määrästä riippuen. Esim. aluetehokkuudella $ea=0,15$ kerrosalaksi muodostuisi 105 000 k-m². (Kortteli- ja tonttitehokkuus tarkentuu asemakaavoituksen yhteydessä, nämä ovat pääasiassa suuremmat kuin aluetehokkuus). Työpaikkoja teollisuusalueella riippuen toimialasta on keskimäärin n. 0,9-1,2 / 100 k-m² eli uudelle alueelle olisi mahdollista syntyä n. 1000 uutta työpaikkaa. Työntekijöiden työssäkäynnin lisäksi matkatuotoksia syntyy alueelle suuntautuvista työasiointi- ja vierailumatkoista. Kävijöiden määrät vaihtelevat arkipäivinä 0,8-1,3 kävijää/työpaikka. Kävijöiden määrä uusilla alueilla vaihtelisi näin ollen 800 - 1300 välillä/arkipäivä, matkatuotoksia syntyy tulo- ja menomatkoista eli uudella teollisuusalueella matkatuotokset olisivat n. 1600 -2600 matkan välillä arkivuorokaudessa. Tavaraliikenne

¹ Hanna Kalenoja, Kaisuliina Vihanti, Ville Voltti, Annu Korhonen ja Nina Karasmaa SUOMEN YMPÄRISTÖ 27 | 2008, Liikennetarpeen arviointi maankäytön suunnittelussa, YMPÄRISTÖMINISTERIÖ Helsinki (2008,s.33)

22.1.2018

teen käyntejä syntyy n 10-45 käyntiä/vrk/toimipaikka. ² Liikenne ohjautuu kolmelle eri alueelle.

Liiketurvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden kannalta kriittinen paikka on Matin- ja Liisan aseman viereinen valtatie risteys. Valtatiellä on ryhmityskaistat pohjoiseen mentäessä vasemmalla ja etelään mentäessä molempiin suuntiin. Liiketurvallisuuden kannalta on ongelmallista se, että Humpin alueen maankäyttö lisää valtatie ylittävää liikennettä. Liittymän liikenneturvallisuuden parantamiseksi Humpintien liittymä on tarkoitettu sulkeaksi ja kaavassa on osoitettu yhteystarvemmalla korvaavan yhteyden paikka.

Taajama-alueen olevilta asuinalueilta on turvalliset kevyen liikenteen yhteydet palvelujen äärelle sekä urheilu- ja virkistysalueille, ulkoilureitit tukevat kevyen liikenteen reittejä.

Kevyen liikenteen yhteystarpeet on osoitettu Varpaisjärventien, Allilahden/Pitkämäentien varteen ja Heinäahontien varteen. Asemakaava-alueella uusi yhdystarve on osoitettu Eemil Halosentielle. Näiltä osin liikenneturvallisuus paranee kevyenliikenteen yhteyden myötä.

Uusi asuinalue ja uusi teollisuusalue kytkeytyvät olevaan tiestöön ja olevaan tai uutena osoitettuun kevyenliikenteen verkkoon, ja nämä kestävät odotettavissa olevan liikennemäärien kasvun.

Vaikutukset rakennuskantaan ja kulttuuriperintöön

Kaavan toteuttaminen ei edellytä olemassa olevan rakennuskannan ja muun infrastruktuurin purkamista.

Rakennussuojelullisesti tai -historiallisesti arvokkaat, kunnostettavissa olevat kohteet sekä kulttuurimaisemaltaan arvokkaat kohteet ja alueet on huomioitu asianmukaisilla, säilyttävillä kaavamerkinnoilla. Vanha meijerirakennus on osoitettu selvitysalueeksi. Meijerin suojelun mahdollisuus ja tarve selvitetään tarkemmin asemakaavalla.

Maisemallisesti arvokkailla maatalousalueilla mahdollinen rakentaminen on ohjattu reuna-alueille tai olevien rakennusten yhteyteen. Maiseman kannalta merkittävimmät yhtenäiset peltoalueet on osoitettu MT-merkinnällä, joka turvaa maankäyttömuodon säilymistä maatalouskäytössä.

Vaikutukset luonnonmaisemaan

Merkittävimmät maisema-alueet on osoitettu MY-merkinnällä. Kaavalla ei ole vaikutusta luonnonmaisemaan, koska uusia alueita ei ole osoitettu arvokkaille alueille. Uudet rantarakennuspaikat on sijoitettu siten, että ne eivät vaaranna maisema-arvoja, rakentamisen tulee huomioida rakennusjärjestyksen määräykset rakennusten etäisyyksissä rantaviivasta.

² Hanna Kalenoja, Kaisuliina Vihanti, Ville Voltti, Annu Korhonen ja Nina Karasmaa SUOMEN YMPÄRISTÖ 27 | 2008, Liikennetarpeen arviointi maankäytön suunnittelussa, YMPÄRISTÖMINISTERIÖ Helsinki (2008,s.36)

6.6 Vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön

Sosiaaliset vaikutukset

Omakotivaltaisen uudisrakentamisen suosiminen tuo uudelle alueelle erityisesti lapsiperheitä. Uusien perheiden sijoittuminen taajamaan säilyttää alueen väestöpohjaa ja turvaa palvelujen säilymistä ja kehittämistä kirkonkylällä. Asuinrakentamisen vuotuinen määrä on taajamassa ja sen ympäristössä ennustettu olevan vähäistä, viimevuosina väestömäärä kaava-alueella on vähentynyt. Näin ollen uusien palveluiden rakentamiselle ei ole suurta painetta.

Uusi teollisuusalue mahdollistaa uusien työpaikkojen syntymisen kirkonkylän läheisyyteen.

Vaikutukset viihtyvyyteen

Lapinlahden taajaman yleisilme säilyy edelleen. Asemakaava-alueen maankäyttöön ei ole tehty oleellisia muutoksia. Uusi teollisuusalue pienentää osaltaan virkistykseen soveltuvaa Taskilanmäen metsäaluetta. Vaikutus virkistysalueisiin jää kuitenkin vähäiseksi, koska ympäristössä on riittävästi virkistykseen mahdollistavaa aluetta ja läheinen kallionlouhinta on heikentänyt alueen virkistysarvoa merkittävästi.

Olevat reitistöt on voitu säilyttää entisellään, urheilu ja virkistysalueisiin ei myöskään ole tehty muutoksia.

Olevien viheralueiden hoitaminen ja kunnossapito lisäävät alueen viihtyisyyttä.

Vaikutukset terveyteen

Uusi asuinalue on osoitettu siten, että se eivät sijoitu melualueelle.

Kaavassa on osoitettu uusia työpaikka- ja teollisuusalueita, jotka sijaintinsa puolesta eivät aiheuta lisää häiriötä asumiselle. Uutta aluetta lähimpänä olevat asuinalueet ovat jo entuudestaan lähempänä muuta teollisuusaluetta. Rakennus- ja ympäristölupien yhteydessä tulee huolehtia siitä, että teollisuudesta ei ole haittaa terveydelle.

Taloudelliset vaikutukset

Uusien asuinalueen kaavoittaminen sekä vesihuollon ja tiestön rakentaminen edellyttää kunnan taloudellisia panostuksia. Alueiden tuntumassa on vesihuoltoverkosto olemassa. Uudet teollisuusalueet on osoitettu olemassa olevan kunnallistekniikan välittömään läheisyyteen.

Tarkemmat kustannukset ja niiden ajoitus selviää vasta toteutussuunnittelun yhteydessä. Uudet alueet sijoittuvat olemassa olevan rakenteen läheisyyteen, minkä ansiosta kytkentäkustannukset ovat kohtuulliset.

22.1.2018

7 Toteuttaminen

7.1 Rakentaminen osayleiskaava-alueella

7.1.1 Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella

Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella tapahtuu olemassa olevan asemakaavan tai laadittavien uusien asemakaavojen perusteella.

Uusien AP- ja T- alueiden toteuttaminen vaatii asemakaavat.

Yksityisten omistamien alueiden toteutuksesta kunnan kannattaa käyttää kaavoitussopimusta, jossa sovitaan toteuttamisesta aiheutuvien kulujen ja hyötyjen jaako.

Jo asemakaavoitettuja alueita on hyvä tiivistää ja rakentaa ennen uuden alueen käyttöönottamista.

7.1.2 Rakentaminen lievealueilla

Taajaman lievealueella rakentaminen jäänee keskimäärin 1- 2 omakotitaloon vuodessa. Uusien rakennuspaikkojen rakennuslupa vaatii ensin suunnittelutarveratkaisun.

Muilta osin kaava-alueella noudatetaan kunnan rakennusjärjestyksen rakentamista koskevia määräyksiä. Näitä ovat mm. etäisyyismääräykset rantaviivasta sekä maanteistä.

Ranta-alueelle rakennettaessa tarvitaan kunnanhallituksen poikkeuslupa.

7.2 Yhdyskuntatekniikka

Vesihuoltolain 5 §:n mukaisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa kunta määrittelee vesi- ja viemärilaitoksen toiminta-alueen. Lapinlahden kunnassa tämä suunnitelma on laadittu. Toiminta-alueella kaikkien uusien kiinteistöjen ja vanhojen kiinteistöjen tulee liittyä rakennettavaan viemäriverkkoon.

Kaava-alueella olevaa vesi- ja jätevesiverkostoa tullaan laajentamaan tarpeen mukaan rakentamisen edistyttyä.

Alueen sähkö- ja televerkon rakentamisesta huolehtivat alueelliset yhtiöt. Alueen sähköverkkoa joudutaan laajentamaan tarvittaessa rakentamisen laajentumisen mukana.

8 Suunnitteluvaiheet ja osallistuminen

8.1 Vireille tulo

Päätös aloituksesta on tehty KH 1.2.2016 §19.

22.1.2018

Kaavaprosessi lähti vireille alkuvuodesta 2016. Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu pidettiin 25.2.2016.

Maastokäynnit alueella tehtiin keväällä ja kesällä 2016. Maaomistajien informaatiotilaisuus pidettiin 12.5.2016.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut julkisesti nähtävillä 6.6 – 8.7.2016 välisenä aikana.

Ympäristölautakunta, pelastuspalvelulautakunta, sivistyslautakunta, Ylä-Savon maaseutupalvelut, Pohjois-Savon ELY-keskus, Fingrid Oyj, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Lapinlahden vammaisneuvosto, Kaskikuusen Omakotiyhdistys ry, Terveempi Onkivesi ry, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry antoivat lausunnon OAS:ta. Lausunnoissa

OAS:ta saatiin kolme kannanottoa. Kannanotoissa ei ollut huomautettavaa itse OAS:aan.

Kaavaluonnoksen on huomioitu lausunnossa ja kannanotoissa esille tulleet asiat siinä laajuudessa kuin kaavan tavoitteet ovat sen mahdollistaneet.

8.2 Valmistelu- ja luonnosvaihe

Alustava luonnos valmistui alkuvuodesta 2017.

Tekninen lautakunta käsitteli luonnosta kokouksessaan 23.3.2017 ja päätti, että Lapinlahden ja Heinäahontien välinen uusi AP-alue muutetaan MT-1 alueeksi ja kaavaluonnos laitetaan nähtäville.

Osayleiskaavaluonnos oli nähtävillä 27.3. – 28.4.2017 välisen ajan.

Kaavaluonnoksesta on muutettu saadun palautteen, tehtyjen täydentävien selvitysten sekä neuvottelujen perusteella mm. seuraavasti:

- Lisätty selvitysalue vanhan meijerin alueelle.
- Mylly osoitettu suojeltavaksi rakennukseksi.
- Lisätty luonnonsuojelualue Haatainiemen lahteen.
- Osoitettu pohjavesialueen lähi- ja kaukosuoja-alueet.
- Lisätty kevyenliikenteen yhteystarve Varpaisjärventien varteen.
- Lisätty huoltoasemamerkinnot pohjoisen eritasoliittyyvä läheisyyteen.
- Osoitettu kaksi PIMA-kohdetta saa -merkinnällä.
- Lisätty yhteysmerkintä Humpintien ja vt 5. välille.
- Korjattu ja täydennetty kaavakarttaa ja -selostusta.

Kaava-ehdotus valmistui alkuvuodesta 2018.

TÄYDENNETÄÄN PROSESSIN EDETESSÄ

22.1.2018

Kuopiossa 22.1.2018

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

Timo Leskinen
aluepäällikkö, DI

Tekla 15.2.2018 § 6, liite no 7

Leskinen Timo

22.1.2018

Lapinlahden kunta
Tekninen lautakunta
Asematie 4
73100 Lapinlahti

Vastine Kirkonkylän osayleiskaavaaluonnoksesta saatuun palautteeseen

Suomen metsäkeskus, Itäinen palvelualue

Ei huomautettavaa

Maaseutuhallinnon yhteislautakunta

Ei huomautettavaa

Peruspalvelulautakunta

Ei huomautettavaa

Pohjois-Savon pelastuslaitos

Ei huomautettavaa

Ympäristölautakunta

Vanhan meijerin alueen rakennukset (mylly ja meijeri) tulisi merkitä SR-1 (rakennussuojelukohde, maakunnallisesti arvokas) merkinnällä. Lapinlahdella on toiminut meijeri 1900-luvun alkupuolelta lähtien ja toiminta on alkanut juuri kyseisellä paikalla. Nykyisinkin Lapinlahti tunnetaan Valion tehtaista, joten rakennuksilla on historiallista merkitystä paikkakunnalle ja koko Ylä-Savon maatalousvaltaiselle alueelle.

Luontoselvityksen tekstiosassa on kohteiden Savonjärven luhdet (10) ja Savonjärven lehto (12) numerointi mennyt väärin päin. Tästä johtuneen, että kohteet ovat menneet väärin päin myös kaavaselostuksessa. Kaavakartalla s-2 merkinnällä oleva kohde on oikein (Savonjärven luhta), mutta luo-merkintä (Savonjärven lehto) puuttuu kartalta kokonaan.

Kaavakartalta puuttuu kokonaan s-1 kohdemerkintänä varaus 15 Rommeikkomäen liito-oravametsä.

Kaavakartatta puuttuu saa - kohdemarkintänä kohde Eg:n parruveistämö (457), vaikka se on tekstiosassa (s.57) kerrottu, että kohde merkitään.

LH-merkinnällä on kartalla osoitettu kaksi huoltoasemaa. Samalla merkinnällä tulisi olla myös S-Marketin yhteydessä oleva miehittämätön jakeluasema.

Vastine:

Jotta päätöksen tekoon on riittävästi tietoa tulee vanhasta meijeristä laatia rakennushistoriallinen selvitys.

Korjataan Savonjärven luhta ja lehtoa sekä Rommeikonmäen liitoravametsää koskevat kohdat kaava-asiakirjoihin.

Lisätään myös puuttuva Pima-kohde(457)

S-Marketin polttonesteen jakeluasema sijoittuu Marketin tontille, joka on kaavaluonnoksessa osoitettu keskustatoimintojen alueeksi. Koska jakeluasema sijoittuu marketin yhteyteen, jakeluasemaa ei ole tarkoituksen mukaista osoittaa omalla merkinnällä. Keskustatoimintojen merkintä kattaa myös huoltamatoiminnan. Täydennetään kaavaselostusta tältä osin.

Savon Voima Verkko Oy

Yleiskaavassa on nykyinen EN merkinnällä oleva sähköaseman tontin, jonka aluevarausmerkintä tulee säilyttää. Myös sähköaseman aidatun alueen 110 kV kytkinlaitteet on suojattava ylipitkältä puustolta. Puunpoiston mahdollisuus reunavyöhykealueelta on arvioimme mukaan 30 m kyseisistä kytkinlaitteista, pyydämme myös tämän maininnan lisäämään yleiskaavamerkintöihin – ja määräyksiin.

Osayleiskaavaan ei nähdäksemme ole tarvetta varata johtoalueita 20 kV keskijänniteilmajohdoille ja 20/0,4 kV muuntoasemille.

Nykyinen sähköverkosto aiheuttaa rajoituksia rakentamiseen mm. seuraavasti:

- 20 kV ilmajohdon alle ei saa rakentaa lämmitettävää rakennusta, lisäksi rakennuksen sivuilla olevan avojohdon virtajohdinten vaakasuora etäisyyden parvekkeesta tai ikkunasta on kuitenkin oltava vähintään 5,22 metriä.
- Rakennuksen tai rakennelman etäisyys pylväs - tai puistomuuntamosta on oltava vähintään 8 m, suositellaan kuitenkin 15 m suojaetäisyyttä.
- Nykyisten sähkö linjojen mahdolliset siirrot kustantaa tilaaja tapauskohtaisen arvion perusteella.

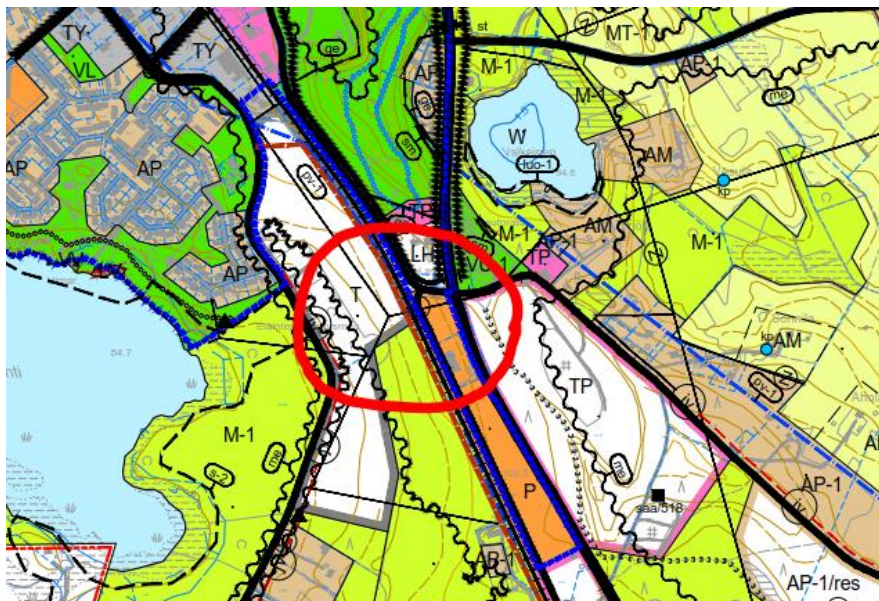
Vastine:

EN alue on rajattu huomattavasti laajemmin kuin vain aidattu alue. Erillisen määräyksen antamiseen ei ole tarvetta, koska puuston pois-

to tapahtuu vain EN-alueella, joka on kokonaan Savon Voima Oyj:n omistuksessa.

Savon Voima Oyj

Yhtiö esittää noin 0,3 ha aluevarauksen osoittamista lämpökeskusta (EN/ET-alue) varten Matin ja Liisan asemana läheisyyteen.

Vastine:

Energiahuollon alue voidaan sijoittaa radan länsipuolelle ja pohjavesialueen ulkopuolelle Kivistöntien läheisyyteen. Lisätään T-alueen kaavamääräyksen mahdollisuus lämpövoimalan rakentamisen, koska tässä yhteydessä ei voida tietää, sen tarkkaa sijoittumista.

Fingrid Oyj

Osayleiskaavan alueella sijaitsevat Fingridin 110 kV (kilovoltin) voimajohto Peltomäki - Alapitkä ja 400 kV voimajohto Vuolijoki - Alapitkä. Olemme toimittaneet tiedot voimajohdoista ja lausuneet osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 30.6.2016.

Merkinnän s-2 (suojeltava alueen osa) määräyksessä todetaan, että kyseessä on pääasiassa luonnontilaisena säilyttävä alue. Sen osalta muistutamme, Fingrid on lunastamalla hankkinut pysyvän oikeuden käyttää voimajohtoaluetta ja kunnossapitää voimajohtorakenteita. Lunastuksen perusteella yhtiöllä on oikeus johtoauekan raivaukseen ja ylipitkien reunavyöhykepuiden käsittelyyn. Nämä toimenpiteet ovat välttämättömiä sähköturvallisuuden vuoksi. Tulkintamme mukaan merkintä s-1 ei ulotu voimajohtojen johtoalueelle.

Fingridillä ei ole kuitenkaan varsinaisesti huomautettavaa yleiskaava-luonnoksesta. Edellisessä lausunnossa mainitut asiat voimajohtojen rajoituksista maankäytön suunnittelulle on kuitenkin otettava huomioon myös jatkosuunnittelussa.

Rakennuslupavaiheessa on tutkittava rakennusten sijaintia suhteessa nykyisten ja tutkittavien voimajohtojen johtoalueeseen. Muistutamme myös risteämälausuntojen tarpeesta, mikäli voimajohtoalueelle tai sen läheisyyteen rakennetaan (risteamalausunnot@fingrid.fi).

Vastine:

Jouhtenon pohjoisosaan sijoittuva s-2 on luhta-alue, jossa ei ole juurikaan puustoa. Puuston poistamisella ja käsittelyllä ei ole heikentävää vaikutusta alueen niihin luontoarvoihin, minkä takaa alue on osoitettu kaavassa.

Liikennevirasto

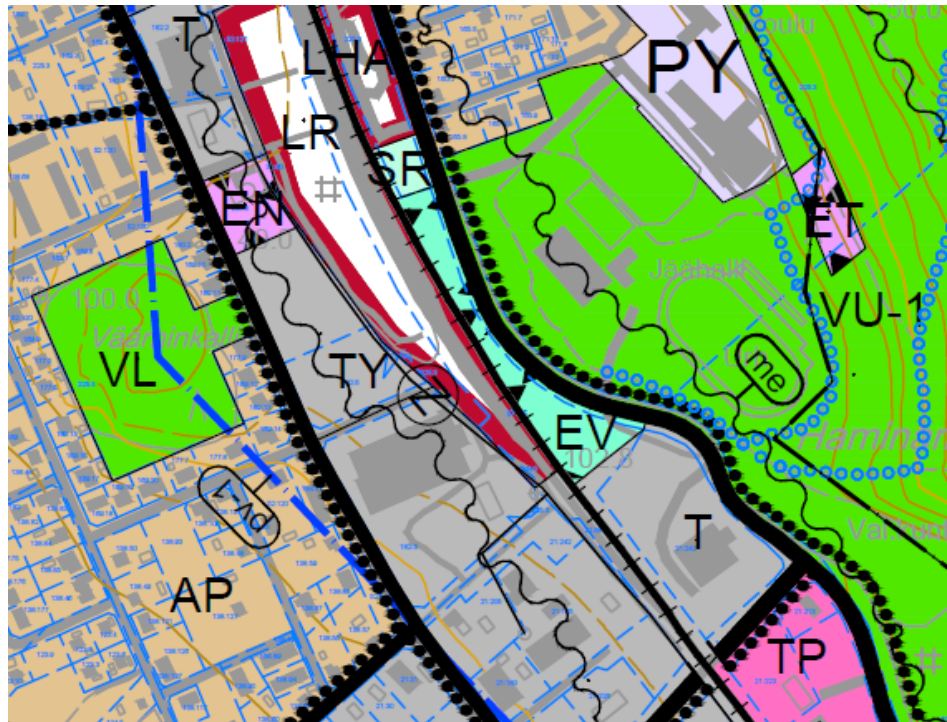
Lapinlahden puun kuormausalue on osoitettu säilytettäväksi raaka-puun kuormausalueeksi Liikenneviraston valtakunnallisessa kuormausalueiden selvityksessä (Liikenneviraston tutkimuksia ja selvityksiä 31/2011, tavoitetila 2018). Kuormausalueiden tavoitetilaa tarkastellaan uudelleen vuonna 2017. Tällöin tarkennetaan, millä kuormausalueilla on kehittämistarpeita.

Liikennevirastolla on kuitenkin nykytiedon mukaan tarve kehittää Lapinlahden puunkuormausaluetta. Tulevat muutokset koskettavat nykyisen arvion mukaisesti reunimmaisen kuormausraiteen pidennystä sekä huoltotien rakentamista.

Liikennevirastolla on siten tarve laajentaa kaavan mukaista rautatie-alueita noin 15-30 metrin levyisellä alueella radan länsipuolella, puunkuormauspaikan ja Tunnelitien välillä.

Tämä levennys olisi selkeintä merkitä jo osayleiskaavaan. Pystymme tarkentamaan tätä suunnitelmaa osayleiskaavan tarpeisiin vuoden 2017 kuluessa.

Mikäli edellä mainittu kuormausalueen kehitys todetaan tarpeelliseksi, laatii Liikennevirasto hankkeelle ratasuunnitelman ja teettää tarvittavat vaikutusarvioinnit.

Vastine:

Kuormausalue sijoittuu keskelle Lapinlahden taajamaa ja alue on ahdas sekä sen käytöstä aiheutuu meluhaittaa sekä lisää rekkaliikennettä alueelle. Rautatiealueen/kuormauspaikan rajan ja lähimpien rakennusten väli on pienimmillään 5 m. 15 – 30 m vyöhykkeelle sijoittuu kaksi rakennusta. Toisen pohjapinta-ala on yli 6000 m² ja toinen on noin 400 m² suuruinen. Rajausta on mahdollista leventää aivan eteläpäästä korkeintaan 15 m. Jos rajausta levennetään 15 m, joudutaan menemään toimivien yritysten rakennuspaikoille, joita käytetään varastoalueena.

Alueen siirtämistä taajaman ulkopuolelle on parempi vaihtoehto kuin sen kehittäminen ja alueen laajentaminen.

Lapinlahden yrittäjät

Pitkän keskustelun jälkeen Lapinlahden Yrittäjät pyytää parannusehdotuksia seuraavista seikoista:

1. Asematien ja viitostien risteys eli matiskinristeys” kääntyminen ruuhka-aikana vasemmalle Asematieltä lähtiessä on varsin hankalaa. Esitysehdotus olisi saada eritasoliittymä.

Viitostieltä on kolme liittymää kääntyä keskustaan päin, kaksi liittymää on eritasoliittymiä ”matiskinristeys” on normaali risteys.

2. Kevyenliikenteen väyliä pitäisi saada lisää Asematieristeyksestä — Mäntylahdentienristeykseen välille ja toinen Viitostieltä Varpaisjärvelle päin. Liikennemäärien kasvaessa olisi turvallisempaa kulkea.

Vastine:

Asematien ja valtatie 5 risteyksen muuttaminen eritasoristeykseksi ei ole realistinen vaihtoehto. Risteyksalueen uudelleen järjestelystä on keskusteltava ELY-keskuksella kanssa. Mikäli risteyksen muutokselle on realistisia mahdollisuuksia, ne voidaan huomioida jatkosuunnittelussa.

Kevyenliikenteen väylien merkitsemistä Lapinlahdelta Värpaisjärvelle päin tulee harkita. Koska reiteistä ei ole suunnitelmia, merkintä pitäisi olla kevyenliikenteen yhteystarve merkintä. Mäntylahteen päin kevyt liikenne olisi mahdollista ohjata Tikankoskentien kautta.

Lapinlahden Vesi Oy

Jätevesipuhdistamon toiminnoille varattua ET-1 aluetta on luonnoksessa hieman pienennetty pohjoiselta reunalta verrattuna entiseen kaavaan. Viime vuonna valmistui alueelle talousveden katkaisuasema, joka palvelee jätevedenpuhdistamoalueen toimintoja ollen kuitenkin vesijohtoverkoston osa. Katkaistun veden asemarakennus jää kaavaluonnoksessa MT-1 alueelle.

Kaavoittaja voi harkita, onko tarpeen sisällyttää katkaistun veden asema ET-1 -alueelle vai voidaanko kaava säilyttää esitetyn mukaisena.

Vastine:

Puhdistamon alue on rajattu samalla tavalla kuin voimassa olevassa yleiskaavassa. Alue on jo osin viereisen maatilan kiinteistön alueella. Suoniementien vierellä on kunnan omistamaa aluetta. Tältä osin aluetta on mahdollista laajentaa pohjoisen päin tarvittaessa.

Ylä-Savon vesi

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivityksen tavoitteena on laatia yksityiskohtaista kaavoitusta ohjaava yleiskaava sekä ranta-alueilla rakentamista ohjaava yleiskaava. Yleiskaavalla luodaan edellytykset mm. taajaman tiivistämiselle, uusille asuinalueille ja edistään alueelle soveltuvien elinkeinojen harjoittamista. Painetta voimakkaalle asuntotuotannon lisäykselle ei ole.

Vedenhankinnan kannalta tärkeä Haminämäki-Humppi pohjavesialue sijaitsee koko alaltaan suunnitellulla kaava-alueella. GTK on tekemässä pohjavesialueen rakenneselvitystä, minkä tuloksena tarkistetaan mm. pohjavesialueen rajausta. Kaavaselostuksessa ei ole mainintaa siitä onko rajauksessa otettu huomioon rakenneselvityksessä mahdollisesti esille tullutta uutta tietoa. Ylä-Savon Vesi Oy:n Haminämäen vedenottamo sijaitsee kyseisellä pohjavesialueella ja kaava-alueella. Ottamolta otetaan vettä noin 400 m³/d Lapinlahden kunnan tarpeisiin. Vedenottamon veden laatu on hyvä.

Keskeisin osa pohjavesialueesta ja vedenottamon lähiympäristö on merkitty VU-1 eli urheilu ja virkistyspalvelujen alueeksi, mihin saa

rakentaa ko. käyttötarkoitusta palvelevia rakenteita. Harjun keski-osalla sijaitsevan huoltoaseman alue on merkitty kaavaan uutena alueena huoltoasema-alueeksi. Uusia työpaikka-alueita on kaavaan merkitty Humpintien ja valtatie 5 väliselle alueelle sekä valtatie ja radan väliselle alueelle, jotka molemmat sijaitsevat pohjavesialueella. Uudet pientalovaltaiset asuntoalueet eivät sijoitu pohjavesialueelle. Reservialueeksi merkitty asuinalue sijaitsee pohjavesialueella sen eteläpäässä noin 2 kilometrin päässä vedenottamosta. Pohjavesialueelle ei ole suunniteltu uusia teollisuusalueita.

Kaavan mukaan pohjavesialueelle sijoitetut uudet asuin- ja työpaikka-alueet liitetään ensisijaisesti vesi- ja viemäriverkostoon. Em. alueet tulisi liittää vesi- ja viemäriverkostoon ilman vaihtoehtoa. Pohjavesialueeksi rajatulla alueella on kielletty pohjaveden laatua ja määrää vaarantavat sekä maaperää pilaavat toimenpiteet. Tarkempia määräyksiä pohjaveden suojaamisesta tulisi antaa yksityiskohtaisessa kaavoituksessa esimerkiksi minkälaisia toimintoja ja millaisilla ehdoilla voi sijoittaa pohjavesialueella sijoittuvalle työpaikka-alueelle. Suurimpia riskejä aiheuttava toiminto on huoltoasema-alue, jota ei pitäisi sijoittaa vedenhankinnan kannalta tärkeälle pohjavesialueelle. Vedenottamon välittömässä läheisyydessä olevalla urheilu- ja virkistyspalveluiden alue on jo nykyisessä kaavassa, joten alueelle ei ilmeisesti ole tulossa uutta tarkentavaa kaavaa. Pohjaveden suojaaminen urheilu- ja virkistyspalveluiden alueella tulee näin ollen ottaa huomioon alueelle tulevien toimintojen lupapäätöksissä. Alueella ei tulisi järjestää toimintaa, mikä voi aiheuttaa pohjaveden pilaantumisen riskin. Riskiä aiheuttavat mm. samanaikainen suuri liikennemäärä, pysäköinti päällystämättömillä alueilla ja moottoriurheilu.

Vastine:

GTK:n tekemää rakenneselvitystä ei ole vielä huomioitu kaavaluonnoksessa. Selvityksen tuomat muutokset pohjavesialueen rajaukseen huomioidaan kaavaehdotuksessa.

Uudet teollisuus-/ työpaikka-alueet on tarkoitus asemakaavoittaa, joten ne tullaan liittämään kunnalliseen viemäriverkostoon. Tarkennetaan kaavan yleismääräystä siten, että pohjavesialueelle rakennettaessa jätevedet on johdettava viemäriverkostoon tai pohjavesialueen ulkopuolelle.

Asemakaavoitusvaiheessa voidaan antaa tarkempia määräyksiä pohjaveden suojelusta ja kielletyistä toiminnoista.

Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut (Lapinlahden terveydensuojeluviranomainen)

Terveydensuojeluviranomainen kiittää mahdollisuudestaan lausua asiassa ja haluaa tuoda esille jatkoa varten mielenkiintonsa osallistua jo kaavaluonnoksen suunnitteluvaiheessa viranomaisyhteistyöhön palaveriin ja muita viestinnän mahdollisuuksia hyväksi käyttäen.

Yksittäisiä kommentteja

Vanhusten palveluasumisen ja lasten päivähoitopaikkojen riittävyys on turvattava. Kevyen liikenteen väylien riittävyys eri asiointisuunnissa on arvioitava ja huomioitava kaavassa.

Lisäksi on huomioitava mm. palveluliikenteen/julkisen liikenteen tarve sekä kulkumahdollisuudet uusille asuinalueille.

Uusille asuinalueille on varattava leikkikenttien paikat.

Nyt kaavoitettava alue suurilta osin pohjavesialuetta, joten pohjaveden suojelu on otettava huomioon kaikissa toiminnoissa. Pohja veden laatua ja käyttöä ei saa vaarantaa. Rakennusjärjestyksessä ja ympäristönsuojelumääräyksissä on ohjattu rakentamista ja pohjavettä vaarantavien aineiden käsittelyä pohjavesialueilla.

Hulevesien osalta terveydensuojeluviranomaisella oli käytössään raportti "Hulevesitulva riskien alustava arviointi Lapinlahden kunnassa" (Pöyry Finland Oy, 3.1.2012). Ko. selvityksen mukaan kirkonkylän alueella ei ole hulevesitulvariskiä. Kaavaselostuksessa mainitaan, että Onkiveden rannoilla on seitsemän ja Savonjärven rannalla kaksi aluetta hulevesien käsittelyyn. Kaavan yleismääräyksissä ohjeistetaan välttämään hulevesien imeytymistä vähentäviä tiiviitä pintoja ja säilyttämään mahdollisimman paljon kasvillisuutta. Vesistöihin johdettavan huleveden osalta on huolehdittava, että hulevedet eivät vaaranna järveden virkistyskäyttöä (esim. uimarannat). Terveystoimintaviranomainen ehdottaa hulevesiselvityksen laatimista kaavan laatimisen aikana.

Kaavaselostusta tule täydentää uimarantojen ja -paikkojen osalta (virheellinen teksti, s. 49, kohta 5.1.4.) seuraavasti: Peltoniemen uimaranta, Teknologiatalon uimaranta, Kunnan rannan uimapaikka, Linnansalmen uimapaikka ja Väärnin uimapaikka

Terveysvalvonta valvoo Peltoniemen ja Teknologiatalon uimarantojen veden laatua ja yleistä puhtautta uimakauden (15.6. - 31.8.) aikana.

Kaavaselostuksessa ET-1 kaavamerkinneen tekstiosa loppuu kesken (s. 50).

Vastine:

Kaavaluonnoksessa on osoitettu laajat keskustatoimintojen alueet, minne on mahdollista sijoittaa uutta palveluasumista ja päiväkotia.

Kaikilla pääväylillä joko on tai niille on osoitettu kevyenliikenteen väylät.

Uudet asuinalueet on osoitettu olevien maanteiden varteen tai välittömään läheisyyteen, mikä turvaa ja mahdollistaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomioimaan liikenteen tarpeet ja kulkumahdollisuudet.

Pohjavesialueelle on kaavassa annettu määräys, joka kieltää pohjaveden laatua ja määrää vaarantavat sekä maaperää pilaavat toimenpiteet.

Uusien leikkikenttien tarve ja sijoittuminen uusille alueille tapahtuu asemakaavoitusvaiheessa.

Suunnittelun yhteydessä on selvitetty kaavoitettujen alueiden ja uusien alueiden hulevesien purkupisteet vesistöihin. Kaavassa on osoitettu alueet, jossa hulevesiä on mahdollista viivästyttää hulevesiä ja siten vähentää kiintoainesten ja ravinteiden pääsyä vesistöön. Koska aikaisemman selvityksen perusteella kirkonkylän alueella ei ole hulevesiriskiä ja osoitettu uusi maankäyttö on pientalovaltaista asutusta, mikä ei lisää oleellisesti hulevesien määrää, ei tarkemman selvityksen laadinta ole tarpeen. Lisätään kaavaselostukseen valuma-aluekartat.

Täydennetään ja korjataan kaavaselostusta lausunnon mukaisesti uimarantojen ja ET-1 kaavamerkinnän osalta.

Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon liitto näkee kirkonkylän osayleiskaava luonnoksen toteuttavan pääosin hyvin maakuntakaavoissa esitettyjä linjauksia. Lapinlahden kirkonkylän sijoittuminen valtatie 5:n ja Savon radan varrelle luo mahdollisuuksia kirkonkylän kehittymiselle, mitä kaava-asiakirjoissa voisi tuoda vielä vahvemmin ja tiivistetyemmin esiin, myös kuvin ja strategisin teemakartoin, Pohjois-Savon maakuntakaavassa on yhdyskuntarakenteen eheyttämistarve rautatieasemien yhteydessä, joita kehitetään joukkoliikenteeseen ja erityisesti raide-liikenteeseen tukeutuvana tehokkaasti rakennettuna keskustatoimintojen alueina. Alueella on otettava huomioon alueidenkäytön suunnittelussa myös liityntä pysäköinti. Lapinlahdella tämän tavoitteen saavuttamista heikentää rautatieaseman läheisyydessä oleva aktiivinen puiden varastointi. Taajaman pohjoisosassa rautatien länsipuolen M-1 merkinnän alue on tätä tavoitetta ajatellen hyvä asuin alue.

Selostukseen tulee päivittää kaupan maakuntakaavan osalta, että ympäristöministeriö on vahvistanut kaupan maakuntakaavan 1.6.2016.

Maakuntakaavan taajamatoimintojen alue käsittää asumiseen, palvelu-, teollisuus- ja työpaikka- sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet.

Osayleiskaavaluonnoksessa esitetyt uudet asuinrakentamiseen tarkoitetut alueet toteuttavat maakuntakaavaa. Rommeikonmäen lähivirkistys- ja ulkoilualueen roolia osana kirkonkylän viheralue ja liikuntamahdollisuuksia voisi kuvata kaava selostuksessa tarkemmin.

Vastine:

Päivitetään selostusta kaupan maakuntakaavaa vahvistamispäivämäärän osalta. Täydennetään selostusta myös Rommeikonmäen roolin osalta.

Radan varressa oleva M-alueelle ei ole osoitettu asuinrakentamista, koska sen on melualue ja maaperältään se ei ole erityisen hyvää. Rakentaminen alueelle vaatisi meluntorjunta toimenpiteitä. Lisäksi

alueen lounaisosa on tulvavaara-alue. Eheytyvään taajamarakenteeseen tavoite on kaavaluonnoksessa huomioitu laajalla keskusta-toimintojen alueena.

Lapinlahti seura

Kaavaluonnoksessa on todettu, että meijerin ympäristö on maakunnallinen kulttuurihistoriallisesti arvokas alue. Siinä on esitetty entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus eli vanha kunnantalo maakunnallisesti arvokkaana rakennussuojelukohteena, mutta meijeri ja mylly on jätetty pois.

Kuopion kulttuurihistoriallisen museon mielestä myös mylly ja meijeri kuuluvat maakunnallisesti merkittävään kokonaisuuteen. (Yli-intendentti Tapio Laaksonen, 20.4.2017). Kohde sisältyy myös maa-kuntakaavan kulttuuriympäristöselvitykseen vuodelta 2011.

Sekä entinen meijeri että mylly on selvityksessä todettu kuntoluokaltaan heikoiksi. On ymmärrettävää, että niiden kunnostaminen ei ole kunnan varoin mahdollista. Olisi suuri menetys, jos tämä historiallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas alue tuhoutuisi vaikkapa osittainkin.

Mielestämme meijerin ja myllyn osalta tulisi harkita seuraavaa:

- Alue merkitään kaavaan selvityskohteeksi. Rakennuksista laaditaan rakennushistoriaselvitys ja tarkastellaan, mitä toimintoja rakennuksissa voisi tulevaisuudessa olla. Tällä hetkellä kunnassa on kyllä tyhjiä tiloja, mutta onko syytä odottaa tulevaisuudessa tapahtuvan muutoksia?
- Voiko rakennukset, tai ainakin paremmin säilynyt mylly, säilyttää vuosiksi eteenpäin korjaamalla pahimmat vauriot, esim. kattoja uusimalla?
- Onko mitään mahdollisuuksia saada ulkopuolista rahoitusta?
- Millaisia ratkaisuja muualla on tehty vastaavanlaisten rakennusten säilyttämiseksi?
- Alueen suojeleminen ratkaistaisiin vasta tarkempien selvitysten jälkeen.

Vastine:

Myllystä ja vanhan meijeristä on laadittu rakennushistoriaselvitykset. Selvitysten ja neuvottelujen perusteella Myllyn vanhaosa voidaan suojella ja meijeri osoitetaan selvitysalueeksi.

Kaskikuusen omakotiyhdistys ry.

Kaskikuusen Omakotiyhdistys ry on hallituksensa kokouksessa 25.4.2017 käsitellyt Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivitysluonnoksen ja päättänyt antaa seuraavan lausunnon.

Yhdistyksemme mielestä kaavaluonnos luo pääosin hyvät edellytykset kirkonkylän kehittämiseksi. Yhdistyksemme aiemmassa lausunnossaan esittämät seikat on otettu hyvin huomioon. Omakotiyhdistys huomauttaa kuitenkin seuraavista seikoista:

1) Valtatie 5:lle, Matin ja Liisan aseman lähelle olisi kaavaan merkittävä mahdollisuus eritasoliittymän rakentamiseen. Eritasoliittymä olisi jo nykyisessä tilanteessa tarpeen, mutta etenkin siinä tapauksessa, että kaavaan lähialueelle varatut uudet teollisuus- ja työpaikka- ja asuinalueet toteutuvat. Lisäksi viitostien liikenteen tuleva lisääntyminen jo sinänsä korostaa eritasoliittymän tarvetta. Liittymää olisi todennäköisesti siirrettävä hiukan etelään päin, jotta risteysjärjestelyt mahdollista toteuttaa.

2) Varpaisjärventien varteen viitostieltä kaava-alueen rajalle olisi lisättävä uusi kevyen liikenteen reitti. Tie on nykyisin turvaton pyöräilijöille ja jalankulkijoille (paljon mm. koululaisia).

Kohtien 1 ja 2 osalta on korostettava, että kyse on varautumisesta tulevaan kehitykseen: jos tällaiset asiat jätetään nyt kaavasta pois, niiden toteuttaminen kaavan tavoitekaudella on epätodennäköistä ja ainakin hankalampaa.

3) Meijerin alueen rakennusten säilyttäminen.

Kaavaluonnoksen liitteenä olevassa rakennettua kulttuuriympäristöä käsittelevässä raportissa on maakunnallisesti merkittävänä kohteina mainittu meijerin ympäristö (kohde R) sekä entinen osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly (kohde S). Kaavaselostuksen mukaan meijerirakennusta ei kuitenkaan ole osoitettu suojeltavaksi (s. 52).

Yhdistyksemme mielestä yllä mainitut meijerin alueen rakennukset ovat olennainen osa kirkonkylän kulttuuriympäristöä (osa "yhteistä muistiamme"), jota ei pidä nykyisestään köyhdyttää. Kaikille maakunnallisesti merkittävälle meijerin alueen rakennuksille on annettava kaavassa mielestämme suojelumerkintä ja kunnan on selvitettävä tarkemmin alueen kehittämistä näistä lähtökohdista.

Vastine:

- 1. Valtatie 5 kehittäminen on suurelta osin valtion vastuulla. ELY-keskus ei ole esittänyt eritasoliittymää. Eritasoliittymä voidaan huomioida jatkosuunnittelussa, jos siihen ilmenee tarvetta.*
- 2. Kaavaan voidaan merkitä kevyenliikenteen yhteystarve merkintä Varpaisjärventien varteen.*
- 3. Myllystä ja vanhan meijeristä on laadittu rakennushistoriaselvitykset. Selvitysten ja neuvottelujen perusteella Myllyn vanhaosa voidaan suojella ja meijeri osoitetaan selvitysalueeksi.*

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Kaavaluonnokseen on osoitettu arvokkaita rakennuskohteita ja kulttuuriympäristöalueita useilla erilaisilla merkinnöillä. Merkintöjen sisältö vaatii vielä täsmentämistä. Merkinnän SR- 1 (maakunnallisesti arvokas rakennussuojelukohde) määräyssidästä puuttuu kaavaselistuksesta maininta rakennusten säilyttämistä. SR (kaavakartassa SR-2) -merkinnän kaavamääräys on puolestaan puutteellinen kaavakartalla. Merkinnät SR (rakennussuojelualue) ja sk- 1 (valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö) olisi luontevaa yhdistää – molemmissa kun on kyse RKY-kohteesta.

Rakennus- ja maisemansuojelun yleislinjaa voidaan pitää asianmukaisena. Meijerikokonaisuuden osalta suojelumerkintä on kuitenkin puutteellinen/epäselvä. Maakuntakaavatyön yhteydessä on määritetty maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi: Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly. Yleiskaavaluonnoksessa on suojelukohteena esitetty maakunnallisesti arvokas kohde: "Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus (vanha kunnantalo)". Eli ilmeisesti suojelulla tarkoitetaan vain puurakenteista osaa. Museon näkemyksen mukaan myös kivirakenteiset osat (meijeri ja mylly) kuuluvat maakunnallisesti merkittävään, säilytettävään kokonaisuuteen.

Jotkin rakennusinventointiin sisältyvät kohteet on arvioinnin pohjalta jätetty vaille säilytysmerkintää. Merkittävä osa niistä voisi luontevasti olla myös kaavallisia suojelukohteita, esimerkiksi Tervola, Portaanhän tilan päärakennus ja Entinen kunnalliskodin sairaala.

Kaavakartalle on merkitty muinaismuistolain nojalla suojellut kiinteät muinaisjäännökset (SM tai Sm) sekä maankäyttö- ja rakennuslain keinoin suojeltavat muut kulttuuriperintökohteet. Ne on kaavakartalle merkitty kp-merkinnällä.

Museovirasto suosittelee käyttämään suojelumerkintää s. Merkinnän määräys on "Historiallinen talonpaikka tai tielinja. Alueella sijaitsevien historiallisten rakenteiden ja kerrostumien poistaminen on sallittua vain erityisestä syystä ja riittävän arkeologisen dokumentoinnin jälkeen. Aluetta koskevista suunnitelmista on kuultava museoviranomaisia."

Kaavaselistus on pääasiallinen keino, jolla maanomistajat saavat tietoa maillaan sijaitsevista muinaisjäännöksistä ja muista kulttuuriperintökohteista. Sitä, mitä kohteilla tarkoitetaan ja mihin niiden suojelu perustuu, tulee avata kaavaselistuksessa. Yleistajuinen lyhyt teksti kaavaselistuksessa edistää suojelun toteutumista. Liitteenä oleva inventointiraportti tukee kaavaselistusta ja kaavakarttaa.

Kaavan suunnittelualue on leimallisesti kulttuuriympäristöä. Kaavaselistuksessa Lapinlahden mielenkiintoinen ja monipuolinen arkeologinen kulttuuriperintö ja rakennettu kulttuuriympäristö käsitellään kuitenkin hyvin pintapuolisesti, kohteita listaamalla. Vertailuna voidaan käyttää luonnonympäristöä, jota käsitellään omassa luvussaan hyvin yksityiskohtaisesti, vaikka yhtäläillä siitä on luontoselvitysraportti kaava-aineiston liitteenä.

Vastine:

Lisätään kaavaselostukseen SR-1 selitteeseen lause, mikä on kaavamääräyksessä: "Rakennusta ei saa purkaa."

SR-2 määräykseen lisätään lause: "Rakennukset tulee säilyttää ja kunnostuksessa tulee noudattaa säilyttävää korjaustapaa."

Lapinlahden asema-alue on asemakaavassa osoitettu SR-alueeksi, minkä takia se on myös yleiskaavassa osoitettu SR-alueeksi. Asema-alueelle pitäisi osoittaa joku muu maankäyttö muoto kuin asemakaavan mukainen, jotta ei suojelumerkintä tulisi maankäyttömuotona ja alueen osan merkintänä. Merkinnän muuttaminen ei ole välttämätöntä.

Tervola on niin huonossa kunnossa, että sitä ei tule osoittaa suojeluksi. Portaanhään tilan entinen päärakennus voidaan osoittaa paikallisesti arvokkaaksi rakennukseksi. Entinen kunnalliskodin sairaala ei ole enää alkuperäisessä muodossa, joten sen osoittamiseen ei ole perusteita.

Myllystä ja vanhan meijeristä on laadittu rakennushistoriaselvitykset. Selvitysten ja neuvottelujen perusteella Myllyn vanhaosa voidaan suojella ja meijeri osoitetaan selvitysalueeksi.

kp-merkintä voidaan muuttaa s-merkinnäksi ja kaavamääräys muutetaan: "Historiallinen talonpaikka. Alueella sijaitsevien historiallisten rakenteiden ja kerrostumien poistaminen on sallittua vain erityisestä syystä ja riittävän arkeologisen dokumentoinnin jälkeen. Aluetta koskevista suunnitelmista on kuultava museoviranomaisia.

Täydennetään kaavaselostus kulttuuriympäristön osalta.

Pohjois-Savon ELY-keskus

Kaavan tavoitteet

Yleiskaavan tavoitevuosi on 2030, joka on syytä esittää jo kaavan otsikossa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio. Kaavaselostuksessa tulee siten nostaa selkeämmin esille Lapinlahden keskusta-alueen väestöennuste sekä tarkentaa kaavan asuin-, palvelu- ja teollisuusalueiden mitoitus määrällisillä tavoitteilla. Mitoitusten tavoitteet on hyvä esittää myös lyhyempinä ajanjaksoina.

Kaava-alueen rajausta tulee tarkistaa yhteneväksi Onkiveden ja Nerukonjärven rantaosayleiskaavan kanssa ainakin Hujanlahden alueella, lisäksi kaava-alueen ulkopuoliset merkinnät tulee poistaa kartalla. Kaavan laadinnassa hyväksikäytettyjen suunnitelmien valmistamisajankohdat on myös hyvä täydentää selostukseen.

Vastine: Kaavaselostuksessa on esitetty yleiskaavan tavoitevuosi. Vuosiluku voidaan esittää myös kaavakartalla.

Lapinlahden yleiskaavalla ei ohjata pelkästään tulevaa asuinrakentamista. Kaavalla on muitakin ohjausvaikutuksia. Lapinlahden kunnan tavoitteena on varautua riittävästi ja monipuoliseen asuinrakentamiseen soveltuviiin alueisiin. Mikäli kaavassa tukeuduttaisiin väes-

töennusteisiin, ei tonttitarjontaa pystyttäisi monipuolistamaan. Ilman monipuolista tonttitarjontaa ei tule rakentajiakaan. En näe välttämättömänä erillisten laskelmien laatimisen, koska uusi asuinrakentaminen on osoitettu maakuntakaavan taajamatoimintojen alueelle ja on tiedossa, että väestöennusteisiin perustuvalla laskelmalla rakentamisalueita ei tarvittaisi niin paljon. Kaikkia alueita ei toki tarvitse toteuttaa. Ne voidaan toteuttaa tarpeen mukaan.

Kaava-alueen raja ei aivan yhdy Hujalanlahden ja Kivistöntien välissä Onkivesi-Nerkoojärven rantaosayleiskaavan rajaan. Tarkennetaan kaava-alueen rajausta. Kaava-alueen ulkopuolelle näyttää ulottuvan melualueen rajausta sekä yhden s-1 alueen raja. Em. viivat voidaan leikata pois kaava-alueen ulkopuolelta.

Suunnittelutilanne

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita ollaan uudistamassa, mikä tulee todeta selostuksessa. VATien osalta selostuksessa tulisi avata myös, mitkä erityistavoitteet koskettavat erityisesti kaava-aluetta, esimerkiksi pohjavesialue ja yhtenäiset peltoalueet. Samoin selostuksessa tulee tuoda esille käynnissä oleva maakuntakaavan päivitys.

Vastine: Valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet on huomioitu maakuntakaavassa. VAT on hyvin yleispiirteisiä ja vaikutuksen arvioissa on käyty läpi sitä, miten yleiskaava vastaa valtakunnallisia suunnittelutavoitteita.

Päivitetään kaavaselistusta maakuntakaavan päivityksen osalta.

Rakentaminen

Kaavaselistuksen mukaan tavoitteena on laatia yksityiskohtaista kaavoitusta ohjaava yleiskaava sekä ranta-alueilla rakentamista ohjaava yleiskaava. Kaavaselistuksen mukaan taajaman lievealueella rakentaminen toteutetaan ranta-alueilla poikkeusluvin ja muilla alueilla suunnittelutarveratkaisuin. Kaavassa on selostuksen mukaan osoitettu RA-1 -merkinnällä nykyisen käytön mukaisesti 11 lomarakennuspaikkaa Savonjärven ja Onkiveden rannalla. Kaavakartalla lomarakennuspaikkoja on osoitettu kuitenkin yhteensä 13, joista kaikkia ei ole rakennettu. Ranta-alueille ei ole laadittu mitoitus.

Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää suoraan rakennusluvin toteuttavalta rantarakentamista ohjaavalta yleiskaavalta sitä, että se perustuu maanomistajien yhdenvertaisen kohtelun turvaavaan mitoitusratkaisuun. Jos halutaan, että rakentaminen voi tapahtua yleiskaavan perusteella suoraan rakennusluvalla rakennuspaikkojen tulee olla maanomistajakohtaisesti mitoitettu, ja selvitys on liitettävä kaava-asiakirjoihin. Maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n sisältämän rakentamisrajoituksen tarkoituksena on rantarakentamisen suunnitelmallisuuden varmistaminen. Tarkoitus on, että rantarakentaminen perustuisi ensisijaisesti kaavaan. ELY-keskus suosittelee mitoituksen laatimista ja rantarakennuspaikkojen osoittamista kaavassa, jotta

poikkeamislupien tarve tulevaisuudessa tapahtuvien rantarakentamishankkeiden yhteydessä vähenisi. ELY-keskus myös huomauttaa, että maanomistajien tasapuolinen kohtelu on otettava huomioon rantarakentamiseen myönnettävien poikkeamislupien yhteydessä, mikä yhteensä tarkoittaa mitoitustarkastelun tekemistä.

Vastine:

Savonjärvellä ja Onkiveden rannalla ei ole osoitettu uutta rantarakentamista. Ranta-alueet ovat pitkälle rakentuneita ja uusien rakennuspaikkojen määrä olisi erittäin pieni, jos niitä ylipäänsä voitaisiin osoittaa huomioiden osin erittäin heikosti rakentamiseen soveltuvat ranta-alueet. Maanomistajilta ei ole tullut esityksiä rakennuspaikkojen osoittamiseen.

Lievealueen kuivan maan rakennusoikeuden osalta kaava-aineistosta ei käy ilmi, millä perusteilla kuivan maan rakennusoikeutta on eri tiloille jaettu, Rakentamisen kieltämistä M-alueilla olisi syytä harkita eräiden tilojen osalta, joille AP-1 -alueita on osoitettu. Muutoin rakennuspaikat siirtyvät herkästi muualle kuin kaavassa on alun perin tarkoitettu. Kaavaselostuksen mukaan AP-1 -alueen kaavamerkinässä luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella. Kaavakartan kaavamääräyksissä ko. tekstiä ei ole, eikä kaavakartalle ole merkitty aluevarauksiin, ko. merkintää. AP-1 -alueiden toteuttaminen edellyttää suunnittelutarveratkaisuja, joita tehtäessä on huomioitava muun ohella maanomistajien yhdenvertainen kohtelu ja riittävän suunnitteluvaran jääminen myöhempää asemakaavoitusta varten.

Vastine:

AP-1 merkinnällä on osoitettu olevat rakennuspaikat. Uutta rakentamista on osoitettu vain Humpintien varteen, koska alueella on vesi ja viemärijohto. Maanomistajien tasapuolinen kohtelu ei vaaranna, koska M-alueella säilyy hajarakennusoikeus. AP-1 alueiden osoittamisella ei ole merkitystä tulevan asemakaavoituksen osalta.

ELY-keskus muistuttaa myös maankäyttö- ja rakennuslain 1.5.2017 voimaan tulevasta uudistuksesta. Lakimuutoksen myötä esimerkiksi maatalaan kuuluvan talousrakennuksen lisäksi myöskään muu maaseutuyritykseen kuuluva maa- ja metsätalouden tai sen liitännäiselinkeinon harjoittamista varten tarpeellinen rakennus ei jatkossa edellytä suunnittelutarveratkaisua. Rakentaminen ei kuitenkaan saa johtaa vaikutuksiltaan merkittävään rakentamiseen tai aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia.

Mikäli ranta-alueiden mitoitus tehdään yleiskaavaa varten, M-1 -alueen kaavamääräystä on täydennettävä seuraavasti: "Alueella on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 43.2 :n mukainen rakentamisrajoitus. Loma-asutusta tai pysyvää asutusta ei saa sijoittaa maankäyttö- ja rakennuslain 72 :n mukaiselle rantavyöhykkeelle. Ranta-alueen rakennusoikeus on maanomistajakohtaisesti siirretty RA-1, AM, AP-1 -alueille"

VV-alueen kaavamääräyksessä on virheellinen viittaus maankäyttö- ja rakennuslakiin, joka tulee poistaa.

Vastine: Poistetaan viittaus.

Luonnonsuojelu

Luonnonsuojelun osalta tulee ottaa huomioon seuraavat asiat:

- Kaavakartalle on osoitettava luo-merkintä paahderinne-alueelle Haminamäen maisemoidun sorakuopan ylärinteille. Alueella on koko harjua-alueen laajin ja todennäköisesti ainoa avoimena säilynyt paahderinne-alue, joka on potentiaalista elinympäristöä lukuisille paahdeympäristön lajeille. Alueelle voisi merkitä kaavamääräyksiin suosituksen alueen hoitamisesta avoimena paahdeympäristönä.

Vastine: Alueeseen ei kohdistu käsittääkseni tällä hetkellä mitään luontoarvoja. luo-alueen osoittamien alueelle, jolla ei ole arvoja ja jolle saattaa tulevaisuudessa muodostua luontoarvoja, ei ole tarkoituksenmukaista. Kaavassa ei voida antaa maanomistajalle velvoitetta alueen hoidosta, koska siitä voi muodostua kohtuuton haitta. Maanomistajalle pitäisi korvata aiheutuneet kustannukset, jos esitetty velvoitemääräys annettaisiin.

- s-2 -alueen kaavamääräystä tulee tarkentaa seuraavasti: Pääasiassa luonnontilassa säilytettävä alue. Alueen luonnonarvot on otettava huomioon alueeseen kohdistuvissa hankkeissa ja toiminnoissa.

Vastine: Määräystä voidaan muuttaa.

- Luontoselvityksen mukaisella Haatainniemen ympäristön eteläisellä lahdella on merkittäviä luontoarvoja. Alue on perusteltua osoittaa luonnonsuojelualueeksi (SL).

Vastine: Kaavaluonnoksen luontoarvoja koskevat merkinnät on osoitettu luontoinventoijan esittämien suositusten perusteella. Alueen luontoarvot kohdistuvat vesi- ja ranta-alueelle. Mikäli alue osoitetaan SL-alueeksi tulee valtion sitoutua alueen toteuttamiseen ja sen kunnossa pitämiseen ja hoitamiseen. Sonnilanlammen SL-aluetta ei ole vielä toteutettu ja sekin tarvitsisi pikaista hoitoa, jotta se linnustolliset arvot säilyisivät.

- Luontoselvityksen mukaiset kohteet Rommeikonmäen liitorava-alue ja Savonjärven lehto puuttuvat kaavakartalta.

Vastine: Puuttuvat merkinnät osoitetaan kaavaehdotukseen.

- Tulisalmen länsirannan s-2-aluetta tulee laajentaa noin 300 metriä etelän suuntaan rantaa pitkin ulottumaan kokonaisuudessaan sahalehden esiintymisalueelle.

Vastine: s-2 – aluetta voidaan laajentaa esitetyllä tavalla.

- Humpin suo on kaava-alueen laajimpia ojittamattomia suo-alueita joten luo-alue tulee laajentaa siten, että suon ojittamaton osa suojavyöhykkeineen sisältyy alueeseen.

Vastine: Humpinsuon luo-alue on rajattu maastossa havaittujen luontoarvojen ja metsälaki kohteen perusteella. Ei ole tarkoituksenmukaista laajentaa luo-aluetta isovarpurämeelle.

- Räpilon liito-oravametsä-alueen rajausta tulee laajentaa siten, ettei havaintopaikkoja jää rajauksen reunalle.

Vastine: Alue on rajattu teiden, pellon ja nuoren istutuskoivikon mukaisesti. Alueen laajentaminen nuoren istutuskoivikon puolelle ei ole tarpeellista ja muilta osin se ei ole edes mahdollista.

- Seuraavien s-2- ja luo-alueiden rajaukseen tulee sisällyttää suojavyöhykettä: Jouhtenonluhdet ja rantalehto, Taskilanmäen lehto, Huoripojanmäen suo, Valkeisen rantasuo ja Räpilon puro.

Vastine: s-2 ja luo-alueilla on osoitettu alueet, jonne kohdistuu luontoarvoja. Alueisiin ei voi sisällyttää alueita, joille arvoja ei ole. Erillisen suojavyöhykkeen osoittaminen ei ole tarkoituksenmukaista eikä perusteltua.

Joutenon ranta-alueen luhtien eteläinen alue on rajattu peltoon, joten sille ei ole mahdollisuuttakaan osoittaa suoja-aluetta.

Esitetyt alueet sijoittuvat Valkeisen rantasuota ja Räpilon puroa lukuun ottamatta M-alueelle. Alueiden luontoarvot tulee huomioida Metsälain perusteella.

Räpilon puro on asemakaavoitetuksi alueeksi osoitetulla alueella. Asemakaavoituksen yhteydessä suojavyöhyke asia voidaan huomioida.

Valkeisen suo on osittain rakennuspaikkojen alueella. Alueella on mm. laiturit. Rajauksen siirtämistä jyrkähköön kangasrinteeseen ei ole perusteita.

- Luontoselvityksen ja kaavakartalla osoitettujen kohteiden välillä on eroavaisuuksia kohteiden numeroinnissa, joten ne on syytä yhdenmukaistaa.

Vastine: Kaavakartalla ei ole luontokohteita numeroitu. Tarkistetaan ja korjataan kaavaselostusta.

- Viitasammakkoselvitys on syytä tehdä viimeistään asemakaavoituksen yhteydessä, mikäli suunnitteilla on rantavyöhykettä muuttavaa rakentamista.

Vastine: Merkitään tiedoksi ja kirjataan kaavaselostukseen.

- Luontoselvityksessä esitetty tarkastelu ekologisesta verkostosta on suppea, eikä sitä ole laadittu eri lajiryhmien näkökulmasta. Yhteyksiä tulee osoittaa muun muassa suojelualueiden välille sekä lampien ja järvien välille olemassa olevien purojen ja muiden uomien kautta.

Vastine: Ekologista verkostoa on käsitelty liito-oravan ja uuden maankäytön kannalta. Lampien väliseen tarkempaan tarkasteluun ei nähdäkseni ole tarvetta, koska Jouhtenon ja Savonjärven sekä Sa-

vonjärven ja Valkeisen välin ei ole osoitettu uutta maankäyttöä. Myöskään Savonjärven laskuojan ympärille ei ole sijoitettu uutta maankäyttöä. Nähdäkseni osoitettu uusi maankäyttö ei muutoinkaan ole niin tehokasta, että asemakaavassa ekologisen verkoston tarpeita ei voisi huomioida asemakaavavaiheessa.

Pohjavesialueet

Pohjavesialueen rakennetutkimus on käynnissä ja valmistuu syksyllä. Tutkimuksen myötä on mahdollisesti tarvetta laajentaa pohjavesialuerajausta, jolloin rajausta tulee päivittää yleiskaavakarttaan. Luonnoksessa osoitettuja aluevarauksia tulee myös tarkastella uudelleen pohjavedensuojelun näkökulmasta tutkimuksen valmistuttua. Vedenottamon suoja-aluepäätöksen mukainen suojavyöhyke tulee osoittaa yleiskaavakartalla. Suoja-aluepäätöksessä on määräyksiä, jotka on otettava huomioon alueen suunnittelussa.

Huoltoasema-alueelle (Malin ja Liisan asema) tulee selvittää vaihtoehtoisia sijainteja, koska nykyinen sijainti on pohjavedensuojelun näkökulmasta hyvin riskialtis. Voimassa olevan ympäristöluvan mukaan yhtiön tulee selvittää lupa-aikana mahdollisuus siirtää jakeluasema muualle. Samanlainen selvitystarve koskee myös keskustan ABC-asemaa.

Vastine: Kaavaluonnosta päivitetään pohjavesialueen rakennesuunnitelman perusteella.

Yleiskaavoitettavalta alueelta ei löydy korvaavaa paikkaa uudelle huoltamolle.

Kulttuuriympäristö

Yleiskaavaa varten laadittu inventointi on hyvä ja selkeä. Kulttuuriympäristön osalta tulee ottaa huomioon seuraavat asiat:

- Valtakunnallisesti arvokkaat alueet (Lapinlahden kirkonseutu ja rautatieaseman alue) sekä maakunnallisesti arvokkaat alueet (Meijerin ympäristö, Linnansalmen kulttuuriympäristöjä Lahdenperän alue) on merkitty kaavaan.
- Meijerin ympäristön arvokkaalla alueella olevaa myllyä ja meijeriä ei ole merkitty suojelumerkinnöillä kaavaan. Ne ovat kuntoarvion mukaan huonossa kunnossa, minkä takia niitä ei ole osoitettu SR-merkinnällä. Tämä alue tulisikin merkitä yleiskaavaan selvitysalueeksi, jonka rakennusten tuleva käyttö selvitetään asemakaavoituksen kautta (malli esim. Kuopion keskeisen kaupunkialueen yleiskaava, vah. 11.12.2000, kohde Vanha asema-alue Pohjolankadulla). Myllystä ja meijeristä tulisi teetättää rakennushistoriaselvitys ja pohtia keinot rakennusten säilyttämiseksi.

Vastine: Myllystä ja vanhan meijeristä on laadittu rakennushistoriaselvitykset. Selvitysten ja neuvottelujen perusteella Myllyn vanha osa voidaan suojella ja meijeri osoitetaan selvitysalueeksi.

- Kohde SR-1/U, Vanha kansakoulu on kaavakartalla merkitty V:llä. Sen sijaan kohde SR-1/C, Rovastilan vanha rakennuskanta, navetta ja aitta puuttuvat kaavakartalta.

Vastine: Rovastila on kaavakartalla ja sen merkintä on SR-1/T. Kaavaselostuksen sivulla 51 on luettelossa kohdetunnukset Arttulan jälkeen erilaiset kuin sivulla 27. Tekstiautomaatio on luettelon loput kohteiden tunnukset muuttanut aakkosten mukaan.

Korjaan sivun 51 luettelo ja kaavakartta korjatun luettelon mukaiseksi.

- Kaavakartasta puuttuu kohteiden SR-1/C, Vanha hautausmaa ym. ja SR-1/D Viljamakasiini merkinnät.

Vastine: Lisätään kohteet kaavakartalle.

- Ortodoksinen rukoushuone on kaavakartassa väärällä merkinnällä. Sen pitäisi olla SR-2/2 (ei SR2/3).

Vastine: Korjataan merkintää.

- Kohde A/Tervola puuttuu kaavaselostuksen luetteloista eikä sitä ole myöskään osoitettu kartalle. Mikä on kohteen suojelun tilanne?

Vastine: Kohdetta ei ole osoitettu suojeltavaksi. Selostuksen sivulla 51 on todettu, että kohde on erittäin huonokuntoinen. Tarkennetaan kaavaselostusta.

- Uutena mielenkiintoisena asiana kaavassa on kp-merkintä "Muu kulttuuriperintökohde". Selostuksen mukaan kalkki kohteet ovat vanhoja talon paikkoja. Selostuksessa tulisi tarkentaa, minkä selvityksen pohjalta kohteet on nostettu esille, ja tarkistaa myös kaavamääräys vastaamaan kohteiden sisältöä.

Vastine: Kaavaluonnoksen selostuksen sivulla 29 on luettelo alueen arkeologisista kohteista. Selvityksen on laatinut Mikroliitti Oy. Kaavamääräys on muokattu Kuopion kulttuurihistoriallisen museon ohjeiden mukaisesti.

- Kirkonseudun asemakaavan muutoksessa (hyv. 15.9.2015) on Impan tie 10:ssä oleva hirsiaitta saanut sr-3 merkinnän: "Suojeltava rakennus. Alueella olevia rakennuksia ei saa purkaa eikä näiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas luonne turmeltuu". Tuoreissa asemakaavoissa suojelumerkinnöillä osoitetut kohteet tulee ottaa huomioon myös yleiskaavaa laadittaessa.

Vastine: Osoitetaan aitta SR-2 merkinnällä.

- Kaavakartta on vaikealukuinen keskustan alueella, jossa merkintöjä on paljon. Kaavakartalle voisi lisätä keskusta-alueesta oman ikkunan suurennettuna. Kaavan esitystapa on muutoin selkeä ja täsmällinen.

Vastine: Tutkitaan saadaanko keskusta-alueesta tehtävä suurennus sopimaan nykyiselle karttalehdelle. Tarvittaessa on mahdollista suurentaa myös karttalehden aluetta.

- Kulttuurihistoriallisesti merkittävistä kohteista ja alueista olisi hyvä olla kaavaselostuksessa oma kartta, josta selviäisi kaikki inventoidut kohteet, eri kaavoissa suojellut kohteet sekä valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittävät kohteet.

Vastine: Tehdään teemakartta rakennuskohteista.

- Kaava-aineistossa olisi hyvä nostaa selkeämmin esille merkittävät maisemakohteet niin kulttuurimaiseman kuin luonnonmaiseman osalta esimerkiksi teemakartan avulla. Kaavaselostuksen sivulla 61 todetaan, että merkittävimmät maisema-alueet on osoitettu MY-merkinnällä, mutta kartalle niitä ole osoitettu. Myös maisemallisesti erityisen arvokkaat peltoalueet on hyvä selvittää ja harkita niiden osoittamista MA-merkinnällä kaavassa.

Vastine: Maisemallisesti merkittävimmät alueet on osoitettu MT-merkinnällä. Korjataan selostusta.

Melu ja muut ympäristön häiriötekijät

On hyvä, että yleiskaavoitusta varten on laadittu meluselvitys. Kaava-aineistossa on tarpeen mainita ympäristön häiriötekijöistä liikenteen meluvaikutusten lisäksi myös muut erilaisia häiriöitä aiheuttavat kohteet, kuten maanviljelys, lämpölaitokset, teollisuusalueet, jätevedenpuhdistamo, mikroautorata, moottorikelkkareitti, ampumaradat, maa-ainesten ottoalueet.

Lisäksi myös melulle herkätkohteet, kuten päiväkodit, koulut ja hoitolaitokset on syytä luetteloida ja osoittaa häiriötekijöiden kanssa samassa teemakartassa.

Melualueille ei tule osoittaa uutta asumista, vaikka näin on joidenkin AP-1 - alueiden osalta tehty. Kaavaselostuksesta ei käy ilmi, onko keskustassa rautatien varrella sijaitsevan lastauspaikan aiheuttama melu otettu huomioon. Lisäksi moottorikelkkareitin melun vaikutus uudelle AP-1/res -alueelle on selvitettävä viimeistään asemakaavavaiheessa.

Vastine: Täydennetään kaavaselostusta lausunnossa esitetyillä häiriöitä aiheuttavilla kohteilla, joita ovat ratapiha, maa-aineisten otto ja murskaamo.

AP-1 alueet ovat Humpintien aluetta lukuun ottamatta olemassa olevia alueita. Uutta asuinrakentamista ei ole osoitettu melualueelle.

Lastauspaikan osalta ei ole ollut käytössä lähtötietoja, jonka perusteella se olisi voitu huomioida melumallissa.

Hulevedet ja tulva-alueet

Kaavaa varten laadittavina inventointeina mainitaan mm. hulevesiselvitys 2016, mutta sitä ei ole liitetty kaava-aineistoon. Selos-

tuksessa todetaan yleispiirteisesti muun muassa, että pienvaluma-alueiden maankäytön muutosta tutkimalla on selvitetty yleiskaavan mukaisen rakentamisen vaikutusta alueen pintavesiolosuhteisiin. Nämä selvitykset olisi hyvä koota jonkinlaiseksi raportiksi, josta saisi selkeän käsityksen, mitä on tehty. Lapinlahdelle on tehty tulvavaarakartta, jonka voisi ainakin mainita hyväksi käytettävänä suunnitelmina kaavaselostuksessa.

Tulvien osalta kaavamääräystä tulee muokata seuraavan esityksen mukaiseksi: "Uusien rakennusten alin hyväksyttävä rakentamiskorkeus on vähintään keskimäärin kerran sadassa vuodessa toistuvan tulvakorkeuden tasolla. Onkiveden rannalla alin hyväksyttävä rakentamiskorkeus on vähintään korkeudella +86,75 m (N2000). Alimmalta hyvä hyväksyttävällä rakentamiskorkeudella tarkoitetaan sitä korkeutta, jolle vesi voi nousta ilman, että se vaurioittaa rakennusta"

Vastine: Täydennetään selostusta hulevesien osalta ja mainitaan laadittu tulvavaarakartta.

Alimman rakennuskorkeuden kaavamääräys voidaan muuttaa muotoon: Uusien rakennusten alin hyväksyttävä rakentamiskorkeus, jolle vesi voi nousta ilman, että se vaurioittaa rakennusta, on Onkiveden rannalla vähintään korkeudella +86,75 m (N2000)."

Pilaantuneet maa-alueet

Kuvaus kaavakartalle osoitetuista mahdollisesti pilaantuneiden kohteiden valinnasta on epäselvä ja vaatii täsmennystä. Kaavaselostuksen mukaan mahdollisesti pilaantuneita kohteita on osoitettu kaavakartalla yhteensä 9. Kartalta puuttuu kuitenkin kohde 457, E-G Oy:n parruveistämö. Lisäksi kartalla puuttuu Paskosuo kaatopaikan kohdetunnus ja kaavamerkinnoista alue-merkintäsymboli.

Kaavakartalle tulee osoittaa lisäksi seuraavat kohteet: TB-huoltamo (130464), Väärnin Pappila (20000427) Makasiini, Juhani Ahontie (130462), Terveyskeskus (130498), Diesel-Asema, Heinäahontie (130502).

Vastine: Lisätään kaavakarttaa kohde 457 ja Paskosuo kaatopaikan kohdetunnus.

Toimivaa TB-huoltamoa ei ole tarkoituksenmukaista osoittaa, koska alueen käyttötarkoitusta ei olla muuttamassa. Mikäli huoltamon toiminta loppuu, sen maaperä pilaantuneisuus tullaan joka tapauksessa selvittämään ja kunnostamaan.

Muut kohteet voidaan osoittaa.

Maa-ainesten otto

MU-alueella maa-ainesluvan myöntämisen edellytykset on syytä selvittää paikallisesti arvokkaaksi inventoidun kallioalueen takia.

Vastine: Yleiskaavan MU-alueelle ei ole osoitettu maa-ainesten ottoa. Taskilanmäelle osoitetut EO-alueet ovat voimassa olevien lupien rajausten mukaiset. Uusia alueita ei kaavassa ole osoitettu. Lupien edellytyksiä ei tarvittane selvittää takautuvasti.

Virkistysalueet

Maakuntakaavassa lähivirkistysalueeksi osoitettu kohde Huoripojanmäki on osoitettu yleiskaavaluonnoksessa MU-alueeksi, joka rajoittuu uuteen pientaloalueeseen. Kaavaselostuksessa tulisi perustella em. ratkaisu.

Vastine: Kaavaratkaisu on maakuntakaavan mukainen. Alue saattaa aivan pieneltä osin ulottua maakuntakaavan VL-alueelle mutta uusi asuinalue on maakuntakaavan taajamatoimintojen alueella, kun huomioidaan maakuntakaavan yleispiirteisyys ja sen mittakaava.

Liikenne

liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue toteaa osaltaan seuraavaa:

Kaavaselostuksen kuvaus kaavaratkaisun vaikutuksista liikenteeseen on suppea. Sitä tulisi täydentää kuvaamalla tie- ja katuverkko ennustetilan liikennemäärillä. Liikenteen kasvua aiheuttaa muukin kuin kaavaselostuksessa esitetyt liikennetuotokset. Esimerkiksi VT 5:n liikenne tulee kasvamaan huomattavasti tavoitevuoteen mennessä.

Pohjois-Savon ELY-keskuksella on käynnissä toimenpideselvitys Humpin tien, Asematien ja VT 5:n välisestä liittymäalueesta. Liittymän liikenneturvallisuutta parannetaan siirtämällä Humpintien liittymää etelään päin mahdollisesti luonnoksessa esitetyn TP-alueen kohdalle. Kulkuyhteys nykyisen liittymän kautta tullaan katkaistamaan. Nämä seikat on otettava huomioon kaava merkintöjen osalta.

Vastine: Kaavaluonnosta voidaan päivittää siten, että toimenpideselvityksen mukainen uusi Humpintien liittymä tulee huomioiduksi.

Vaikutusten arviointi

Kaavan vaikutusten arviointia tulee täsmentää uusien asuntoalueiden osalta erityisesti taajaman lievealueella. Myös pohjavesialueelle sijoitettavien toimintojen vaikutuksia tulee tarkastella paremmin muun muassa huoltoasemien sijoittamisen osalta.

Vastine: Uudet rakentamattomat asuntoalueet on osoitettu aivan taajamarakenteen viereen.

Nerkoonniementien alussa on olevaa asutusta, jolle voidaan sijoittaa asemakaavoittamalla jokunen uusi rakennuspaikka. Humpintien varressa on osoitettu AP reservi alue, jonka toteuttaminen tulee kyseen vasta muiden alueiden jälkeen.

Kaavalla ei ole osoitettu uusia huoltamoasemia. Kaavan toteuttaminen ei muuta olevaa tilannetta.

Täydennetään vaikutuksen arvioita.

Neuvottelutarve

Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu on pidetty 25.2.2016. Neuvottelun muistio tulee liittää kaava-aineistoon. Työneuvottelun tarpeesta sovitaan yhdessä kaavaluonnoksen nähtävillä olon jälkeen saadun palautteen perusteella. Alustavasti arvioituna neuvottelu vaikuttaa tarpeelliselle.

Vastine: Sovitaan neuvottelusta sen jälkeen, kun vireillä oleva pohjaveden rakennesuunnitelma on valmistunut.

MIELIPITEET:**Pyöris Pyöräilynystävät ry.**

Viitaten toimeksiantoon Mylly- ja Meijerirakennusten jatkoa ajatellen voidaan rakennukset säilyttää ja korjata.

Pyöris Pyöräilynystävät ry yleisessä kokouksessaan 27.04.2017 teki päätösehdotuksen, että pyrimme vaikuttamaan kulttuurialueen rakennusten korjauksiin ja säilyttämiseen liittyvissä asioissa siten, että korjaustoimenpiteet tulisi tehdä laajemman kuntotutkimuksen ja erillisen korjaussuunnitelman sekä kustannusarvion perusteella mahdollisimman pian.

Pyöris Pyöräilynystävät ry esittää lisäksi, että Myllyrakennus tulisi säilyttää suojelukohteena, missä meillä on toimintaa pyöräilyyn ja Lapinlahden liikenteeseen liittyvissä asioissa.

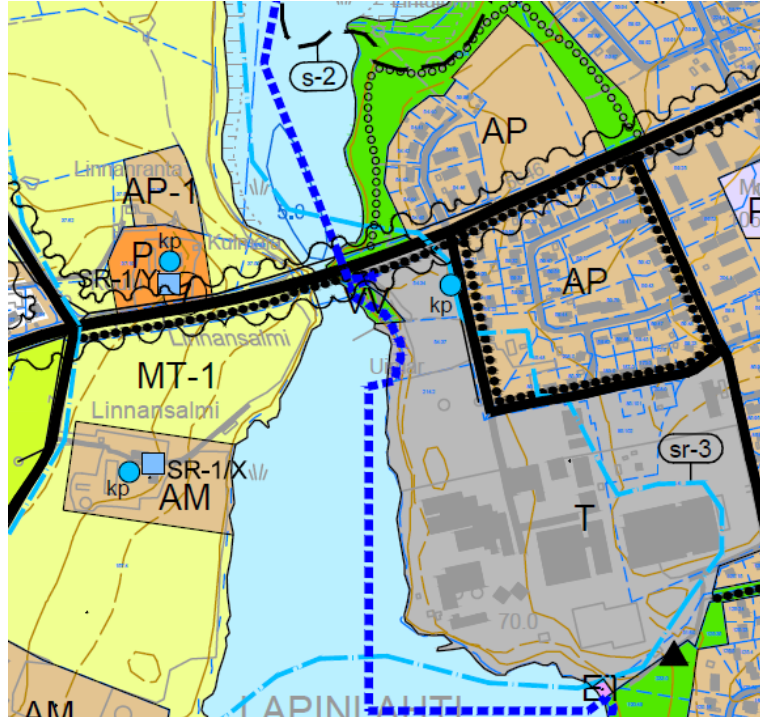
Rakennusten historialliset taustat ja arvot tulisi ottaa huomioon lopullista päätöstä tehtäessä.

Vastine:

Myllystä on laadittu rakennushistoriaselvitykset. Selvitysten ja neuvottelujen perusteella Myllyn vanhaosa voidaan suojella.

Kalle Halonen

Teollisuusaluetta ei saa laajentaa Linnansalmetielle päin. Alue tulee osoittaa suojelukohteeksi.

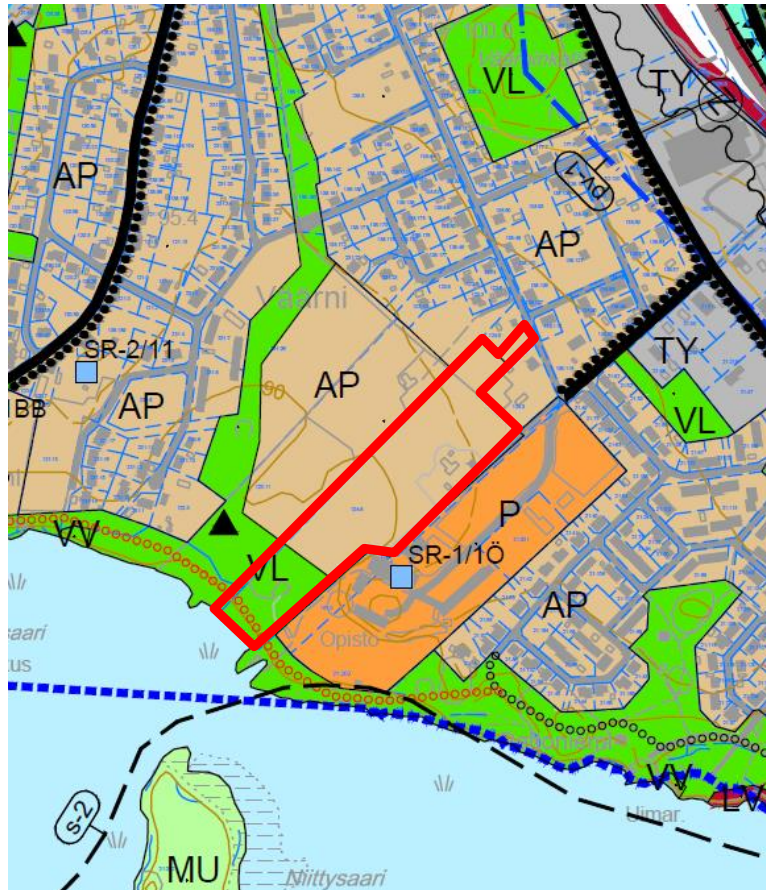
Vastine:

Valion tehtaiden aluetta on laajennettu, jotta turvataan laitoksen kehittäminen ja mahdollinen laajeneminen. Tehtaantien ja Linnasalmen välinen alue on peltoa, joten sen suojelukohteeksi osoittamiseen ei ole perusteita.

Valion tehdas on Lapinlahden kunnalle niin tärkeä työllistäjä, että tuotantolaitoksen laajentamista on edistettävä ja turvattava yleiskaavassa. Kaavaluonnosta ei tule muuttaa.

Seppo Lappalainen

En hyväksy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisen kaavaluonnoksessa (23.3.2017) osoitettua AP-merkintää omistamalleni Aarnela (402-412-124-8)- tilan alueelle.

Vastine:

Tilan on voimassa olevassa yleiskaavassa osoitettu osin AP-alueeksi ja osin V-aluetta. Asemakaavassa tila on osoitettu MT-alueeksi. Tilakeskusta ja ranta-aluetta lukuun ottamatta, tilan alue on peltoa.

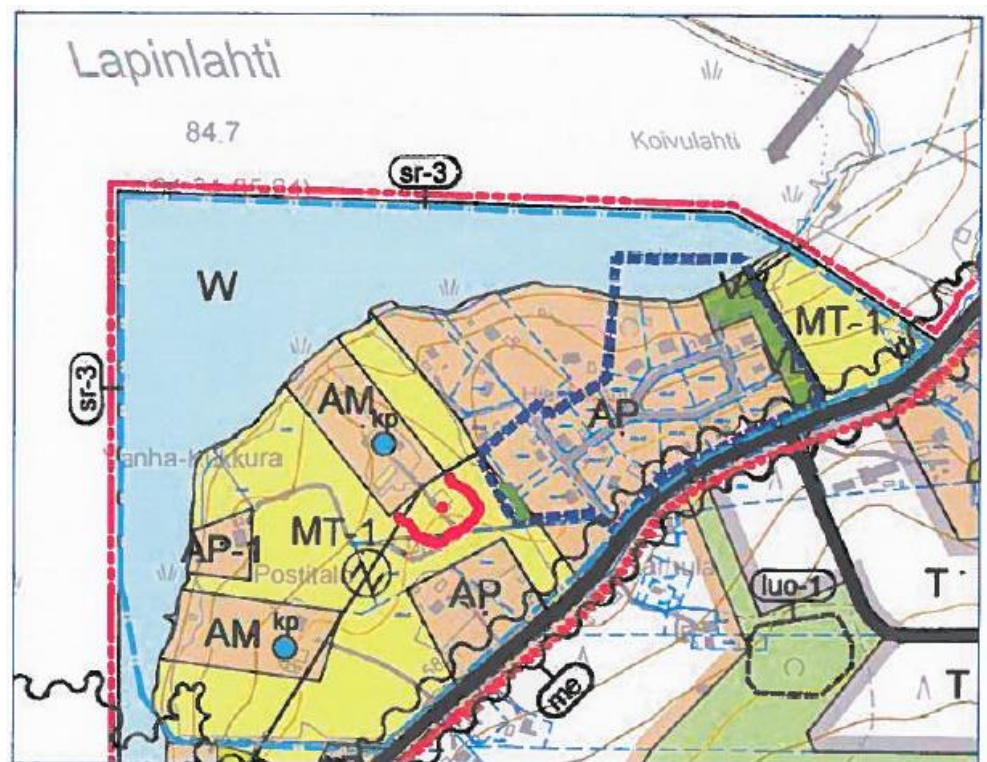
Laadittavan yleiskaava on yleispiirteisempi kuin voimassa yleiskaava. Kun tämä huomioidaan, tilan osalta ei ole tapahtunut muutosta maankäyttö osalta.

Maanomistajalle ei aiheudu yleiskaavasta mitään haittaa. Maankäytön muutokselle verrattuna voimassa olevaan yleiskaavaan ei ole mitään perustetta. Kaavaluonnosta ei tule muuttua.

**Juhani Karhunen, Eeva Koistinen, Mikko Rissanen ja Metsäyh-
tymä Nuutinen Elina Kaisa Leena Maija ja Tarmo**

Kukkura, Postitalo ja Karhula kiinteistöt pidetään MT-alueina, eikä ti-
lojen ranta-alueelle kohdenneta täydentävää rakentamista tai käyt-
tötarkoituksen muuttamismahdollisuutta asuinrakentamiseen.

Kukkura kiinteistön AM-aluetta tulee laajentaa siten, että konehalli
tulee alueelle. Tilan pohjoisrajalla on asemakaavassa viheraluetta.

Vastine:

*Tilojen alueelle ei ole merkitty uutta rakentamista. Olemassa olevat
rakennuspaikat on huomioitu AP- ja AM-merkkinnöin.*

Kukkuran AM-aluetta voidaan laajentaa mielipiteen mukaisesti.

*Asemakaavan VL-aluetta ei ole tarkoituksen mukaista osoittaa yleis-
kaavassa yleiskaavan yleispiirteisyyden johdosta. Lukuisia muitakin
pienialaisia viheralueita ei ole osoitettu kaavaluonnoksessa.*

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

Timo Leskinen
aluepäällikkö, DI

Lapinlahden osuusmeijerin mylly

Rakennushistoriaselvitys

8.11.2017

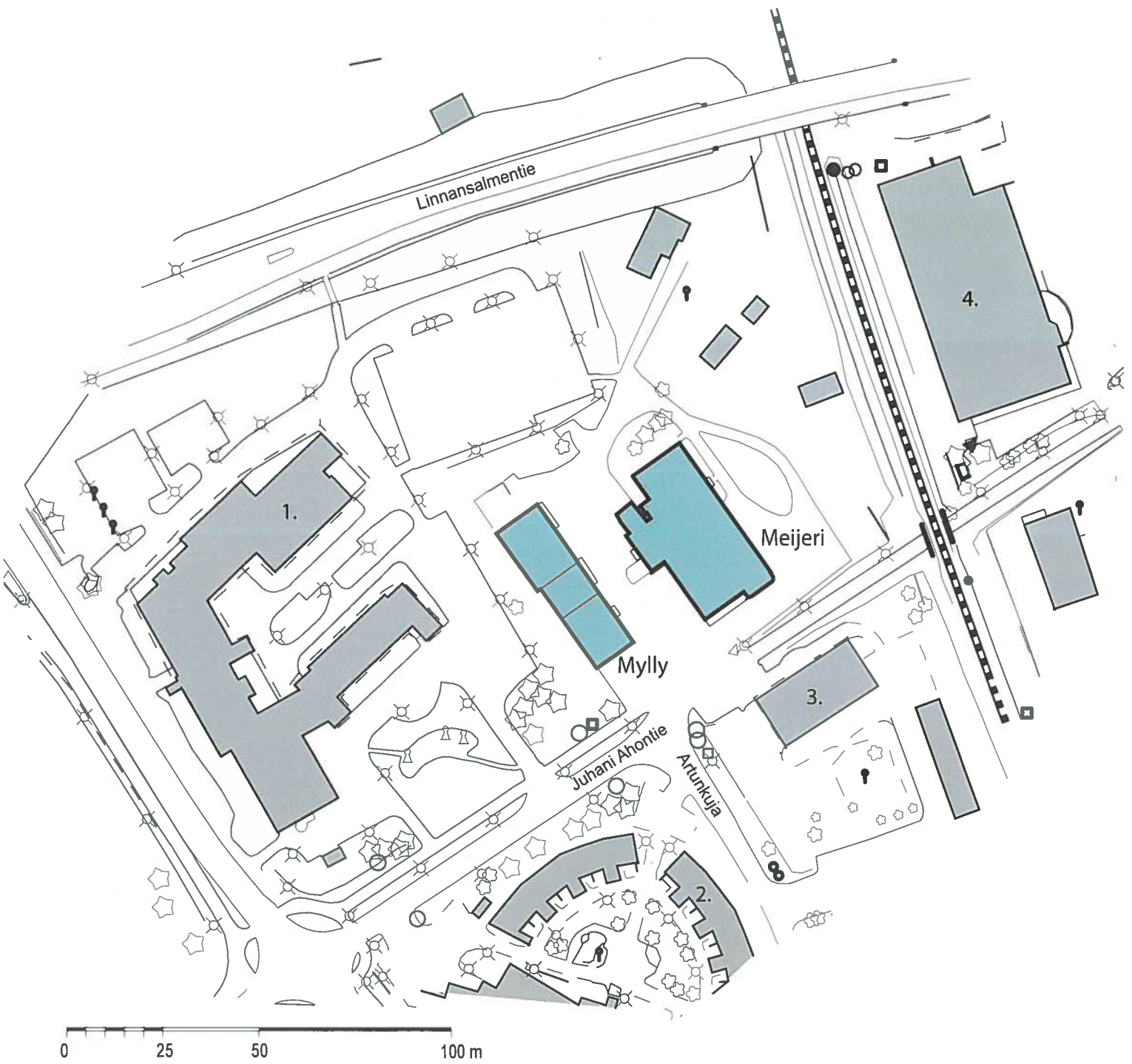

Kannen vanha valokuva

Mylly mahdollisesti 1950-luvulla: Lapinlahden osuusmeijerin vuosikertomus 1988 (ELKA)

Sisällys

Esipuhe	5
Johdanto	6
Selvityksen tarkoitus	6
Selvityksen sisältö	6
Työmenetelmät ja lähdeaineisto	6
Aiemmat inventoinnit	6
Meijeri kyläkuvassa	7
Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin	10
Meijeri vuosilukuina	11
Rakennushistoria	12
Osuusmeijerin yhteyteen mylly vuonna 1916	12
Vuoden 1942 tulipalo	13
Uuden myllyn rakentaminen vuonna 1944	14
Myllyä laajennetaan varasto- ja autotalliosalla vuonna 1964	14
Julkisivut	16
Sivut koilliseen ja luoteeseen	16
Sivut kaakkoon ja lounaaseen	17
Rakennusvaihe 1944	18
Rakennusvaihe 1964 / 1990-luku	19
Rakentuminen, tarkastelu kerrostasottain	20
Kellari- ja 1.kerros	20
Rakennusvaihe 1944	21
Rakennusvaihe 1964	24
2. kerros	26
Rakennusvaihe 1944, mylly	30
Rakennusvaihe 1964, varasto	31
3. kerros	32
Rakennusvaihe 1944, mylly	33
4. kerros	36
Säilyneisyys	38
Rakennusvaiheesta 1944, mylly	38
Rakennusvaiheesta 1964, kylmät varastotilat	39
Kunnostettavuus	40
Mylly	40
1964 varastosipi	40
Yhteenveto	41
Suosituks	41
Mylly	41
1964 varastosipi	41
Lähteet	42

1. Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio
2. Jussinpihan päiväkeskus
3. Lapinlahden Käsityökeskus
4. S-market

Esipuhe

Rakennushistoriaselvitys koskee entisiä Lapinlahden Osuusmeijerin ja myllyn rakennuksia Lapinlahden keskustaajamassa. Selvitys on kaksiosainen. Tämä osa koskee myllyn rakennusta.

Rakennushistoriaselvityksen tilaajana on Lapinlahden kunta, jonka edustajana työtä on ohjannut tekninen johtaja Eero Mykkänen. Selvitystyö on tilattu osaksi meneillään olevan kaavamuutostyön tausta-aineistoa.

Rakennushistoriaa on selvitetty arkisto- ja kirjallisuuslähteistä ja säilyneisyys on selvitetty paikan päällä kohteessa. Dokumentointi toteutettiin syys-lokakuussa 2017.

Selvityksen on laatinut Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy. Vastuuhenkilönä toimi suunnittelija Reijo Myllynen. Dokumentoinnin kohteessa ja säilyneisyyden/kunnostettavuuden arvioinnin teki Reijo Myllynen. Arkisto- ja kirjallisuuslähteiden selvitystyön teki FM Eeva Martikainen. Kunnostettavuuden arviointiin osallistui arkkitehti Arto Mattila.

Kiitämme Lapinlahden kunnan kiinteistöhuollon väkeä, jotka järjestivät pääsyn tutkittaviin tiloihin. Kiitämme selvitykseen tietoja antaneita henkilöitä ja käytettyjen arkistojen henkilökuntaa.

Lapinlahdella 8.11.2017

Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy

Reijo Myllynen

Eeva Martikainen

Arto Mattila

Johdanto

Selvityksen tarkoitus

Selvitys liittyy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämiseen. Kaavaluonnokseen annetuissa lausunnoissaan Pohjois-Savon ELY-keskus ja Kuopion kulttuurihistoriallinen museo nostivat esille lisäselvityksen tarpeen meijerin ja myllyn rakennuksiin liittyen. Kaavaluonnokseen pyydettyä lausunnossa (28.4.2017) Pohjois-Savon Ely-keskus toteaa meijerin ja myllyn alueesta seuraavaa:

"Meijerin ympäristön arvokkaalla alueella olevaa myllyä ja meijeriä ei ole merkitty suojelumerkinnöillä kaavaan. Ne ovat kuntoarvion mukaan huonossa kunnossa, minkä takia niitä ei ole osoitettu SR-merkinnällä. Tämä alue tulisikin merkitä yleiskaavan selvitysalueeksi, jonka rakennusten tuleva käyttö selvitetään asemakaavoituksen kautta [...]. Myllystä ja meijeristä tulisi teetättää rakennushistoriaselvitys ja pohtia keinot rakennusten säilyttämiseksi."

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo lausuu meijeriin ja myllyyn liittyen (28.4.2017):

"Rakennus- ja maisemansuojelulinjaa voidaan pitää asianmukaisena. Meijerikokonaisuuden osalta suojelumerkintä on kuitenkin puutteellinen/epäselvä. Maakuntakaavatyön yhteydessä on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi: Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly. Yleiskaavaluonnoksessa on suojelukohteena esitetty maakunnallisesti arvokas kohde: "Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus (vanha kunnantalo)". Eli ilmeisesti suojelulla tarkoitetaan vain puurakenteista osaa. Museon näkemyksen mukaan myös kivirakenteiset osat (meijeri ja mylly) kuuluvat maakunnallisesti merkittävään, säilytettävään kokonaisuuteen."

Selvityksen sisältö

Lapinlahden osuusmeijerin ja myllyn rakennushistoriaselvitys on kaksiosainen. Kumpikin rakennus esitetään omassa osassaan. Johdanto-osuus on kummassakin osassa yhteneväinen. Johdannon jälkeen esitellään rakennuksen historia, joka on koottu arkistomateriaalista, kirjallisuuden ja vanhojen valokuvien avulla. Seuraavaksi esitellään rakennuksen nykytilanne ja alkuperäisten rakennusosien säilyneisyys valokuvien kautta. Ensin esitellään rakennuksen julkisivu ja sen jälkeen sisätilat kerroksittain. Lopuksi esitetään rakennusvaiheiden säilyneisyys, yhteenveto ja annetaan suosituksia kunnostettavuuteen. Viimeiseksi on koottu luettelo käytetyistä lähteistä.

Työmenetelmät ja lähdeaineisto

Rakennusten dokumentointi ja arkistotyöt tehtiin syys-lokakuussa 2017. Tärkeimmät käytetyt arkistot ovat Elinkeinoelämän keskusliiton arkisto (ELKA) Mikkelissä ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkisto, joissa kummassakin on oma Lapinlahden Osuusmeijerin arkistokokonaisuus. Vanhoja valokuvia on saatu käyttöön Lapinlahti-Seuralta ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkiston eri kokoelmista sekä kunnan kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta.

Lapinlahden osuusmeijerin ensimmäisten toimintavuosien arkistomateriaalia ei ollut käytössä tätä selvitystyötä tehdessä. Eniten tietoja rakennuksista on osuusmeijerin hallituksen kokouspöytäkirjoissa ja vuosikertomuksissa. Tosin rakennuksia koskevat tiedot mainitaan usein hyvin lyhyesti. Osaltaan rakennusvaiheiden ajoituksessa ja tutkimisessa ovat autta- neet vanhat valokuvat.

Lapinlahden kunnanarkistossa on osuusmeijerin vuosikertomuksia vuosilta 1909-49 ja ELKA:ssa on vuosikertomuksia vuosilta 1932-1988, mutta ei kattavasti kaikilta vuosilta. ELKA:n vuosikertomusten joukossa on myös vuonna 1956 ilmestynyt 50-vuotishistoriikki. Osuusmeijerin hallituksen ja osuuskokouksen kokouspöytäkirjoja on ELKA:ssa vuosilta 1928-1991.

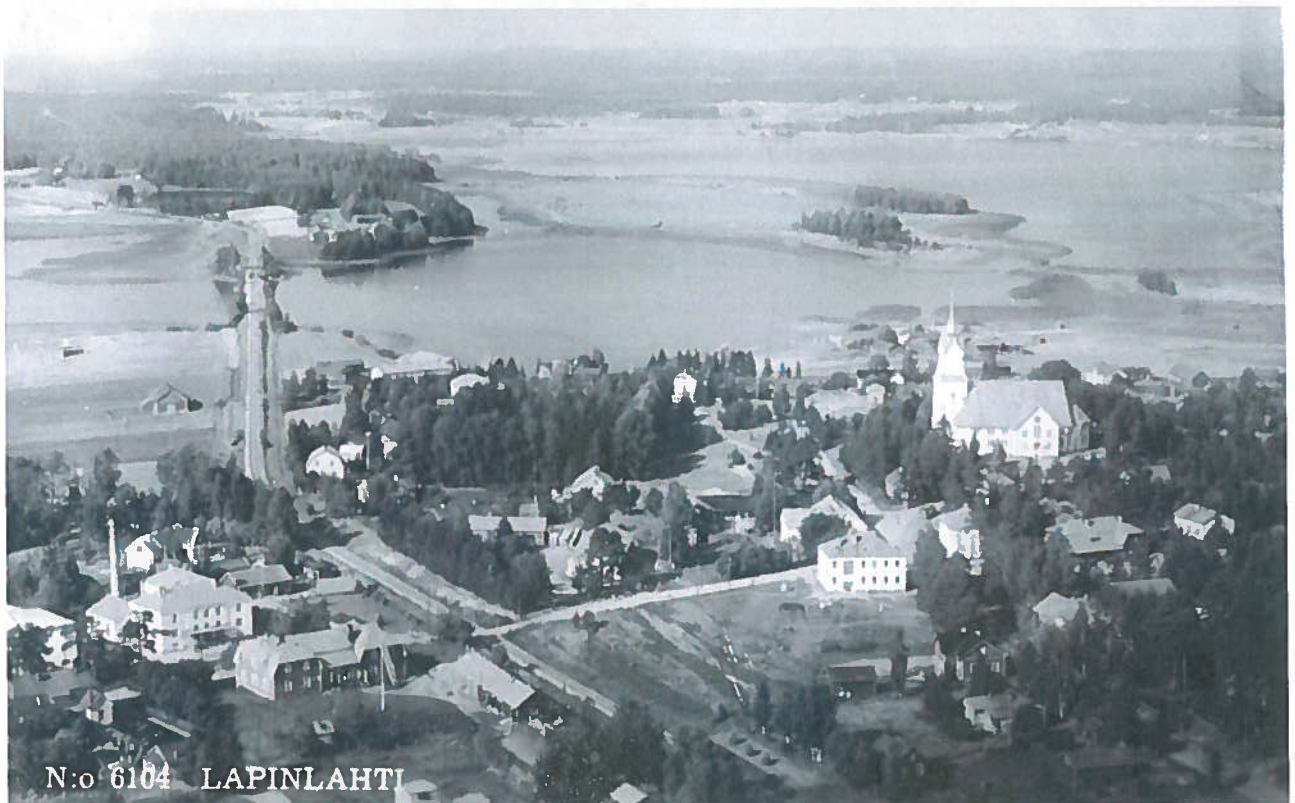
Aiemmat inventoinnit

Lapinlahden kunnan laatimassa Rakennuskulttuurin inventoinnissa vuodelta 1992 meijerillä arvioidaan olevan maakunnallisesti rakennushistoriallista ja historiallista arvoa (II). Myllyä ei ole nostettu maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden listalle, mutta sillä on katsottu olevan jonkinlaista kulttuurihistoriallista, historiallista ja maisemallista arvoa (III). Vuonna 2011 julkaistussa Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvityksessä (osa 2) rakennuksia ei käsitellä yksittäisinä, vaan ne liitetään Meijerin ympäristö -miljöökokonaisuuteen (MA1 24.103), johon kuuluu meijerin ja myllyn ohella niihin olennaisesti liittynyt vanha kunnantalo (alun perin meijerin konttorirakennus) sekä Koivupiha, entinen kirkonkylän kansakoulu ja vanhan pappilan piharakennukset. Selvityksessä niiden katsotaan muodostavan kirkonkylän keskustassa kulttuurihistoriallisesti monipuolisen julkisten rakennusten miljöökokonaisuuden. Meijerin ympäristön valintaperusteena selvityksessä on rakennushistorialliset, historialliset ja maisemalliset arvot.

Meijeri kyläkuvassa

Nykyisessä kylärakenteessa meijeri on menettänyt entisen merkittävän asemansa. Osuusmeijereistä muodostui usein kirkonkyläjen varsinaisia toimintakeskuksia. Meijerin sivuliikkeiksi perustettiin myllyjä, sahoja, pajoja, sikaloita, kahviloita. Meijerille kuljetettiin kermaa ja maitoa laivoilla ja sittemmin kuorma-autoilla. Kuten ajankuvaan kuului, meijerillä työssäkäyville henkilöille rakennettiin asuintilat meijerin yhteyteen. Nykyinen meijerimiljö on muistuma tästä monipuolisesta toiminnasta, jota alueella on harjoitettu.

Kulttuurihistoriallisesti meijeri oli aikanaan merkittävä rakennusryhmä, joka sijoittui kylärakenteessa muiden tärkeiden rakennusten läheisyyteen. Se oli osa vanhaa kirkonkylää, johon kuului olennaisesti kirkko, kansakoulu, pappila ja kylän ensimmäiset kaupat ja pankit. Meijeri tehtiin kylän läpi kulkeneen pääraitin varteen, ja sen vierestä kulki vuonna 1902 valmistunut Kuopio - Iisalmi rautatie. Meijerirakennuksen arvonalennus tapahtui luonnollisesti kun meijeritoiminnot lakkasivat. Ajoneuvoliikennettä ajatellen meijeri jäi pussin perälle kun Linnansalmentielle valmistui ylikulkusilta ja Juhani Ahon tie muutettiin junaradan alikulkutunnelin kohdalta kevyen liikenteen väyläksi. Aikanaan toiminnallisesti keskeinen vastaanotto-osaston kuormasilta on nykyisellään takapihamaisen vaikutelman luova elementti.

Veljekset Karhumäki Oy:n ottama ilmakuva Lapinlahden keskustasta vuonna 1949. Meijerin rakennukset sijoittuvat kuvan vasemman alalaitaan. Puinen konttorirakennus oli tällöin jo kunnantalon. Meijerin ja kunnantalon välistä kulkenut Juhani Ahon tie johti rautatien yli Säästöpankin kulmalle. LKA.

Kuva ylhäällä

Juhani Ahon tie kohti meijeriä ja kylän keskustaa. Oikealla näkyvä keltainen puurakennus on vuonna 1920 valmistunut entinen meijerin konttori (myöhemmin muun muassa kunnantalon).

Kuva alla

Suunnilleen samalta kohdalta otettu kuva 1920-luvun lopulla. Oikealla näkyvä rakennus on Klaes Puurusen kauppa, sittemmin ylä-Savon osuusliikkeen myymälä. Vasemmalla on kirkonkylän kansakoulun ulkorakennuksia. Niiden takana näkyy meijerin ja mahdollisesti myllyn (vuonna 1916 valmistuneen) katto. LKA.

Kuva ylhäällä

Rautatie jakaa kyläkeskustaa. Entisen liikekeskustan olennaisena osana ollut meijeri ja mylly ovat jääneet rautatien "väärälle" puolelle. Nykyisestä kylän keskuksesta on kevyenliikenteen yhteys Juhani Ahon tielle ja käsityöläisaukiolle alikulutunnelin kautta. Ajoneuvoliikenne kiertää Linnansalmentien ylikulkusillan kautta.

Kuva alla

Meijeri nähtynä radan toiselta puolelta 1920-luvulla. Kuvan on ottanut J.F. Taavitsainen. LKA.

Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin

1800-luvun puolivälin jälkeisessä Suomessa maidonjalostus alkoi kehittyä vähitellen tiloilla tehtävästä voin valmistuksesta kohti meijerivoin tuotantoa. Meijerillä tarkoitettiin vielä 1800-lopulla mitä tahansa huonetta, jossa valmistettiin maidosta voita tai juustoa. Tällaisia maidonkäsittelyhuoneita oli useilla kartanoilla ja tiloilla, jotka valmistivat voita omasta maidosta. Separaattori keksittiin vuonna 1878, ja Savon ensimmäinen separaattori hankittiin Joroisten Järvikylän kartanoon vuonna 1882. Järvikylä oli yksi Suomen meijeritoiminnan edistyneimmistä kartanoista 1800-luvun lopulla. Alkuun separaattorien käyttövoimana oli yleensä miesvoima tai hevoskierto, mutta pian myös höyrykone. 1880-luvun lopulla tuli kotikäyttöön sopivia käsikäyttöisiä separaattoreita, mikä mahdollisti laitteen hankkimisen joka taloon. Separaattorin keksiminen mullisti meijeritoiminnan täysin. Tämän koneellisen voirasvan erotuslaitteen avulla maidon jalostus laajemmalla alueella ja useammalta maidontuottajalta tuli kannattavaksi. Vähitellen osa tilameijereistä laajeni osuusmeijereiksi, jotka keräsivät maitoa muilta tiloilta. Kun osuustoimintalaki annettiin vuonna 1901, alettiin perustaa myös osuusmeijereitä. Kuopio oli läänin hyvin laidunmaiden vuoksi yksi Suomen huomattavimmista voin tuotantoalueista jo 1860-luvulla. 1900-luvun alun uutuus, osuusmeijeritoiminta sai Pohjois-Savossa erittäin suopean vastaanoton, ja osuusmeijereitä alettiin perustaa ripeään tahtiin. Vähitellen Pohjois-Savosta tuli keskisuurten meijereiden aluetta, suurimpina meijereinä Kuopion Osuusmeijeri ja Ylä-Savon alueella Iisalmen osuusmeijeri. Maidontuotanto oli Ylä-Savon alueella vielä selvemmin pääelinkeino kuin Kuopion alueella, ja Ylä-Savon jokaisessa kunnassa oli oma meijerinsä. Vuonna 1935 Kuopion Osuusmeijeri oli Suomen neljänneksi suurin osuusmeijeri, ja Lapinlahden Osuusmeijeri oli Pohjois-Savon seitsemänneksi suurin osuusmeijeri.¹

¹ Kinnunen 2013, 269-274; Peltonen 2004, 92-106; Wirilander 2008, 227-229.

Osuusmeijerin henkilökuntaa 1940-luvun alussa. Oikealla edessä isännöitsijä Kustaa Kaunisto, keskellä kuvaa Hannes Ryhänen, edessä oikealla Oskari Ryhänen. LKA.

Meijeri vuosilukuina

1905 Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan. Meijerissä tehtiin kermasta voita.
1907 Ensimmäinen punatiilinen meijerirakennus valmistuu
1916 Puurunkoinen mylly valmistuu
1916 Uusi voimalaitos (ja piippu) rakennetaan
1920 Konttorirakennus valmistuu
1923 Saha valmistuu
1924 Sahan voimalaitos valmistuu
1927 Vaaleaksi rapattu asuinrakennusosa valmistuu
1929 Osuuskunnan konkurssi
1930 Uusi Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan
1942 Meijerillä on tulipalo, jossa sen puuosia tuhoutuu pahoin. Puurunkoinen mylly palaa kokonaan.
1944 Osaa meijeristä korotetaan, kattomuoto vaihdetaan ja julkisivu rapataan vaaleaksi kaikkialta
1944 Uusi kivirunkoinen mylly valmistuu
1949 Meijeri ryhtyy vastaanottamaan myös maitoa
1953 Juustola rakennetaan. Siellä valmistetaan emmental-juustoa.
1953 Sikala rakennetaan
1959 Uusi lastaussilta rakennetaan
1964 Myllylle valmistuu varasto- ja autotalliosa
1966 Juuston valmistus lopetetaan
1969 Entisen juustolan tiloihin tehdään sauna-, pesuhuone- ja pyykkitupahuoneet.
1971 Aloitetaan tilasäiliökeräily
1975 Voinvalmistus lopetetaan, jonka jälkeen vastaanotettu maito myytiin Kuivamaito Oy:lle ja Osuuskunta Yhteisjuustolalle
1988 Meijerirakennukset myydään Lapinlahden kunnalle
1991 Meijeri sulautuu osaksi Kuopion osuusmeijeriä ja meijerin toiminta lopetetaan
1991 Meijerin tiloihin tehdään keramiikkapaja ja meijerimiljöö muutetaan käsityöläisten käyttöön. Alue ottaa kutsumanimekseen Käsityöläisaukio.

Tässä luettelossa esitetyt vuodet ovat kerätty selvitystyön yhteydessä eri lähteissä. Meijerin tai myllyn rakennuksiin liittyvät vuosiluvut on tarkentuneet arkistoaineiston avulla. Muita vuosilukuja ei ole tarkistettu.

Rakennushistoria

Osuusmeijerin yhteyteen mylly vuonna 1916

Ensimmäinen myllyrakennus valmistui vuonna 1916 osuusmeijerin sivuliikkeeksi. Mylly rakennettiin puusta ja vuoden 1919 vuosikertomuksessa on maininta, että myllyä laajennetaan, koska "se oli tullut liian ahtaaksi".² Myllyn tarkka sijainti ei selviä käytettävissä olleesta lähdeaineistosta. Sen tiedetään kuitenkin olleen meijerirakennuksen läheisyydessä ja koska sitä ei näy vanhoissa valokuviissa, jotka ovat otettu koillisesta tai kaakosta esimerkiksi 1920-luvulla, voidaan päätellä sen sijainneen lounaassa tai luoteessa meijeriin nähden. Lahdenperäläinen maanviljelijä Toivo Virkkunen muistelee meijeri- ja myllytoimintaa teoksessa Muistojen aarteita Lapinlahdelta. Virkkunen kertoo myllyn sijainneen "etelälänsikullalla, nykyisen myllyn vastapäätä". Luonnehdinta sijoittaa myllyn meijerin lounaissivulle. Tätä sijaintiarviota tukee myös vanha kivijalka, joka on vielä nähtävissä meijerirakennuksen lounaissivulla.³

² Lapinlahden osuusmeijerin vuosikertomus 1919, LKA.

³ Virkkunen 1993, 50-52.

Lapinlahden osuusmeijeri rakentaa myllyn.

Lapinlahden osuusmeijeri on pitämässänsä kokouksessa viime lauantaina päättänyt rakentaa oman myllyn. Mylly tulee olemaan mahdollisimman uusiaikainen ja monipuolinen m. m. tulee siihen täydelliset ryynilaitokset, sihtaus, elevaattorit y. m.

Myllylaitokseen tarvittavat koneen y. m. laitokset on ostettu keskusliike Hankkijalta.

Sanantuoja 2.11.1915

Lapinlahden osuusmeijerin henkilökuntaa myllyssä noin vuonna 1935. Henkilöt vasemmalta Oskari Ryhänen, mylläri Otto Härmä, Aku Pietikäinen ja Hannes Ryhänen. LKA

Vuoden 1942 tulipalo

Puurunkoinen myllyrakennus tuhoutui tulipalossa vuonna 1942. Palo sai alkunsa meijerirakennuksen konehuoneesta, ja koska mylly oli käytännössä kiinni meijerirakennuksessa, joutui se tulen liekkeihin myös. Osuusmeijerin vuoden 1942 vuosikertomuksessa kerrotaan, että mylly irtaimistoiheen tuhoutui tulipalossa kokonaan.⁴

Lähdeaineistossa esiintyy virheellistä tietoa koskien vuoden 1942 tulipaloa. Lapinlahden Osuusmeijerin historiikkiin on painettu kuva tapahtumasta. Kuva on peräisin Lapinlahden kunnanarkistossa ns. kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta. Kuvatekstissä kerrotaan, että *"J.F. Taavitsainen ehti näpätä tämän harvinaislaatuksen kuvan Lapinlahden osuusmeijerin omistaman myllyn palosta jatkosodan aikana kesällä 1942."* Kuvassa oleva rakennus ei kuitenkaan voi olla osuusmeijerin mylly. Sen tiedetään sijainneen meijerin välittömässä läheisyydessä, jolloin myös meijerirakennus näkyisi kyseisessä kuvassa. Toisekseen meijerin ja myllyn tontilla ei ollut 1940-luvulla sellaista metsikköä tai maastoa (näyttää kynnöspellolta) kuin tulipaloa esittävässä kuvassa on. Kolmanneksi tiedetään, että tulipalo alkoi lokakuun 13. päivä klo 1.30 eli rakennuksen liekit leimusivat lokakuun yössä, kun taas valokuvan tulipalo palaa valoisan aikaan, pellon kasvustosta päätellen kesällä tai syyskesällä.⁵

Lääninhallitus oli sotatilasta johtuen kieltänyt uudisrakennusten rakentamisen kesäkuun 18. päivä 1941 lähtien. Lapinlahden osuusmeijeri anoi lupaa rakentaa uusi meijeri tuhoutuneen tilalle, ja lupa myönnettiin.⁶

4 Kertomus Lapinlahden Osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuonna 1942, LKA.

5 Puurunen 1980, 19; Kulttuurilautakunnan kuvakokoelma, kuva nro 29, LKA.

6 Kuopion lääninhallituksen päätös, n:o 2393A. 27.9.1943, ELKA.

Osuusmeijeri palanut irtaimistoiheen Lapinlahdella.

Toissayönä klo 1.30 ajoissa huomattiin tulen olevan irti Lapinlahden osuusmeijerin konehuoneessa. Paikalle hälytettiin useita palokuntia, mutta tulen valtaa ei kuitenkaan saatu rajoitettua, vaan suuri kaksikerroksinen meijerirakennus tuhoutui koneineen ja voima-asemineen miltei täydellisesti.

Tuli levisi myöskin puiseen myllyrakennukseen, joka paloi niinikään. Myllyssä olleet viljat saatiin pelastetuksi. Palossa tuhoutui myöskin meijerin isännöitsijän irtaimisto sekä meijerin henkilökuntaan kuuluvien irtaimistoa. Rakennus oli vakuutettu 1 milj. markasta, mikä ei kuitenkaan vastaa sen nykyistä arvoa.

Niinikään lienevät irtaimistot olleet vakuutettuja. Tulen irtipääsyn syy on toistaiseksi tuntematon.

Maaseudun tulevaisuus, 15.10.1942.

Uuden myllyn rakentaminen vuonna 1944

Uuteen myllyyn päätettiin tehdä myös vehnämylly. Ensimmäisessä myllyrakennuksessa oli jauhettu ruista, ohraa, kauraa ja sekulia (ns. sekaviljaa).⁷ Myllyrakennus päätettiin sijoittaa tontille suoraan linjaan meijerirakennuksen "etusivun kanssa". Myllyn eteläpuolen nurkka tuli silloin koulun tontin rajalle.⁸

Uusi mylly rakennettiin Hankkijan piirustusten mukaan. Runko muurattiin sementtitiilistä ja rapattiin ulkoa vaaleaksi.

Myllyn koneiston hankkimisessa oli viivästyksiä vallitsevista poikkeusoloista johtuen. Vuoden 1944 vuosikertomuksessa kerrotaan, että myllyyn ei ole saatu muita koneita kuin ns. vasarmylly, ja sen käynnissäpito yksinään oli ososittautunut epätaloudelliseksi. Seuraavana vuonna myllyyn saatiin asennettua yksi kivipari ja puhdistus- ja ryynintekolaitteet, ja jauhatus aloitettiin lokakuun 22. päivä. Loppuvuodesta jauhettiin kauraa, ohraa ja ruista.⁹

Myllyä laajennetaan varasto- ja autotalliosalla vuonna 1964

Myllyä laajennettiin vuonna 1964 varasto- ja autotalliosalla. Laajennus tehtiin Kuopion Maanviljelysseuran rakennustöimiston laatimien piirustusten mukaan. Piirustuksen nimiössä piirtäjäksi on merkitty P. Muraja, joka on todennäköisesti rakennusmestari Panu Muraja. Laajennusosan seinät tehtiin minerit-levyistä ja katteeksi tuli pelti. Osa laajennuksesta oli viljavarastona, jossa oli myös säkkielevaattori. Rakennuksen päätyy tuli autotalli, jossa oli tilat kuorma-autoille ja henkilöautoille.

1990-luvun alussa meijerille tehtiin käsityöläisten työtiloja ja koko meijerimiljöö otti nimekseen Käsityöläisaukio. Tässä yhteydessä myös myllyn tehtiin taiteilijoiden työtiloja, myymälä ja työpajatilat. Nykyisin rakennuksen tiloja käyttää Pyöräilyynystävät ry ja Lapinlahden kunta.

⁷ Kertomus Lapinlahden uuden osuusmeijerin r.l. toiminnasta v. 1932, ELKA; Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuonna 1942, ELKA.

⁸ Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 2.9.1943, ELKA.

⁹ Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuodelta 1944, ELKA; Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuodelta 1945, ELKA.

Lapinlahden osuusmeijerin mylly 1950-luvulla.

Julkisivut

Sivut koilliseen ja luoteeseen

Sivu koilliseen avautuu myllyn ja meijerin väliseen kujaan.

Korkea rapattu rakennuksen osa on rakennusvaiheessa 1944 valmistunut mylly. Myllyosan julkisivut ovat säilyneet pääosin rakentamisaikansa asussa. Ulko-ovet ja kaksi ikkunaa on uusittu 1990-luvulla. Matalampi pystylaudoitettu varastosiiipi on valmistunut rakennusvaiheessa 1964. Varastosiiiven julkisivuissa oli alunperin kuitusementtilevyverhous. Levyverhouksella varasto-osassa on mahdollisesti pyritty myllyn rapatun julkisivun kaltaiseen vaikutelmaan (syyt ovat voineet olla myös puhtaasti taloudellisia). Levyverhous on vaihdettu nykyiseen lautaverhoukseen 1990-luvulla.

Sivu luoteeseen avautuu lukion pysäköintikentän yli Linnansalmentien pengerrykseen. Näkymässä on etualalla 1964 valmistunut varastosiiipi. Vuonna 1944 valmistunut mylly jää taustalle. Korkealta penkereeltä katsottuna korostuu piha-alueen "takapihamaisuus".

Sivut kaakkoon ja lounaaseen

Sivu kaakkoon avautuu nykyiselle käsityöläisaukiolle. Nykyisen rautiesillan valmistumiseen saakka myllyn tämä julkisivu avautui kylän pääraitille. Tämä julkisivu on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Alkuperäinen betonitiilikate on vaihdettu nykyiseksi saumatuksi peltikatteeksi vuonna 1952. Yksi alimman kerroksen ikkunoista on uusittu 1990-luvulla ja julkisivuun on lisätty nykyisen yhdistystoimijan kyltti.

Sivu lounaaseen avautuu lukion pihapiiriin.

Rakennusvaihe 1944

Julkisivut ovat pääosin säilyneet rakennusvaiheesta 1944. Vain kaksi ikkunaa ja molemmat myllyn ulko-ovet on uusittu 1990-luvulla

Vasemmalla ylhäällä

Myllyn varsinainen ulko-ovi lippoineen. Myllystä tehtiin 1940-luvulla pelkistetty moderni rakennus. Julkisivun aukotus säntillisen säännönmukainen. Ainoa poikkeava elementti on aikanaan nykyaikaisen rakennustekniikan mahdollistama siro ulokkeenä tehty betonirakenteinen lipa. Ulokerakente ei tarvitse "vanhanaikaisia" pilareita tuekseen. Pääovessa on ulko-ovina ollut alunperin julkisivun päällä kulkeneet liukuovet. Liukuoven kisko on säilynyt julkisivussa. Ovet on muutettu nykyisiksi saranaoviksi 1990-luvulla

Vasemmalla alhaalla

Rakennuksen kaikki alkuperäiset ikunat ovat identtisiä. Ikkunat ovat sisään-ulos aukeavia. Ikkunat heloineen ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1944. Osa puitteista on jostain syystä poistettu. Myllyn sisätiloihin on varastoitu kymmeniä irrotettuja puitteita.

Alla

Syöksytorvet ja räystäskourut on tehty todennäköisesti jo rakennusvaiheessa 1944, viimeistään 1950-luvulla kun peltikate on tehty.

Kuvassa näkyy betonisokkelin ja betonitiilestä muuratun julkisivun liitos. Pinnat jatkuvat suoraan ilman porrastusta. Rajauksena on vain väriraja.

Rakennusvaihe 1964 / 1990-luku

Rakennusvaiheessa 1964 tehtiin yksinkertainen varastorakennus myllyn tarpeeseen ja väkirehun varastointiin. Varastotila oli kylmää tilaa. Alkuperäinen julkisivuverhous oli kuitusementtilevyä. Nykyinen lomautaverhous on tehty 1990-luvulla.

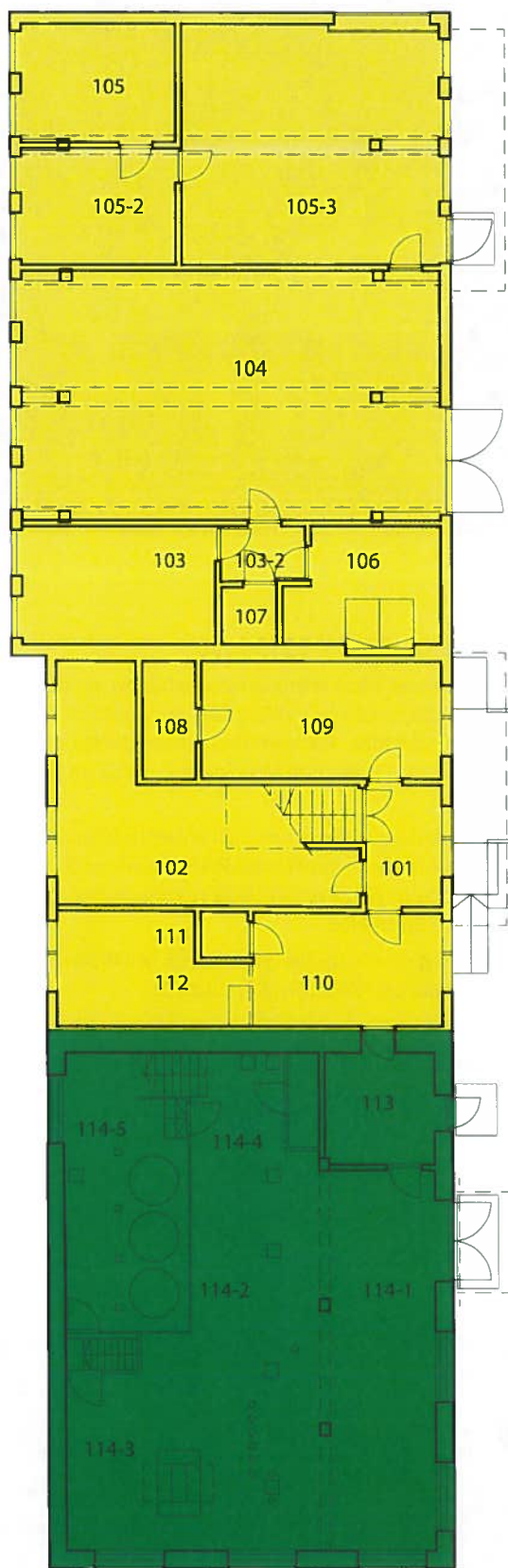
Varastosiiven matala ja korkea osa on erotettu tiilestä muuratulla palomuurilla toisistaan. Palomuurin päät muodostavat julkisivuun palokatkon. Vesikatolla palomuurin on pellitetty kuten peltikatto.

1990-luvulla tilat on muutettu lämmitettäviksi tiloiksi. Tässä yhteydessä pääosa ikkunoista on uusittu.

Alla vasemmalla

Sisäänkäynnin alueella julkisivua on muutettu nykyiseen käyttöön siirryttäessä 1990-luvulla, ikkunat ja ulko-ovi on uusittu.

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

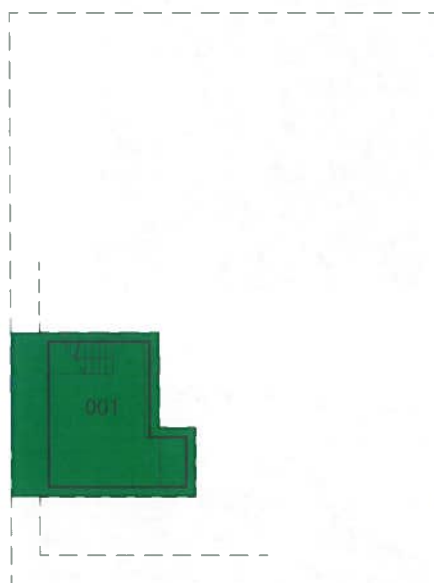
Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

Rakentuminen, tarkastelu kerros- tasottain

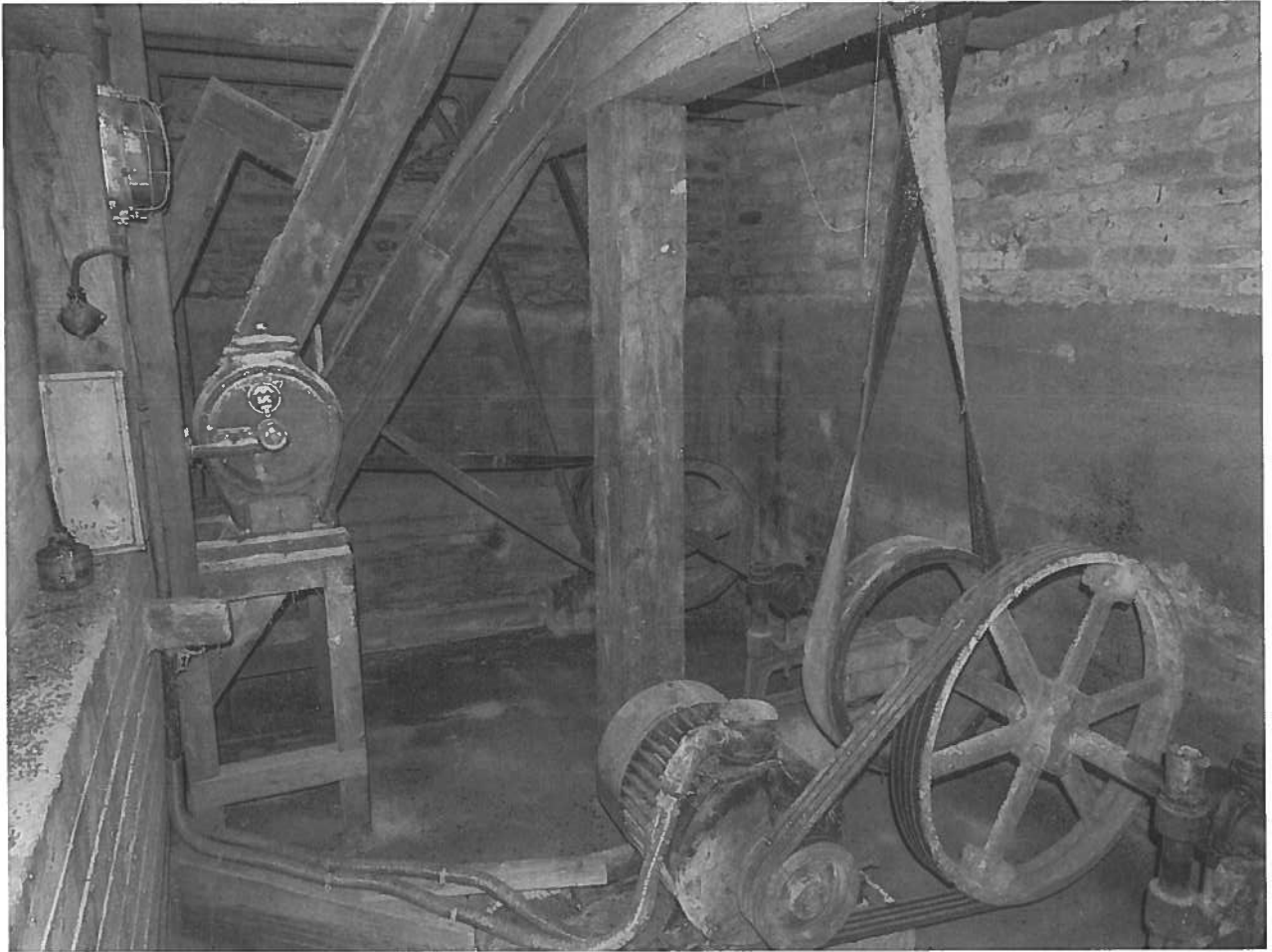
Kellari- ja 1.kerros

Vuoden 1942 palaneen myllyn tilalle rakennetaan uusi myllyrakennus 1944.

0 5 10 20 m

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1944

Tässä selvityksessä myllyn laitteiston osia ei ole pystytty nimeämään.

Kellarikerros

Laitetila 001 on myllyn laitteiston alimmainen kerrostaso.

Kuljettimien torvet ovat puuta. Sähkömoottoreiden voimansiirrossa on sekä kiilahihnoja että sileitä remmejä.

Ilma ei pääse käyttämättömässä tilassa vaihtumaan. Kellariseinästä ja alapohjasta kulkeutuva kosteus kuivaa huonosti. Vaikka rakennuksessa ei ole lämmitystä kosteuden jäätyminen ei näytä aiheuttaneen rapautumista.

Mylly, 1. kerros

Mylly laitteistoinen on säilynyt lähes täysin rakentamisaikansa asussa. Myllytoiminnan loputtua tilaan on varastoitu myllyn toimintaa kuulumatonta materiaalia. Lattia on valettu betonista. Ulkoseinät ovat kalkkimaalilla maalattua betoniiltä. Pilarit ja palkit ovat höyläpintaista käsittelemätöntä puuta.

Kuva viereisellä sivulla ylhäällä, mylly 114-1

Sisäänkäynnin alue myllyssä. Tuleva ja lähtevä tavaraliikenne myllyssä tapahtui tässä myllyn osassa. Rakennusvaiheessa 1964 tavaraliikenne siirtyi osittain varastosiipeen.

Kuvat viereisellä sivulla alhaalla, mylly 114-3

Jauhatuksen purkutorvia ja kuljetintorvi tarkastusikkunoinen. Oikean puoleinen laite on todennäköisesti valssi.

Kuvat yllä, mylly 114-4

Myllyn portaikon alue ja käynti myllyn jauhinkivien alla olevaan laitetilaan.

Kuvat alla, mylly 114-2 ja 114-5

Myllyn jauhinkivien taso on muuta lattiapintaa noin 1,5 metriä ylempänä. Jauhinkivien tason alapuolella on myllyn kiviä pyörittävän laitteiston tila erotettu muusta huonetilasta vanerilla verhotulla seinällä.

Oikean puolisessa valokuvassa on yhtä myllynkiveä pyörittävä laitteisto. Myllynkivipareja on kolme.

Rakennusvaihe 1964

Tässä rakennusvaiheessa myllyn viereen tehtiin myllyyn verrattuna suuri varastosiipi. Varastotila on osittain kaksikerroksinen. Alun perin varatossa ei ollut lämmitettäviä tiloja. Myöhemmissä muutostöissä kaikki tilat on tehty lämmitettäväksi tilaksi.

113 Pakkaus

Oviaukko myllystä varastosiipeen on tehty rakennusvaiheessa 1964. Lämmitetty pakkaamon tila on tehty kylmän myllyn puolelle 1990-luvulla.

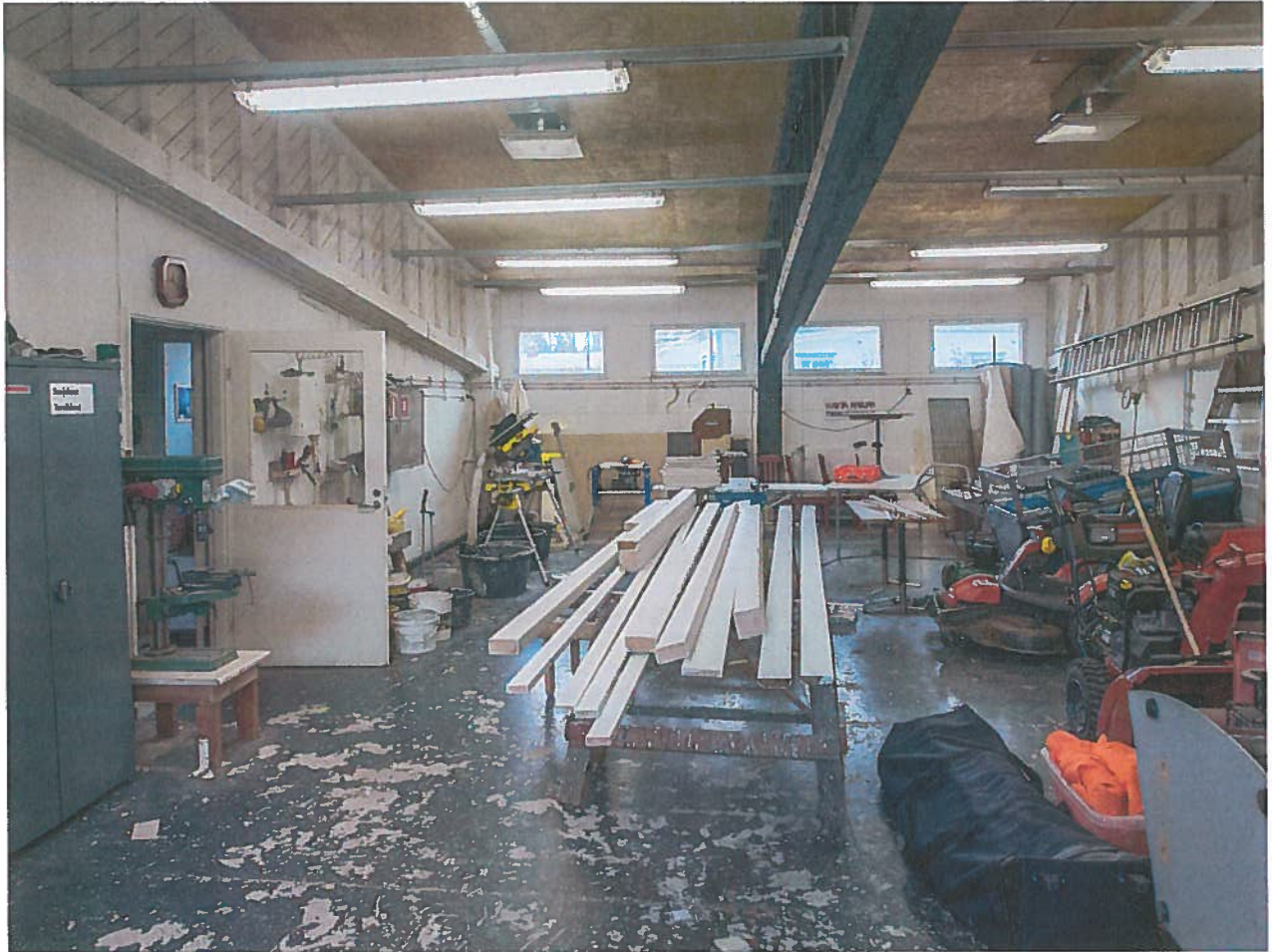
110 Kahvio

1990-luvun muutostöissä kylmään varastotilan osaan myllyn vastaan on tehty kahvio-, keittiö- ja wc-tilaa.

109 Toimisto

1990-luvun muutostöissä kylmästä varastotilan osasta tehty toimistotila.

104 Versta

Rakennusvaiheessa 1964 kylmäksi myllyn varastoksi tehtyä tilaa. Tila on muutettu lämmitettäväksi 1990-luvun muutostöissä. Tässä tilassa ovat näkyvissä rakentamisaikanaan suurijänneväliset ristikkorakenteet. Ristikot ovat paikalla sahatavarasta tehtyjä. Rakennusrunkoa on jäykistetty ristikoiden molemmissa päissä olevilla sokkelista ristikon alapaarteeseen yltävillä vinotuilla. Betoni lattia ja ikkunat ovat todennäköisesti alkuperäiset. Väliseinät, levuverhoukset ja yläpohjan mineraalivilla verhoukset on tehty 1990-luvulla.

106 Varasto

Kaksi- ja yksikerroksisen varaston osien lattiapinnoissa on tasoero. Eri korkuiset varaston osat on erotettu tiilestä muuratulla palomuurilla. Palomuurissa ollut oviaukko on peitetty. Lattiapinnat yhdistävä luiska muistuttaa varaston sisäisestä liikenteestä.

Rakennusvaiheet

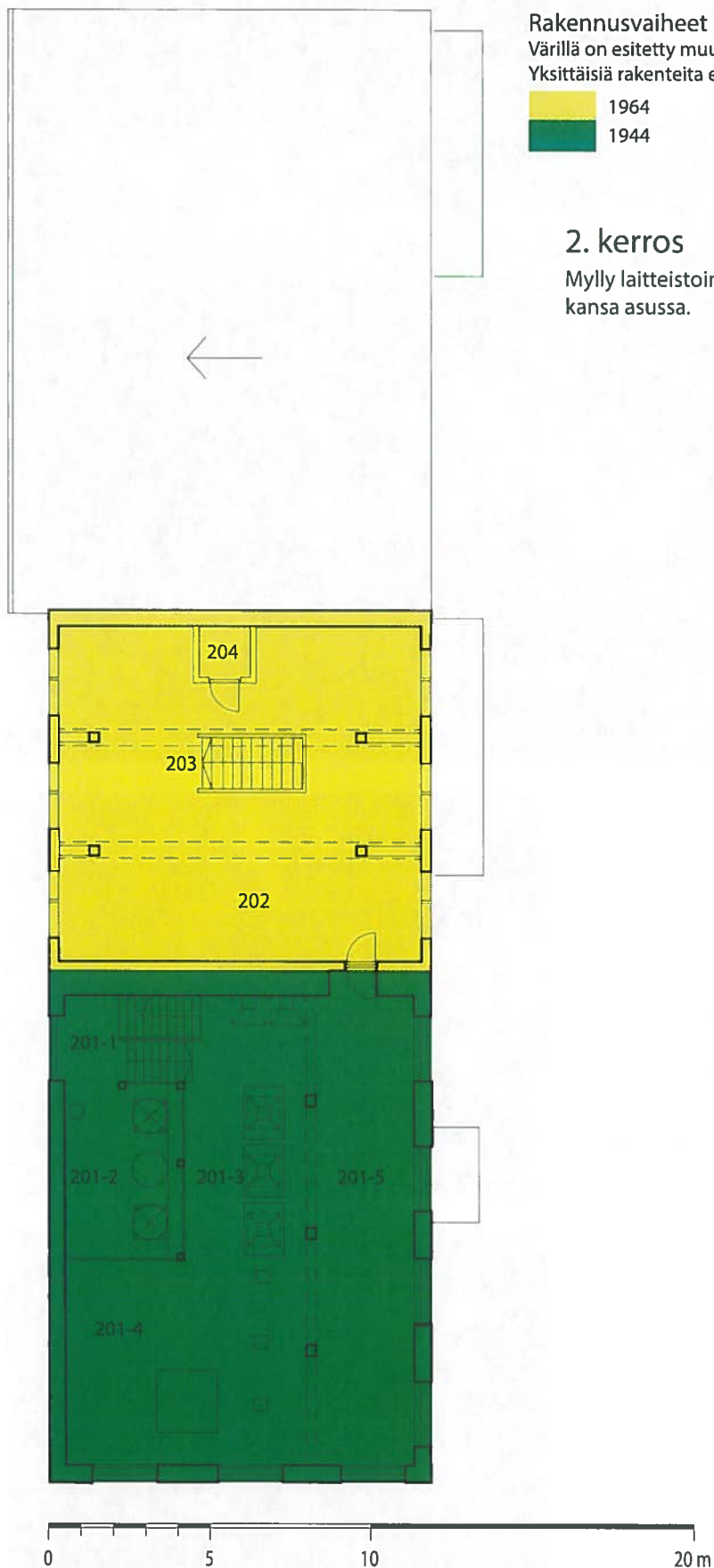
Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

2. kerros

Mylly laitteistoinen on säilynyt lähes täysin rakentamiskanssa asussa.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Myllyn kivet

Tällä kerrostaalla ovat myllynkivet, kolme paria kiviä.

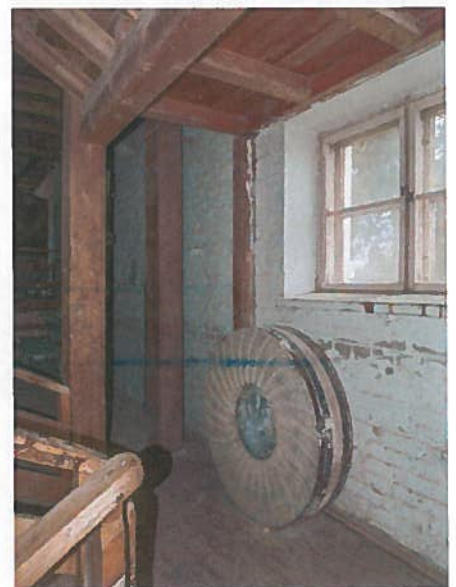
201-2 Mylly

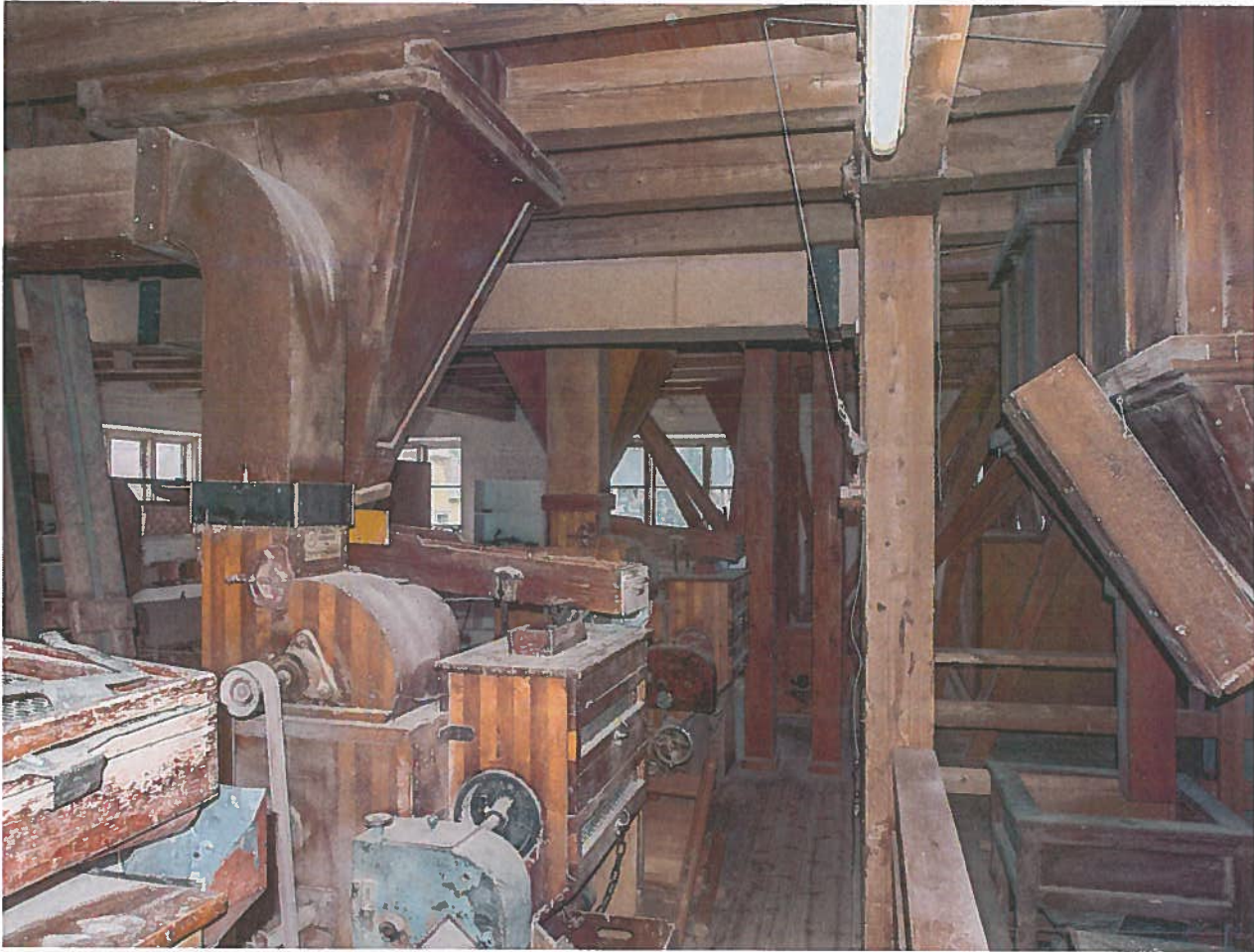
Myllynkivet ovat muuta kerrostaalla alemmalla, portaikon välitasanteen, tasolla.

Alla, 201-1 Porras

Vasemmalla portaikkoon. Etualalla näkyy vaijereista riippuvia kahvoja joilla säädetään myllyn toimintaa.

Oikealla. Yksi myllynkivi on pois paikaltaan jostain syystä.

201-3 Mylly

Myllyn laitteistoa toisessa kerroksessa myllynkivien tason vieressä.

201-4 Mylly

Monimutkaista puista kanavistoa. Kuvassa näkyvien vaijerien välityksellä on säädetty virtauksia putkistossa.

201-5 Mylly

Myllyn toiminnassa avoimena ollut tilaa. Taustalla näkyy rakennusvaiheessa 1964 tehty ovi kaksierroksiseen varastosiiven osaan.

Kuvassa näkyvä esineistö on kerätty tähän tilaan nykyisessä yhdistystoiminnassa. Esineistö ei liity myllyn toimintaan.

201-5 Mylly

Jotain myllyn laitteistoa on jossain vaiheessa purettu. Purettu laitteisto sekoittuu muuhun tilassa olevaan myllytoimintaa liittymättömään esineistöön. Taustalla varastosiiven toiseen kerrokseen johtava ovi.

Rakennusvaihe 1944, mylly

Myllyn sisätila ja rakenteet ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1944.

Yllä

Alkuperäisen puurakenteen liitoksia. Pääkannatajia on jatkettu pilarien kohdilla. Orsissa on hammastettu liitos, lisäksi liitos on varmistettu terässiteillä.

Välipohjan kannattajat on jatkettu pääkannatajalla hammastetulla liitoksella. Liitoksissa ei ole terässiteitä. Puutavaran elämisen myötä liitokset ovat osittain avautuneet.

Keskellä

Välipohjaorret on tuettu betonitiilestä muurattuun ulkoseinään.

Alla

Todennäköisesti alkuperäinen valaisin myllyssä.

Rakennusvaihe 1964, varasto

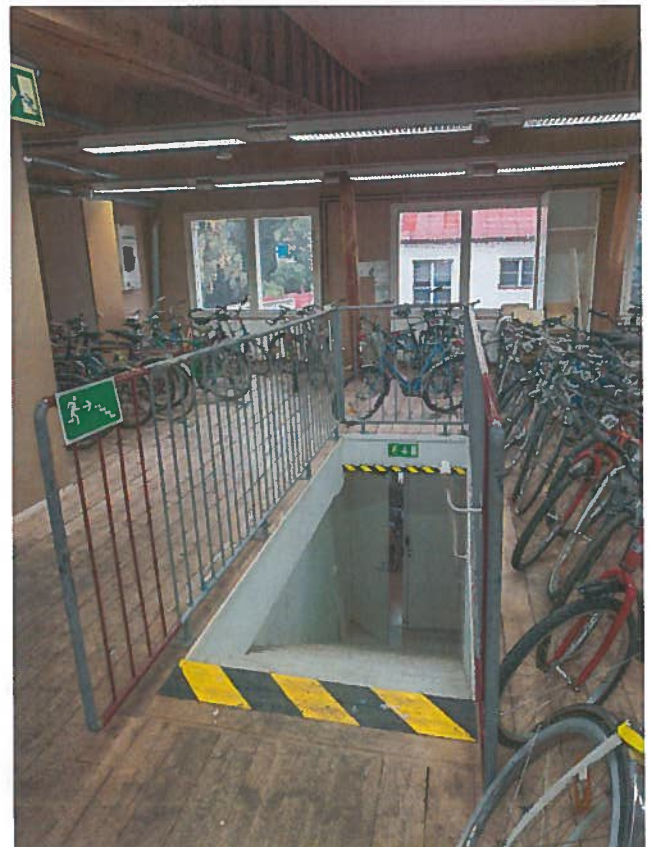
Rakennusvaiheessa 1964 kylmäksi vastoksi tehty tila on 1990-luvulla muutettu lämpimäksi tilaksi.

Yllä ja keskellä, 202 Varasto

Rakennusrunko on rakennusvaiheesta 1964. Entisen varaston rakenteet on peitetty uusilla rakenteilla lukuunottamatta kantavia ristikkorakenteita ja lattiaa. Aikanaan suurijännevälinen kattoristikko on paikalla sahatavarasta tehty rakenne. Levyverhoukset eristyksineen on tehty 1990-luvulla. Ikkunat ja väliovet on uusittu samassa yhteydessä.

Alla

Porras on rakennusvaiheesta 1964. Alunperin porras on ollut varaston kerrostasot yhdistävä avoporras. 1990-luvulla porras on väliseinillä erotettu omaksi tilaksi ja alemman kerroksen tasolle on tehty ovet.

Rakennusvaiheet

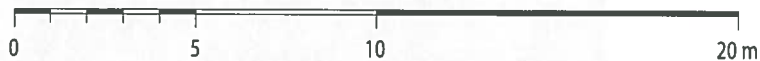
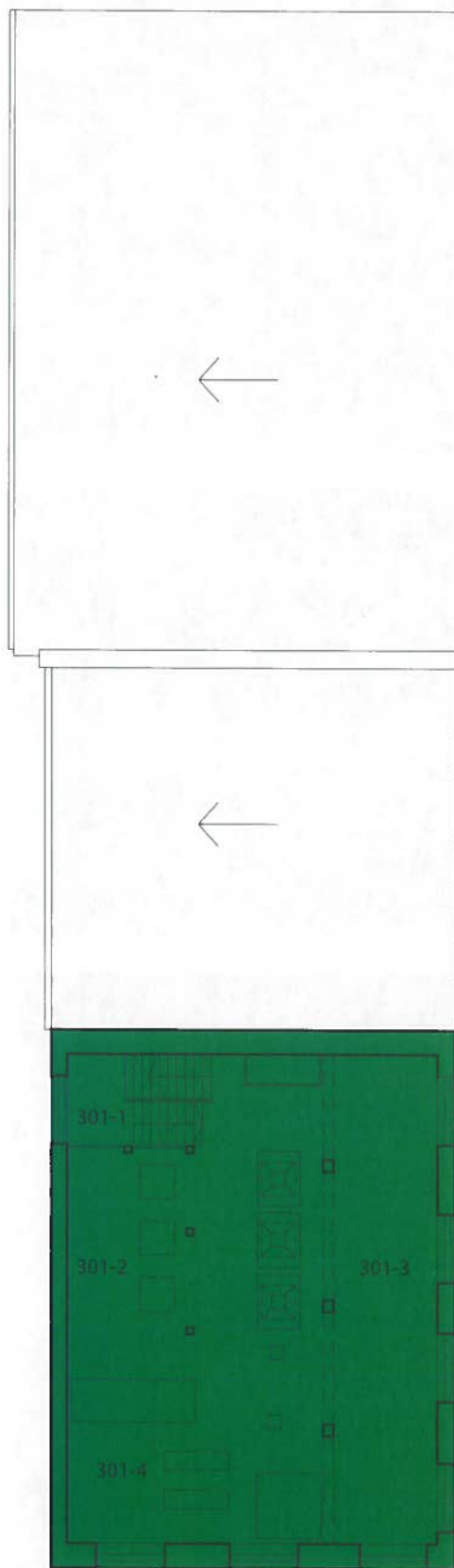
Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

3. kerros

Mylly laitteistoinen on säilynyt lähes täysin rakentamiskanssa asussa.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1944, mylly
Myllyn sisätila ja rakenteet ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1944.

Yllä, 301-3 Mylly

Näkymä portaikosta kerrokseen. Ylemmillä kerrostasoilla laitteiston määrä vähenee.

Oikealla, 301-1 Porras

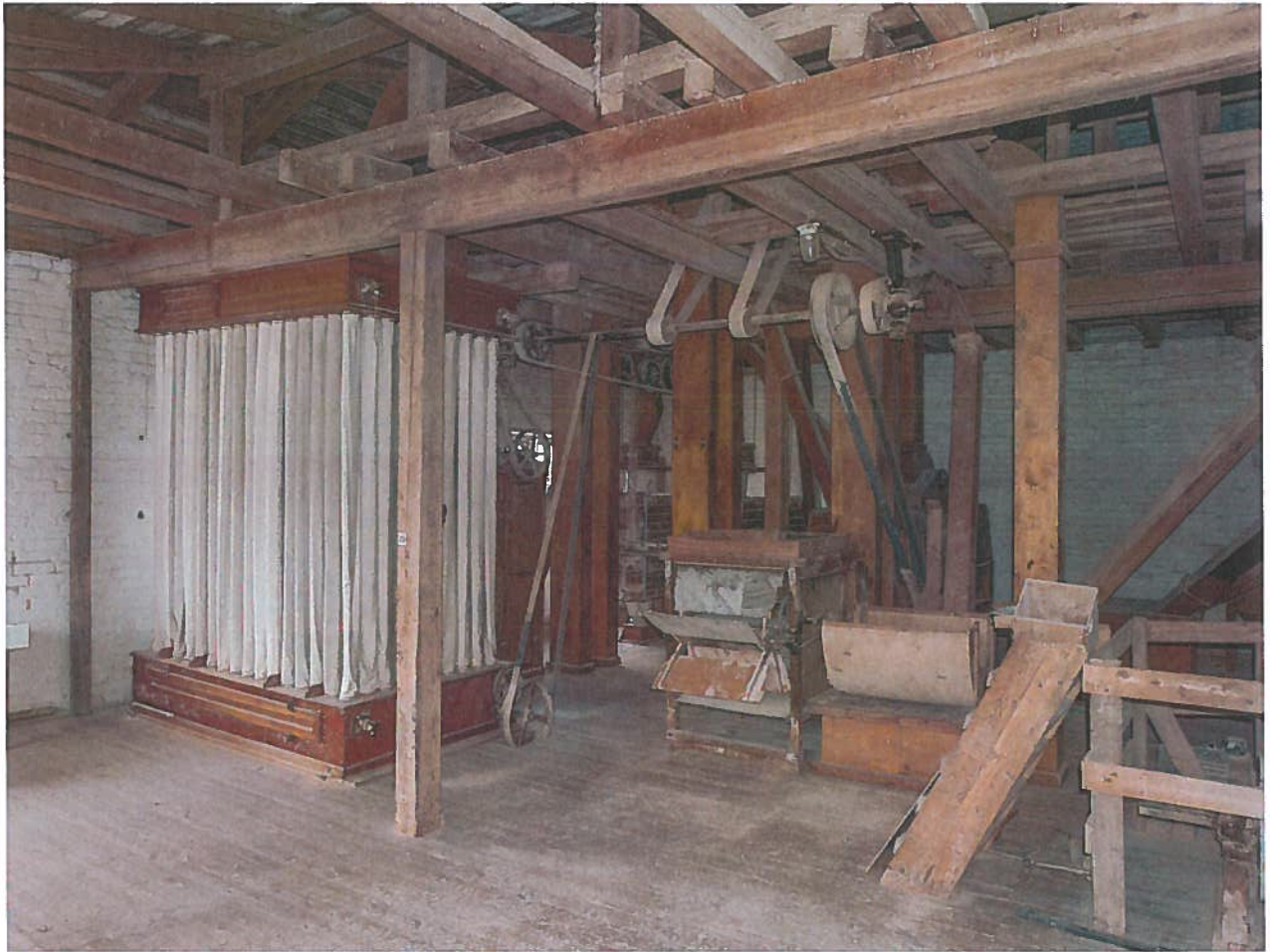
Kaksivartinen portaikko yhdistää myllyn kerrostasot. Kuvassa näkyy betonitiilitä muuratun ulkoseinän porrastus. Seinälle tulevan kuormituksen keventyessä tiiliseinän paksuus ohenee ylös noustaessa.

301-2 Mylly

Myllynkivien yläpuolella oleva laitteiston osa. Jauhatusseen menevä tavara on syötetty näistä torvista alapuolella oleville jauhinkiville ja valsseille.

Yllä, 301-4 Mylly
Suodatin

Keskellä, 301-3 Mylly

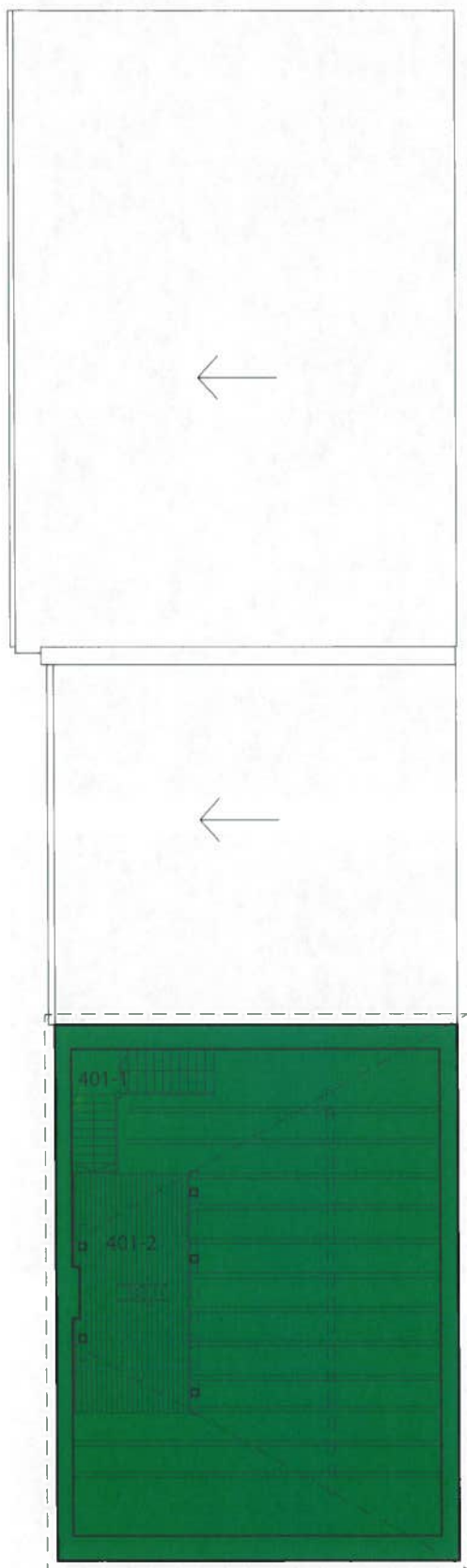
Vesikatto näkyy kerrostasolle kolme. Nykyinen peltikate on tehty 1952. Alusrakenteena on käytetty betonilaudoituksessa olleita lautoja.

Alkuperäiselle betonittilikatolle vesikaton kaltevuus on todennäköisesti huomattu liian loivaksi.

Alla, 301-3 Mylly

Kolmannella kerrostasolla laitteistot vähenevät. Jostain toiminnallisesta syystä tälle kerrostasolle on varattu vapaata lattia tilaa koska on päätetty tehdä tämä kerrostaso.

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

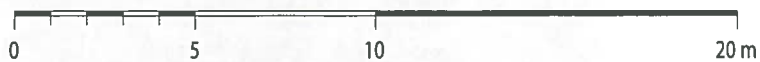
1964

1944

4. kerros

Mylly laitteistoinen on säilynyt lähes täysin rakentamisaikansa asussa.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

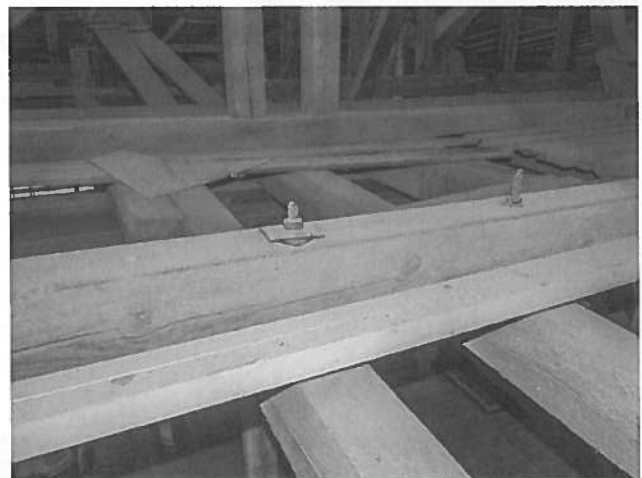
Yllä, 401-2 Mylly

Laitteiston ylimmät osat ulottuvat lähes vesikattoon asti. Laitteiston huoltoa varten osalle neljättä kerrostasoa on tehty harvalaudoitus. Osa tasosta on avoimessa yhteydessä tasoon kolme.

Tälle tasolle on varastoitu jotain jo myllyn toiminnan aikana laitteistosta poistettuja osia.

Keskellä, 401-2 Mylly

Orsistoja on tuettu toisiinsa myös pulttiliitoksilla.

Alla, 401-2 Mylly

Tilassa 303-1 olevan laitteen yläosa nousee tasolle neljä. Kuvassa näkyy vivusto jota käytetään vaijerien välityksellä kerrostasolta kaksi.

Säilyneisyys

Rakennusvaiheesta 1944, mylly

Mylly on säilynyt lähes rakentamisaikansa asussa julkisivuiltaan, tiloiltaan, laitteistoiltaan ja yksityiskohdiltaan. Kaksi ikkunaa ja ulko-ovet on vaihdettu 1990-luvulla. Ikkunoista on jostain syystä poistettu sisempiä puitteita. Myllyn sisätiloihin on varastoitu kymmeniä ikkunapuitteita jotka todennäköisesti ovat näitä poistettuja puitteita.

Myllyyn oli alunperin tehty betonitiilikate. Kate on vaihdettu nykyiseksi peltikatteeksi vuonna 1952.

301-4 Mylly

Myllyn laitteisto lähes täysin rakennusvaiheesta 1944.

301-3 Mylly

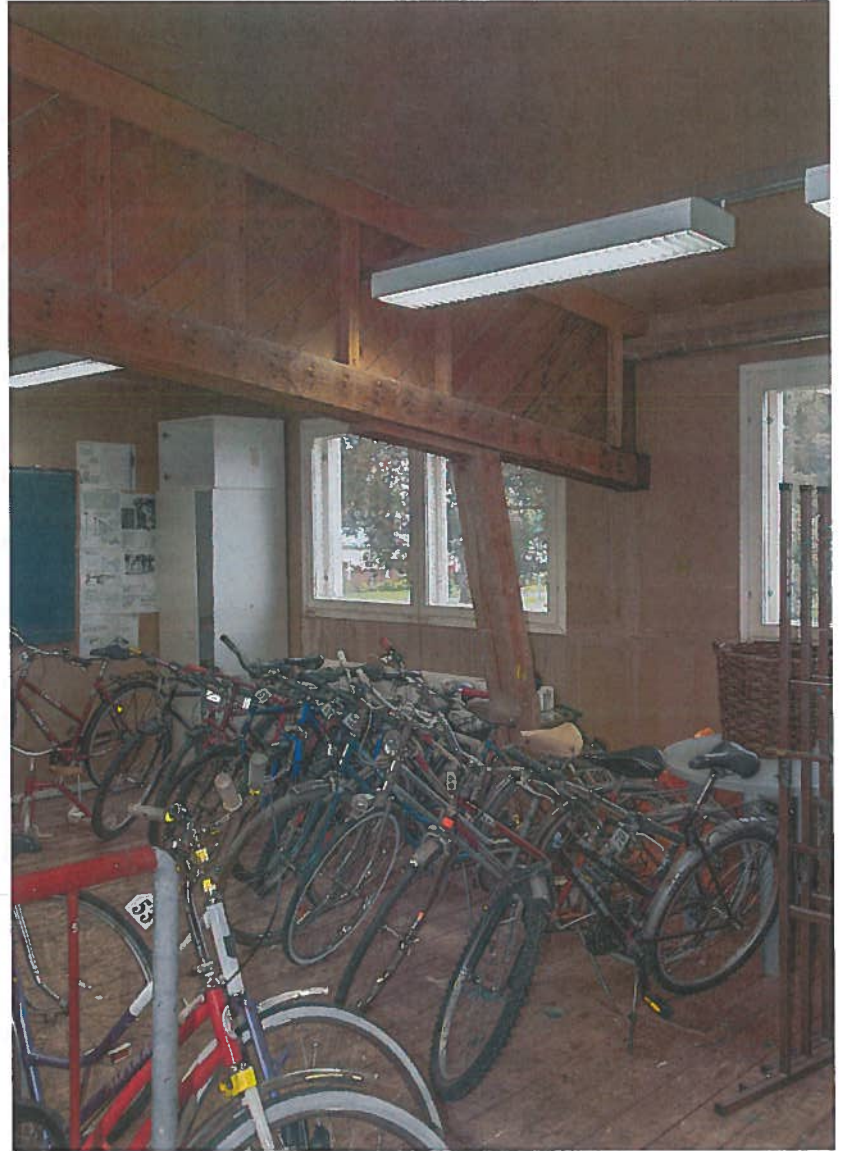
Osa myllyn laitteistoon liittyvistä sähköasennuksista on rakennusvaiheesta 1944.

301-1 Porras

Ikkunoiden heloitus on pääosin rakennusvaiheesta 1944.

Rakennusvaiheesta 1964, kylmät varastotilat

Rakennusvaiheessa 1964 tehdyt kylmät varastotilat on perusteellisesti muutettu 1990-luvun muutostöissä. Aikaisemmin kylmä varastotila on muutettu lämmitettäviksi tiloiksi. Seiniin on lisätty eristeet, sisäpuolelle on tehty levyverhoukset ja julkisivujen sementtikuitulevyverhous on vaihdettu lomalautaverhoukseksi.

Nykyisin näkyvimmit rakennusvaiheesta 1964 säilyneet osat ovat yläpohjaa kannattavat ristikot. Ristikot ovat sahavarasta paikalla rakennuttaja. Rakentamisen aikaan näiden ristikoiden jänneväli oli huomattavan suuri.

Täydentävissä rakennusosissa on vain vähän alkuperäisiä osia. Osa yksikerroksisen osan ikkunoista ja verstaan 105-3 ulko-ovi ovat mahdollisesti peräisin rakennusvaiheesta 1964.

Kunnostettavuus

Mylly

Tähän tehtävään ei kuulunut kuntotutkimusta. Selvitystä tehtäessä tehtiin yleisiä havaintoja rakenteiden kunnosta. Rakenteissa havaittiin paikallisia vaurioita.

Rakennuksen peltikatteessa ei selvitystä tehtäessä havaittu vuotoja. Räystäällä, julkisivussa ja sisätilan puolella, näkyy räystääslaudoituksessa reikiä ja sisäpuolella kattotuolien päissä kostumista. Räystäällä on peltikatteessa mahdollisesti vikoja jotka johtavat vettä rakenteisiin. Peltikatteen kunto on tarkistettava ja räystääslautojen lahoviat korjattava. Räystäskoukujen ja syöksytörmien toiminta on varmistettava.

Betonitiilistä muurattujen ulkoseinien rappauksissa näkyy halkeamia. Halkeamat johtuvat todennäköisesti perustusten painumisesta tai routimisesta. Rappaushalkeamat voi kunnostaa ilman muita rakenteellisia kunnostuksia. Routimisen vähentämiseksi ulkoseinien vieruksen voi roudaneristää. Mahdollisen roudaneristyksen yhteydessä salaojitus on tarkistettava / rakennettava.

Kellarissa, alimmalla myllyn laitteistotasolla, latita ja seinäpintoihin kertyvä kosteus ei pääse kuivumaan. Kellaritilan ulkoseinät ovat osittain betonista valettuja, osittain betonitiilistä muurattuja. Kellarin ulkoseinissä ei todennäköisesti ole vedeneristystä, eikä myllyn mahdollisesta salaojituksesta ei ole tietoa.

Mylly on sähköistetty, vesijohtoa ja viemärintiä ei ole. Käyttämättöminä olevien myllyn laitteistojen jännitteetömyys on syytä varmistaa.

Rakennuksen säilyttäminen nykyisellään, kylmänä rakennuksena, on mahdollista ilman laajoja kunnostustöitä. Vesikaton ja kattovesien poiston kunnossapitäminen ovat tärkeimmät toimenpiteet.

Rakennuksen muuttaminen lämmitettäväksi on periaatteessa mahdollista muuttamalla yläpohja lämmöneristetyksi.

Rakennuksen muuttaminen johonkin toiseen käyttötarkoitukseen on hankalampi kysymys. Esimerkiksi asutuskäyttöön muutettaessa myllyn vanhoja rakenteita ei todennäköisesti pystyisi käyttämään hyväksi. Vanhat välipohjien puurakenteet jouduttaisiin purkamaan. Myllystä jäisi todennäköisesti tähteeksi pelkkä ulkoseinä.

1940-luvulla rakennusosat ovat kunnostuskelpoisia. Puurakenteet ovat kunnoissa. Ikkunat ovat ukonööltään rapistuneet, mutta ne ovat edelleen kunnostuskelpoiset. Kunnostetuilta ikkunoilta voi odottaa yhtä pitkää käyttöikää kuin ne ovat jo tähän tullessa palvelleet.

Rakenteissa saattaa olla haitallisia aineita sisältäviä tarvikkeita. Selvitystä tehtäessä ei tehty havaintoja haitta-aineista.

Myllyn laitteisto

Myllyn vuonna 1944 valmistunut laitteisto on hämmästyttävän hyväkuntoinen ja lähes täydellisesti säilynyt kokonaisuus. Myllyn laitteisto on lähes siinä kunnossa kuinka se oli myllyä viimeksi käytettäessä 2010-luvulla myllärin jäädessä eläkkeelle.

1964 varastosiipi

Kylmäksi varastotilaksi aikanaan tehdyt tilat on 1990-luvulla muutettu lämmitettäväksi tiloiksi. Ulkoseiniin ja yläpohjaan on tehty lämmöneristys, alapohjat ovat todennäköisesti alkuperäiset maanvaraiset betonilattiat. Muutostöissä tilat on sähköistetty. Tiloja varten on tehty vesijohto- ja viemäriasennukset. Muutostöiden yhteydessä ainakin osaan tiloja on tehty koneellinen ilmanvaihto.

Nykyiseen käyttöön tilojen kunto on ilmeisesti riittävä.

Yhteenveto

Mylly on Lapinlahden osuusmeijerin ainoa säilynyt sivuliiketoimintojen rakennus. Osuusmeijerin sikalan ja sahan rakennukset on purettu. Mylly on olennainen osa osuusmeijerin kulttuurihistoriallisesti merkittävää rakennusryhmää ja siten osa Lapinlahden teollistumisen historiaa.

Myllyrakennus on hyväkuntoisena säilynyt 1940-luvun moderniin tyyliin kylmäksi tuotantotilaksi tehty yksinkertainen rakennus.

Myllyrakennus ja myllylaitteisto ovat säilyneet lähes alkuperäisinä, koska mylly on ollut käytössä 2010-luvulle asti.

Myllyrakennus on pääosin hyväkuntoinen. Havaituista vaurioista ei ole välitöntä vaaraa. Havaitut vaurioit on syytä kunnostaa vaurioitumisen etenemisen estämiseksi.

Myllyn yhteyteen kylmäksi varastotilaksi vuonna 1964 tehty laajennus on perusteellisesti muutettu 1990-luvulla, kun tilat on muutettu lämmitettäväksi.

Varastosiiven paikalla sahatavarasta tehdyt kattoristikot ovat rakennuksen omaleimaisin piirre.

Rakennuksen tilat ovat kelpollisia nykyisiin käyttötarkoituksiinsa.

Rakennusta lämmitettäväksi tilaksi muutettaessa on todennäköisesti käytetty työtapoja ja tarvikkeita joihin liittyy riski ilmapuodoista tai kosteuden tiivistymisestä rakenteisiin.

Suosituks

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään kunnossapitosuunnitelma. Kunnostustyö voisi olla vaiheittain etenevä pidemmällä aikavälillä toteutuva suoritus.

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään ajantasaiset dokumentit (rakennuspiirustukset, LVIS-järjestelmien kuvaus, kuntokartoitus ja haitta-aineselvitys).

Mylly

Suosittelaa selvityksen tekemistä Suomessa säilyneistä myllyistä Lapinlahden myllyn merkittävyyden selvittämiseksi.

Myllyn viimeisin mylläri on eläkkeellä. Suosittelaa, että entisen myllärin tietojen avulla myllyn laitteistosta tehdään dokumentointi ja myllyn toiminnan kuvaus.

Suosittelaa myllylaitteiston käyttökuntoisena säilyttämisen selvittämistä. Myllyn laitteiston jaksoittainen käyttäminen todennäköisesti edistää laitteiston säilymistä. Jos myllyn museointi laitteistoiheen on mahdollista edistäisi jaksoittainen laitteiston käyttö siinäkin tapauksessa laitteiston säilymistä.

1964 varastosiipi

Varastosiiven kunnostaminen nykyvaatimusten mukaiseksi lämpimäksi toimintatilaksi on todennäköisesti kannattamatonta. Hyödynnettäviä osia ovat vain runkorakenteet joiden ympärille uudet rakenteet tulisi tehdä.

Jos alueella on tarvetta täydennysrakentamiselle on mielestämme mahdollista tehdä varastosiiven tilalle myllyn ja meijerin alueeseen sopiva uudisrakennus.

Lähteet

Arkistolähteet

Lapinlahden kunnan arkisto (LKA)

Kotiseutukokoelma, Lapinlahden osuusmeijeri

Kulttuurilautakunnan vanhat kuvat -kokoelma

Rakennuslupapiirustukset

Elinkeinoelämän keskusarkisto (ELKA)

Lapinlahden osuusmeijeri

Lapinlahti-seuran arkisto (LSA)

Senaatin talousosaston registraattorinkonttori, Kansallisarkisto (KA)

Yhteisistunto- ja jaostopöytäkirjat

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Kinnunen, Erkki 2013. *Savon historia V. Vastakohtien aika 1919-1944*. Savon säätiö.

Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Kaavoitus ja asuntotoimisto, Lapinlahti, 1993.

Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956. Kuopio, 1956.

Peltonen, Matti 2004. *Suomen maatalouden historia II. Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden seura

Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2. Pohjois-Savon liitto, Kuopio, 2011.

Wirilander, Hannele 2008. *Savon historia IV. Uudistuksiin heräävä Savo 1870-1918*. Savon säätiö.

Virkkunen, Toivo 1993. Meijeri- ja myllytoiminnan vaikea aika. Teoksessa *Muistojen aarteita Lapinlahdelta ja vähän muualtakin*. Lapinlahden eläkeliiton perinnepiirin haastattelut Helena Kauppinen. Kirjoitusten kokooja Aune Paldanius. Kuopion Liikekirjapaino Ky, 1994.

Puurunen, Leo 1978 (toim.) *Matin ja Liisan Lapinlahtea*. Lapinlahden kunta.

Puurunen, Leo 1980. *Lapinlahden osuusmeijeri 1905-1980*. Lapinlahden Osuusmeijeri.

Sanomalehtiartikkelit

Maaseudun tulevaisuus 15.10.1942

Sanantuoja 2.11.1915

Internetlähteet

Lapinlahti-Seura ry:n internetsivut

<http://lapinlahtiseura.blogspot.fi/>

Suullisia tietoja antaneet

Mirja Lehtikoinen, Lapinlahti-Seura ry
Sähköpostit 20.10.2017

Hannu Heikkilä, tohtorikoulutettava, Suomen historia, Jyväskylän yliopisto
Sähköpostit 18.10.2017 ja 23.10.2017

Lapinlahden osuusmeijeri

Rakennushistoriaselvitys

8.11.2017

Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy

Linnansalmentie 85 73100 Lapinlahti, 0400-677911, reijo.myllynen@reijo.fi

Kannen vanhat valokuvat

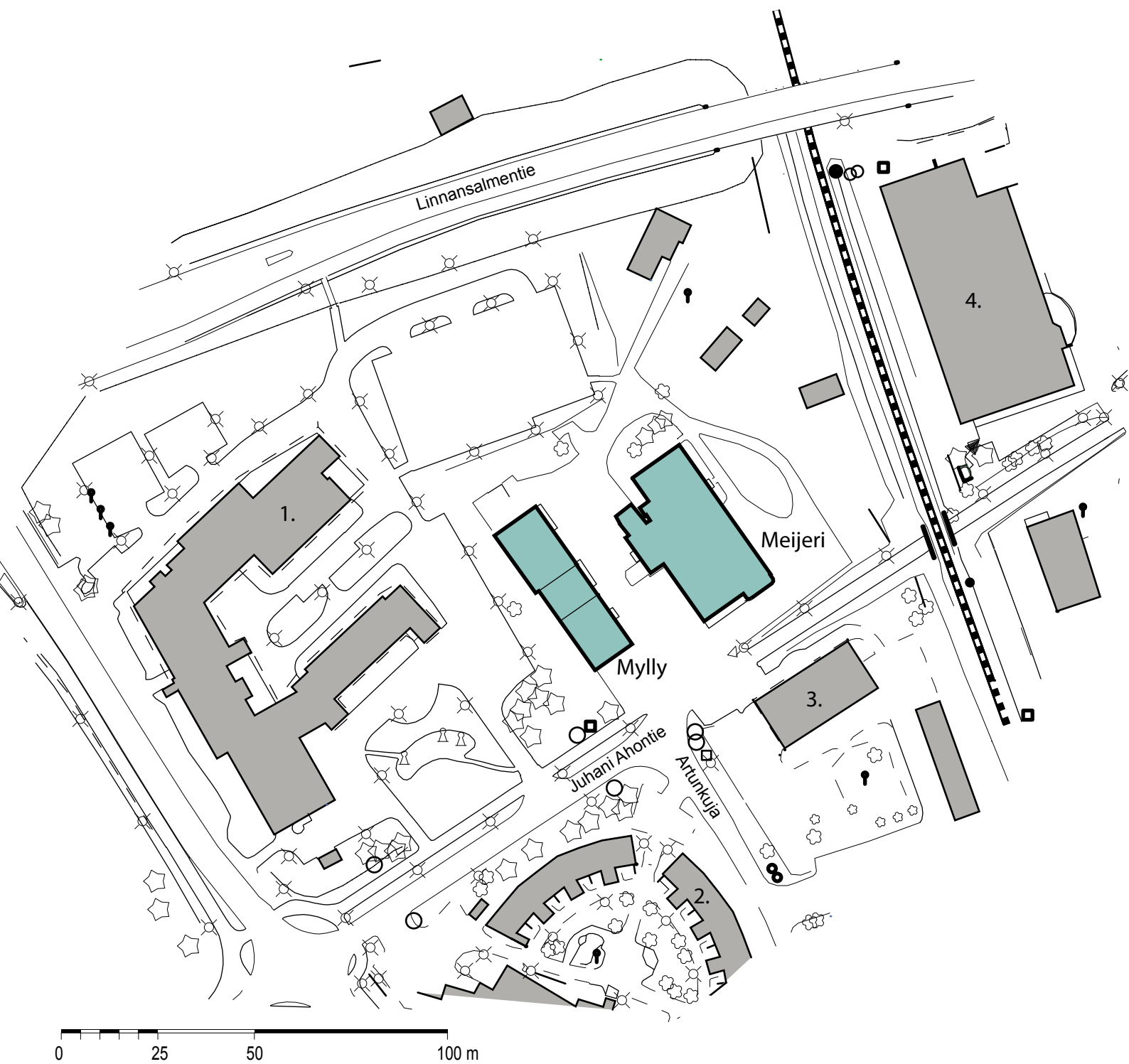
Punatiilinen meijerirakennus 1907: Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956 -teos

Laajennettu meijerirakennus 1927: Lapinlahden kunnanarkisto (LKA)

Kokonaan vaaleaksi rapattu meijerirakennus 1944: Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956 -teos

Sisällys

Esipuhe	5
Johdanto	6
Selvityksen tarkoitus	6
Selvityksen sisältö	6
Työmenetelmät ja lähdeaineisto	6
Aiemmat inventoinnit	6
Meijeri kyläkuvassa	7
Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin	10
Meijeri vuosilukuina	11
Rakennushistoria	12
Lapinlahden Osuusmeijeri perustetaan	12
Lapinlahden osuusmeijeri valmistuu vuonna 1907	13
Konttori- ja asuinrakennus valmistuu vuonna 1927	16
Tulipalon aiheuttamat muutokset 1940-luvulla	19
Emmental-juustola valmistuu vuonna 1953	20
Meijeriä laajennetaan vuonna 1959	20
Myöhemmät muutokset	20
Julkisivut	22
Sivu koilliseen	22
Sivu kaakkoon	23
Sivu lounaaseen	24
Sivu luoteeseen	26
Rakentuminen, tarkastelu kerrostasottain	28
Kellarikerros	28
Rakennusvaiheiden 1907 ja 1927 liitoskohta	29
Rakennusvaihe 1953, juustola	30
1. kerros, alempi leikkaustaso	32
1. kerros, ylempi leikkaustaso	33
Rakennusvaihe 1907	34
Rakennusvaihe 1916	36
Rakennusvaihe 1927	38
Rakennusvaihe 1944	40
Rakennusvaihe 1959	42
1990-luku tai myöhemmin	43
2. ja 3. kerrostaso	44
Rakennusvaihe 1907	45
Rakennusvaihe 1927	46
Rakennusvaihe 1944	49
1990 luku tai myöhemmin	52
Ullakon taso	54
Rakennusvaihe 1907	55
Rakennusvaihe 1927	56
Rakennusvaihe 1944	58
Säilyneisyys	60
Rakennusvaiheesta 1907, meijeri	60
Rakennusvaiheesta 1916, voima-asema	61
Rakennusvaiheesta 1927, asuntosiipi	62
Rakennusvaiheesta 1944, tulipalon jälkeen	64
Rakennusvaiheesta 1953, juustola	66
Rakennusvaiheesta 1959, vastaanotto-osasto	67
Kunnostettavuus	68
Yhteenvedo	69
Suosituks	69
Lähteet	70

1. Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio
2. Jussinpihan päiväkeskus
3. Lapinlahden Käsityökeskus
4. S-market

Esipuhe

Rakennushistoriaselvitys koskee entisiä Lapinlahden Osuusmeijerin ja myllyn rakennuksia Lapinlahden keskustaajamassa. Selvitys on kaksiosainen. Tämä osa koskee meijerin rakennusta.

Rakennushistoriaselvityksen tilaajana on Lapinlahden kunta, jonka edustajana työtä on ohjannut tekninen johtaja Eero Mykkänen. Selvitystyö on tilattu osaksi meneillään olevan kaavamuutostyön tausta-aineistoa.

Rakennushistoriaa on selvitetty arkisto- ja kirjallisuuslähteistä ja säilyneisyys on selvitetty paikan päällä kohteessa. Dokumentointi toteutettiin syys-lokakuussa 2017.

Selvityksen on laatinut Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy. Vastuuhenkilönä toimi suunnittelija Reijo Myllynen. Dokumentoinnin kohteessa ja säilyneisyyden/kunnostettavuuden arvioinnin teki Reijo Myllynen. Arkisto- ja kirjallisuuslähteiden selvitystyön teki FM Eeva Martikainen. Kunnostettavuuden arviointiin osallistui arkkitehti Arto Mattila.

Kiitämme Lapinlahden kunnan kiinteistöhuollon väkeä, jotka järjestivät pääsyn tutkittaviin tiloihin. Kiitämme selvitykseen tietoja antaneita henkilöitä ja käytettyjen arkistojen henkilökuntaa.

Lapinlahdella 8.11.2017

Arkkitehtuuritoimisto Reijo Myllynen Oy

Reijo Myllynen

Eeva Martikainen

Arto Mattila

Johdanto

Selvityksen tarkoitus

Selvitys liittyy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämiseen. Kaavaluonnokseen annetuissa lausunnoissaan Pohjois-Savon ELY-keskus ja Kuopion kulttuurihistoriallinen museo nostivat esille lisäselvityksen tarpeen meijerin ja myllyn rakennuksiin liittyen. Kaavaluonnokseen pyydettyä lausunnossa (28.4.2017) Pohjois-Savon Ely-keskus toteaa meijerin ja myllyn alueesta seuraavaa:

"Meijerin ympäristön arvokkaalla alueella olevaa myllyä ja meijeriä ei ole merkitty suojelumerkinnöillä kaavaan. Ne ovat kuntoarvion mukaan huonossa kunnossa, minkä takia niitä ei ole osoitettu SR-merkinnällä. Tämä alue tulisikin merkitä yleiskaavaan selvitysalueeksi, jonka rakennusten tuleva käyttö selvitetään asemakaavoituksen kautta [...]. Myllystä ja meijeristä tulisi teetättää rakennushistoriaselvitys ja pohtia keinot rakennusten säilyttämiseksi."

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo lausuu meijeriin ja myllyyn liittyen (28.4.2017):

"Rakennus- ja maisemasuojelulinjaa voidaan pitää asianmukaisena. Meijerikokonaisuuden osalta suojelumerkintä on kuitenkin puutteellinen/epäselvä. Maakuntakaavatyön yhteydessä on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi: Entinen Osuusmeijerirakennus, entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus sekä mylly. Yleiskaavaluonnoksessa on suojelukohteena esitetty maakunnallisesti arvokas kohde: "Entisen meijerin toimisto- ja asuinrakennus (vanha kunnantalo)". Eli ilmeisesti suojelulla tarkoitetaan vain puurakenteista osaa. Museon näkemyksen mukaan myös kivirakenteiset osat (meijeri ja mylly) kuuluvat maakunnallisesti merkittävään, säilytettävään kokonaisuuteen."

Selvityksen sisältö

Lapinlahden osuusmeijerin ja myllyn rakennushistoriaselvitys on kaksiosainen. Kumpikin rakennus esitetään omassa osassaan. Johdanto-osuus on kummassakin osassa yhteneväinen. Johdannon jälkeen esitellään rakennuksen historia, joka on koottu arkistoaineiston, kirjallisuuden ja vanhojen valokuvien avulla. Seuraavaksi esitellään rakennuksen nykytilanne ja alkuperäisten rakennusosien säilyneisyys valokuvien kautta. Ensin esitellään rakennuksen julkisivut ja sen jälkeen sisätilat kerroksittain. Lopuksi esitetään rakennusvaiheiden säilyneisyys, yhteenveto ja annetaan suosituksia kunnostettavuuteen. Viimeiseksi on koottu luettelo käytetyistä lähteistä.

Työmenetelmät ja lähdeaineisto

Rakennusten dokumentointi ja arkistotyöt tehtiin syys-lokakuussa 2017. Tärkeimmät käytetyt arkistot ovat Elinkeinoelämän keskusliiton arkisto (ELKA) Mikkelissä ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkisto, joissa kummassakin on Lapinlahden osuusmeijerin arkistokokonaisuus. Vanhoja valokuvia on saatu käyttöön Lapinlahti-Seuralta ja Lapinlahden kunnan kotiseutuarkiston eri kokoelmista sekä kunnan kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta.

Lapinlahden osuusmeijerin ensimmäisten toimintavuosien arkistoaineistoa ei ollut käytössä tätä selvitystyötä tehdessä. Eniten tietoja rakennuksista on osuusmeijerin hallituksen kokouspöytäkirjoissa ja vuosikertomuksissa. Tosin rakennuksia koskevat tiedot mainitaan usein hyvin lyhyesti. Osaltaan rakennusvaiheiden ajoituksessa ja tutkimisessa ovat autta- neet vanhat valokuvat.

Lapinlahden kunnanarkistossa on osuusmeijerin vuosikertomuksia vuosilta 1909-49 ja ELKA:ssa on vuosikertomuksia vuosilta 1932-1988, mutta ei kattavasti kaikilta vuosilta. ELKA:n vuosikertomusten joukossa on myös vuonna 1956 ilmestynyt 50-vuotishistoriikki. Osuusmeijerin hallituksen ja osuuskokouksen kokouspöytäkirjoja on ELKA:ssa vuosilta 1928-1991.

Aiemmat inventoinnit

Lapinlahden kunnan laatimassa Rakennuskulttuurin inventoinnissa vuodelta 1992 meijerillä arvioidaan olevan maakunnallisesti rakennushistoriallista ja historiallista arvoa (II). Myllyä ei ole nostettu maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden listalle, mutta sillä on katsottu olevan jonkinlaista kulttuurihistoriallista, historiallista ja maisemallista arvoa (III). Vuonna 2011 julkaistussa Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvityksessä (osa 2) rakennuksia ei käsitellä yksittäisinä, vaan ne liitetään Meijerin ympäristö -miljöökokonaisuuteen (MA1 24.103), johon kuuluu meijerin ja myllyn ohella niihin olennaisesti liittynyt vanha kunnantalo (alun perin meijerin konttorirakennus) sekä Koivupiha, entinen kirkonkylän kansakoulu ja vanhan pappilan piharakennukset. Selvityksessä niiden katsotaan muodostavan kirkonkylän keskustassa kulttuurihistoriallisesti monipuolisen julkisten rakennusten miljöökokonaisuuden. Meijerin ympäristön valintaperusteena selvityksessä on rakennushistorialliset, historialliset ja maisemalliset arvot.

Meijeri kyläkuvassa

Nykyisessä kylärakenteessa meijeri on menettänyt entisen merkittävän asemansa. Osuusmeijereistä muodostui usein kirkonkyläjen varsinaisia toimintakeskuksia. Meijerin sivuliikkeiksi perustettiin myllyjä, sahoja, pajoja, sikaloita, kahviloita. Meijerille kuljetettiin kermaa ja maitoa laivoilla ja sittemmin kuorma-autoilla. Kuten ajankuvaan kuului, meijerillä työssäkäyville henkilöille rakennettiin asuintilat meijerin yhteyteen. Nykyinen meijerimiljöö on muistuma tästä monipuolisesta toiminnasta, jota alueella on harjoitettu.

Kulttuurihistoriallisesti meijeri oli aikanaan merkittävä rakennusryhmä, joka sijoittui kylärakenteessa muiden tärkeiden rakennusten läheisyyteen. Se oli osa vanhaa kirkonkylää, johon kuului olennaisesti kirkko, kansakoulu, pappila ja kylän ensimmäiset kaupat ja pankit. Meijeri tehtiin kylän läpi kulkeneen pääraitin varteen, ja sen vierestä kulki vuonna 1902 valmistunut Kuopio - Iisalmi rautatie. Meijerirakennuksen arvonalennus tapahtui luonnollisesti kun meijeritoiminnot lakkasivat. Ajoneuvoliikennettä ajatellen meijeri jäi pussin perälle kun Linnansalmentielle valmistui ylikulkusilta ja Juhani Ahon tie muutettiin junaradan alikulkutunnelin kohdalta kevyen liikenteen väyläksi. Aikanaan toiminnallisesti keskeinen vastaanotto-osaston kuormasilta on nykyisellään takapihamaisen vaikutelman luova elementti.

Veljekset Karhumäki Oy:n ottama ilmakuva Lapinlahden keskustasta vuonna 1949. Meijerin rakennukset sijoittuvat kuvan vasempaan alalaitaan. Puinen konttorirakennus oli tällöin jo kunnantalon. Meijerin ja kunnantalon välistä kulkenut Juhani Ahon tie johti rautatien yli Säästöpankin kulmalle. LKA

Kuva ylhäällä

Juhani Ahon tie kohti meijeriä ja kylän keskustaa. Oikealla näkyvä keltainen puurakennus on vuonna 1920 valmistunut entinen meijerin konttori (myöhemmin muun muassa kunnantalon).

Kuva alla

Suunnilleen samalta kohdalta otettu kuva 1920-luvun lopulla. Oikealla näkyvä rakennus on Klaes Puurusen kauppa, sittemmin ylä-Savon osuusliikkeen myymälä. Vasemmalla on kirkonkylän kansakoulun ulkorakennuksia. Niiden takana näkyy meijerin ja mahdollisesti myllyn (vuonna 1916 valmistuneen) katto. LKA

Kuva ylhäällä

Rautatie jakaa kyläkeskustaa. Entisen liikekeskustan olennaisena osana ollut meijeri ja mylly ovat jääneet rautatien "väärälle" puolelle. Nykyisestä kylän keskuksesta on kevyenliikenteen yhteys Juhani Ahon tielle ja käsityöläisaukiolle alikulkutunnelin kautta. Ajoneuvoliikenne kiertää Linnansalmentien ylikulkusillan kautta.

Kuva alla

Meijeri nähtynä radan toiselta puolelta 1920-luvulla. Kuvan on ottanut J.F. Taavitsainen. (LKA)

Voin kotivalmistuksesta osuuskuntien valmistamaan meijerivoihin

1800-luvun puolivälin jälkeisessä Suomessa maidonjalostus alkoi kehittyä vähitellen tiloilla tehtävästä voin valmistuksesta kohti meijerivoin tuotantoa. Meijerillä tarkoitettiin vielä 1800-lopulla mitä tahansa huonetta, jossa valmistettiin maidosta voita tai juustoa. Tällaisia maidonkäsittelyhuoneita oli useilla kartanoilla ja tiloilla, jotka valmistivat voita omasta maidosta. Separaattori keksittiin vuonna 1878, ja Savon ensimmäinen separaattori hankittiin Joroisten Järvikylän kartanoon vuonna 1882. Järvikylä oli yksi Suomen meijeritoiminnan edistyneimmistä kartanoista 1800-luvun lopulla. Alkuun separaattorien käyttövoimana oli yleensä miesvoima tai hevoskierto, mutta pian myös höyrykone. 1880-luvun lopulla tuli kotikäyttöön sopivia käsikäyttöisiä separaattoreita, mikä mahdollisti laitteen hankkimisen joka taloon. Separaattorin keksiminen mullisti meijeritoiminnan täysin. Tämän koneellisen voirasvan erotuslaitteen avulla maidon jalostus laajemmalla alueella ja useammalta maidontuottajalta tuli kannattavaksi. Vähitellen osa tilameijereistä laajeni ostomeijereiksi, jotka keräsivät maitoa muilta tiloilta. Kun osuustoimintalaki annettiin vuonna 1901, alettiin perustaa myös osuusmeijereitä. Kuopio oli läänin hyvin laidunmaiden vuoksi yksi Suomen huomattavimmista voin tuotantoalueista jo 1860-luvulla. 1900-luvun alun uutuus, osuusmeijeritoiminta sai Pohjois-Savossa erittäin suopean vastaanoton, ja osuusmeijereitä alettiin perustaa ripeään tahtiin. Vähitellen Pohjois-Savosta tuli keskisuurten meijereiden aluetta, suurimpina meijereinä Kuopion Osuusmeijeri ja Ylä-Savon alueella Iisalmen osuusmeijeri. Maidontuotanto oli Ylä-Savon alueella vielä selvemmin pääelinkeino kuin Kuopion alueella, ja Ylä-Savon jokaisessa kunnassa oli oma meijerinsä. Vuonna 1935 Kuopion Osuusmeijeri oli Suomen neljänneksi suurin osuusmeijeri, ja Lapinlahden osuusmeijeri oli Pohjois-Savon seitsemänneksi suurin osuusmeijeri.¹

1 Kinnunen 2013, 269-274; Peltonen 2004, 92-106; Wirilander 2008, 227-229

Osuusmeijerin henkilökuntaa 1940-luvun alussa. Oikealla edessä isännöitsijä Kustaa Kaunisto, keskellä kuvaa Hannes Ryhänen, edessä oikealla Oskari Ryhänen. LKA.

Meijeri vuosilukuina

- 1905 Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan. Meijerissä tehtiin kermasta voita.
- 1907 Ensimmäinen punatiilinen meijerirakennus valmistuu
- 1916 Puurunkoinen mylly valmistuu
- 1916 Uusi voimalaitos (ja piippu) rakennetaan
- 1920 Konttorirakennus valmistuu
- 1923 Saha valmistuu
- 1924 Sahan voimalaitos valmistuu
- 1927 Vaaleaksi rapattu asuinrakennusosa valmistuu
- 1929 Osuuskunnan konkurssi
- 1930 Uusi Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan
- 1942 Meijerillä on tulipalo, jossa sen puuosia tuhoutuu. Puurunkoinen mylly palaa kokonaan.
- 1944 Osaa meijeristä korotetaan, kattomuoto vaihdetaan ja julkisivu rapataan vaaleaksi kaikkialta
- 1944 Uusi kivirunkoinen mylly valmistuu
- 1949 Meijeri ryhtyy vastaanottamaan myös maitoa
- 1953 Juustola rakennetaan. Siellä valmistetaan emmental-juustoa.
- 1953 Sikala rakennetaan
- 1959 Uusi lastaussilta rakennetaan
- 1964 Myllylle valmistuu varasto- ja autotalliosa
- 1966 Juuston valmistus lopetetaan
- 1969 Entisen juustolan tiloihin tehdään sauna-, pesuhuone- ja pyykkitupahuoneet.
- 1971 Aloitetaan tilasäiliökeräily
- 1975 Voinvalmistus lopetetaan, jonka jälkeen vastaanotettu maito myytiin Kuivamaito Oy:lle ja Osuuskunta Yhteisjuustolalle
- 1988 Meijerirakennukset myydään Lapinlahden kunnalle
- 1991 Meijeri sulautuu osaksi Kuopion osuusmeijeriä ja meijerin toiminta lopetetaan
- 1991 Meijerin tiloihin tehdään keramiikkapaja ja meijerimiljöö muutetaan käsityöläisten käyttöön. Alue ottaa kutsumanimikseen Käsityöläisaukio.

Tässä luettelossa esitetyt vuodet ovat kerätty selvitystyön yhteydessä eri lähteissä. Meijerin tai myllyn rakennuksiin liittyvät vuosiluvut on tarkentuneet arkistoaineiston avulla. Muita vuosilukuja ei ole tarkistettu.

Rakennushistoria

Lapinlahden osuusmeijeri perustetaan

Lapinlahdelle perustettiin maamiesseura vuonna 1902. Pian seuran perustamisen jälkeen syntyi ajatus myös osuusmeijerin perustamisesta. Seuran jäsenistä asiaa valittiin ajamaan toimikunta, jossa jäseninä olivat J. Jääskeläinen, P. Rönkä, J. Martikainen ja K. Tikkanen.² Osuuskunnan ensimmäisen hallituksen kokoonpanosta on vaihtelevia tietoja lähdeaineistossa. Lapinlahden osuusmeijerin 50-vuotishistoriikissa ensimmäisen hallituksen jäseniksi mainitaan maanviljelijät Aku Mykkänen, Juho Jääskeläinen, Juho Halonen, Juho Hujanen, ja Juho Martikainen, joista viimeisin toimi puheenjohtajana. Heinäkuun 15. päivänä ilmestyneessä Salmettaressa uutisoitiin, että Lapinlahden osuusmeijerin hallitukseen on valittu Juho Martikainen, Matti Korhonen, Emil Halonen ja Kalle Tikkanen.³ Lääninkuvernööri hyväksyi ja vahvisti noudattavaksi osuuskunnan säännöt 22. päivä heinäkuuta vuonna 1905.⁴

Uusi osuuskunta ryhtyi valmistelemaan oman meijerin rakentamista Lapinlahden kirkonkylälle. Se sai Senaatilta lainan osuusmeijerin perustamiseksi. Jotta lainan sai, tuli täyttää tietyt ehdot. Meijeri tuli sijoittaa hyvin kulkuyhteyksien varrelle, mutta kuitenkin tarpeeksi kauas muista rakennuksista tulipalovaaran vuoksi. ”Meijerirakennuksen tulee olla ajanmukainen ja mikäli mahdollista kestävästä aineista rakennettu sekä varustettu uudenaikaisilla, asianmukaisilla työkoneilla ja työtavoilla.” Etusija annettiin nimenomaan niille meijereille, joiden järjestysmuodoksi tuli osuuskunta. Lainahakemukseen tuli liittää tarkka tieto meijerin sijoituksesta, meijerin pohjapiirustus, selvitys rakennusaineista ja sisustuksesta kustannusarvioineen, selvitys meijerikoneista, selonteko meijerissä käytettävän veden laadusta, määrästä ja hankintatavasta. Lainan myöntämiseen vaikutti vielä valtion meijerikonsulentin lausunto, joka laadittiin rakentamispaikalla pidetyssä tarkastuksessa. Meijerinomistaja, jolle valtionlaina myönnettiin sitoutui noudattamaan tiettyjä määräyksiä, kuten sitä, että meijeriä hoitaa tarpeellisten meijeriopintokurssien ja asianosaisen meijerikonsultin hyväksymä henkilö, ja meijeritoiminnasta ryhdytään pitämään kirjanpitoa.⁵

Lainaa haettiin 30 000 markkaa ja Senaatti myönsi 18 000 markkaa. Senaatin talousosaston registraattorinkonttorin päätöslauselmassa sanotaan, että lainan saaneen osuusmeijerin tulee toimittaa maataloushallitukselle meijerirakennuksen pohjapiirustukset ja kustannusarvio meijerikonsulentin tarkastusta varten. Lapinlahden osuusmeijerin ensimmäisen osan piirustukset saattaisivat tästä päätellen olla maataloushallituksen kirjeenvaihdon joukossa. Tämän selvitystyön yhteydessä kirjeenvaihtoa ei tutkittu, koska alkuperäinen rakennusosa pystyttiin hahmottamaan meijerin pohjapiirustuksesta muiden dokumenttien perusteella.⁶

2 Savo, 9.5.1912.

3 Salmetar 15.7.1905.

4 Pohjois-Savo 26.7.1905.

5 Salmetar, 2.11.1904

6 Senaatin talousosaston yhteisistunto- ja jaostopöytäkirjat 1906 II, 16.2.1906, KA.

Lapinlahden Osuusmeijerin rakennuksesta painettiin kuva vuoden 1908 vuosikertomuksen kanteen.

Rakennustyöt alkavat vuonna 1906

Rakennustöiden valmistelut aloitettiin heti, kun laina oli varmistunut. Rakennustöitä valvomaan perustettiin rakennustoimikunta, johon kuului Aku Mykkänen, Juho Jääskeläinen, Juho Halonen ja Juho Martikainen. Rakennustoimikunnan kerrotaan käyneen katsomassa mallia Nilsin meijeristä. Mallia otettiin kuitenkin todennäköisesti meijerilaitteista ja huonejärjestelyistä, ei niinkään rakennuksen arkkitehtuurista. Nilsin osuusmeijeri oli hirsirunkoinen ja Lapinlahden osuusmeijeristä tehtiin tiilirunkoinen. Nilsin osuusmeijerin rakennustöissä neuvojana toimi meijerikonsulentti Snellman. Hänet mainitaan useissa 1900-luvun alkuvuosikymmenien lehtijutuissa, joissa käsitellään erilaisia maitotalouteen liittyviä asioita ja tilaisuuksia. Todennäköisesti myös Lapinlahden Osuusmeijrin rakennuksen suunnittelussa oli mukana meijerikonsulentti, mahdollisesti sama kuin Nilsissä. Olihan konsulentin mukanaolon määrännyt myös Senaatin talousosaston päätös. Konsulentilla oli tärkeä rooli huonetilojen suunnittelussa. Suuri yhteismeijeri oli aivan uusi rakennustyyppi Suomessa ja kokemuksia meijereiden laitteistoista ja tiloista ei vielä ollut. Esimerkiksi Nilsissä kävi niin, että konsulentti Snellman oli laatinut suunnitelmat rakennuksen huonetilojen tarpeesta ja koosta. Osuuskunnan hallitus oli kuitenkin päättänyt lyhentää rakennusta metrillä kummastakin päästä, jolloin meijerisali tuli hyvin ahtaaksi.⁷

7

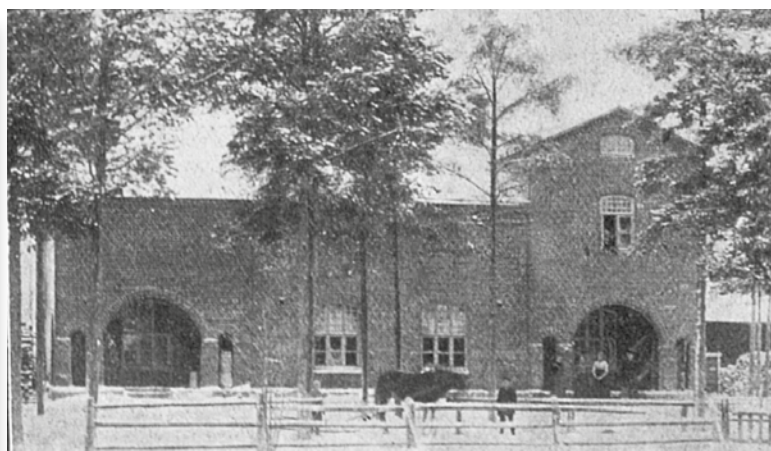
Kinnunen 1977, 19; Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956, 14..

Ilmoitus

Maanantaina ensi maaliskuun 12. p klo 1,15 tarjotaan vähimmän vaativalla Lapinlahden Osuusmeijerin kivijalan ja perustuksen tekohuutokauppatilaisuudessa kunnanhuoneella lähemmin ilmoitettavilla ehdoilla. Pohjapiirustus on halullisten nähtävänä maaliskuun 5. päivästä alkain kuntahuoneella. Samalla kehoitetaan halullisia tiilien hankkijoita tekemään kirjallisia tarjouksia 90.000 rakennustiilin laittamisesta. 1/2 tunnin miettimisaika pidätetään. Lapinlahdella 23 p. helmik. 1906

Hallitus

Pohjois-Savo 26.2.1906

Kodin kuvasto-lehdessä ollut Lapinlahden osuusmeijerin kuva vuonna 1914.

Lapinlahden osuusmeijeri valmistuu vuonna 1907

Pohjois-Savo -lehdessä helmikuun 26. päivä vuonna 1906 pyydettiin tarjousta meijerirakennuksen kivijalan ja perustuksen tekemisestä sekä tiilistä. Tarjousta meijerin muurauksesta pyydettiin kesäkuussa vuonna 1907. Samalla pyydettiin tarjousta jääsäiliön kivijalan tekemisestä.⁸

Lapinlahden Osuusmeijerin 50-vuotishistoriikissa on meijerin rakennustöissä hevosmiehenä olleen Eriikka Ryhäsen muistelmia meijerin rakentamisesta. Ryhäsen mukaan ”pohjalle kaivettiin syvät runtkuopat, jotka olivat ainakin 2 metriset. Niihin ajettiin nykyisen Osuuskassan maalta karkeaa soraa, jota olin omalla hevosellani toisten mukana ajamassa. Suurta hommaa se oli, paljon rakennusmiehiä ja paljon rakennustarpeiden ajajiakin. Rakennustiilet valmistettiin Pajulahdessa Pekka Kataisen tiilitehtaalla. Sieltä ne tuotiin lossilla lähirantaan ja siitä hevosilla rakennuspaikalle.” Ryhänen kertoo, että rakennus valmistui syyskesällä 1907, jonka jälkeen alkoi koneiden asennus. Ensimmäiset kermat tuotiin meijerille 2. päivä joulukuuta 1907. Samassa yhteydessä pidettiin osuuskunnan kokous.⁹

Vuonna 1907 valmistunut meijeri oli punatiilinen, osittain kaksikerroksinen rakennus. Sen arkkitehtuurissa oli jugendpiirteitä. Pääjulkisivua hallitsi kaksi holvattua ovisyvennystä kaarineen. Niissä oli käytetty tiilin ohella hakattua luonnonkiveä. Kaariaihe toistui ikkunoissa, jotka olivat yläosaltaan pieniruutuisia.

8

Pohjois-Savo, 26.2.1906; Savon Työmies 29.6.1907

9

Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956, 14; Otava 28.11.1907.

Tuotantoprosessi oli luonnollisesti pääasia meijerirakennuksessa, ja sen tähden rakennuksen arkkitehtuurista ei usein mainita meijereitä koskevissa historioissa. Vuonna 1993 Ympäristöministeriön alueiden käytön osasto julkaisi *Suomalainen meijerirakennus - koko kansan tehdas* -kirjan, jossa käsitellään suomalaisen meijerirakennuksen historiaa ja uudelleenkäyttömahdollisuuksia. Kirjassa meijerirakentamisen kultakaudeksi nostetaan vuosien 1900-1940 välinen aika. Tällöin tehdyissä meijereissä pyrittiin parhaaseen mahdolliseen rakennustapaan. Tuotantoprosessista lähtenyt vaatimus hygieniaan, valoisiin sisätiloihin ja kosteutta sietäviin rakenteisiin ohjasi kivirakentamiseen. Yleinen suositus oli rakentaa meijeri kivirunkoisena, jolloin se oli pitempi-ikäinen ja paremmin kosteutta kestävä verrattuna puurunkoiseen meijeriin. Tärkein osa rakennuksesta oli lattia. Sen tuli olla tukeva ja tiivis, helposti puhdistettava ja nopeasti kuivuva ja lisäksi sen tuli kestää maitoa. Suomen meijerilehdessä käsitellään vuonna 1906 Kuopion Pellervon ja Hankkijan mallimeijeriä, joka oli esillä samana vuonna pidetyssä Kuopion maatalousnäyttelyssä. Tässä kirjoituksessa kerrotaan, että Suomessa ei ole siihen mennessä pystytty tyydyttävästi ratkaisemaan kysymystä oikeasta lattiamateriaalista. Asfaltti oli todettu liian pehmeäksi, sementtilattia syöpyy maitohaposta ja kivilattia on epätasainen. Kirjoituksessa neuvotaan käyttämään "keinotekoisia lattiaaattoja". Käytännössä monet varsinkin maaseudun kyliin tehdyt meijerit tehtiin puurakenteisina, mutta Lapinlahdelle rakennettiin kestävämpi tiilirunkoinen meijeri. Meijereiden rakennusneuvonta oli meijerikonsulenttien ansiosta jo 1900-luvun alussa hyvin järjestettyä, ja todennäköisesti myös Lapinlahden osuusmeijeri on saanut neuvoja hyvään rakentamiseen meijerikonsulentilta.¹⁰

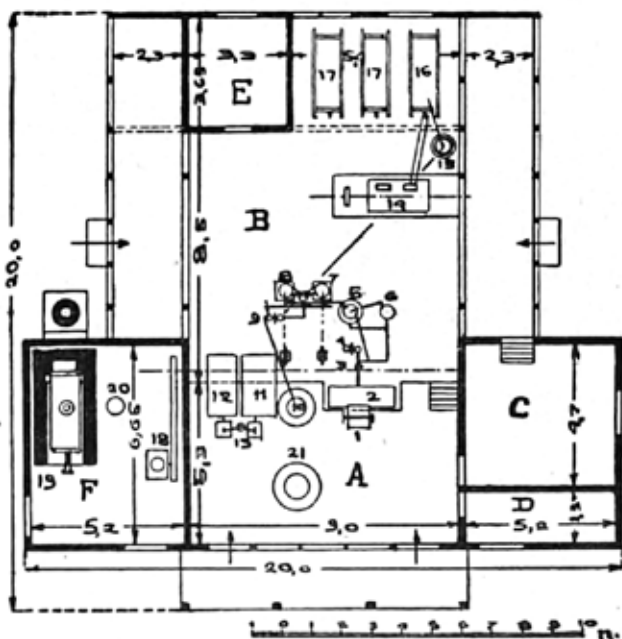
Ajan meijerirakentaminen näyttää yleisesti olleen arkkitehtuuriltaan hyvin vaihtelevaa. Huonejärjestyksen ja kunkin tilan tarvittavan neliömäärän määräsi tuotantoprosessi, mutta ulkoarkkitehtuuriltaan meijereissä oli vaihtelua. Tärkeä meijerihuoneiden suunnitteluun vaikuttanut asia oli luonnollisesti se, mitä meijeri tuotti. Juustoa tuottava meijerissä tarvittiin erilaisia työkoneita ja siten myös erilaisia työtiloja verrattuna esimerkiksi voimeijeriin, jossa tehtiin kermasta voita. Meijerirakentamisen esikuvat ovat todennäköisesti tulleet Saksasta ja erityisesti Tanskasta. Valtion meijeristinä ja sittemmin meijerikonsulenttina toiminut Albin Voss-Schrader oli tanskalainen ja joidenkin arvioiden mukaan käytännössä kaikki meijerimme toiseen maailmansotaan saakka oli rakennettu varioiden Voss-Schaderin piirtämiä meijereitä 1900-luvun alussa.¹¹

Meijerin keskeisin tila oli meijerisali, jonka katossa pyörivään valta-akseliin tuotiin voima höyrykattilasta konehuoneesta. Suomalainen meijeri -teoksessa meijerirakennuksen on jaettu kahteen tyyppiin: poikkisalityyppi ja junatyyppi. Lapinlahden osuusmeijerin ei voi varsinaisesti katsoa kuuluvan kumpaankaan tyyppiin. Junatyyppissä oleellista oli se, että meijerisali oli pitkittäin rakennusmassaan nähden, sen ulokkeena oli usein konehuone ja kuin vaunut seurasivat muut tilat, viimeisenä jäähuone. Poikkisalityypissä taas meijerisali oli rakennusmassan keskipisteessä siten, että meijerisalin kohta oli rakennuksessa leveämpi kuin muu runko ja usein sen päälle rakennettiin toinen kerros, jolloin rakennukselle tuli kartanomainen julkisivu. Lapinlahden osuusmeijerin meijerisali sijoittui keskelle rakennusta, ja sen kummallekin sivulle sijoitettiin tarvittavat aputilat kuten konehuone, laboratorio ja jääkellari.¹²

10 Jauhiainen & Tomminen 1993, 26-27; Suomen meijerilehti 3.11.1906, 457-458.

11 Jauhiainen & Tomminen 1993, 26-27.

12 Jauhiainen & Tomminen 1993, 29, 40-43.

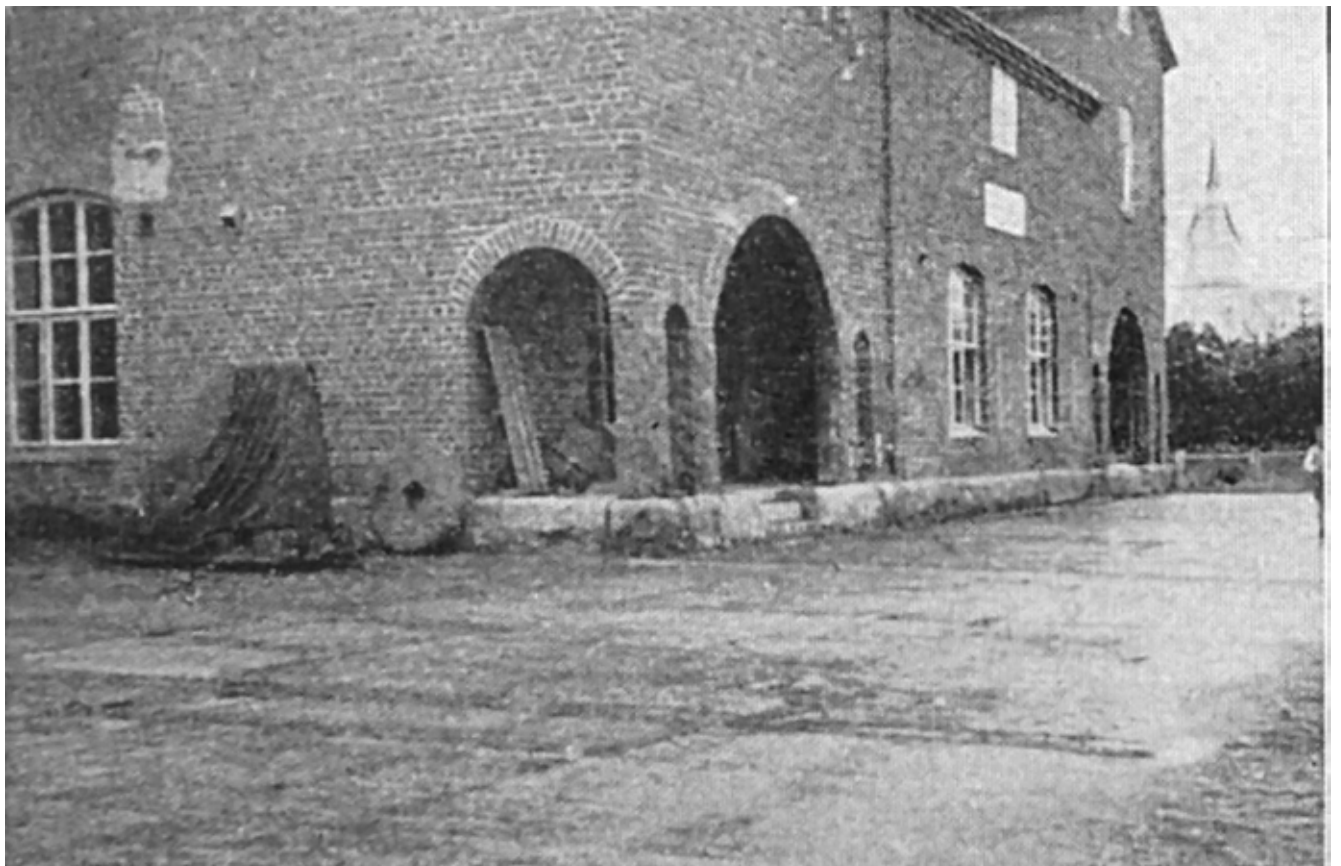
Suomen meijerilehdessä julkaistiin marraskuun 3. päivä vuonna 1906 pohjapiirros Kuopion maatalousnäyttelyssä olleesta mallimeijeristä. Siinä luetellaan meijerin huonetilat ja koneisto. Meijerihuoneet ovat:

- A - vastaanotto- ja punnitushuonetyösali
- B - työsali
- C - konttori- ja laboratorio
- D - astianpesuhuone tai varastohuone
- E - jäähdytysuhuone
- F - konehuone
- G - hapatusuhuone

Lapinlahden osuusmeijerin huonetilojen sijoittumista voidaan verrata tähän mallipiirustukseen. Varsinainen työsali sijaitsee keskellä rakennusta ja sen kummallakin puolella sijaitsevat tarvittavat aputilat.

Lapinlahden Osuusmeijeri radan suunnalta nähtynä. kuva voidaan ajoittaa vuosien 1916 ja 1927 väliin. Kuvassa näkyy vuonna 1916 valmistuneen voima-aseman piippu, mutta ei vielä 1927 valmistunutta vaaleaksi rapattua asuinrakennusta. LSA.
 Alla Karjatuote-lehdessä ollut kuva vuodelta 1936. Meijerin takana hämöttää Lapinlahden kirkon torni.

Voima-asema rakennetaan vuonna 1916

Meijerin höyrykone päätettiin uusiksi kesäkuussa vuonna 1916, koska entiset koneet olivat käyneet liian pieniksi ja niiden myynti arvioitiin silloin kannattavaksi. Uudet koneet tilattiin Hankkijalta, mutta vasta tilaamisen jälkeen selvisi ettei koneet mahtuisi olemassa olleeseen konehuoneeseen. Konehuonetta ryhdyttiin laajentamaan elokuussa 1916. Uudet asennettavat laitteet olivat oli 60 hv höyrykone ja 70 m² kattila.¹³

Voima-asema oli sijainnut rakennuksen lounaisseinällä. Voima-aseman laajennuksessa purettiin konehuoneena toimineen huoneen luoteisseinä, ja uusi voima-asema rakennettiin siihen. Uusi voima-asema tehtiin tiilirunkoisena ja ilmeisesti rapattiin vaaleaksi jo vuonna 1916. Ainakin voima-asema näkyy vaaleaksi rapattuna seuraavassa rakennusvaiheessa 1920-luvun lopulla, jolloin asuinrakennus valmistui. Voima-asemaan kuului myös tiilirunkoinen piippu.

Konttori- ja asuinrakennus valmistuu vuonna 1927

Vuoden 1927 vuosikertomuksessa mainitaan, että *"viime heinäkuun 11 päivänä pidetyssä osuuskunnan kokouksessa tehdyn päätöksen mukaan rakennettiin meijerille kertomusvuoden lopulla uusi jäähuone ja sen päälle kaksikerroksinen asuinrakennus sementtitiilistä. Rakennus tehtiin rakennusmestari Matti Pitkäsén piirustusten mukaan ja antoi Pitkänen apuaan urakoiden sopimisessa ja töiden valvonnassa. Rakennus valmistui vuoden vaihteessa ja osoittaa rakennustili sen tulleen maksamaan Sml 190 447, 30."* Lapinlahden kunnanarkistossa Osuusmeijerin kirjeiden joukossa on vain yksi piirustus liitteen uuteen asuntorakennusosaan. Se on deltapiirustus pääportaasta, ja Matti Pitkäsén signeeraama marraskuussa 1927.

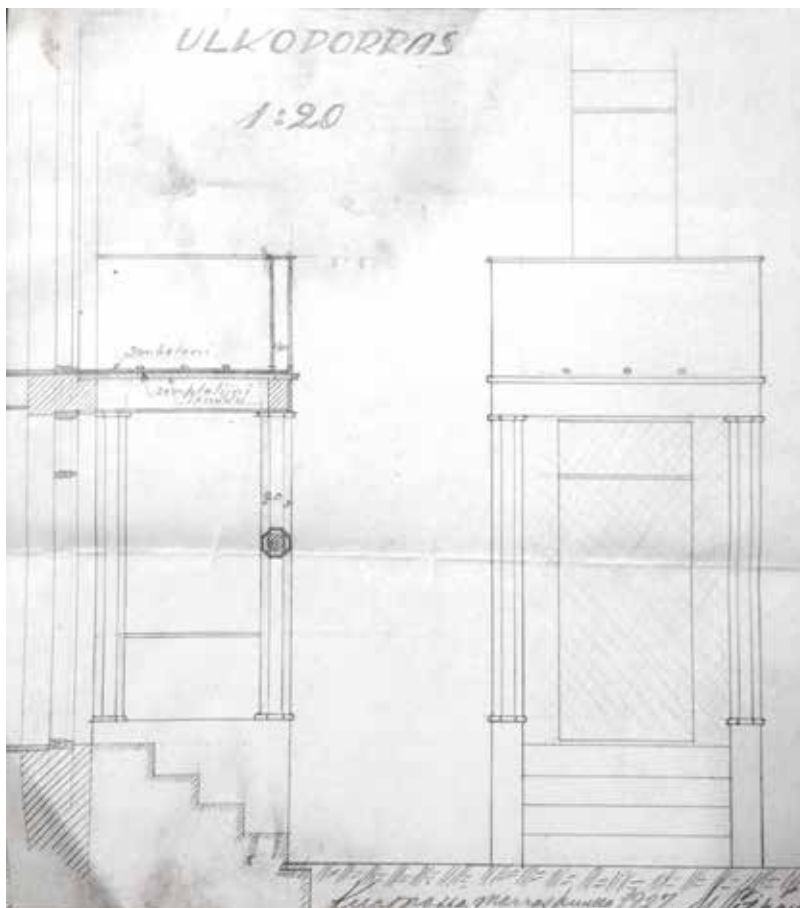
Asuinrakennuksen arkkitehtuurissa on nähtävissä 1920-luvun klassismin piirteitä. Pääsisäänkäynnillä oli pylväät, jotka olivat poikkileikkaukseltaan oktagonin muotoiset. Jugendtyylisistä kaari-ikkunoista oli siirrytty suorakulmaiseen ikkunamuotoon, mutta ikkunan yläosa oli edelleen pieniruutuinen. Julkisivut rapattiin vaaleaksi, ja tämän vuoksi uusi rakennusosa erottui vanhasta punatiilisestä huomattavasti.

Osuusmeijeri oli tässä asussaan aina 1940-luvun alkuun saakka. Osuusmeijerin vuosikertomuksessa on joitain mainintoja tehdyistä korjaustoista. Esimerkiksi vuonna 1933 tehtiin laboratorioon uusi lattia sekä sisustettiin ja kalustettiin mainittu huone kokonaisuudessaan. Uudet lattiat laitettiin myös kone- ja maitohuoneeseen. Vuonna 1937 laitettiin meijerin ja hapatushuoneen lattioihin lattialaatat ja päällystettiin hapatinhuoneet ja katto laatoilla. Usein vuosikertomuksissa on mainintoja: *"Pienempiä korjauksia ja uudistuksia on toimitettu tarpeen mukaan."*¹⁴

Lapinlahden osuusmeijeri ajautui konkurssiin vuonna 1929. Uusi osuusmeijeri perustettiin heti seuraavana vuonna, jotta toiminta jatkui miltei keskeytyksettä. Konkurssipesä myi rakennukset uudelle osuusmeijerille.

13 Kertomus Lapinlahden osuusmeijerin toiminnasta v. 1916, LKA.

14 Kertomus Lapinlahden uuden osuusmeijerin i. l. toiminnasta vuonna 1933, ELKA; Kertomus Lapinlahden uuden osuusmeijerin i. l. toiminnasta vuonna 1937, ELKA

Lapinlahden kunnanarkistossa Lapinlahden Osuusmeijerin kokoelmassa on vain yksi piirustus koskien meijerirakennusta. Se on rakennusmestari Matti Pitkäsén piirtämä konttori- ja asuinrakennuksen ulkoportaan detailippiirustus vuodelta 1927. LKA

Konttori- ja asuinrakennuksen työmaakuvia vuodelta 1927. Yläkuvassa työmiesten takana näkyy ensimmäisessä vaiheessa valmistuneen meijerin punatiiliseinää. Paikalta purettiin meijerirakennukseen liittynyt puinen osa (ks. kuva edelliseltä aukeamalta) Oikealla näkyvässä seinäosassa näkyy vaaleaa rappaista. Seinä on rapattu ilmeisesti siinä yhteydessä kun voima-asema rakennettiin ja rapattiin vaaleaksi. LSA

Alakuvassa tehdään perustuksia uuteen rakennukseen. Taustalla näkyy voima-aseman koillisseinä ja punatiilisen piipun alaosa. LKA

Lapinlahden Osuusmeijerin rakennus vuonna 1927 valmistuneen laajennuksen jälkeen. LKA
Alakuva on osasuurennos kirkon tornista otetusta kuvasta. LSA

Tulipalon aiheuttamat muutokset 1940-luvulla

Lokakuun 13. päivä vuonna 1942 osuusmeijerin mylly tuhoutui tulipalossa. Mylly sijaitsi meijerirakennuksen kupeessa, joten tulipalo levisi myös meijeriin. Vuoden 1942 vuosikertomuksessa tulipalosta kerrotaan, että irtaimistosta paloi kirnu ja kaksi moottoria sekä pienempiä esineitä kuten avaimia yms. työkaluja. Mylly irtaimistoineen tuhoutui kokonaan.¹⁵

Lähdeaineistossa esiintyy virheellistä tietoa koskien vuoden 1942 tulipaloa. Vuonna 1980 julkaistuun Lapinlahden Osuusmeijerin historiaan on painettu kuva tapahtumasta. Kuva on peräisin Lapinlahden kunnanarkistossa ns. kulttuurilautakunnan kuvakokoelmasta. Kuvaan liitettyssä tekstissä kerrotaan, että *"J.F. Taavitsainen ehti näpätä tämän harvinaislaatuksen kuvan Lapinlahden osuusmeijerin omistaman myllyn palosta jatkosodan aikana kesällä 1942."* Kuvassa oleva rakennus ei kuitenkaan voi olla osuusmeijerin mylly. Sen tiedetään sijainneen meijerin välittömässä läheisyydessä, jolloin myös meijerirakennus näkyisi kyseisessä kuvassa. Toisekseen meijerin ja myllyn tontilla ei ollut 1940-luvulla sellaista metsikköä tai maastoa (näyttää kynnöspelloilta) kuin tulipaloa esittävässä kuvassa on. Kolmanneksi tiedetään, että tulipalo alkoi lokakuun 13. päivä yöllä klo 1.30 ja valokuvan tulipalo roihuaa valoisan aikaan, pellon kasvustosta päätellen kesällä tai syyskesällä.¹⁶

Vuosikertomuksen mukaan tulipalosta saatiin palokorvausta noin 390 000 markkaa. Meijerin korjaustyöt aloitettiin heti ja osuuskunnan hallitus päätti, että korjaustöiden yhteydessä tehdään meijerin toiseen kerrokseen lisähuoneistoja hankkijan tekemien piirustusten mukaan.¹⁷ Meijerirakennusta siis korotettiin, jolloin siihen tuli osalta kaksi, osalta kolme kerrosta. Peltikatto ilmeisesti tuhoutui tulipalossa täysin, ja uusi katto tehtiin tiilestä. Rakennus myös rapattiin kauttaaltaan vaaleaksi tässä yhteydessä, ja ikkunat uusittiin. Vuonna 1907 valmistuneen osan kaari-ikkunat uusittiin tässä yhteydessä ja malli muutettiin uusasialliseksi ruutuikkunaksi.

15 Kertomus Lapinlahden Osuusmeijerin i.l. toiminnasta vuonna 1942, LKA.

16 Puurunen 1980, 19; Kulttuurilautakunnan kuvakokoelma, kuva nro 29, LKA.

17 Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 5.11.1942, ELKA.

Osuusmeijeri palanut irtaimistoineen Lapinlahdella.

Toissayönä klo 1.30 ajoissa huomattiin tulen olevan irti Lapinlahden osuusmeijerin konehuoneessa. Paikalle hälytettiin useita palokuntia, mutta tulen valtaa ei kuitenkaan saatu rajoitettua, vaan suuri kaksikerroksinen meijerirakennus tuhoutui koneineen ja voima-asemineen miltei täydellisesti.

Tuli levisi myöskin puiseen myllyrakennukseen, joka paloi niinikään. Myllyssä olleet viljat saatiin pelastetuksi. Palossa tuhoutui myöskin meijerin isännöitsijän irtaimisto sekä meijerin henkilökuntaan kuuluvien irtaimistoa. Rakennus oli vakuutettu 1 milj. markasta, mikä ei kuitenkaan vastaa sen nykyistä arvoa.

Niinikään lienevät irtaimistot olleet vakuutettuja. Tulen irtipääsyn syy on toistaiseksi tuntematon.

Maaseudun tulevaisuus, 15.10.1942.

Vasemmalla vuonna 1956 ilmestyneen 50 -vuotishistoriikin kannen kuva meijeristä ja sen takana näkyvästä myllystä. Oikeassa ilmakuvassa meijerin ja myllyn rakennukset vuonna 1949. Kuva on osasuurennos alkuperäisestä Veljekset Karhumäki Oy:n ilmakuvasta, josta teetettiin myös postikortti. Veljekset Karhumäki Oy:n nettisivuilla on luettelo myös Lapinlahden yllä otetuista ilmakuvista ja kuva 6104 on päivätty 27.8.1949. Meijeriä vastapäätä näkyy vuonna 1920 valmistunut puinen konttorirakennus.

Emmental-juustola valmistuu vuonna 1953

1950-luvulta ei ollut käytettävissä vuosikertomuksia. Lapinlahden kunnan arkistossa olevan osuusmeijerin arkiston uusin vuosikertomus on vuodelta 1949, ja ELKA:n osuusmeijerin arkistokokonaisuudessa ei myöskään ole yhtään vuosikertomusta 1950-luvulta. Rakennusasioita käsitellään kuitenkin osuuskunnan hallituksen kokouksissa, joiden pöytäkirjat kuuluvat ELKA:n arkistokokonaisuuteen. Lisäksi eräissä Maaseudun tulevaisuuden artikkelissa, joka on julkaistu marraskuun 8. päivä vuonna 1952, kirjoitetaan Itä-Suomen meijeritoiminnan monipuolistumisesta ja juustoloiden rakentamisesta. Artikkelissa kerrotaan, että suunnitteilla on rakentaa myös Lapinlahden osuusmeijerin yhteyteen juustola, jossa valmistettaisiin 4 emmentaljuustoa päivässä. Juustolan piirustukset laadittiin Valion rakennusosastolla ja ne hyväksyttiin osuuskunnan hallituksen kokouksessa 12. marraskuuta 1952.¹⁸

Voima-asema oli jäänyt pois käytöstä 1949. Tällöin meijeri ryhtyi ottamaan tarvitsemansa voimavirran 1947 perustetulta Savon Voima Oy:ltä. Juustolan keittosali tehtiin entiseen konehuoneeseen ja juustokellari tehtiin entiseen jääkellariin ja kellarin laajennusosaan, joka sisältyi Valion rakennusosaston suunnitelmiin. Juustolalaajennukseen kuului myös käymiskellarin huoneet, jotka nykyisin ovat saunan ja pesutuvan käytössä. Laajennuspäädyn rakentamista varten neuvoteltiin pohjoisnaapurin kanssa rajapyykkien siirtämisestä. Liikemies Aku Väisäsen ja hänen vaimonsa Irja Väisäsen kanssa sovittiin niin, että kahta rajapyykkiä siirrettiin, toista pohjoiseen ja toista etelään. Täten saatiin säilymään lain edellyttämä suojaväli.¹⁹

Vuonna 1953 uusittiin myös konttorirapun veranta ja seuraavana vuonna rakennukset maalattiin kalkkimaalilla kahteen kertaan. Myös ikkunoiden ja ovien puitteet maalattiin.²⁰

Meijeriä laajennetaan vuonna 1959

Meijerirakennuksen vastaanottotilan laajennuksen suunnitteli rakennusmestari Uuno Järvinen. Laajennuksessa tehtiin uudet vastaanottotilat ja lastauslaituri. Samalla vanhan osan toiseen kerrokseen tehtiin henkilökunnan pukuhuone ja wc-tilat. Laajennusosan rakentamisen toteutti rakennusliike Immonen Oy.²¹

Lastauslaiturin laajennus on punatiilinen ja siinä on loivasti laskeva pulpettikatto. Entinen vuoden 1942 tulipalon jälkeen tehty lastauslaituri oli ilmeisesti jäänyt liian pieneksi. Myös kuljetusautot olivat kasvaneet kooltaan.

Myöhemmät muutokset

Meijerin tiloja ei ole laajennettu vuoden 1959 jälkeen. Kun emmental-juuston valmistus lopetettiin vuonna 1966, entisen juustolan käymiskellarin huoneet muutettiin sauna-, pesuhuone- ja pyykkihuonetiloiksi. Muutospiirustukset ovat vuodelta 1969 ja ne on signeerannut M. Pulkka. Voin valmistus lopetettiin meijerillä vuonna 1975. Sen jälkeen vastaanotettu maito kuljetettiin ja myytiin suoraan Kuivamaito Oy:lle ja Osuuskunta Yhteisjuustolalle, joiden omistajajäsen meijeri oli. Lapinlahden kunta osti kiinteistön vuonna 1988.²² Tässä yhteydessä ilmeisesti purettiin meijerin punatiilinen piippu. 1990-luvun alussa tapahtuneessa rakennemuutoksessa Lapinlahden osuusmeijeri sulautui osaksi Kuopion osuusmeijeriä, joka taas sulautui Osuuskunta Promilkiin (nykyisin Osuuskunta Itämaito).²³

1990-luvun rakennemuutoksen jälkeen meijerirakennuksiin sijoitettiin käsityöalan yrityksiä ja toimijoita. Alue nimettiin Käsityöläisaukioksi. Tässä yhteydessä rakennuksissa tehtiin joitain huonetilamuutoksia. 2000-luvulla yksittäisissä huoneissa on saatettu tehdä joitain kunnostustöitä.

¹⁸ Maaseudun tulevaisuus, 8.11.1952; Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 12.11.1952, ELKA.

¹⁹ Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirjat 3.9.1952, 10.4.1953 ja 8.1.1969, ELKA.

²⁰ Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirjat 12.9.1953 ja 20.5.1954, ELKA.

²¹ Osuuskunnan hallituksen kokouspöytäkirja 27.7.1959, ELKA

²² Kauppakirja, LKA.

²³ ELKA:n laatimat tiiviit tarinat arkistoluetteloiden yhteydessä: Lapinlahden osuusmeijeri ja Kuopion osuusmeijeri. ELKA; <http://www.itamaito.fi/etusivu>.

Laajennus 1959

Lastauslaituri rakennettu vuonna 1959. Sauna- ja pesutupatilat rakennuksen luoteispuolella on tehty vuonna 1969. Voima-asemaan liittynyt piippu on purettu 1980-luvulla. Siitä on jäljellä ainoastaan jalustaosa. Kuva vuoden 1988 vuosikertomuksesta, ELKA.

Julkisivut

Sivu koilliseen

Sivu koilliseen on julkisivu entisen meijerin piha-alueelle ja rautatietä vastaan. Kuvan etualalla on punatiilinen 1959 valmistunut vastaanotto-osaston laajennus. Punatiiliosa liittyy 1907 valmistuneeseen meijerin vanhaan osaan. Pitkän sivun puolivälistä alkaa 1927 valmistunut asuntosiipi.

Rakennuksen päämassan nykyinen aumattu kattomuoto on toteutettu myllyn vuonna 1942 tapahtuneen tulipalon jälkeen. Käsityöläisaukion sivulla ulkoseinää on korotettu niin, että kolmannen kerrostason tilat on saatu toteutettua. Vanhan valokuvan perusteella meijerin alkuperäinen vesikate oli saumattua peltiä. Nykyinen betonitiilikate on tehty 1940-luvulla.

Alkuperäinen meijerin julkisivu oli punatiiltä. 1927 valmistuneen asuntosiiven julkisivut tehtiin rapattuina punatiilisen vanhan osan rinnalle. Punatiilijulkisivu on rapattu todennäköisesti myllyn tulipalon jälkeisissä kunnostustöissä.

1907 valmistuneen meijerin sisäänkäyntien ja ikkunoiden kaariaukot on muutettu suorakaiteisiksi aukoiksi. 1927 valmistuneen asuntosiiven aukotus on säilynyt alkuperäisenä. Pääosa ikkunoista on uusittu 1990-luvulla. Rakennusvaiheesta 1927 on säilynyt muutama sisään-ulos aukeava 2-lasinen ikkuna.

Kuormasillalle on tehty lautaverhoiltu varastotila 1990-luvulla.

Parveke 1940-luvulta

1927 valmistuneeseen asuntosiiven sisäänkäynnissä oli avoimen parvekkeen kattama pilareille tuettu katos. Nykyinen betonirakenteinen katettu parveke on vuodelta 1953 olevan hallituksen kokouksen pöytäkirjan mukaan päätetty uusiksi. Selvityksessä oletetaan rakenteen olevan 1950-luvulta.

Asuntosiiven jatkeena on 1953 valmistunut matala rakennuksen osa, entinen juustolan siipi. Käynti juustolaan meijeristä oli kellaririlojen kautta. Juustolatoiminnan loputtu tiloihin valmistui 1969 saunatilat ja talopesula.

Sivu kaakkoon

Sivu kaakkoon avautuu nykyiselle käsityöläisaukiolle. Nykyisen rautiesillan valmistumiseen saakka meijerin tämä julkisivu avautui kylän pääraitille. Nykyiselle kevyenliikenteen raitille avautuvaa julkisivua hallitsee 1959 valmistunut punatiilinen meijerin vastaanotto-osaston punatiilinen julkisivu ja betonirakenteinen kuormasilta katoksineen. Vastaanotto-osaston julkisivun aukotus on pääosin säilynyt alkuperäisenä. Alunperin koko julkisiun pituiselle kuormasillalle on tehty lautaverhoiltu varasto 1990-luvulla.

1959 valmistuneen vastaanotto-osaston arkkitehtuuri ennakoi hyvin vasta 1960-luvulla yleistynyttä tyyliä.

Laatutekijöitä

Jo vanha meijerinosa edusti aikanaan korkealaatuista rakentamistapaa. 1959 valmistuneessa laajennuksessa on yhtälailla kiinnitetty huomiota kestäviin korkealaatuisiin materiaaleihin. Kuormasillan taso on päällystetty graniittilaatoilla. Tiilijulkisivun alaosa kuormasillalla on suojattu klinkkerilaatoituksella.

Sivu lounaaseen

Sivu lounaaseen avautuu meijeri- ja myllyrakennusten väliseen kujaan. Keskellä oleva korkea osa on 1907 valmistunutta meijeriä. Meijeriä korotettiin rakennusvaiheessa 1944 niin, että osaasa rakennusta on tiloja kolmessa kerroksessa. Meijerin alkuperäinen punatiilijulkisivu on peitetty rapauksella ja julkisivun aukotusta on muutettu. Julkisivumuutokset ja nykyinen aumattu kattomuoto ja betonitiilikate on tehty vuoden 1942 tulipalon jälkeisissä muutostöissä. Tälläkin sivulla meijerin alkuperäisessä tiilijulkisivussa oli kaariaukot. Korkeissa ikkunauakoissa on sisään-ulos aukevat ikkunat 1940-luvulta. Pienemmät ikkunat on uusittu todennäköisesti 1990-luvulla. Alkuperäisen meijerin perustukset ovat lohkopintaisia kivipelkkoja.

Matalampi julkisivultaan rapattu osa on 1916 valmistunutta voima-asemaa. Vanhan valokuvan mukaan voima-aseman julkisivu on alunperinkin tehty rapattuna. Vuoden 1942 tulipalon jälkeen voima-asemaa on korotettu ja kattomuoto on muutettu nykyiseksi harjakatoksi. Ikkunat ovat sisään-ulos aukeavia ikkunoita 1940-luvulta. Voima-aseman perustukset ovat betonia.

Punatiilinen rakennuksen matala osa ja kuormauskatos ovat 1959 valmistunutta vastaanotto-osastoa. Tällä sivulla vastaanotto-osastossa oli tiloja kahdessa kerroksessa. Suunnitelmapiiirustuksessa toiseen kerrokseen on merkitty laboratorio-otiloja. Vastaanotto-osaston perustukset ja kuormasilta ovat teräsbetonia.

Klassismia

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen voima-aseman julkisivua on korotettu. Modernistisessa julkisivussa on säilynyt räystääslähtymän klassistinen muotorappaus. Päätyseinällä räystäään muotorappaus kääntyy konsolilaiheeksi. 1930-luvun valokuvan perusteella muotorappaukset on tehty 1916 valmistuneen julkisivun mallin mukaan.

Funktionalismia

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen voima-aseman julkisivua on korotettu, aukotusta on muutettu ja sisäänkäyntiin on tehty siro teräsbetonikatos. Ikkunat ovat 1940-luvulta. Ulko-ovet on muutettu nykyisiksi teräsoviksi mahdollisesti 1990-luvulla. Nykyinen saumattu peltikate on tehty todennäköisesti juustolalaajennuksen yhteydessä 1953.

Ylemmässä valokuvassa näkyy voima-aseman jatkeena matala puurakenteinen vaja. Vaja on oletettu tehdyksi juustolalaajennuksen yhteydessä 1953, tietoa rakentamisesta ei ole voitu varmistaa. Vajan paikalla on voima-asemakäytössä täytynyt olla jotain rakenteita. Vajan lattian alla on järeää teräsputkistoa ja maahan upotetussa teräsaltaassa vanhaa poikkileikkaukseltaan pienempää teräsputkistoa. Putkistot liittyvät todennäköisesti meijerin käyttämän höyryvoiman tuotantoon. Vajan lattialankut näyttävät ennen 1940-lukua valmistetuilta.

Vajan perustukset ovat betonia. Peltikate on profilipeltiä. Vajan kattopellitys on tehty mahdollisesti 1990-luvulla.

Sivu luoteeseen

Sivu luoteeseen avautuu lukion pysäköintikentälle ja naapurikiinteistön pihapiiriin. Yllä olevassa kuvassa 1916 valmistuneen voima-aseman päädyssä olevan puurakenteisen vajan ja 1927 valmistuneen asuntosiiven jatkeena olevan 1953 valmistuneen matalan juustolaajennuksen välissä on 1916 valmistuneen voima-aseman piipun raunio. Piippu on purettu 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa.

1927 rakennetun asuntosiiven julkisivun aukotus on säilynyt pääosin alkuperäisenä. Vuonna 1953 rakennettu juustola peittää julkisivun alaosan. Alkuperäisiä T-karmisia sisään-ulos aukeavia ikkunoita ei ole säilynyt. Alkuperäisistä ikkunoista on säilynyt vain kaksi pienikokoista ikkunaa. Ikkunoita on uusittu 1960- ja 1990-luvuilla.

Voima-aseman julkisivua on korotettu ja kattomuoto on muutettu nykyiseksi vuoden 1942 tulipalon jälkeen. Juustola on pääosin rakentamisaikansa asussa.

Kuvassa alhaalla näkyy nykyisen saunaosaston ja pyykkituvan sisäänkäynti. Asuntosiiven jatkeena oleva matala rakennuksen osa on 1953 valmistunut juustola. Juustolatoiminnan loputtua tilat on muutettu 1969 nykyiseen käyttöönsä.

Vaikea kattomuoto

1927 valmistuneen asuntosiiven valmistuttua rakennuksen pohjamuoto oli U-muotoinen ja siipiosien väliin jäi pieni sisäpiha. 1953 osittain maan alle rakennettu juustolalaajennus täytti sisäpihan ja peitti osittain ympäröivien rakennuksen osien julkisivuja. Käynti juustolaan on ollut meijerin kellaritilojen kautta.

Sisäpihalle muodostunut vesikatto on muodoltaan vaikea. Kate on saumattu peltikate. Kattoon on jouduttu tekemään jiirejä ja taitteita. Kate on nostettu ylös rapatuille seinäpinnoille. Osa julkisivujen ikkunoista on jäänyt lähes kattopinnan tasoon.

Valokuvassa oikealla näkyy yksi rakennusvaiheesta 1927 alkuperäisenä säilyneistä ikkunoista (komero 211). Kuvassa oikealla näkyvä keittiön 320 ikkuna on uusittu 1990-luvulla.

Rakentuminen, tarkastelu kerrosta-koittain

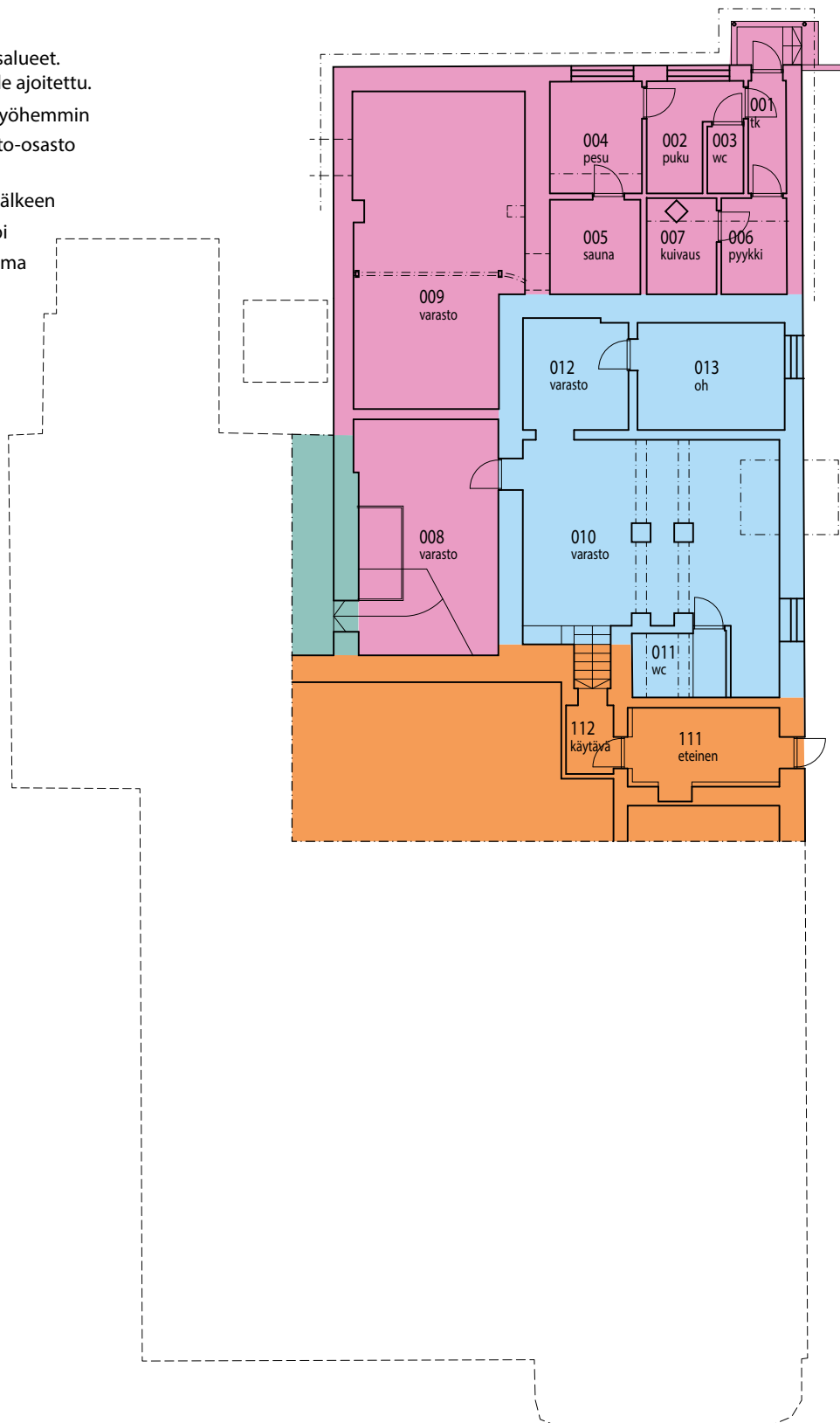
Kellarikerros

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

	1990-luku tai myöhemmin
	1959 Vastaanotto-osasto
	1953 Juustola
	1944 Tulipalon jälkeen
	1927 Asuntosiipi
	1916 Voima-asema
	1907 Meijeri

0 5 10 20 m

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrosta-kojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaiheiden 1907 ja 1927 liitoskohta

1927 meijeriä laajennettiin jääkellarilla. Jääkellarin päälle tehtiin kaksikerroksinen asuntosiipi.

Kuva ylhäällä

Kuvassa näkyy rakennusvaiheen 1927 kellarista rakennusvaiheen 1907 ensimmäisellä kerrostatasolla olevaan käytävään 112 johtava porras. Kuvan väliseinä on rakennusvaiheessa 1907 ollut rakennuksen ulkoseinään. Uloseinän lohkopintaisia sokkelikiviä näkyy kuvassa oikealla. Uusi jääkellari on kaivettu alkupe-
räisen rakennuksen perustustason alapuolelle. Vanha perustus on tuettu betonista valetulla tukimuurilla.

Kuva alla

Rakennusvaiheessa 1927 jääkellariksi tehty tila. Rakenteet ovat lautamuotteihin valettua teräsbetonia. Välipohjalaatta on todennäköisesti yläpalkkilaatta. Jääkellarin puolella näkyvät palkit ovat liian harvassa kantamaan betoniholvia.

Rakennusvaihe 1953, juustola

Juustolan rakennussuunnitelmia ei ole selvityksessä löydetty. Osuuskunnan hallituksen pöytäkirjojen mukaan on vuonna 1953 päätetty rakentaa 250 m² kellaritiloja juustolaa varten. Toiminnallinen muutos on tehty entisen voima-aseman tiloissa. Voima-asema on muutettu juustolan käyttöön.

Kuvat yllä

Varasto 008. Rakennusvaiheessa 1917 tehdystä voima-aseman tilasta 114 on avattu yhteys kellaritiloihin. Voima-aseman tiilirakenteisen ulkoseinän ja kivistä tehdyn perustuksen läpi on avattu aukko. Aukosta on käynti lattiapintojen korkeuseron tasaavaan betonista valettuun luiskaan.

Kuva alla

Varasto 009. Rakennuksen pieni sisäpiha on kaivettu kellaritilan tekoa varten. Kellarin seinät on maalattu punatiilistä. Välipohja on osittain lautamuottiin valettu teräsbetoni-laatta. Tilan avarammassa peräosassa betoni-laatta ja sitä kannattanut betonipalkki on purettu. Betonirakenne on korvattu todennäköisesti puurakenteella (rakennetta ei ole avattu). Keskellä tilaa on rata-kiskosta hitsausliitoksin tehty tuenta. Tilan perällä seinässä on umpeen muurattu matala aukko. Nykyistä löylyhuonetta 005, entistä juustolaa, vastaan olevassa seinässä on matala umpeen muurattu aukko.

Rakennusvaihe 1953, juustola

Tiedot juustolasta perustuvat meijerin hallituksen pöytäkirjamerkintöihin. Juustolan rakennussuunnitelmia ei ole selvityksessä löydetty. Selvityksessä on löydetty vuodelta 1969 muutossuunnitelma juustolan tilojen muuttamisesta pesutiloiksi. Pesutilat on toteutettu suunnitelman mukaisesti.

Muutossuunnitelmassa on näytetty umpeen muurattavaksi aukko nykyisestä löylyhuoneesta 005 aikanaan jääkellariksi tehtyyn tilaan 012. Tämän perusteella selvityksessä on oletettu, että juustolatoiminta on rajoittunut nykyisten pesutilojen alueelle. Juustolaan on ollut yhteys meijeristä jääkellarin kautta ja omasta sisäänkäynnistään.

Kuvat yllä

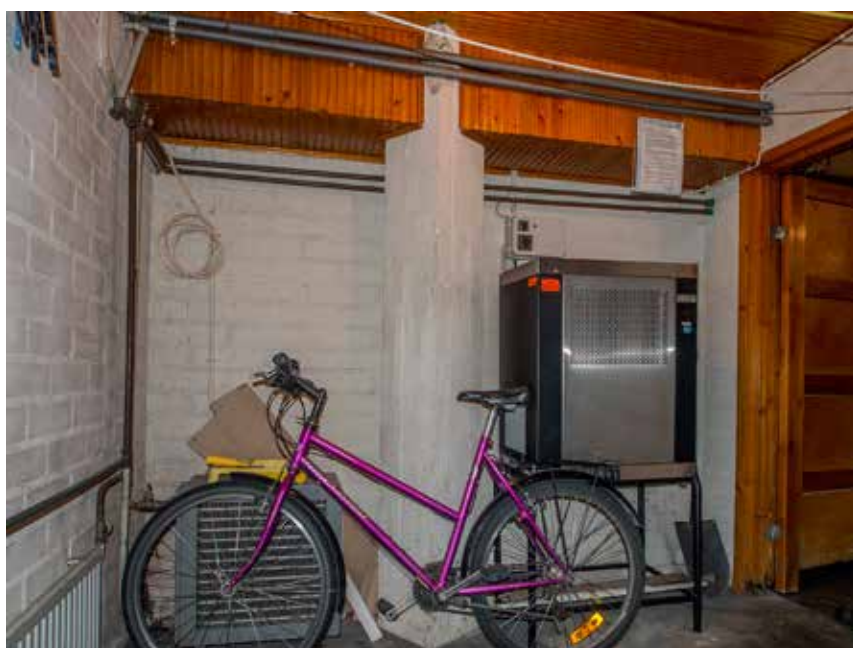
Pukuhuone 002. 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa aikanaan laadukkaasti toteutettu saunaosaston pukuhuone. Maalattua puhtaaksimuurattua kalkkihiekkatiiltä ja huolellinen paneeliverhous. Puupinnat ovat lakattuja.

Kuva keskellä

Pyykkitupa 006. Asuntosiiiven yhteinen rakentamisaikanaan hyvin varustettu pyykitupa. Sisäkatossa on sama lakattu paneeli kuin pukuhuoneessa 002. Seinät on verhoiltu muovipaneelilla.

Kuva alla

Kuivaushuone 007. Kuivaushuoneessa on samaa lakattua paneeliverhous kuin pukuhuoneessa 002. Tilassa on suorakulmaisesta koordinaatistosta poikkeavasti sijoitettu betonipilari. Pilarin kannattama betonipalkki on todennäköisesti jatkunut teknisessätilassa 009. Nykyisin betonipalkki on purettu teknisestätilasta (tynkä näkyy seinässä). Diakonaaliin suuntaan sijoitettu pilari on esitetty pesutiloja koskevassa muutossuunnitelmassa vuodelta 1969.

1. kerros, alempi leikkaustaso

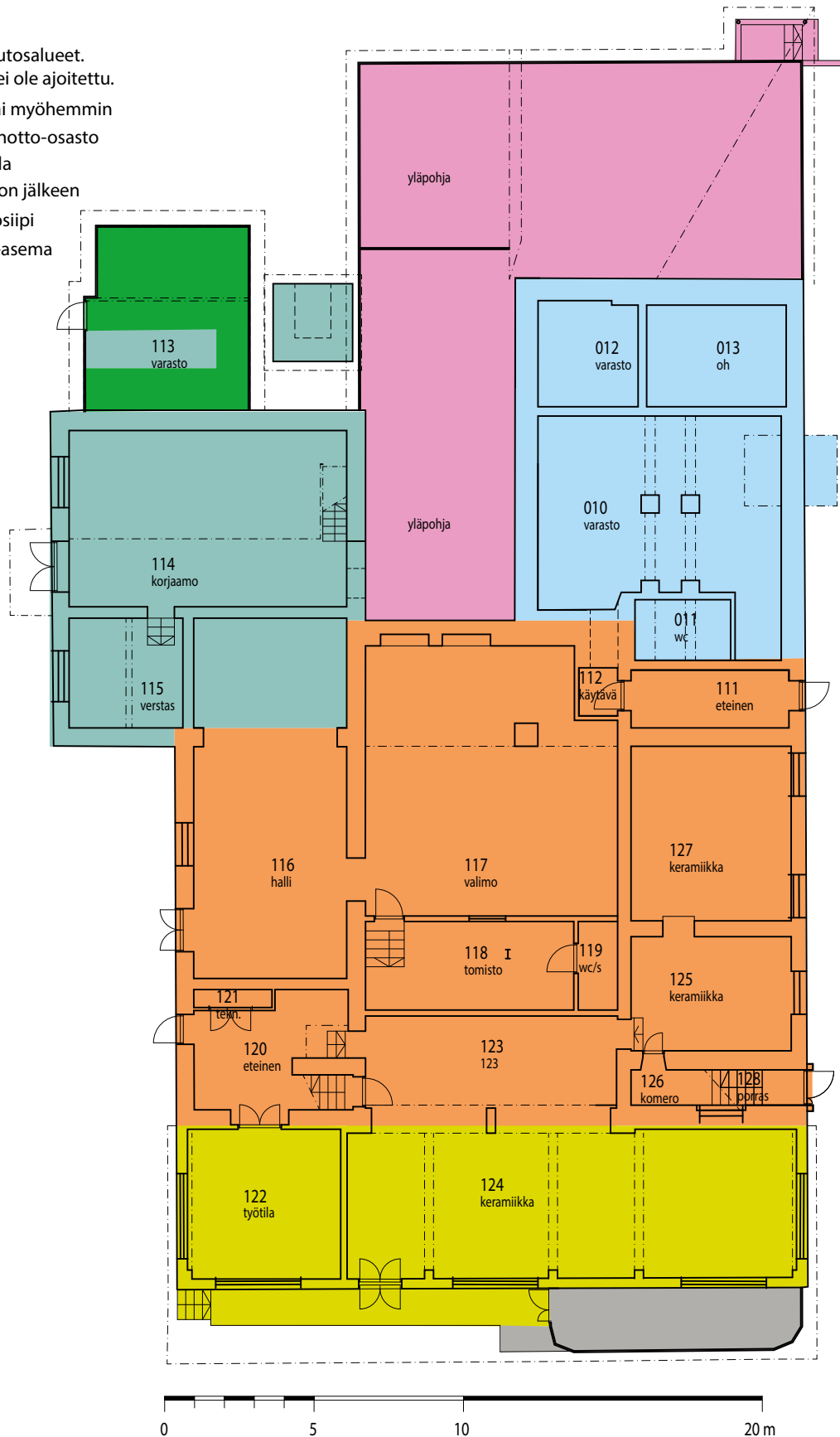
Lattiatasoissa on suuri vaihtelu rakennuksen pohjan alalla. Ensimmäinen kerros esitetään kahdelta eri korkeustasolta leikattuna. Tällä leikkaustasolla esitetään yhteys kellaritiloihin ja ensimmäisen kerroksen taso.

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

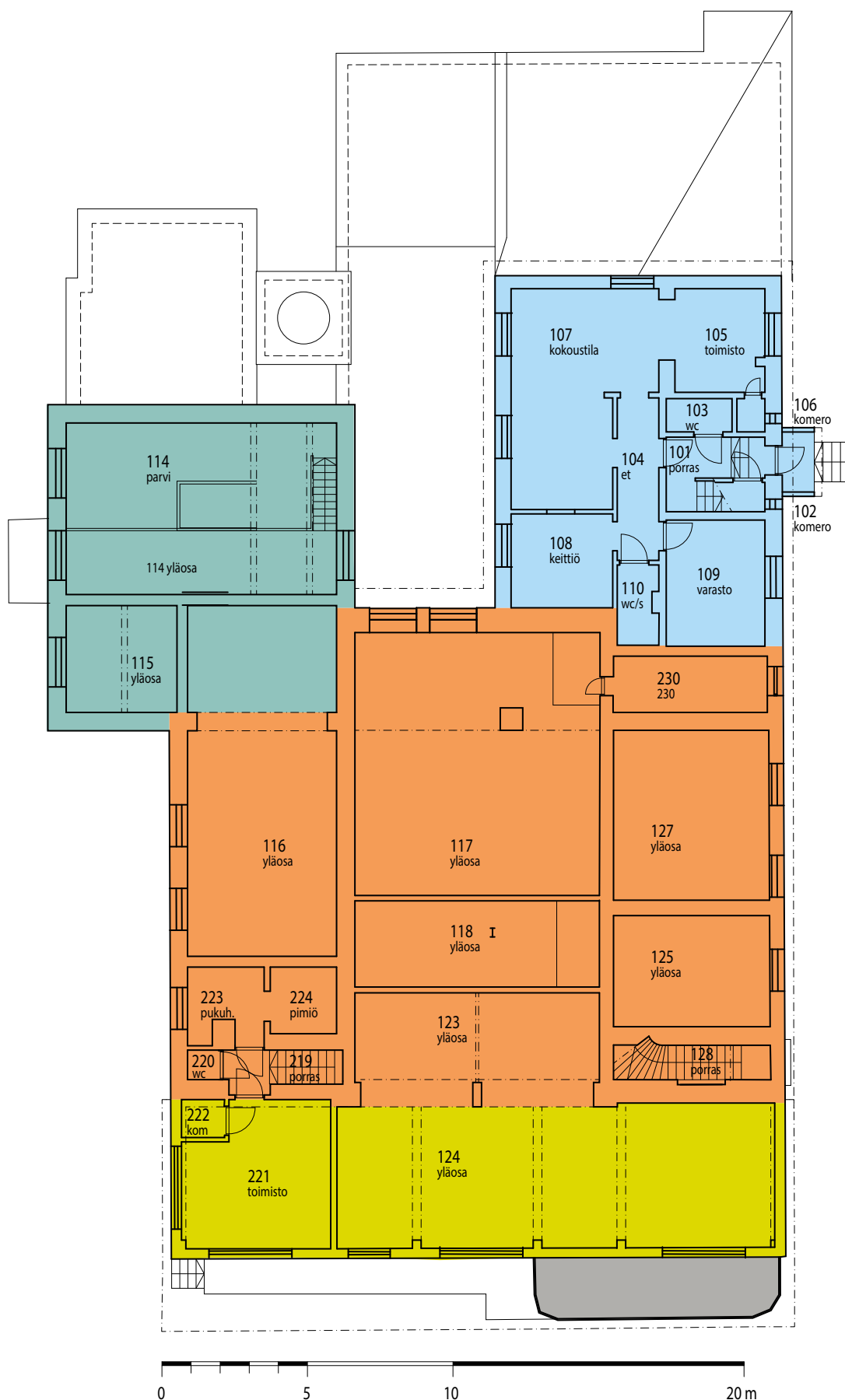
- 1990-luku tai myöhemmin
- 1959 Vastaanotto-osasto
- 1953 Juustola
- 1944 Tulipalon jälkeen
- 1927 Asuntosiipi
- 1916 Voima-asema
- 1907 Meijeri

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostedostosta.

1. kerros, ylempi leikkaustaso

Tällä leikkaustasolla esitetään rakennuksen ensimmäisen kerroksen korkeissa osissa olevat toisen kerroksen tilat.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostedostosta.

117 valimo

Rakennusvaiheessa 1907 valmistunut meijerin keskeistä tuotantotilaa. Väliseinä oikealla on tehty todennäköisesti 1990-luvulla. Väliseinän kohdalla lattiataso nousee noin metrin valimon lattiatasoa ylemmäs. Alkuperäisessä vaiheessa tuotantotilat ovat olleet avoimessa yhteydessä toisiinsa ja lattiatasot ovat olleet yhtenevät. Porrastus on tehty todennäköisesti vuoden 1942 tulipalon jälkeen. Ilmakuva perusteella 1940-luvulla katusivulle on tehty kuormauskatos ja sisäänkäyntitaso näyttää korotetulta. Todennäköisesti rakennusvaiheessa 1916 hallitilaa on laajennettu, rajausta sisäkaton porrastuksessa.

Rakennusvaihe 1907

Selvitystyössä meijerin alkuperäisiä piirustuksia ei ole löydetty. Rakennusvaiheiden ajoitus perustuu mainintoihin tekstiasiakirjoissa ja harvoin säilyneisiin valokuviin. Käytössä olleissa valokuvissa ei näy meijerin ensimmäisen rakennusvaiheen julkisivuja lounaasen eikä luoteeseen. Vanhimma rakennusvaiheesta säilyneet rakenteet ovat pääosin uusimpien kerrosten peittämiä. Tilamuutoksista ei ole tietoa, koska alkuperäispiirustuksia ei ollut käytössä.

125 Keramiikka

Tässä tilassa ovat ainoat näkyvillä olevat rakennusvaiheesta 1907 säilyneet kappaholvit. Ratakiskojen varaan tehtyjä matalia tiiliholveja voi olla muissakin tiloissa. Tässä selvityksessä rakenteita ei ole avattu.

Tila on muilta osin perusteellisesti muutettu rakennusvaiheessa 1944. Alunperin tästä tilasta nousivat avoportaavat kaariaukollisen pääjulkisivun sisäänvetoon. Valokuvassa näkyvän avoportaavan perusteella tämä huone-tila oli lämmittämätön. Alkuperäinen porras on purettu nykyistä porrasta tehtäessä rakennusvaiheessa 1944. Alkuperäinen lattiataso on korotettu nykyiseen tasoonsa todennäköisesti samassa yhteydessä..

120 eteinen

Nykyinen keramiikkapajan sisäänkäynti. Rakennusvaiheessa 1907 tällä alueella oli suurten kaariaukkojen rajaama sisennys julkisivussa.

Kuvassa keskellä näkyvä paksu ja portaatan 219 alustan tila ovat rakennusvaiheesta 1907.

Taustalla näkyvät lyhyet portaat johtavat keramiikkapajan tilaan 123. Selvityksessä on oletettu, että tilan 123 alueelle on rakennusvaiheessa 1944 on tehty tavarantoimitus-osasto ja lattiapintaa on korotettu kuormasilan tason mukaiseksi.

Tilan 120 betonilattia on todennäköisesti rakennusvaiheesta 1944.

111 eteinen

Nykyinen moottoripyöräkerhon toinen sisäänkäynti. Valokuvien perusteella tällä alueella oli rakennusvaiheessa 1907 sisäänkäynti. Kuvan oikean puoleisesta tiiliseinästä rakennus jatkui puurakenteisena. Puurakenteinen osa oli todennäköisesti kylmää varastotilaa.

Kuvassa vasemmalla näkyy alkupeistä lohkopintaista kivisokkeliä ja umpeen muurattu oviaukko. Tila on alunperin ollut korkea. Nykyinen betonivälipohja on tehty todennäköisesti 1940-luvulla. Tilan 230 puolelta näkyy, että oviaukko on ollut kaariaukollinen.

Rakennusvaihe 1916

Selvitystyössä voima-aseman alkuperäisiä piirustuksia ei ole löydetty. Rakennusvaiheen ajoitus perustuu mainintoihin tekstiasiakirjoissa ja harvoin säilyneisiin valokuviiin. Valokuvissa näkyy vain osia julkisivusta. Vuoden 1942 tulipalossa puurakenteet ovat tuhoutuneet. Voima-asema on säilynyt pääosin 1940-luvun asussa.

Kuvat yllä

Verstas 115. Verstaan lattiataso on sama kuin rakennusvaiheen 1907 meijerissä. Käynti verstaaseen on korjaamon 114 kautta. Korjaamon lattiataso on noin metrin alempana.

Kuvat alla

Varasto 113. Varaston puurakenne on mahdollisesti 1940-luvulta. Varastossa on todennäköisesti voima-aseman vanhoja laitteita (alla oikealla). Varaston lankkulattiassa on pieni luukku alustan tilaan. Lankkulattian alla on eri kokoisia osittain purettuja teräsputkistoja. Keskellä alustan tilaa on terässäilössä oleva tiuha putkitus. (alla vasemmalla). Putkitukset liittyvät voima-aseman toimintaa ja höyryvoiman käyttöön.

Piipun raunio

Meijerin toiminnalle keskeistä voiman tuotantoa parannettiin rakennusvaiheessa 1916 rakentamalla höyryvoimakäyttöinen voima-asema piippuineen. Kattilalaitos ei ole säilynyt. Joitain laitteiston osia on säilynyt varastossa 113 ja varaston lattian alla. Voimalaitoksen piipusta on säilynyt vain alaosa. Pippua purettaessa jalustaosa on jätetty purkamatta. Piippu ja jalusta ovat olleet punatiiliisiä. Vanhan valokuvan perusteella jalustaosan sisennetyt peilit ovat olleet rappatuja ja vaaleiksi maalattuja.

Rakennusvaihe 1927

Selvitystyössä asuntosiiven alkuperäisiä piirustuksia ei ole löydetty. Rakennusvaiheen ajoitus perustuu mainintoihin tekstiasiakirjoissa ja säilyneisiin valokuviiin. Valokuvissa näkyy vain osia julkisivusta. Vuoden 1942 tulipalossa puurakenteet ovat osittain tuhoutuneet. Henkilökunnan asuntojen rinnalle asuntosiipeen siirtyi viimeistään 1960-luvulla konttori ja kokoustiloja. Nykyisin asuntosiivessä on kolmen asunnon lisäksi yhdistysten toiminta- ja myymälätiloja.

Asuntojen tilajakoa ja käyttötarkoituksia on muutettu. Pintarakenteita on uusittu kokonaan, osittain vanhoja pintarakenteita on peitetty uusilla verhouksilla. Rakennusvaiheesta 1927 on näkyvillä enää vain puiset ikkunapenkit ja muutama komeroiden ja porrashuoneen pieni ikkuna. Muutoin ikkunat ja väliovet on lähes kaikki uusittu eri aikoina.

Kuva yllä

Kokoushuone 107. Väliseiniä on poistettu kun tämä tila on 1960-luvulla muutettu meijerin konttoriksi ja meijerin hallituksen kokoustiloiksi.

104 Käytävä

1920-luvun korkealaatuisen asunnon huonetiloihin käytiin ahtaahkon käytävän kautta. Sivun yläreunassa olevan kuvan mukaisesti avointa, eri huonetiloja yhdistävää, tilaa ei ollut.

Käytävän sisäkatossa näkyy rapattu kotelointi. Koteloissa on ylemmän kerroksen viemäreitä tai tätä kerosta palvelevia tuuletuskanavia. Rakentamisensa aikaan asunnoissa oli luonnollisesti painovoimainen ilmanvaihto. Tuuletushormit ovat pääosin säilyneet.

101 Porras

Portaan paneeliverhoukset, pinnakaitteet, käsijohteet ja puurakenteinen porras ovat säilyneet rakennusvaiheesta 1928.

Porrashuoneen seiniin on myöhemmin tehty levyverhous ja lattia- sekä askelmapinnat on verhottu muovimatolla.

Tilallisesti portaikko on säilynyt alkuperäisenä.

116 Halli

Rakennusvaiheessa 1907 rakennetun meijerin korkeaa tilaa. Meijerin toiminnan aluksi voima-asema saattoi sijaita tässä tilassa. Höyryvoimalaitoksen pienen tehon takia rakennettiin uusi voima-asema tämän tilan viereen rakennusvaiheessa 1916. Vuoden 1942 tulipalossa alkuperäiset puurakenteet ovat vaurioituneet. Rakennusvaiheessa 1944 ikkunat ja ulko-ovet on uusittu. Ikkunoissa todennäköisesti ollut kaariaukko on muutettu suorakaiteiseksi. Alkuperäisissä kaariaukollisissa ikkunoissa oli todennäköisesti pieniruutuinen ruutujako. 1940-luvulla pikku-ruutuja ei enää tehty.

Rakennusvaihe 1944

Tulipalo vuonna 1942 tuhosi voima-asemaa ja meijeriä. Tulipalon jälkeisissä kunnostustöissä uusittiin tuhoutuneita rakennusosia. Samalla tehtiin merkittäviä muutostöitä. Julkisivujen romanttinen punatiili peitettiin vaalealla rappauksella. Julkisivujen kaariaukot muutettiin suorakaiteisiksi. Asuntosiiven muutamia pikkuikkunoita lukuunottamatta kaikki ikkunat on tuossa vaiheessa uusittu. 1940-luvun ikkunat ovat tuotantotiloissa pääosin säilyneet.

123 Keramiikkapaja

Selvityksessä on vanhojen valokuvien perusteella oletettu, että rakennusvaiheessa 1944 on tilojen 118 ja 123 alueelle tehty vastaanotto-osasto. Lattiatasoa on nostettu sopivan kuormauskorkeuden saavuttamiseksi.

Yllä vasemmalla

Oletuksen mukaan 1940-luvulla tehdyt portaat.

Yllä oikealla

Eri-ikäisiä vastaanotto-osaston lattiapäällystyksiä. Isommat laatat ovat kivilaattoja rakennusvaiheesta 1944, pienemmät ovat klinkkilaattoja rakennusvaiheesta 1959.

Alla

Rakennusvaiheessa 1944 punaisesta graniitista tehty lattialaatoitus. Laatoitukseen on tehty lyijysaumaus.

Rakennusvaihe 1959

Rakennusvaiheessa 1959 tehtiin 1940-luvun muu-
tostoissa muodostettuun vastaanotto-osastoon laa-
jennus.

Rakennusrunko, pilarit, palkit sekä väli- ja yläpoh-
jien laatat ovat paikalla lautamuottiin valettua te-
räsbetonia.

Yllä oikealla, 122 työtila

Rakennusvaiheen 1959 kaksikerroksisen osaan mahdolli-
sesti laboratoriotilana ollut tila.

Yllä vasemmalla, 124 keramiikka

Rakennusvaiheessa 1907 tehtyä meijerin ulkoseinää vas-
ten oleva betonipalkki johon laajennusosan kattoa kan-
nattava betonipalkisto on tuettu.

Rakennusvaiheessa 1944 tälle paikalle oli tehty tavar-
an vastaanottoa varten betonirakenteinen lippa. Lippa on
purettu rakennusvaiheessa 1959

Kuvat alla, 124 keramiikka

Rakennusvaiheessa 1959 tehty vastaanotto-osaston lattia
laatoituksineen ja ikkunat ovat säilyneet.

1990-luku tai myöhemmin

Meijeritoiminnan lakattua tuotantotilojen käyttötarkoitukset muuttuvat. Asuntoihin tehdään pieniä kunnostuksia tai tilamuutoksia.

Yllä vasemmalla, 118 taidevalimon toimisto

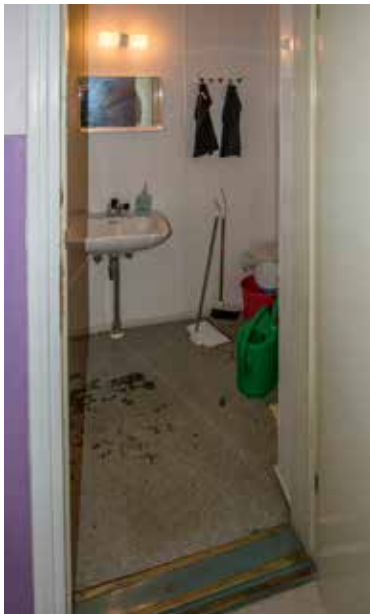
Yhtenä avoimena tilana ollut meijerin keskeinen tuotantotila on jaettu väliseinillä muuttuneiden käyttötarkoitusten mukaan. Keraamiikkapaja ja pronssivalupaja on erotettu toisistaan. Lisäksi pronssivalusali on erotettu taidevalimon toimistotilasta väliseinällä. Kuvassa näkyvä ikkuna pronssivalusaliin.

Yllä oikealla, 114 moottoripyöräkerhon korjaamo

1916 voima-asemaksi tehty tila on korotettu nykyiseen korkeuteensa meijerin tulipalon jälkeen rakennusvaiheessa 1944. Rakennusvaiheessa 1953 tila muutettiin juustolan käyttöön. Tilassa oleva teräsrakenteinen parvi on todennäköisin rakennusvaiheesta 1953 peräisin oleva tekninen ritilätaso. Tilassa olevat ikkunat ovat ulko-ovea lukuunottamatta rakennusvaiheesta 1944.

WC tiloja,

Kuvat vasemmalta : 103 wc, 110 wc ja 119 wc/s. Olevia wc-tiloja on kunnostettu ja tilamuutoksien yhteydessä on muodostettu uusia wc-tiloja.

2. ja 3. kerrostaso

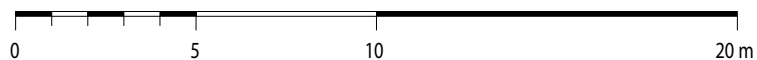
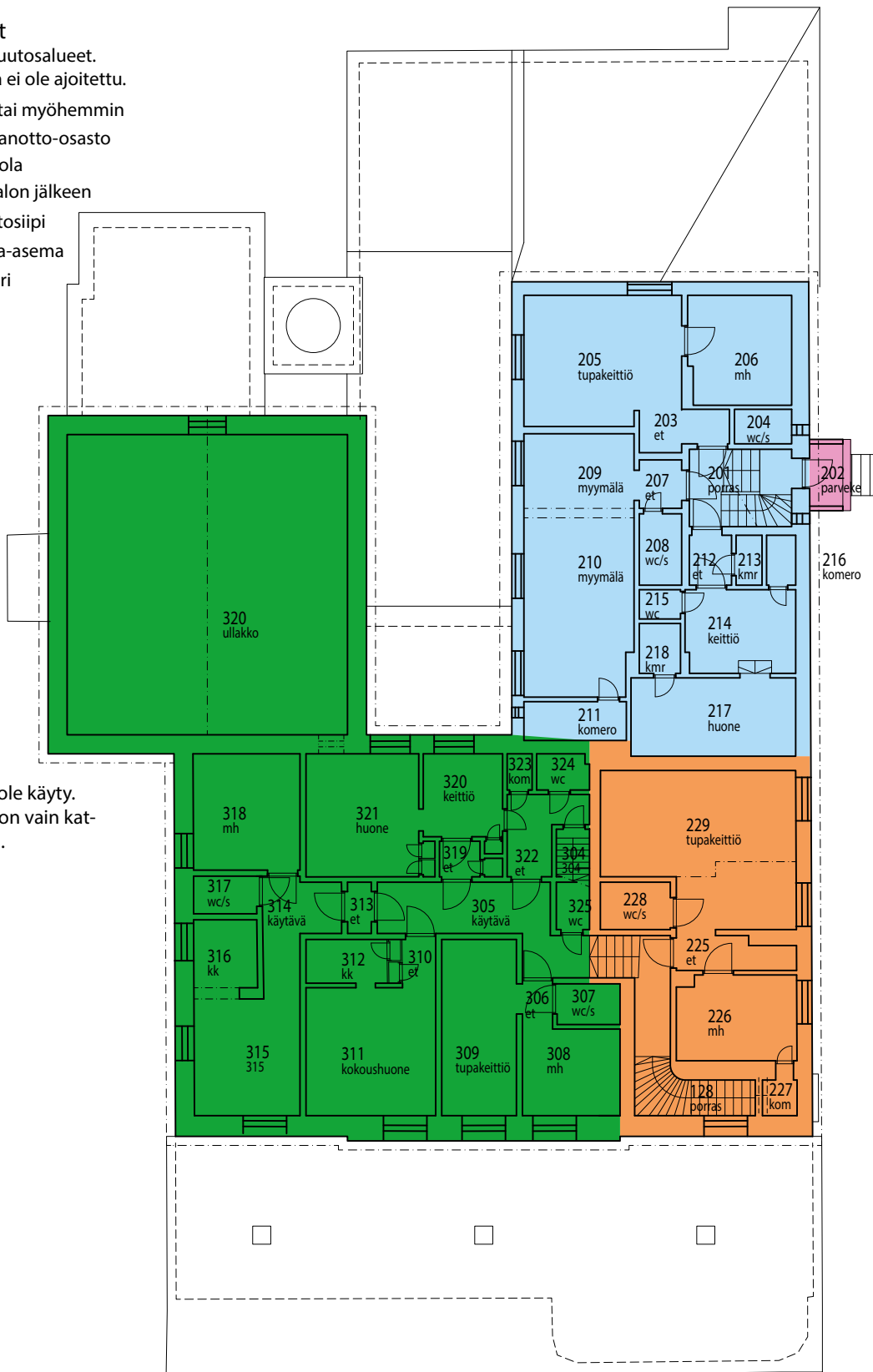
Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

	1990-luku tai myöhemmin
	1959 Vastaanotto-osasto
	1953 Juustola
	1944 Tulipalon jälkeen
	1927 Asuntosiiپی
	1916 Voima-asema
	1907 Meijeri

Ullakolla 320 ei ole käyty.
Käynti ullakolle on vain kat-
toluukun kautta.

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1907

Rakennusvaiheen 1907 rakenteet ja tilat on lähes kautaltaan peitetty uudemmilla rakenteilla ja tilajakoja on muutettu.

Kuva yllä, 229 tupakeittiö

Tila on tehty rakennusvaiheessa 1907. Alunperin tähän tilaan on saattanut kuulua nykyinen viereisen asunnon huone 217. Tilan alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ei ole tietoa.

Rakennusvaiheessa 1944 tila on todennäköisesti konttoritilana. Tässä tulipaloa seuranneessa rakennusvaiheessa alunperin kaariaukolliset ikkunat on muutettu suorakaiteisiksi. Nykyiset ikkunat on vaihdettu 1990-luvulla rakennusvaiheen 1944 T-karmi mallia mukaillen. Betoniset ikkunapenkit ovat 1940-luvulta.

Tässä tilassa vesikaton vuodon seurauksena pari sisäkaton haltex-laattaa on irronnut. Haltex-verhous on tehty helmiponttipaneeliverhouksen päälle.

Kuva oikealla, 230 komero

komero 230 ja eteinen 111 ovat olleet rakennusvaiheessa 1907 yhtenäinen korkea tila. Rakennusvaiheessa 1944 tila on jaettu kahteen kerrokseen betonista valetulla välipohjalla. Komeron käyttötarkoitusta ei tiedetä. Komerossa ovat ainoat säilyneet mahdollisesti rakennusvaiheesta 1907 peräisin olevat maalatut rappauspinnat.

Rakennusvaihe 1927

Asuntosiiiven rakennusvaiheesta 1927 on yllättävän paljon säilyneitä rakennusosia ja pintarakenteita. Ainoat lähes täysin 1920-luvun asussa säilyneet tilat ovat komeroita. Pintoja on päällystetty uudelleen ja värityksestä on muutettu eri vaiheissa. Alkuperäisiä puupeiliovia listoituksineen ja osittain myös heloituksia on säilynyt. Porrashuoneen 201 paneeliverhoukset ja pinnakaiteet ovat säilyneet. Ikkunoiden puiset ikkunapenkit ovat säilyneet. Huonetilojen ikkunat on vaihdettu 1990-luvulla. Vain porrashuoneessa ja kolmessa komerossa on säilynyt rakennusvaiheen 1927 pienet ikkunat.

Kuvat yllä, 201 porras

Puurakenteinen porras pinnakaiteineen on säilynyt.

Kuvat vasemmalla, 212 eteinen

Tässä huoneistossa on eniten rakennusvaiheesta säilyneitä väliovia ja tilamuutoksia on tehty vähiten. Asunto on todennäköisesti alunperin ollut yhden huoneen pieni asunto. Asuntoon on jossain myöhemmässä vaiheessa liitetty huone 217.

214 Keittiö

Todennäköisesti 1920-luvulla pienten asuntojen yleisilme oli kuvassa näkyvän kaltainen, ahdas eteinen komeroineen ja pieni huone johon aukeaa useita ovia. Väliovet ovat rakennusvaiheesta 1927. Peiliovien peilijaoissa on vaihtelua. Vain huoneiston ulko-ovessa on säilynyt alkuperäinen monimuotoinen lista. Nykyiset kapeat listat on tehty todennäköisesti rakennusvaiheessa 1944. Sisäkatossa on todennäköisesti nykyiseen verhoukseen peittyneenä alkuperäinen paneelikatto. Lattian ja ikkunapenkkin muovimattoverhous on tehty 2010-luvulla.

Komeron sisustus on todennäköisesti alkuperäinen.

211 Komero

Tässä komerossa on säilynyt rakennusvaiheen 1927 väliovi listoineen ja heloineen, pieni ikkuna ja seinäpintojen kartonkipäällystys. Kartongin repeämästä näkyy rakennusvaiheesta 1927 tehty kevyen väliseinän rakenne, puurungossa vaakalau-
doitus. Kantavat väliseinät ovat pöytäkirjamerkintöjen perusteella betoniitiiltä.

207 Eteinen

Tässä eteisessä on säilyt peiliovi ja ovien vuorilistoitus rakennusvaiheesta 1927. Kuvassa näkyvä peiliovi johtaa nykyiseen wc-suihkutilaan 208.

Alunperin rakennuksessa ei ollut sisävessoja vaan käytössä oli ulkokuoneet. Wc:t on tehty todennäköisesti vasta rakennusvaiheen 1944 jälkeen..

Rakennusvaihe 1944

Vuoden 1942 tulipalon jälkeisissä kunnostus ja muutostöissä tehtiin merkittäviä muutoksia tuotantotilojen ulkoasuun ja tiloihin.

Punatiilliset julkisivut rapattiin, kaariaukolliset pieniruutuiset ikkunat vaihdettiin suorakaiteisiksi ikkunoiksi. Meijerin kattomuoto yhtenäistettiin. Rakennusta osittain korotettiin niin, että saatiin tiloja kolmanteen kerrokseen.

128 Porras

1940-luvun muutostöissä muutetaan sisäänkäyntejä. Nykyinen porrashuone 128 tehdään vanhoissa valokuviissa näkyvään meijerin sisäänvedettyyn kaariaukkojen rajaamaan julkisivusyvennykseen. Tästä portaasta on käynti toisessa kerroksessa olleisiin meijerin toimistotiloihin ja kolmanteen kerrokseen tehtyihin asuntoihin.

Porrashuoneessa ikkuna ja käsijohde ovat 1940-luvulta. Kuvassa oikealla näkyvä umpeen muurattu ikkuna on purettu rakennusvaiheessa 1959.

Porras on päällystetty muovimatolla ja porrashuoneen seinät on maalattu 1990-luvulla.

Porrashuoneen sisäänkäyntiin on tehty pieni portaaliäike. Myös liuskekivipäällysteiset ulkoaskelmat ovat todennäköisesti 1940-luvulta.

Porrashuoneen ulko-oven vieressä on toinen sisäänkäynti näyteikkunalliseen tilaan 125.

Yllä, 309 Tupakeittiö

Yksi huone ja tupakeittiö asunto rakennusvaiheessa 1944 tehdyssä meijerin korotusosassa. Nykyinen tilajako saattaa poiketa alkuperäisestä. Sisäkaton haltex-verhous, ikkunan betonista valettu ikkunapenkki ja lämpöpatterit ovat todennäköisesti 1940-luvulta. Seinien ja lattian pintarakenteita on uusittu myöhemmin. Ikkuna on uusittu ja tupakeittiö kalustettu todennäköisesti 1990-luvulla.

Alla, 315 olohuone

Kaksi huonetta ja keittokomero asunto 1940-luvulla korotetussa osassa. Sisäkaton haltex-verhous ja lämpöpatterit ovat 1940-luvulta. Muualla asunnossa on peiliovia listoituksineen 1940-luvulta. 1990-luvun muutostöissä ikkunat on uusittu, betoniset ikkunapenkit on laatoitettu, seinien rappauspintoihin on asennettu lasikuitukan-gas ja lattiat on päällystetty muovimatoilla.

Yllä, 321 Treenikämppä

Alla, 320 Keittiö

1940-korotusosaan tehty yhden huoneen ja keittiön asunto. Rakennusvaiheesta 1944 ovat säilyneet sisäkaton haltex-verhous, ikkunoista pienempi heloineen, betoniset ikkunapenkit, lämpöpatterit ja komeron ovet heloineen. Isompi ikkuna on uusittu 1990-luvulla. Seinien lastulevyverhoukset on tehty 1990-luvulla tai jo aikaisemmin.

1990 luku tai myöhemmin

Rakennuksen tiloja on kunnostettu ja niihin on tehty käyttötarkoituks- ja tilamuutoksia meijeritoiminnan loppumisen jälkeen. Kunnossapitotyöt ovat varmistaneet, että rakennus on käytössä. Käyttäjät puolestaan toteuttavat tilojen sosiaalisen valvonnan. Rakennuksen ja tilojen käyttö on kontrolloitua.

Yllä, 209 Myymälä ja 208 wc/s tila

Asuntosiiressä yhden huoneen ja keittiön asunto on 1990-luvulla muutettu yhdistyskäyttöön myymälätilaksi. Tässä huoneistoon on tehty ainakin tätä huoneistoa palveleva ilmanvaihtolaitos. Mahdollisesti 1960-luvulla tehty wc-tila on kunnostettu.

Alla, 205 tupakeittiö ja 204 wc/s tila

Asuntosiiressä yhden huoneen ja tupakeittiön asunto on kunnostettu 1990-luvulla

Yllä, 307 wc/s ja 309 tupakeittiö

1944 korotuosassa oleva yhden huoneen ja tupakeittiön asunto on kunnostettu 1990-luvulla

Oikealla, 214 keittiö ja 217 huone

Asuntosiiivessä oleva yhden huoneen ja keittiön asunto on kunnostettu 2010-luvulla.

Ullakon taso

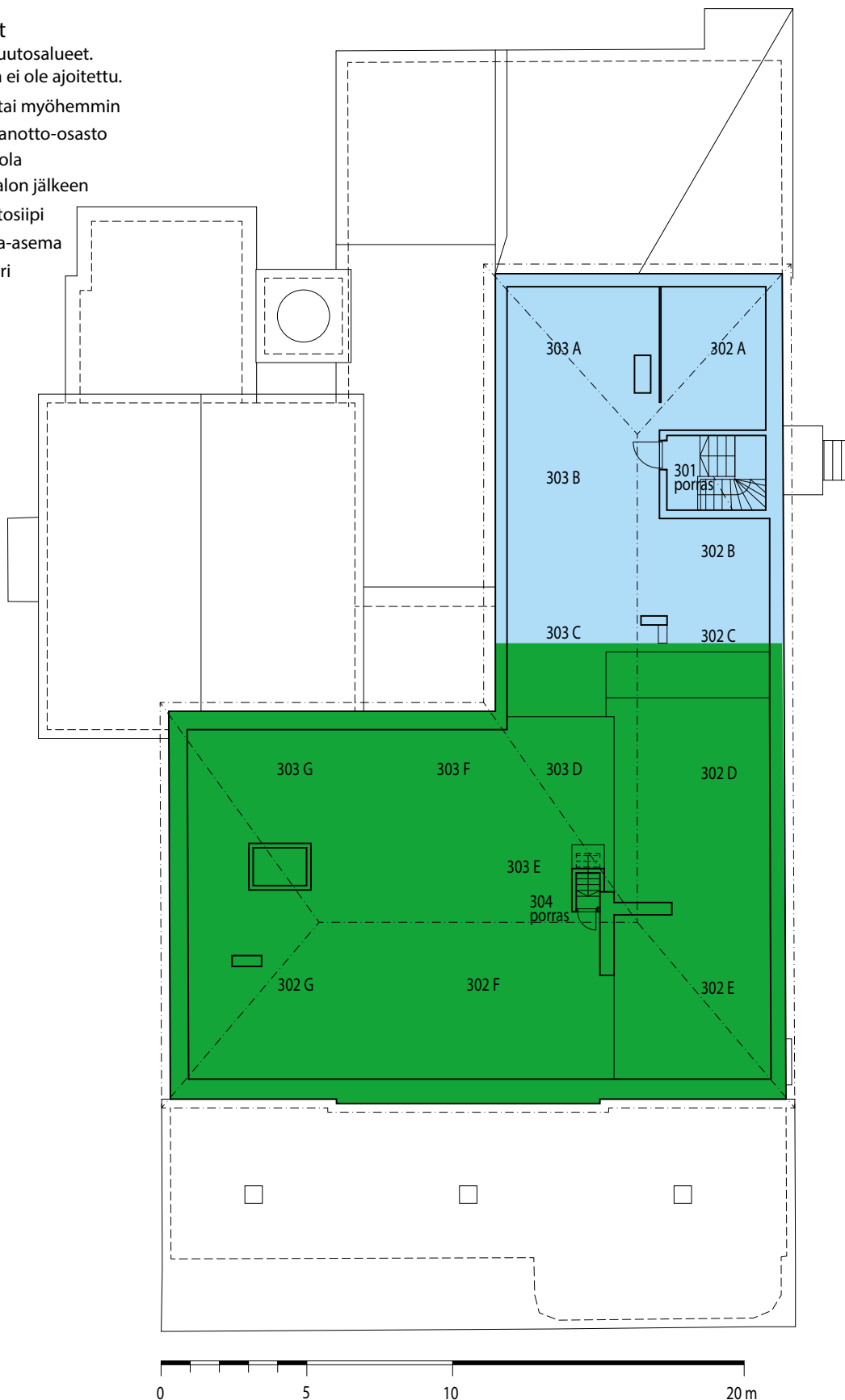
Nykyisessä

Rakennusvaiheet

Värillä on esitetty muutosalueet.

Yksittäisiä rakenteita ei ole ajoitettu.

- 1990-luku tai myöhemmin
- 1959 Vastaanotto-osasto
- 1953 Juustola
- 1944 Tulipalon jälkeen
- 1927 Asuntosiiپی
- 1916 Voima-asema
- 1907 Meijeri

Nykytilaa esittävä pohjapiirros on tehty vertaamalla nykytilan valokuvia ja vanhoja rakennuspiirustuksia. Mittatarkistuksia ei ole tehty. Kerrostasojen rakenteiden sijoittumista toisiinsa nähden ei ole tarkistettu. Päämitat on saatu kunnan toimittamasta asemapiirrostiedostosta.

Rakennusvaihe 1907

Alkuperäisestä meijerirakennuksesta on säilynyt joitain merkkejä ullakkotilassa.

Ylinnä, 302E Ullakko

Vuoden 1942 tulipalon jälki tilan 229 yläpohjaa tukevasa palkissa.

Keskellä, 302D Ullakko

Punatiilinen meijerin alkuperäinen ulkoseinän yläosa ullakkotilassa.

Kuvat alhaalla

1907 valmistuneen meijerin purettujen ikkunoiden puitteita on varastoitu eri paikkoihin ullakolle

Rakennusvaihe 1927

Asuntosiiiven porrashuoneen ylätasanne ja ullakkotila ovat pääosin säilyneet väritystä lukuunottamatta rakentamisaikansa asussa.

Kuvat täällä sivulla, 301 Porras

303B Ullakko

Ullakkotila rakenteineen on pääosin rakennusvaiheen 1927 asussa.

Keskellä, 303C Ullakko

Rakennusvaiheiden 1907 ja 1927 raja-kohta ullakolla. Punatiilirakenne vaihtuu betonitiileksi.

Alla, 303C Ullakko

Tiilirakenteen vaihdoskodassa vaihtuu myös kattotuolirakenne. Kuvassa olkealalla on rakennusvaiheen 1927 kattotuoli. Tulipalon jälkeen meijerin osalle vesikaton rakenteet on uusittu rakennusvaiheessa 1944. Osa rakenteista oli tuhoutunut ja rakennuksen kattomuotoa muutettiin kun korotus kolmanteen kerrokseen tulleet tiloja varten tehtiin. 1940-luvun kattotuoli on tehty hoikemasta puutavarasta eikä liitoksiin ole tehty loveuksia, naulaliitos on katsottu riittäväksi.

Rakennusvaihe 1944

Rakennusvaiheessa 1944 meijeri-
osan kattomuoto muutetaan nykyi-
seksi vuoden 1942 tulipalaa seuran-
neissa kunnostus- ja muutostöissä.

303F Ullakko

Lape ja lapeikkuna entistä voi-
ma-asemaa vastaan.

307F Ullakko

Ullakkotila Myllyä vastaan olevassa
päädyssä.

303G Ullakko

Ylävesisäilö vai avoin paisunta-astia?

302E Ullakko

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen vesikate kehtiin betonikat-totiilista (hallituksen pöytäkirjassa nimenomainen päätös, että kate toteutetaan ilman aluskatetta!).

Tiilikate on osittain vaihdettu saumatuksi peltikatteenksi 1950-luvulla.

Tiilikatteeseen on tehty valoaukkoja lasitiilistä.

Yllä, 302D Ullakko

Ullakolle käyntiä varten tehdyn portaikon yläosa. Taustalla näkyvä hormiryhmä on todennäköisesti tehty vasta rakennusvaiheessa 1944.

Alla, 304 Porras

Rakennusvaiheessa 1944 tehdyn ullakolle johtavan portaikon ovi. Kuvassa näkyvä oven salvaksi asetettu höylätty lista on todennäköi-sesti rakennusvaiheesta 1927 peräisin oleva kattolista.

Säilyneisyys

Rakennusvaiheesta 1907, meijeri

Säilyneet alkuperäisen meijerin rakenteet ovat lähes kauttaaltaan uudempien rakenteiden ja uusien pintakerrosten peittämiä. Rakennusvaiheessa 1907 meijeri muurattiin punatiilistä. Harvojen selvitystyötä tehtäessä käytössä olleiden vanhojen valokuvien perusteella meijerin sisällä tiiliseinät olivat rapattuja, julkisivu oli punatiiltä. Osa alkuperäisistä puurakenteista on tuhoutunut vuoden 1942 tulipalossa. Tulipaloa seuranneissa kunnostustöissä tehtiin rakennusten ulkoasua ja sisätiloja koskevia suuria muutoksia. Muutostöissä on tyylillisistä syistä muutettu rakennuksen ulkonäköä. Tulipalon ja julkisivumuutosten takia kaikki ikkunat ja ulko-ovet on uusittu.

Ullakolla on säilynyt joitakin kaariaukollisten ikkunoiden puitteita. Puitteista näkyy vihreä, tai kellanvihreä väritys. Alkuperäinen kaariaukollinen julkisivu oli siis punatiiltä ja ikkunapuitteet vihreät. Ulko-ovista ei ole säilynyt vertailukohtaa.

Rakennusvaiheen 1907 meijerin julkisivut on täydellisesti muutettu, modernisoitu, rakennusvaiheessa 1944.

Yllä olevassa kuvassa näkyy tässä selvityksessä vanhimaksi säilyneeksi pintarakenteeksi oletettu tila. Rakennusvaiheessa 1944 on eteisen 111 paikalla ollut korkeampi tila jaettu välipohjalla kahteen kerrokseen. Yläpuolinen tila on matala ja näyttää, että tila on ollut käyttämätön muutostyön jälkeen.

Kuvassa näkyy umpeen muurattu kaariaukko. Rakennusvaiheessa 1907 tältä kohdalta on todennäköisesti ollut käynti valokuvissa näkyvään puurakenteiseen siipirakennukseen.

Kuvassa seinäpinnat ovat rapattuja. Seinät ja katto on maalattu peittävällä maalilla. Katon väri on rajattu alas seinälle. Väirajassa näkyy kapea tehosteraita.

Tässä tilassa olevista pinnoista on mahdollista selvittää meijerin sisätilojen väritystä 1940-luvulle asti.

Rakennusvaiheesta 1916, voima-asema

Rakennusvaiheesta 1917 toteutettua voima-asemaa on vuoden 1942 tulipaloa seuranneissa korjaus ja muutostöissä muutettu kuten rakennusvaiheen 1907 meijeriä. Vanhojen valokuvien perusteella voima-aseman julkisivut olivat rap-
puja punatiilisen meijerin rinnalla. Valokuvissa näkyy nytkin julkisivussa räystäään liittymässä olevat muotorappaukset. Muotorappausten täytyy olla rakennusvaiheesta 1944 koska voima-asemaa on tuossa yhteydessä korotettu ja katto-
muotoa on muutettu. Kunnostustöissä on kuitenkin toteutettu klassistinen muotoaihe vanha rakenteen mallin mukaan. Pitää huomata, että samoissa muutostöissä voima-aseman kaariaukolliset ikkuna-aukot on muutettu suorakaiteisiksi ja sisäänkäyntiin on tehty siro betonirakenteinen, moderni, lippa.

Voima-aseman piipusta on säilynyt rauniona piipun jalustaosa. Maassa raunion lähellä on joitakin todennäköisesti piip-
puun kuuluvia teräsosia.

212 Eteinen

Rakennusvaiheesta 1927, asuntosiipi

Rakennusvaiheesta 1927 säilyneisyyttä on runsaammin kuin varhemmista vaiheista. Tilajakoa ja tilojen käyttötarkoituksia on muutettu. Pieniä asuntoja on yhdistetty suuremmiksi. Asuntoja on muutettu 1960-luvulla toimisto ja kokoustiloiksi.

Muutostöiden yhteydessä on tehty vanhat pinnat peittäviä uusia pintarakenteita. Tiloihin on tehty levyverhouksia, pintoja on tapetoitu. Maalattua lasikuitukangasta on asennettu useimpiin tiloihin. Yllä olevassa kuvassa näkyy kokoushuoneen 107 patterin taustassa olevia pintakerroksia. Uusin pinta on lasikuitukangasta. Lasikuitukankaan alla näkyy maalattua rappauspintaa. Alunperin tiilirakenteiset seinät olivat todennäköisesti rapattuja ja maalattuja.

Osa vanhoista pintarakenteista on vain maalattu. Nykyinen hallitseva valkea sisäväri on tehty myöhemmissä muutostöissä. Alkuperäinen väri on todennäköisesti ollut monimuotoisempi.

Ikkunoita on uusittu 1960- ja 1990-luvuilla. Vain porrashuoneessa ja kolmessa komerossa on säilynyt pienet rakennusvaiheen 1927 ikkunat. Rakennusvaiheesta 1927 tehdyt puiset ikkunapenkit ovat pääosin säilyneet. Ikkunapenkeissä on paksut maalikerrokset. Osa puisista ikkunapenkeistä on päällystetty myöhemmin muovimatolla tai laatoituksella.

Osa alkuperäisistä väliovista, osittain myös heloitukset, on säilynyt. Tämän rakennusvaiheen väliovet ovat puurakenteisia peiliovia, peilijakoja on useita. Muutamissa välioissa ovat säilyneet myös alkuperäiset vuorilistoitukset.

213 Komero

301 Porras

110 wc

211 Komero

128 Porras

Rakennusvaiheesta 1944, tulipalon jälkeen

Vuoden 1942 tulipalon jälkeisissä korjaus- ja muutostöissä rakennuksessa tehtiin perusteellisia muutoksia. Julkisivujen tyyli muutettiin moderniksi. Punatiilijulkisivut rapattiin ja kaariaukot julkisivuissa muutettiin suorakaiteiksi. Toiminnallisesti suuri muutos on tapahtunut vastaanottotiloissa. Keskelle meijerin katusivua tehtiin kuomasilta ja katos. Kuormasilta katoksineen on purettu rakennusvaiheessa 1959 vastaanotto-osastoa tehtäessä. Meijeriä korotettiin kolmannen kerroksen tiloilla. Uudessa kerroksessa oli todennäköisesti vain asuntoja.

Rakennusvaiheesta 1944 ovat säilyneet lähes kaikki tuotantotilojen ikkunat heloituksineen. Asuntojen ikkunoita on uusittu 1960- ja 1990-luvuilla. Ullakolle on varastoitu lukuisia tämän rakennusvaiheen ikkunoista purettuja puitteita.

Rakennusvaiheesta 1944 on säilynyt väliviovia, heloituksia ja listoituksia. Osa väliovista on puurakenteisia peilioviovia, osa vane-rieverhouksisia laakaoviovia. Joitakin yksittäisiä kiintokalusteita on säilynyt.

321 Treenikämpä

310 Eteinen

320 Keittiö

312 Keittiö

306 wc

321 Treenikämpä
LEEA Painike

309 Tupakeittiö
Ripapatteri

308 Huone
Levypatteri

Rakennusvaiheesta 1953, juustola

Toiminnallisesti merkittävästä juustolatoiminnan aloittamisen rakennusvaiheesta on säilynyt vain julkisivu ja runkorakenteet. Entiset juustolan tilat on muutettu 1969 asuntoja palveleviksi saunaosastoksi ja pyykkituvaksi. Sauna- ja pyykkitilat ovat säilyneet pitkälti rakentamisaikansa asussa.

Rakennusvaiheesta 1959, vastaanotto-osasto
 Tuotantotilaa laajennettiin uudella vastaanotto-osastolla. Julkisivultaan laajennusosa on punatiiltä. Runkorakenteet ovat paikalla valettuja teräsbetonirakenteita. Tämän rakennusvaiheen tilat ovat säilyneet pitkälti rakentamisaikansa asussa käyttötarkoituksen muuttumista huolimatta.

Kunnostettavuus

Tähän tehtävään ei kuulunut kuntotutkimusta. Selvitystä tehtäessä tehtiin yleisiä havaintoja rakenteiden kunnosta. Rakenteissa havaittiin paikallisia vaurioita jotka ilman korjaustoimia leviävät mahdollisesti nopeastikkin.

Rakennuksen säilymisen kannalta keskeinen kunnossapidettävä kohde on vesikatto. Betonitiilikate tihkuu vettä läpi saumoistaan. Väljä tuulettuva ullakko sallii vähäisten vuotojen tuottaman kosteuden kuivumisen. Vesikaton kantavat puurakenteet ovat pääosin kunnossa. Vesikatolle on tehty muutamia viemärituuletustorvien läpivientejä. Läpivientien juuripellitukset ovat puutteellisia ja vuotavat. Vuotokohtiin kosketuksessa olevat puurakenteet ovat vettyneet. Välittömästi korjattavia ovat vain läpiviennit ja niihin liittyvien mahdollisesti vaurioituneiden puuosien uusiminen. Pidemmällä aikavälillä vesikatteen uusiminen aluskatteelliseksi rakenteeksi on tehtävä. Kestävä rakenne olisi raakaponttialustaan asennettu alushuopaa jonka päälle nykyisen tiilikatteen voi latoa takaisin. Peltikatteisille osille olisi suositeltavaa tehdä vastaavalla rakenne uusilla betonitiilillä.

Rakennuksen U-muodon sisään jäävä alue on katettu saumatulla peltikatteella. Kattomuoto on vaikea, paikoin vesikatopinta nousee lähes ikunoiden alareunan tasaan. Selvitystä tehtäessä ei havaittu vuotoja. Kosteuden nousu liittyville ulkoseinäpinoille on paikoin irrottanut rappauksia. Pidemmällä aikavälillä vesikaton uusiminen hallitummin vedet ympäröivistä rakenteista pois johtaviksi on tarpeen.

Rakennusvaiheessa 1959 tehdyn vastaanotto-osaston vesikaton liittymä vanhaan meijerin ulkoseinään ei ole tiivis. Vastaanotto-osaston yläpohja on todennäköisesti lähes ilman eristeitä (aikanaan tuotantokäytössä lämmönhukka ei ollut ongelma). Nykykäytössä katolle kertyvä lumi sulaa ja sulamisvesi pääsee nousemaan vesikaton liittymässä ja vuotaa keramiikkapajan tilaan. Välittömästi korjattava on saumatun peltikatteen liittymä meijerin ulkoseinään. Pidemmällä aikavälillä on syytä selvittää entisen vastaanotto-osaston yläpohjan lämmöneristäminen ja vesikatteen uusiminen.

Tiilestä muurattujen savupiippujen latvat ovat pikaisen uusimisen tarpeessa. Muuraukset ovat rapautuneet ja tiiliä irtoaa piipuista. Rapautuneet piippujen latvat on purettava ehjään rakenteeseen asti ja muurattava uudelleen. Piippuja kunnostettaessa niihin on tehtävä toimivat juuripellitukset. Ainakin osassa piippuja juuripeltiä ei ole lainkaan ja piipun juuri on auki ullakkotilaan.

Betoni- ja punatiilirakenteisten ulkoseinien rappauksissa näkyy halkeamia. Halkeamat johtuvat todennäköisesti perustusten painumisesta tai routimisesta. Rappaushalkeamat voi kunnostaa ilman muita rakenteellisia kunnostuksia.

Kellaritilojen ulkoseinien vedeneristys on todennäköisesti nykymittapuun mukaan heikko. Selvitystä tehtäessä varsinaisia vuotoja ei havaittu. Jos vedeneristysten parantamista pidetään tarpeellisena on saman työn yhteydessä syytä toteuttaa kellariseinien lämmön- ja routaeristys sekä salaojituksen uusiminen.

Nykyinen LVIS-järjestelmä on toimintakuntoinen. Järjestelmässä on hyvin eri ikäisiä osia. LVIS-järjestelmän uusiminen jollakin pitkäjänteisellä aikataululla tulee olemaan tarpeen.

Sisäpuoliset rakenteet ovat pääosin käyttökuntoisia tilojen nykyisiin käyttötarkoituksiin. Kunnostustöissä pitää pyrkiä käyttämään vanhojen rakenteiden mukaisia uusia rakenteita. Kosteutta pidättäviä tiiviitä kerroksia on vältettävä. Esimerkiksi rakennusvaiheesta 1927 peräisin olevia puisia ikkunapenkkejä ei pidä päällystää muovimatolla, muovimatto nopeuttaa ikkunapenkin lahoamista.

1940-luvulla ja sitä ennen tehty rakennusosat ovat yleensä kunnostuskelpoisia. Ne ovat kestäneet jo nyt vähintään 70 vuotta. Ulkonäöltään vanhat ikkunat ja väliovet ovat rapistuneet. Ne on valmistettu laadukkaammalla tavalla kuin vastaavat nykyaikaiset. Näitä vanhoja rakennusosia voi kunnostaa pitkäikäiseen käyttöön toisin kuin niiden nykyisiä vastineita.

Rakenteissa saattaa olla haitallisia aineita sisältäviä tarvikkeita. Selvitystä tehtäessä havaittiin asbestia sisältäviä kuitusementistä valmistettuja levyverhouksia ja tuuletustorvia. Vanhoissa laitteistojen eristyksissä on todennäköisesti käytetty asbestia. Rakenteissa koskemattomina oleva asbesti ei ole välittömästi vaarallinen. Asbestipurku ja muu haitta-aineitten poistaminen on tehtävä kun muun työn takia rakenteita joudutaan avaamaan.

Rakennuksen tilat ovat kohtalaisen toimivia rakennuksen nykyisiin käyttötarkoituksiin. Rakennuksen säilymisen kannalta on ollut hyvin merkittävää, että meijerin tuotantokäytöstä poistuneisiin tiloihin on vakiintunut uudet käyttäjät. 1990-luvulla rakennuksessa oli vakiintumatonta luvatonta käyttöä. Nykyisin kaikki tilat ovat käytössä. Tilat joiden jatkuva kunnossapito laiminlyödään tai jotka ovat käyttämättöminä alkavat rappeutua nopeasti.

Yhteenveto

Lapinlahden osuumeijerin vanhin osa, joka valmistui vuonna 1907 on varmasti yksi Lapinlahden kirkonkylän vanhimmista kivirakennuksista. Meijerirakentamisen vaatimusten mukaisesti rakennusaineina käytettiin ajan parhaita materiaaleja. Ohjeita ja neuvoja rakentamiseen sai valtion meijerikonsulenteilta, jotka toimivat maataloushallituksen alaisuudessa. Osuusmeijeri myllyineen, kahviloineen ja konttoreineen oli 1900-luvun alun Lapinlahdella tärkeä toimija.

Meijerirakennuksessa on useita eri rakennusvaiheita. Kerroksellisen rakentumisen seurauksena meijerissä on monimuotoisia osia. Vanhimmat rakennusosat ovat vuodelta 1907. Laajennusosia tehtiin vuosina 1916, 1930, 1944 ja 1959. Sisätiloissa on tehty erilaisia huonetilamuutoksia monessa vaiheessa.

Meijerirakennuksen alkuperäisestä vaiheesta 1907 säilyneet osat ovat pääosin peittyneinä uudempiin rakenteisiin.

Voima-asema valmistui vuonna 1916. Suojaamaton voima-aseman piipun raunio on rapautumassa.

Asuntosiihen rakennusvaiheesta 1927 on kohtalaisen paljon säilyneisyyttä. Säilyneisyyttä on julkisivujen ja entisen jääkellarin lisäksi sisäpuolisissa pintarakenteissa, väliovissa heloituksineen, listoituksissa ja ikkunapenkeissä.

Vuoden 1942 tulipalon jälkeen rakennuksen ulkonäkö on perusteellisesti muutettu ja yhtenäistetty silloiseen modernin tyylin asuun. Rakennusvaiheesta 1944 on kohtalaisen paljon säilyneisyyttä. Rakennuksen julkisivut ovat täydentäviä rakennusosia lukuunotamatta tästä rakennusvaiheesta. Säilyneisyyttä on pintaverhouksissa, väliovissa heloituksineen, ikkunoissa heloituksineen, listoituksissa ja ikkunapenkeissä. Vuoden 1944 muutoksessa tehtiin tyyllinen ”korjaus”, jossa rakennuksen ulkoasu muuttui funktionaaliseksi. Tässä vaiheessa hävisi kokonaan alkuperäisen meijerin romanttinen tyyli eli punatiiliset ulkoseinät, pieniruutuiset ikkunat ja kaariaiheet.

Rakennusvaiheen 1953 juustolan tilat on perusteellisesti muutettu muuhun käyttöön.

Rakennusvaiheessa 1959 on toteutettu ulkonäöltään muusta rakennuksesta poikkeava julkisivultaan punatiilinen laajennus, joka on säilynyt pääosin rakentamisaikansa asussa huolimatta käyttötarkoituksen muutoksesta. Entisen vastaanotto-osaston kuormasillan betonirakenteet ovat rapautuneet. 1990-luvulla tähän laajennukseen on lisäksi tehty muun rakennuksen ulkonäöstä poikkeava lautaverhoilu laajennus.

Rakennuksen tilat ovat nykyisiin käyttöhinsä kohtuullisen hyvässä tai kohtalaisessa kunnossa. Rakennuksessa on alkanutta vaurioitumista, joka joltain osin edellyttää nopeaa kunnostustöihin ryhtymistä.

Meijeri on kulttuurihistoriallisesti merkittävä rakennusryhmä, joka on osa Lapinlahden teollistumisen historiaa. Maidonjalostukseen liittyvää teollista tuotantoa Lapinlahdella nykyisin harjoittaa Valion tuotantolaitos Onkiveden Linnansalmella. Laitoksen toiminta on luonnollisesti ihan eri luokkaa kuin 1900-luvun alun osuusmeijereiden, mutta sen taustalla on Lapinlahden kirkonkylän osuusmeijeri, joka erilaisten rakennemuutosten myötä sulautui osuuskunta ItäMaitoon, yhteen Valion omistajista.

Suositukseset

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään kunnossapitosuunnitelma. Kunnostustyö voisi olla vaiheittain etenevä pidemmällä aikavälillä toteutuva suoritus.

Suosittelaa, että rakennuksesta tehdään ajantasaiset dokumentit (rakennuspiirustukset, LVIS-järjestelmien kuvaus, kuntokartoitus ja haitta-aineselvitys).

Ainakin 1950-luvulle rakennuksessa oli pelkästään painovoiman ilmanvaihto. Myöhemmin osaan tiloja on lisätty ainakin koneellista poistoilmanvaihtoa. Rakennusasetuksen ilmanvaihtoa koskevat määräykset ovat muuttumassa. Suositellaan, että selvitetään painovoimaisen ilmanvaihdon palauttamista / täydentämistä.

Suosittelaa piipun raunio kunnostamista varhaisen teollisuusvaiheen muistomeriksi.

Suosittelaa selvitettäväksi keinoja jolla käsityöläisaukiolle avautuvan julkisivun laatua voisi kohentaa. Punatiilinen rakennuksen osa, rapautuva kuormasilta ja lautarakenteinen varasto luovat takapihan vaikutelman käsityöläisaukiolle päin.

Lähteet

Arkistolähteet

Lapinlahden kunnan arkisto (LKA)

Kotiseutukokoelma, Lapinlahden osuusmeijeri

Kulttuurilautakunnan vanhat kuvat -kokoelma

Rakennuslupapiirustukset

Elinkeinoelämän keskusarkisto (ELKA)

Lapinlahden osuusmeijeri

Lapinlahti-seuran arkisto (LSA)

Senaatin talousosaston registraattorinkonttori, Kansallisarkisto (KA)

Yhteisistunto- ja jaostopöytäkirjat

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Jauhiainen, Tapio & Tomminen, Hannu 1993. *Suomalainen meijerirakennus - koko kansan tehdas*. Alueidenkäytön osasto, Ympäristöministeriö, selvitys 10 /1993

Kinnunen, Eino 1977. *Nilsin osuusmeijeri 75 vuotta, 1902-1977*. Kiuruveden kirjapaino.

Kinnunen, Erkki 2013. *Savon historia V. Vastakohtien aika 1919-1944*. Savon säätiö.

Lapinlahti. Rakennuskulttuurin inventointi. Kaavoitus ja asuntotoimisto, Lapinlahti, 1993.

Lapinlahden osuusmeijeri 1906-1956. Kuopio, 1956.

Peltonen, Matti 2004. *Suomen maatalouden historia II. Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden seura

Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys osa 2. Pohjois-Savon liitto, Kuopio, 2011.

Wirilander, Hannele 2008. *Savon historia IV. Uudistuksiin heräävä Savo 1870-1918*. Savon säätiö.

Virkkunen, Toivo 1993. Meijeri- ja myllytoiminnan vaikea aika. Teoksessa *Muistojen aarteita Lapinlahdelta ja vähän muualtakin*. Lapinlahden eläkeliiiton perinnepiirin haastattelut Helena Kauppinen. Kirjoitusten kokooja Aune Paldanius. Kuopion Liikekirjapaino Ky, 1994.

Puurunen, Leo 1978 (toim.) *Matin ja Liisan Lapinlahtea*. Lapinlahden kunta.

Puurunen, Leo 1980. *Lapinlahden osuusmeijeri 1905-1980*. Lapinlahden Osuusmeijeri.

Sanomalehtiartikkelit

Karjatuote 18.9.1936

Kodin kuvasto 11.1.1914

Maaseudun tulevaisuus 15.10.1942

Maaseudun tulevaisuus 8.11.1952

Otava 28.11.1907

Pohjois-Savo 26.2.1906

Pohjois-Savo 26.7.1905

Salmetar 2.11.1904

Salmetar 15.7.1905

Savo 9.5.1912

Savon työmiehet 29.6.1907

Suomen meijerilehti 3.11.1906

Internetlähteet

Lapinlahti-Seura ry:n internetsivut

<http://lapinlahtiseura.blogspot.fi/>

viitattu 26.10.2017

Osuuskunta ItäMaidon internetsivut

<http://www.itamaito.fi/etusivu>

viitattu 6.11.2017

Veljekset Karhumäki Oy:n näytekuvat

http://www.kulttuurisampo.fi/kulsa/collection.shtml?itemUri=http%3A%2F%2Fkulttuurisampo.fi%2Fannotaatio%23veljekset_karhumaki_kokoelma

viitattu 25.10.2017

Suullisia tietoja antaneet

Mirja Lehtikainen, Lapinlahti-Seura ry

Sähköpostit 20.10.2017

Hannu Heikkilä, tohtorikoulutettava, Suomen historia, Jyväskylän yliopisto

Sähköpostit 18.10.2017 ja 23.10.2017

Kunnanhallitus	§ 19	01.02.2016
Tekninen lautakunta	§ 29	02.06.2016
Tekninen lautakunta	§ 18	23.03.2017

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittäminen

72/81.810/2016

KHALL 01.02.2016 § 19

Valtuusto on asettanut vuoden 2016 talousarviossa teknisten palveluiden yhdeksi tavoitteeksi Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisen. Kyseinen yleiskaava on hyväksytty 1994 ja kaavan ajantasaisuus ulottui vuoteen 2010. Kunnan ja Pohjois-Savon Ely-keskuksen kanssa on sovittu osayleiskaavan uusimisen aloittamisesta vuonna 2016.

Lapinlahden kunnan kunnanhallituksen johtosäännön 3 § kohdan 10 mukaan kunnanhallitus päättää kaavoituksen aloittamisesta.

Valmistelija: tekninen johtaja Eero Mykkänen, p. 040 488 3701,
eero.mykkanen@lapinlahti.fi

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus päättää, että Lapinlahden kunta käynnistää Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisen.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

TEKLA § 29

Kunnanhallitus on 1.2.2016 pidetyssä kokouksessa päättänyt Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä. Osayleiskaavan päivittämiseen on valittu ohjausryhmä, joku koostuu viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä. Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä on valmistunut 17.5.2016 päivätty osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) liite 4.

Valmistelija: tekninen johtaja Eero Mykkänen, p. 040 488 3701,
eero.mykkanen@lapinlahti.fi ja maanmittausinsinööri Päivi Lamberg, p. 040-488 3705, paivi.lamberg@lapinlahti.fi.

Teknisen johtajan ehdotus Tekninen lautakunta hyväksyy liite no 4 Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä tehdyn 17.5.2016 päivätyn osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS).

Lisäksi lautakunta asettaa sen yleisesti nähtäville kunnanvirastossa ajalle 6.6.-8.7.2016 ja pyytää siitä lausunnot Lapinlahden ympäristölautakunnalta, perusturvalautakunnalta, sivistyslautakunnalta, Siilinjärven ympäristöterveyspalveluilta, Iisalmen kaupungin maaseutuhallinnon yhteislautakunnalta, Pohjois-Savon ELY-keskukselta, Pohjois-Savon liitolta, Kuopion kulttuurihistorialliselta museolta, Liikennevirastolta, Pohjois-Savon Pelastuslaitokselta, Metsäkeskukselta, Savon Voima Oyj:ltä, Fingrid Oyj:ltä, Ylä-Savon seurakuntayhtymältä, MTK:lta, Ylä-Savon Vesi Oyj:ltä, Lapinlahden Vesi Oyj:ltä, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiriltä, Lapinlahden yrittäjiltä ja yhteisöiltä, sekä vaikutusalueen maanomistajilta.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Kunnanhallitus	§ 19	01.02.2016
Tekninen lautakunta	§ 29	02.06.2016
Tekninen lautakunta	§ 18	23.03.2017

TEKLA § 29

Kunnanhallitus on 1.2.2016 pidetyssä kokouksessa päättänyt Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä. Osayleiskaavan päivittämiseen on valittu ohjausryhmä, joku koostuu viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä. Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä on valmistunut 17.5.2016 päivätty osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) liite 4.

Valmistelija: tekninen johtaja Eero Mykkänen, p. 040 488 3701, eero.mykkanen@lapinlahti.fi ja maanmittausinsinööri Päivi Lamberg, p. 040-488 3705, paivi.lamberg@lapinlahti.fi.

Teknisen johtajan ehdotus Tekninen lautakunta hyväksyy liite no 4 Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä tehdyn 17.5.2016 päivätyn osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS).

Lisäksi lautakunta asettaa sen yleisesti nähtäville kunnanvirastossa ajalle 6.6.-8.7.2016 ja pyytää siitä lausunnot Lapinlahden ympäristölautakunnalta, perusturvalautakunnalta, sivistyslautakunnalta, Siilinjärven ympäristöterveyspalveluilta, Iisalmen kaupungin maaseutuhallinnon yhteislautakunnalta, Pohjois-Savon ELY-keskukselta, Pohjois-Savon liitolta, Kuopion kulttuurihistorialliselta museolta, Liikennevirastolta, Pohjois-Savon Pelastuslaitokselta, Metsäkeskukselta, Savon Voima Oyj:ltä, Fingrid Oyj:ltä, Ylä-Savon seurakuntayhtymältä, MTK:lta, Ylä-Savon Vesi Oyj:ltä, Lapinlahden Vesi Oyj:ltä, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiriltä, Lapinlahden yrittäjiltä ja yhteisöiltä, sekä vaikutusalueen maanomistajilta.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

TEKLA § 18

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä on laadittu 17.5.2016 osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS), joka on ollut yleisesti nähtävillä 6.6 – 8.7.2016 välisenä aikana ja siitä on pyydetty lausunnot Lapinlahden seuraavilta:

Lapinlahden kunnan ympäristölautakunta
Lapinlahden kunnan perusturvalautakunta
Lapinlahden kunnan sivistyslautakunta
Siilinjärven kunnan ympäristöterveyspalvelut
Iisalmen kaupungin maaseutuhallinnon yhteislautakunta
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Savon liitto
Pohjois-Savon Pelastuslaitos
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
Liikennevirasto
Metsäkeskus
Savon Voima Oyj
Fingrid Oyj
Ylä-Savon seurakuntayhtymä
MTK
Ylä-Savon Vesi Oy
Lapinlahden Vesi Oy
Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri
Lapinlahden yrittäjät
Muut yhteisöt sekä vaikutusalueen maanomistajat.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS) on määräaikaan mennessä jätetty

Kunnanhallitus	§ 19	01.02.2016
Tekninen lautakunta	§ 29	02.06.2016
Tekninen lautakunta	§ 18	23.03.2017

yhteensä 14 kannanottoa ja lausuntoa. Annetuista lausunnoista ja kannanotoista on laadittu vastineet (liite n:o 13).

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä on valmistunut 3.3.2017 päivätty kaavaluonnos (liite n:o 2) ja kaavaselostus liitteineen (liitteet n:ot 3-12). Se on käsitelty kaavan ohjausryhmässä.

Teknisen johtajan ehdotus

Tekninen lautakunta hyväksyy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämiseen laaditun osallistumis- ja arviointisuunnitelman annettujen lausuntojen ja kannanottojen (yht. 14 kpl) vastineet liitteen no: 13 mukaisesti.

Lisäksi tekninen lautakunta asettaa Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisestä 3.3.2017 päivätyn kaavaluonnoksen, merkinnät ja määräykset sekä kaavaselostuksen (liitteet n:ot 2-12) yleisesti nähtäville ajalle 27.3.-28.4.2017 ja pyytää siitä lausunnot seuraavilta:

Lapinlahden kunnan ympäristölautakunta
Lapinlahden kunnan perusturvalautakunta
Lapinlahden kunnan sivistyslautakunta
Siilinjärven kunnan ympäristöterveyspalvelut
Iisalmen kaupungin maaseutuhallinnon yhteislautakunta
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Savon liitto
Pohjois-Savon Pelastuslaitos
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
Liikennevirasto
Metsäkeskus
Savon Voima Oyj
Fingrid Oyj
Ylä-Savon seurakuntayhtymä
MTK
Ylä-Savon Vesi Oy
Lapinlahden Vesi Oy
Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri
Lapinlahden yrittäjät
Muut yhteisöt sekä vaikutusalueen maanomistajat.

Tekninen johtaja teki kokouksessa uuden ehdotuksen:

Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämiseen laaditun osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan ja siitä annettujen lausuntojen ja kannanottojen (yht. 14 kpl) vastineisiin (liite no: 13) on tehty pieniä muutoksia
Lapinlahden keskustan rakennettua kulttuuriympäristöä 2016 koskevaan raporttiin on tehty pieniä tarkennuksia (liite no 8).
Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisen kaavaselostukseen on tehty tarkennuksia (liite no 4).

Muilta osin asiakirjat ja jatkotoimenpiteet ovat aikaisemman esityksen mukaisia.

Tekninen lautakunta hyväksyy Lapinlahden kirkonkylän osayleiskaavan päivittämisen asiakirjoihin tehdyt muutokset.

Mari Koivistoinen teki kokouksessa poikkeavan esityksen, että Karhula, Kukkura ja Postitalon muutetaan MT1-alueeksi.

Kunnanhallitus	§ 19	01.02.2016
Tekninen lautakunta	§ 29	02.06.2016
Tekninen lautakunta	§ 18	23.03.2017

Päätös

Puheenjohtaja totesi, että keskustelun aikana tehtiin teknisen johtajan esityksestä poikkeava kannatettu ehdotus, jolloin asia joudutaan ratkaisemaan äänestämällä. Puheenjohtaja esitti, että asia ratkaistaan nimenhuutoäänestyksellä. Äänestysluettelon mukaisessa järjestyksessä siten, että ne, jotka kannattavat teknisen johtajan esitystä äänestävät "JAA", ja ne, jotka kannattavat Mari Koivistoisen esitystä äänestävät "EI". Äänestystapa ja -järjestys hyväksyttiin yksimielisesti.

Puheenjohtaja totesi äänestyksen perusteella äänin 1 JAA ääntä ja 5 EI ääntä. Teknisen lautakunnan päätökseksi tulee Mari Koivistoisen esitys.

Matti Kojo esitti, että tekninen lautakunta järjestäisi tarvittaessa katselmuksen ennen kaavaehdotuksen käsittelyä teknisessä lautakunnassa.

Pöytäkirja, johon tämä päätös sisältyy, on asetettu yleisesti nähtäväksi .2018.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkastetusta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa

Lapinlahdella 30.1.2018